

in cap. Nouit. de Offic. Leg. Abbas supra:
tūm, quia iurisdicção Fori poenitētiālis nō
terminatur loco, secundū Suar. & Palud.
supra. vbi Palud. dicit, quōd absolutio in
8 Foro poenitentiāli non ita arētatur ad ter-
ritorium; sicut illa, quā fit in Foro extērio-
ri; vt patet in Archiepiscopo, qui visitans
Prouinciā, potest omnium confessions
audire; non autem exterius crimina, nisi

notoria, corrigere. cap. vlt. §. Notoria. de
Censib. lib. 6. & diximus supra Differen. 6.
Hinc cauēdum est a Lēlio Zecho de Ca-
sib. Episcopo reseru. in Observat. gener.
nu. 2. vbi falso putauit, iurisdicçãoem Fori
poenitentiālis loco terminari: & sic non
posse Vicariū foraneū mittere existen-
tem in eius Vicaria, ad aliū Vicariū fo-
raneū, à casu reseruato absoluendū.

SVMMARIVM.

- 1 **I**NDEX sui, nemo potest esse in Foro ex-
teriori. Hinc collige plurima.
- 2 Nemo potest se ipsum excommunicare.
- 3 Nec electionem suam confirmare.
- 4 Nec se absolvere, vel condemnare.
- 5 Nec sibi conferre Beneficiū. Nec se prae-
sentare. Nec se baptizare.
- 6 Episcopus non potest autorizare in facto
proprio.
- 7 Pater non potest autorizare donationem
sibi à filio factam.
- 8 In Foro animae potest quis vti Iurisdicção-

- ne in se ipsum; vt lucrari indulgentias à se
concessas.
- 9 Princeps, & Prælati inferiores possunt se-
cum dispensare, sicut cum subditis.
- 10 Agens, & patiens potest quis esse, vbi actio
non requirit coactionem.
- 11 Prælati incurrens irregularitatem occul-
tam; potest secum dispensare.
- 12 Et se absolvere ab excommunicatione mi-
nori. Sed melius faciet; id committendo suo
confessario.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

- 1 **N**ULLVS potest in se ipsum, in Fo-
ro exteriori, ea quæ sunt iurisdic-
tionis exercere, l. Qui iurisdic-
tioni. ff. de Iurisdic. omnium
- 2 iud. Hinc est, quōd nemo potest se ipsum
excommunicare Nauar. cap. 27. num. 6.
Nec potest quis suam propriam electionē
confirmare cap. fin. de Instit. Nec se absol-
uere, vel condemnare, l. Penult. ff. de Re-
cept. arbitr. l. Ille à quo. §. Tempestiuum.
- 3 ff. Ad Trebel. Nec sibi cōferre Beneficiū
cap. Ad aures. de Excessib. Prælat. Nec se
ipsum præsentare, cap. Per tuas. de Iure pa-
tron. Nec se baptizare, cap. Debitum. de
Bapt. Quorum ratio est; tūm, quia inter
dantem, & accipientem debet esse distin-
ctio personalis; vt dicto cap. fin. Tūm, quia
par in parem non habet Imperiū. vt dict. §.
Tempestiuum. & l. Nam magistratus. ff.
de Arbitr. l. Præcipimus. §. Penult. C. de
Appellation. & l. Digna vox. C. de Legib.
quāto ergo minus habebit imperiū quis
in se ipsum? quod etiam confirmatur ex
Clement. 2. vers. Quōd si Episcopus. de

- 6 Reb. Eccles. vbi habetur, quōd Episcopus
non potest autorizare in facto proprio; si-
cut nec æconomus, cap. Hic vsus. 10. q. 2.
Nec tutor l. 1. l. Pupillus. ff. de Auctor. tuto.
- 7 Nec pater donationem sibi à filio factam,
glossa, verb. Rem acquirit. l. 1. ff. eodem.
quam dicit communiter approbatam Iul.
Clar. in §. Donatio. quæst. 6. num. 7.
- 8 In iudicio tamen pertinente ad Forum
animæ, aliquando quis vtitur iurisdicçãoe
in se ipsum; vt in indulgentiis. potest enim
Prælati, qui indulgentiā generaliter con-
cedit, eandem sibi lucrari; vt constat ex
vsu, & docet D. Thomas. in 4. dist. 20. art.
5. quæst. 4. Palud. ibidem quæst. 4. art. 3.
Geminian. in cap. Indulgentiæ. de Poenit.
& remission. lib. 6. Calder. in cap. In no-
stra. eodem tit. Nauar. de Iubilæo. notab.
20. num. 11. Sot. in 4. dist. 21. quæst. 1. art.
4. vers. Postremum hic. vbi latè hoc pro-
bat, contra Caiet. & respondet rationibus
in cōtrarium facientibus, & Suarez copio-
se, tom 4. super 3. D. Tho. disput. 5. 2. Sect. 1.
à num. 14. vbi dat rationem; quia scilicet
Prælati

Prælati non debent esse peioris conditionis, quam inferiores. Nec obstat regula in princip. tradita; quia intelligitur de iurisdictione coactiua in se ipsum. At in hac specie lucrationis indulgentiarum, nulla interuenit coactio, quia conferuntur vniuersè, opus tale facientibus.

9 Idem dicendum est in dispensatione. Nā potest Prælati ex causa legitima secum dispensare; sicut potest cum subdito. Ita D. Tho. in Addit. ad 3. p. q. 27. art. 4. ad tertium, & 2. 2. quæst. 185. art. 3 & dicta q. 4. ad tertium; Sanchez post alios, lib. 8. de Matrim. disput. 3. Suar. tom. 5. disp. 41. Sectione 2. nu. 9. vbi dicit ita fuisse declaratum à Card. Concilii. refert Salas vbi infr. quod in Papa, & in Principe non recognoscente superiorem tenuit Abb. & Fel. in cap. 1. num. 33. de Constit. & in cap. Præterea. (licet cum hæsitacione) num. 20. de Sponsal. Soto lib. 1. de Iust. quæst. 6. art. 7. ad fi. Suar. tom. 4. disp. 52. Sect. 1. n. 10. Palud. Rodrig. Sanchez, & alii, quos refert Salas de Legi. disput. 20. Sect. 12. nu. 103. Caiet. 1. 2. quæst. 96. art. 5. Pro quibus facit capit. Per venerabilem. Qui filii sint legit. vbi dicitur posse Regem dispensare cum filiis suis, eos legitimando in ordine ad temporalem hæreditatem, & alias dignitates seculares. Quæ quidem dispensatio, est quædam virtualis dispensatio cum se ipso; non solum quia filius est aliquid patris; sed etiam propter correlationem. Nam dispensando cum filio vt possit esse hæres: dispensat etiam secum, vt possit illum hæredem instituere. Idem dicito de inferioribus Prælati, quod scilicet possunt secum dispensare, sicut possunt cum subditis, vt post Cordub. tenet Rodrig. in Summa 2. part. cap. 30. num. 4. & Suarez vbi suprâ. num. 20. & 22. In quolibet enim Prælato considerantur duæ personæ: vna vt Prælati, secundum quam dispensat, vel concedit indulgentias; altera vt homo, secundum quam potest secum dispensare, & gaudere indulgentiis; præsertim, quia adminiculo diuini Iuris dictis potestatibus secum vtitur. Pro quo facit cap. A collatione. de Appellat. in 6. vbi si collatio Canonici facta est à Capitulo, assistente E-

piscopo; vt Episcopus est: nō potest appellari ad ipsum; quia fieret ad eundem, secundum eundem. Si verò Episcopus interfit, vt Canonicus: tunc benè valet appellatio: quia licet videatur fieri ad eandem personam; non tamen secundum idem munus. Facit etiam quod singulariter notat Abb. in cap. Sicut vñre. num. 5. de Excessibus Prælat. vbi dicit quod licet Episcopus nō possit vnire suæ mēse aliquam Ecclesiam, etiam accedente sui Capituli cōsensu; quia autorizaret in facto proprio: quod facere non potest; vt in Clement. fin. 8. Quod si Episcopus. de Rebus Eccles. non alien. si tamen idem Episcopus esset legatus Cardinalis, posset id facere ex tali potestate. Quod dictum dicit valde notandum Seha de Benefic. 2. parte. quæstione 3. numero 45. Non mirum ergo si Episcopus, vt egens dispensatione, subdatur sibi ipsi, tanquam Episcopo, possitque dispensare ex potestate sibi à Deo data secum, tanquam subdito dictæ potestati. Nec abhorret etiam à naturalibus, vt sub diuersis rationibus idem sit agens, & patiens; dummodo actio non requirat coactionem.

11 Hinc dicit Suar. tom. 5. disputat. 33. Sectione 3. numero 6. posse Prælatum secum dispensare in irregularitate a se occultè contracta: verbi gratia, quia non obseruauit interdictum à se positum; & etiam posse se absolvere ab excommunicatione minori; contracta similiter, quia communicauit cum excommunicato à se legato, vt docet idē Suarez tom. 5. disputatione. 33. Sect. 3. num. 6.

12 Aduersus hæc obstant plurimum ea quæ in principio diximus. Resp. tamen ea procedere in Foro exteriori, & quoad iurisdictionem coerciuam, & vbi requiritur distinctio personarum. Ceterum in rebus grauib. melius faciet Prælati si à Confessario suo in actu confessionis petat, vel dispensationem, vel absolutionem. & ita practicatur, & docet Maiol. de Irregular. lib. 2. capite 2. numero 12. & lib. 5. cap. 51. num. 7. Henric. de Irregul. cap. 18. §. 3. in glossa Z. vbi latē. Suarez tom. 4. disput. 30. Sect. 2. num. 15. Rodrig. in Summa 2. part. cap. 30. num. 4.

SUMMARIVM.

- 1 **IURISDICTION**, quam quis habet in Foro exteriori, non potest delegari alteri, ut illam exerceat in se ipsum delegantem.
- 2 Commitens vices suas in electione, non potest eligi à Commissario.
- 3 Nemo potest se ipsum eligere, nec se presentare.
- 4 Persona electa non potest computari inter eligentes, & sic non auget numerum.
- 5 Procurator constitutus ad presentandum, non potest presentare ipsum constituentem.
- 6 Clericus patronus si vult presentari, obseruet cautelas hic notatas.
- 7 Vicarius Episcopi, si vult ut sibi conferatur Beneficium vacans, quid faciet?
- 8 Prælati potest gaudere, in Foro pœnitentiali, eisdem beneficiis, quibus subditi gaudere possunt ab ipso; & sic absolui, & dispensari cum ipso per suum Confessarium in omnibus casibus, quibus ipse Prælati posset cum subditis.

DIFFERENTIA DVODECIMA.

- 1 **IURISDICTION** quam quis habet in Foro exteriori, non potest alteri demandari, ut illam exerceat in se ipsum delegantem; quia sicut nemo potest se ipsum aboluere: (ut diximus suprâ sub hoc verbo Differen. 4.) ita nemo potest dare alteri potestatem se absoluendi, vel ligandi, argumento regulæ, Qui per alium. de Regul. iur. lib. 6. quia potestas quam quis non habet, non potest alteri demandari, l. Si vniuersæ. C. de Legib. c. Quod autem. de Iure patron. At nemo habet potestatem se absoluendi, ergo nemo potest alteri delegare illâ. Ita argumetur Nauar. de Iubil. notab. 20. nu. 9.
- 2 Hinc est habentem potestatem, & ius eligendi, si vices suas alicui committat, non posse eligi per eum; quia censeretur electus à se ipso. l. Item eorum. §. Si Decuriones. ff. Quod cuiusq; vniuersit. nom. Per quem tex. dicit ibi Paul. electum ab eo cui data est potestas eligendi, censi electum ab ipso dante. At nemo potest se ipsum eligere, sicut nec se presentare; c. Per nostras. de Iure patron. vbi glossa 2. ad fi. ex hoc infert rationem quare persona electa non sit computanda inter eligentes, ut augeat numerum eligentium; quia scilicet se ipsum eligere non potest. ergo nec potest eligi à suo mandatario, nec hoc ei demandare.
- 3 Hinc etiam est, nec procuratorem à patrono Clerico constitutum ad presentandum, posse ipsum Clericum constituentem presentare, ut docet Panor. dicto cap. Per nostras. nu. 3. copiosè Lambert. lib. 2. par. 1.
- 4 quæst. 8. art. 3. 4. & 9. cum sequent. & Greg. Lop. l. 7. tit. 15. Par. 1. gloss. antepenultima.
- 5 Nec prædictis obstat cautela quæ communiter in practica obseruatur, cum Clericus patronus vult presentari ad Beneficium, cuius est patronus. Solent enim cum vacat Beneficium, pro illa vice transferre cum auctoritate Ordinarii totum ius quod habent, in quemdam fidelem amicum, vel fratrem, qui virtute illius cessionis presentat illum qui patronus antea erat. Et eandem cautelam obseruat Vicarii Generales Episcoporum, cum volut ut sibi conferatur aliquod Beneficiū vacans. Nam similiter solent præfati Vicarii Generales delegare, seu committere totum suum officium Vicariatus Generalis alicui amico fideli, cum potestate conferendi, si eam habent à suis Episcopis, & ab illo collationem, seu institutionem Beneficii recipiunt. Hæc cautela non obstat, quia in prædicta specie, patroni, & Vicarii Generales non committunt suas vices in dictum amicum, quasi in commissarium suū. Nā eo in casu nō possent prædicta fieri, essetq; contra suprâ dicta, ut docet Abb. in c. fin. de Instit. & Fel. in cap. Sane. in 2. de Offi. & post. iud. deleg. nu. 4. sed omnimodam potestatem quam habet, in eum transferunt; ita ut post cōmissionē, & cessionem, tam Vicarius delegatus, quam patronus cessionarius iure proprio alter presentat; & alter iure optimo confert, seu instituit. quod optimè fieri posse docet singulariter Lancelot. in §. Sunt autem. verb. Accipietem. Instit. Cano.

FF

de Instit.

de Instit. qui in §. Licet autem. eodem tit. in glossa Non debeat. dat aliam cautelam Clericis patronis, vt possint prædicta sua Beneficia obtinere, videlicet vt supplicent Episcopo vt sibi ipsis ea motu proprio cōferat sine alia præsentatione. Nam Episcopus nō solum ad supplicationem patroni, sed etiam motu proprio, potest patrono Beneficium patronatum conferre, & docet Abb. in dicto cap. Per nostras. & Doctores supra relati. quod est mente tenendum.

3 In Foro verò pœnitentia, potest Papa, & quilibet Prælatus dare alteri iurisdictionem in se, committendo Confessario omnes vices suas, & potestatem omnē quā à iure habent erga subditos. Virtute cuius commissio poterunt non solum absolui à peccatis, & censuris; sed etiam dispensari in irregularitatibus, ex delicto tamen occulto prouenientibus; si sint Prælati inferiores Papa, iuxta cap. 6. Concil. Trident. Sessio 24. & in votis, & ceteris omnibus, quæ de iure possunt facere cum subditis; vt in Papa docet glossa in cap. Nemo. 9. quæst. 3. & in cap. Sanè. in 2. verbo Terminandam. de Offi. Delegat. quam commendat Abb. in cap. fina. de Instit. & in cap. Significasti. col. 5. post Ioan. And. ibi, de Foro compet. & in cap. Omnis vtriusque sexus. de Pœnit. & remission. sequitur Fel.

in cap. 1. nu. 33. de Constit. & Flam. Paris. de Resignat. Beneficior. lib. 3. quæst. ult. num. 113. & 131. Idem docet quoad alios inferiores Prælatos Paludan. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. vers. Archiepiscopi. D. Anto. in suo Defecerunt. post princip. tit. de Patriarchis, & aliis. Maiol. de Irregul. lib. 2. c. 2. num. 12. & lib. 5. cap. 5. 2. num. 7. Henric. tit. de Irregul. cap. 18. §. 3. litera Z. Suarez tom. 4. ad 3. par. D. Thom. disput. 30. Sect. 2. num. 15. & Rodrig. in Summa 2. par. cap. 30. num. 4. Quorum omnium ratio est, quia non debent esse Prælati deterioris conditionis, quàm Subditi. Vel secundum Felin. dicto cap. Sanè. num. 4. hoc idem est, quia Sacerdos habet potestatem à Deo, non à Papa, seu aliis Prælatis; & sic subditiunt, se eidem tanquam homines, & non tanquam Prælati. Faciunt ad hæc notata supra Different. 11. Adde eundem Suar. tom. 5. de Censur. disput. 17. Sect. 2. nu. 8. vbi dicit probabile esse excommunicatorem, si contingat participare in crimine cum excommunicato à se, posse alteri suamet potestatem cōmittere; & ita ab alio per iurisdictionem à se delegatā, absolui, sicut absoluitur Pontifex à peccatis, & sic ampliat dictum supra, nedum Confessario, sed alii extra confessionem posse id delegari. Quod verissimum puto.

SUMMARIVM.

7 **N**EMO tenetur in Foro exteriori, vt sit arbiter, & suscipiat compromissum in se factum.

2 In Foro tamen conscientie, tenetur illud suscipere, cum diu inter partes litigatum est.

DIFFERENTIA DECIMA TERTIA.

1 **A**RBITRIVM, seu compromissum in Foro exteriori, nullus tenetur suscipere; nec cogi potest ad ipsum acceptandum iuxta l. 3. §. 1. ff. de Arbitr. & glossam, verbo Renitentem. in cap. Pastoralis. in princip. de Officio Delega. Partes enim quæ conueniunt in arbitrium, seu compromissum, sunt priuatae personæ, nec habent vllam iurisdictionem ad compellendum arbitrum ab ipsis electum, vt prædictum onus suscipiat; nec possunt agere coram iudice ordinario vt eum

compellat; quia nemo priuatus tenetur facere negotia alterius, sed totum id dependet à voluntate libera susipientis, & acceptantis.

2 In Foro tamen conscientie, vbi diu litigatum est inter partes: tenetur arbiter electus compromissum acceptare, iuxta glossam in capit. Sicut. 11. quæstione 1. & ibi notat Archidiac. & Præpo. idem tenet Felin. dicto capit. Pastoralis. numero 6. Soci. l. Quidam. col. 11. ff. Si cer. pet. Alber. in l. Labeo. §. Tametsi. in princ. ff. de Arbitr. Ioan-

Ioan. Bapt. de Sancto Blasio in tractat. de Arbitr. quæstione 74. & dicit communem Viuius Decis. 57 num. 1.

Et ratio est, quia ex litibus multa mala, & odia oriuntur, iuxta l. Seruus verò. §. Sed si aliqua. ff. de Action. & obligation. & Eccl. 28. *Abstine* (inquit) à lite, & minues peccata. & Compromissum dirigitur ad

componendas partes, & finem litibus imponendum. Qui ergo citra incommodum proprium renuit acceptare compromissum: per consequens conuincitur non velle obuiare prædictis peccatis, licet possit. Et ideo peccat grauiter, per ea quæ tradit Felin. in capit. 1. de Offic. Delegat. & per notata verbo Defensio. Differentia. 2.

SUMMARIVM.

PRÆLATI non habentes iurisdictionem in Foro interiori, non gaudent privilegio, cap. fin. de Pœnit. & remis.

Prælati habentes iurisdictiones etiam in Foro pœnitentiæ, an hodie gaudeant dicto privilegio.

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

PRÆLATI habentes tantum iurisdictionem in Foro exteriori, & non in interiori; vt sunt de iure Archidiaconi, & si quæ sunt aliæ dignitates; non habent privilegium, cap. fin. de Pœnit. & remission. de eligendo liberè Confessarium: quia textus ille intelligitur tantum de Prælati, qui habent curam animarum, secundum Paluda. in 4. distin. 17. quæstione 3. artic. 2. conclus. 2. fol. 80. col. 4. Itaq; privilegium dicti capit. fin. solum concernit, & spectat ad Prælatos habentes iurisdictionem in Foro interiori, non autem ad alios non habentes iurisdictionem nisi in Foro exteriori. Idem probat tex. & ibi Communis in cap. Ne pro dilatione. de Pœnit. & remis.

Hodie verò post Concil. Trident. nec Episcopi, nec vlli alii Prælati (nisi sint Regulares) possunt eligere sibi Sacerdotem non subditum, qui non sit à suo Ordinario, vel aliàs approbatus. Ita declarauit Cōgregatio Cardin. Cōcil. Trident. teste Suar. 4. tom. de Pœnit. Disput. 28. Sect. 6. p. 424.

Sed contra prædictā declarationē Cardinal. obstat mihi valdè regula tradita suprā Diff. 11. nu. 9. & 10. videlicet posse Prælātū quoad se, idem quod potest quoad subditos. Sed Episcopus potest approbare quemcumque idoneum quoad suos subditos. ergo poterit idem facere quoad se; & sic eligere quemcumq; idoneū in Confessarium. nam eligendo, ipso facto, illum approbat.

Quare salua reuerentia talibus Patribus

debita, dum de prædictis declarationibus non constat authenticè, nec publicantur vt ab omnibus obseruetur; existimo, sub prædictorū Patrum correctione, posse etiā hodie ipsos Episcopos vt prædicto privilegio dict. cap. fin. eodē modo, quo poterant ante Concilium. Quoad alios autem Prælatos non Regulares, puto verissimam esse prædictam declarationē; quia ipsi non possunt approbare Confessarios quoad alios, & per consequens, nec quoad se ipsos. Regulares verò Prælati Monachorū, possunt eligere quemcumque quoad se ipsos, etiam non approbatum, nec expositum, vt notat singu. Fr. Hieron. Llamas in Epit. part. 1. cap. 5. §. 5. pag. 31. Adde not. verbo Nullitas. Diff. 10.

Et prædictis adde, Regulares posse eligere in Confessarium, cum interfaciunt, quemcumque Presbyterum, tam secularē, quàm Regularem, etiam si non sit approbatus, vel expositus à suo Superiore. Ratio est, quia Concilium nihil circa Regulares innouauit; vt est communis opinio. At ante Cōcilium id licebat cuicumque (vt diximus sub verbo Cōsuetudo. Dif. 1.) maximè Religiosis iter agentibus, ex tacita permissione, & licentia suorum Prælatorum, inclusa in licentia ad iter agendum. ergo idem poterunt facere hodie. & ita tenet Henr. de Pœnit. lib. 3. c. 6. n. 4. lit. K. quæ refert, & sequitur post alios F. Hier. Llam. in Method. cura. anim. 1. p. d. c. 5. §. 12. & 13. quicquid in contrarium dicat Angles in suis Florib.

Jurisdiction.

SVMMARIVM.

GENERALES Ordinum non Mendicantium, sunt tantum Superiores suorum Abbatum, seu Priorum sibi subditorum,

• quoad Forum exterius.

2 Non tamen quoddam Forum interius.

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

GENERALES Ordinum nō Mendicantium, sunt tantū Superiores pro Foro externo respectu Abbatū, & Priorum sibi subditorum; & ideo nullum casum habent reservatum quoad eos; quia quoad Forum interius, Abbates, & Priores non subsunt ipsis, sed tantū immediatē Summo Pont. Quod colligitur ex cap. Ne pro dilatione. (quod est ultimum) de Pœnit. & Remiss. ubi datur facultas omnibus Prælatīs inferioribus eligendi sibi Confessarios, etiam sine licentia Superiorum. Et sic constat nō esse Prælatos inferiores subiectos Superioribus extra Summum Pont. in casibus Fori interioris. aliās non possent eligere alium sine eorū licentia: & si casum haberēt reser-

uatum, etiam deberent requirere eosdem
ad confitendum ipsis. Ita docet in terminis
F. Hieron. Llamas in Epito. cura. ani. cap. 5.
§. 5. pag. 29. vbi dicit aliud esse dicendum de
Guardianis Sancti Francisci, & aliis Supe-
rioribus Mendicantiũ, qui nõ sunt Prælati,
sed tantũ sortiuntur vicem Curatorũ. Ipsi
namq; in Foro animæ suis Generalibus,
& Prouincialibus subiiciũtur: & casus refer-
uant dicti Prouinciales respectu eorum, &
ex eorum licentia Cõfessarios eligunt, vel
nominantur ab ipsis, vel à Capitulis eorum.

Ex quibus collige intellectum ad d.cap.
Ne pro dilatione. quatenus loquitur de
Prælatiſ minoribus exemptis, intelligi tã-
tũ de Prioribus Ordinum non Mendicã-
tiũ, & nõ de omnibus Prælatiſ Religioſiſ.

LEGATVM.

SVMMARIVM.

HAeres, seu testamentarius, in Foro exte-
riori habet annum ad soluenda legata.

*In Foro verò interiori tenetur ea solvere
quàmprimùm poteris.*

*Herēs non soluens legata, nec faciens ordi-
nata in testamēto, potest priuari hereditate,*

etiam si sit filius, salva ei legitima.

4 *Vlyssipona sunt duo Iudices, vnus pro ressi-*
dis, alter pro Misis, per quos ordinata per
testatores, egregiè, & singulariter ad execu-
tionem perducuntur.

DIFFERENTIA PRIMA.

HAERES, seu testamentarius, habet annū in Foro exteriori ad exequendam testatoris voluntatē circa legata prophana, iux. Auth. Hoc amplius. C. de Fideicō. & gloss. in cap. Si hæredes. de Testam. adde c. Nos quidē. eod. tit. & vtroque Coua.

At in Foro animæ, statim, vel quamprimū
poterit, tenetur ea soluere. Ita Silu. verbo
Testamentū. 2. q. 6. Pet. à Naua. tom. 2. lib.
3. cap. 4. n. 166. & P. Sa. verb. Legatū. §. 22.
Pro quibus facit l. Si domus. §. In pecunia. &

1. Cum res. de Lega. i Ex quib. apparet here
de debere cumprimū poterit, exequi ea
quæ in testamēto disposita fuerint. Facit e
tiā quod Episcopus potest intra quinque
mēses, aliudvē tēpus arbitrariū cogere hæ
redes, & executores testamētorū per cen
suram Ecclesiasticā, vel interdictum admi
nistrationis bonorū defuncti; vt vltimā de
functi volūtātē ad executionē deducāt, per
tex. cū Cōmuni. in d. c. Si hæredes. etiā quo
ad legata prophana; vt post glossam, & a
lios, docet Coua. dict. cap. Si hæredes. nu. 4.
ergo.

ergo tenebantur prefati hæredes, & executores non expectare annum. alias non possent excommunicari.

- 3 Adde prædictis vnum singulare, videlicet quod si hæres fuerit negligens per annum, à die monitionis factæ per Episcopum circa soluenda legata, & alia ordinata per testatorem: poterit priuari hæreditate, si est hæres extraneus, & etiam filius; salua ei legitima, per dict. Auth. Hoc amplius. & transit ad substitutos, vel alios per ordinem. Ita Siluest. & Pet. à Navar. supra. de quo vide etiam glossam final. in fi. in dicto c. Si hæredes. & ibi Panor. num. 8. & Coua. nu. 5. & 6. Quod vtinam in praxi vbique seruetur. In Regno autem Lusitanæ egregiè circa hoc est prouisum. Nam sunt duo tribunalia instituta; vnum pro residuis, & alterum pro Missis. In primo de residuis, co-
- 4

gitur hæres, seu testamentarius reddere rationem omnium quæ in testamento relicta fuerunt, an sint plenè executæ. alias compellitur, vel Iudex exequitur. In altero de Missis, virtute cuiusdā privilegii Sedis Apostolicæ in fauorem Hospitalis generalis in inclyta ciuitate Vlyssipponensi cōcessi, cogitur hæres, vel executor testamentarius soluere prædicto Hospitali omnes Missas, quæ sua culpa, vel negligentia celebratæ non fuerunt; in facellis, vel aliis, à testatoribus relictas: quarum elemosynæ remanent in dicto Hospitali pro adiuuandis sumptibus illius. Et sic voluntates testatorum in dicto Regno omnimodo adimplentur, etiam si hæredes sint Duces, & Comites. Omnium quippe, sine discretione personarum, & statuum, vna est mensura, & æqualis iustitia.

SUMMARIVM.

- 1 **H**AERES soluens credita, seu debita, non seruato ordine prioritatis, an sit securus.
- 2 Hæres, seu testamentarius non potest gra-

tificari alicui ex legatariis, sed pro æquis portionibus sunt soluenda, si hæreditas omnibus non sufficiat.

DIFFERENTIA SECVNDA.

- 1 **H**AERES, vel testamentarius soluens debita creditorum, non seruato ordine prioritatis in habentibus hypothecas, vel privilegiū prælationis in bonis hæreditariis, contra l. fin. §. Et si. vers. Sin verò hæredes. C. de Iure delib. non liberatur in Foro exteriori, vbi bona non sufficiunt omnibus; quia alias frustra à iure prædicta prioritas, & privilegiū concessa fuissent. Et sicut defunctus debitor non poterat facere deteriore cauam priorum creditorum: ita nec ipse hæres; vt probat text. in l. 1. §. E contrario. ff. de Separat. & docet Bald. in l. Pro debito. C. de Bon. auth. Iud. possid. & Silu. verbo Restitutio. 6. quæst. 5. vers. Post hos autem. vbi latè à numero 5. ponit ordinem prioritatis in omnibus creditoribus. Adde not. verbo Debitum. Diff. 5.

In Foro verò conscientiae, si hæres credidit hæreditatem omnibus fore soluendam, vel probabiliter ignorauit vnum cre-

ditorem esse alio potiore: tunc liberatur, licet simpliciter soluerit, non seruato prædicto prioritatis ordine. Ita post Hostien. & alios, tenet Siluest. supra. quæstione 7. & Angel. verbo Restitutio. 2. numero 9. Facit l. Tutores. ff. de Condict. indebit. vbi quod bona fide factum est, habetur ratum.

- 2 Vidi dulciterari an in legatis soluendis sit seruandus ordo prioritatis, & dignitatis; vt prius soluantur legata magis pia, deinde alia minus pia; tertio loco prophana, & non pia; & an teneretur in conscientia, qui prædictum ordinem non seruauerit, quando hereditas nō est ita sufficiens, & ampla, vt possit simul omnibus satisfieri. Et dubiū hoc contingit potissimū vbi testator relinquit in testamēto, vt ex quibusdā redditibus paulatim legata per se relicta soluerentur. Et sanè si testator nihil circa hoc disposuit, videtur idem dicendum de legatis, quod de creditoribus chirographariis;

Ff 3

nempè

Legatum.

nempe non esse locum gratificationi, sed pro æquis portionibus esse soluenda, seu pro rata bona esse distribuenda, per l. Priuilegia. 17. ff. de Priu. credi. ibi, *Et si eiusdē situli fuerunt; concurrunt.* vbi gl. Cuiatū id significat. ad idem opti. text. in l. Is cui. §. Si plures legatarii. ff. Vt in posses. legat. vbi

dicitur, *Inter legatarios nullum ordinem obseruamus; sed simul omnes æqualiter tuemur.* & ita tenent Angel. verb. Legatum. 1. num. 57. Siluest. eod. verb. tit. 1. quæst. 16. & ceteri Summistæ teste Paul. Comito. lib. 7. Respons. moral. quæst. 10. num. 4.

SUMMARIVM.

1 *Q*VAE sint legata pia.
2 *Q*uedam sunt legata pia, quoad Forum exterius, quæ non sunt quoad interius.

3 Ponuntur magni effectus, ex hoc ut legatum sit pium.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 *Q*VAEDAM sunt legata pia in Foro interiori, quæ non sunt talia in Foro exteriori. Et è cōtrario, secundum Naua. in tracta. de Reddit. Eccl. quæst. 1. monit. 26. num. 4. pag. 47. Et quænam sint illa, colliges ex infra dicendis, maximè, num. 2.

Et primò quærendū est, quid veniat appellatione piæ causæ. Resp. in primis omne illud quod relinquitur pro anima, censeri esse relictū ad pias causas, secundum Guid. Pap. q. 576. nu. 3. allegat l. Si quis Titio. & ibi glos. & Bar. ff. de Legat. 2. & l. Lutus. §. 1. ff. Ad Treb. & ibi glo. & Bart. & Salycet. in Repet. l. 1. C. de Sacrosan. Eccl. Panor. in c. Relatum. 1. n. 7. de Testam. Silu. verb. Legatum. 4. quæst. 1. & alii Summistæ citati à Pau. Comito. lib. 7. Resp. moral. q. 4. num. 3. Latè Bal. in Auth. Similiter. per totam. C. ad l. Falcid. vbi ait dici etiam relictum ad pias causas, omne illud propter quod anima testatoris, vel cuiusque Catholici subleuatur; & similiter relictā pauperibus in genere, & miseris, hospitalibus, & Ecclesiis; ut notat glo. in Auth. de Eccles. titul. §. Si autem hæres. verb. Pias. Collat. 9. Item relictā cōsanguineis egenis, dummodò non sint excessiua legata. Item legatū alimètorum. Et relictā pro redemptione captiuorum: sub quorum appellatione etiam veniūt carceribus mancipati, etiam pro maleficio, iuxta glos. singularem in c. Sacrorū. 1. 2. q. 2. quam non esse alibi dicit Fel. in c. Significauit. n. 4. de Iudæis, & sequitur Bal. in d. Auth. Similiter. & Soc. regu. 38. incipit. Bona. fallēt.

7. & Ludou. Messia in Pragm. verb. Taxatio panis. conclus. 1. n. 8. Ex quo infert Fel. vbi sup. iura quæ loquuntur de redimendis captiuis apud hostes, habere etiam locum in captiuis carceratis ex maleficio; & ab executore testamēti, habente distribuere aliquid pro redimendis captiuis, posse redimi carceratos pro maleficio.

Præterea dicitur relictum ad pias causas, quod relinquitur filio monacho, vel filie moniali; maximè quādo monasterium est pauperrimum; quia si non est, videtur potius datum respectu sanguinis. Vbi obiter nota, hanc præsumptionem sanguinis in relictis consanguineis Religiosis, tantum extendi vsque ad quartum gradum secundum computationem legum; & non ultra. Text. est singularis in d. Auth. de Eccles. titul. §. Interdicimus. & ibi glo. notat, v. Ad quartū.

Dicitur etiā relictum ad pias causas, quod relinquitur pro emendandis, seu reficiendis muris, & pro custodia terræ; quia custodiuntur orphani, & miseri, qui sunt intus, ut docet Bal. sup. & Nauar. c. 17. n. 93. & de reditibus Eccl. monit. 26. q. 1. n. 2. & in Apologia. q. 1. monit. 28. & plenè per Rom. in Repet. dictæ Auth. Similiter. & Bal. in l. Id quod pauperibus. C. de Episc. & Cler.

Ad hæc, dicitur relictum ad pias causas legatum factum pro maritandis feminis, tam extraneis, quàm coniunctis; si sint pauperes. Et etiā relictum, seu datum in remuneratione, & satisfactione bonorū operū, seu beneficiorum receptorū. Et ad celebrandas Missas, vel alia cultus diuini, secundū Cordu. casu

casu 54. & quod datur ad maritadū cū equē æquali, non habenti sufficiens patrimonium, seu dotem; secundum Nauar. dicta Apologia quæst. 1. monit. 77. num. 4. & in Man. cap. 17. num. 93. Et quod datur à patre filio familias in literas incumbenti ad alimenta, nihil alias habenti; licet pater sit diues, secundum Nauar. Consil. 59. nu. 2. & 4. de Præb. contra quem est text. in cap. 1. de Magistris. vbi Felin. num. 1. id notat asserens non dici pauperes quos parentum opes sustentare possunt; quia pater tenetur alere filium. l. Si quis à liberis. ff. de Liber. agnoscend.

- 2 Ex his colligere poteris quæ sint legata pia in Foro exteriori; quæ tamen non sunt in Foro interiori. Nam relicta, vel data pro reparatione murorum, vel custodia terræ, vel pro maritando cum æquali, non habenti sufficiens patrimonium, vel pro sustentatione in studiis filii patris diuitis; vel generaliter pro alimentis, vel pro satisfactione beneficiorum receptorum, vel pro excarceratione carceratorum ex maleficio, & similibus: non puto esse opera pia quoad Forum interius; licet sint quoad Forum exterius. Quod est magni momenti, & effectus. Nam quæ sunt pia quoad Forum interius; si legentur in testamento minus solenni, vel nullo: nihilominus de-
- 3

bentur, etiam adita hæreditate; iuxta tradita per Guid. Pap. quæst. 200. in fin. & quæst. 576. num. 3. alia autem non deberentur. Item in legatis piis non detrahatur Trebellianica iuxta Communem Legistarum, teste Guid. Papa, quæst. 188. licet Canonistæ contra teneant cum glossa in cap. Si pater. verb. Trebellianica. de Testam. lib. 6. Quæ Communis Legistarum, restringenda est ad relicta pia Fori interioris: non tamen est extendenda ad alia pia Fori exterioris. Præterea ex dictis legatis piis quoad Forum interius, soluitur septima pars Episcopis pro definitione testamentorum in quibusdam Episcopatibus; vel quarta pars pro lege diocesana: & nō ex aliis. Est etiam magni effectus, ut aliqua sint pia, etiam quoad Forum exterius. Nam talia, si legentur in testamento etiam minus solenni, & præstentur per triennium; confirmantur, ac debentur in futurum, iuxta text. singul. in l. 1. C. de Fideicom. & tradit Guid. Papa, quæst. 576. nu. 3. Adde Comitol. loco sup. citato, nu. 2. & 3. vbi dicit legatum pium à Filco vindicari non posse, licet alia bona testatoris ob crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ commissum, confiscentur. & nu. 11. idem dicit de bonis incertis restitutioni subiectis, quia talia sunt Christi.

SUMMARIVM.

- 1 **L**EGATVM sub conditione impossibili, vel turpi, vel matrimonii seu maioris boni impeditiua: an sit validum.
- 2 Lex fundata in præsumptione voluntate

valida: cessat, cessante præsumptione. Secus si se fundat in præsumpta recta contraria voluntate.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **L**EGATVM factum sub conditione impossibili, vel turpi de futuro; vel matrimonii impeditiua (ut lego mille Catharine, si non nupsert) vel maioris boni impeditiua, scilicet si Religionem non ingrediatur: non ideo invalidatur in Foro exteriori, quia huiusmodi conditiones pro non apposis habentur, l. Reprehendenda. C. de Instit. & substit. l. Quidam. ff. de Condit. instit. l. Turpia. ff. de Legat. 1. cum aliis citatis à

glossa penul. in cap. final. post text. ibi, de Condit. apposit. Itaque prædicta legata valent, & debentur in Foro exteriori, etiā legatario non adimplente conditionem.

In Foro verò conscientiarum, quando constat voluntatem testatoris fuisse, ut cōditio adimpleretur, & non aliter voluisse legata prædicta facere: tunc conditione non existente, legatum non valet. Unde in conscientia non potest capere legatum non nubens, vel Religionem ingrediens contra

Legatum.

tra voluntatem testantis, vel donantis. Ita tenent Caiet. Nauar. & Angles, quos refert, & sequitur Fr. Lud. Lopez. 2. part. sui Instructorii Confes. cap. 18. post princip. in 1. & 2. conclus. pag. 160. Medin. C. de Restit. quæst. 23. §. Ad tertium dicendum. Gutierrez lib. 2. Quæstio. Cano. cap. 25. nu. 13. Rebel. de Obliga. iust. 2. part. lib. 18. quæst. 16. nu. 3. ad fi.

Mouentur prædicti Patres, quia deficiente conditione, deficit legantis voluntas; qua voluntate deficiente, non transfertur dominium: tum etiam, quoniam prædictæ leges de Conditionibus turpibus, fundantur in præsumptione, quod scilicet sic testator legans, voluit se iuri, & rationi confirmare. At lex fundata in præsumptione, non obligat in conscientia, cum de veritate in contrarium constet, vt habes verb. Lex. in Different. 12.

Sed certè salua pace tantorum Patrum, contrarium puto verius, videlicet tam in Foro interiori, quam etiam exteriori posse à legatario, tuta conscientia, capi prædictum legatum, etiam si deficiat conditio turpis, vel impossibilis. Et moueor, quia cum talis conditio à iure merito reprobetur, & pro non scripta habeatur: non video cur in conscientia securus esse non possit, licet de contraria voluntate testatoris appareat; quia regulanda est eius voluntas secundum ius; nec potest facere, vt leges iustæ in suo testamento non valeant. Nec verum est prædictas leges fundari in præsumptione, taliter, vt confitendo de voluntate in contrarium, prædictam voluntatem approbent; immò eam improbant, casu quo de ea constaret: quicquid dicant in contrarium Ioseph Angles, & Lop. supra vers. Igitur pro ampliori. Putant enim iniquè iudicaturum Iudicem, si contra legantem sub vna conditione ex supradictis, ea non impleta, sententiam tulerit; quando testator insinuauit nolle valere legatum, neque fortiri effectum, nisi conditione impleta. Sed sanè iudicio meo falluntur, quia non semper voluntas testatoris pro lege seruanda est, nisi quando est secundum, vel præter legem; non tamen quando talis voluntas à lege reprobatur, vt est in nostro casu. Faciunt not. verb. Testamentum. Diff. 10.

Vide fallentias ad dictam regulam per addit. 1. Decii in l. Non omnis. sub num. 3. ff. Si cert. pet. vbi habes quando voluntas testatoris seruanda sit.

Vnde collige dupliciter leges præsumere aliquid. Vno modo, fundando se in præsumpta voluntate valida, & legitima: & sic ea cessante, in Foro exteriori, cessat lex. Alio modo fundando se in præsumpta recta contraria voluntate, & simul reiciente aliam contrariam à iure reprobam. v. g. cum testator dicit, Lego Catharinæ mille, si non ingrediatur Religionem. Reicit ius hanc conditionem, interpretans in meliorem partem mentem testatoris, & benè præsumens de ea: & sic statuens id quod verisimiliter benè informatus testator disposuisset, & simul respuens contrariam, tanquam alienam à viro bono, & iusto. Simile videbis sub verb. Lex. Different. 8. num. 16. Præsumendo igitur in hanc bonam voluntatem testatoris, scilicet testatorem aliter statuisse si benè informatus fuisset; & si de contraria constat; supplendo dictam bonam voluntatem; reicit tales condiciones, & pro non appositis habet. Et in istis præsumptionibus non cessat lex; licet de voluntate contraria testatoris constaret; immò contrariatur ius tali voluntati, alias turpi, vel impossibili, vel in honesta, vel non bona. Reicit etiam eas quæ aliquo modo impediunt matrimonium siue carnale siue spirituale, fauore eorundem, per cap. fin. de Condi. appo. & per Bart. & Communem. in l. Titia. de Condi. & dem. & Feli. in cap. In præsentia. nu. 42. de Proba. & idè non mirum, si legatarius tuta conscientia potest petere, & retinere legatum, etiam si conditionem non adimpleat. & ita tenent post Summistas verb. Hereditas. Coua. lib. 1. Variar. cap. 19. nu. 10. Mantica de Coniect. ult. volunt. lib. 1. tit. 19. nu. 4. Ledesma in 2. Sent. parte 4. quæst. 18. art. 1. dub. 12. Molin. tomo 1. de iust. & iur. tit. 2. disputatione 207. & latissimè Sanchez. de Matrim. vbi plures alios allegat, lib. 1. disputatione 33. nu. 2. & disputatione seq. per totam. & probatur in l. Quoties. 22. & l. Cum tale. 71. §. Menia. & dict. l. Titia si non nupserit. ff. de Condit. & demonstr. & Paulus Duran.

Duran. in tract. de Conditio. & modis impossib. 3. parte cap. 1. nu. 8. & 9. Vbi in 2. parte cap. 3. nu. 3. limitat prædicta, in cōditione appositā, nempe si Religionem nō ingrediatur, quando constat appositam fuisse principaliter causa conseruandi familiam. Tunc enim talis conditio non reiici-

tur, quamuis in consequentiam aliquem & Religionem auertat, ex Coua. dict. num. 10. & Oliba. de iure Fisci. cap. 7. nu. 38. Sed contrarium annotauimus, verb. Hæreditas. Differentia 12. nu. 3. & latius verb. Testamentum. Diff. 10. Adde not. verb. Matrimonium. Diff. 3.

SVMMARIVM.

LEGATA incerta, ratione incertitudinis personæ, in Foro exteriori non debentur.

In Foro verò conscientie tenetur hæres ea inter illos diuidere, si in id consentiant.

DIFFERENTIA QVINTA.

LEGATA incerta, ratione incertitudinis personæ ex aliquo extrinseco accidente, vt quia eiusdem nominis, & paris amicitie erga testatorem duo reperiuntur: in Foro exteriori non debentur; vt in casu l. Duo sunt Titii. ff. de Testam. tutel. l. In tempus. §. 1. ff. de Hæred. instit. l. Si quis seruum. §. Si inter duos. ff. de Legat. 2. l. 3. §. Si duobus. ff. de Adimend. legat. l. Si fuerit. ff. de Reb. dub. l. Cum pluribus. ff. de Manumissis testam. cum simil. Bal. in l. Hac consultissima. num. 4. C. Qui testam. facere possunt. idque contingit ex defectu probationis. Cum enim neuter ex legatariis concludenter probare possit, propter similitudinem nominis, ac causæ legandi, quæ vtrique pariter adhæret, de quonam eorum testator intellexerit: fit vt actore concludenter non probante, veniat hæres reus absolendus, ex regul. l. Qui accusare. C. de Edendo. & l. Neque natales. & l. Actor quod asseuerat. C. de Probat.

Quod adeò verum est, vt etiam si alter eorum renuntiet alteri ius, si quod habet in legatum: nihilominus hæres non tenebitur ei legatum soluere, secundum Bart. & Communem in dicto §. Si inter duos. teste Peralta ibi, num. 14. & Mantica de Cōiect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 4. num. 4. quicquid in contrarium teneat Cuman. in dicto §. Si inter duos. & patronus noster Lusitanus Benedictus Aegidius, in l. 1. in princip. num. 38. C. de Sacrosanct. Eccles. Quod probō non solum ex ratione Com-

munis, scilicet quia cum de renunciantis iure non constet; & sic nullum ius in effectu habeat: non potuit eius renuntiatio aliquid operari, quia nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habet: sed etiam quia ex prædicta incertitudine, ius est hæredi quæsitum: adeò vt tutus sit eius ratione, in Foro exteriori. Vnde fit, vt non sit in renunciantis potestate, hæredi præiudicare.

Qua ratione idem censeo si fortè inter se paciscantur vt legatum inter eos diuidatur. Adhuc enim hæres in Foro exteriori non tenetur illud soluere; quia ratione incertitudinis, nulli eorum nec partem, nec totum legatum debet; quicquid in contrarium teneat prædictus Aegidius supra num. 39.

In Foro verò conscientie, contrarium crederem, scilicet teneri illud inter eos diuidere, si in id consentiant. argumento eorum quæ docet Viçt. in Relección de bello. §. 27. Sot. de iust. & iure. lib. 4. quæst. 7. art. 1. ad tertium. & Lud. Lopez. 1. part. sui Instruct. conscient. cap. 132. vers. Tertia conclusio. iuncto Caiet. 2.2. quæst. 62. artic. 5. ad tertium. vbi dicunt debitor de debito quidem certum; incertum verò, vtrum Petri, vel Ioannis; teneri inter illos debiti quantitatem dispartiri. Facit etiam, ab hærede in presenti casu nō videri legatum illud, in conscientie Foro, retineri posse. Cū enim illud ex legitima testatoris voluntate alterutri deberi certo constet, solumque cui debeatur incertum sit; negari non potest hæredem, sibi legatum retinen-

Legatum.

retinentē, rem alienam inuito domino retinere. Et ita tenet præfatus Bened. Aegid. loco superius citato, num. 39. cum sequenti. Quod si non cōsentiant ut inter se ipsos diuidatur (quod vix credo euenturum) dubium est an hæres teneatur, in Foro conscientie, quantitatem legati inter pauperes diuidere, seu in aliquod opus pium impendere. Et teneri, docet idem Bened. Aegidius dicto num. 40. argumento eorum quæ

diximus verb. Bona. in Differentia 5. circa inuenta, & vero domino ignorato, factis erga id debitis diligētis, scilicet inter pauperes diuidi debere. Sed non video rationem concludentem ad hæredem compellendum, ut in pauperes legatum præfatum incertum distribuat; præsertim quia etiam inuentum, cuius dominus ignoratur, retineri posse (saltem instar depositi) resolvimus in dict. Differ. 5.

SUMMARIVM.

HAERES ab intestato, an teneatur solvere legata in testamento minus solenni relicta.

Heres ab intestato, potest tuta conscientia

se defendere ab hærede scripto in testamento minus solenni.

Mulier contrahens sine licentia mariti, potest licite discedere à contractu.

DIFFERENTIA SEXTA.

EST dubium egregium, nempe an hæres ab intestato, teneatur solvere legata in testamento minus solenni relicta. Nam non teneri, in Foro iudicali probat l. Si veritas. & l. fin. C. de Fideicom. & l. Ex imperfecto. C. de Testa. quibus probatur ex prædicto testamento non oriri obligationem naturalem efficacem. Facit l. Si vnus. C. de Testam. quæ sic sumatur; defectus solennitatis facit totum testamentum deficere.

In Foro verò anime teneri, docet post Ant. Panor. in dict. cap. Quia plerique nu. 42. Et dicit communem las. in l. Si post diuisionem. nu. 5. C. de iuris. & fact. igno. Bal. l. Cum quis. C. eod. Imol. Alex. & las. l. Nemo potest. ff. de Lega. 1. idem las. in l. Cum quis. nu. 14. C. de iuris. & fact. igno. D. Anto. 3. par. tit. 10. cap. 3. §. 14. Silu. verb. Testamentum. 1. quæst. 5. notab. 4. Pau. Comito. lib. 7. quæst. 8. nu. 2.

At Soto lib. 4. de iust. quæst. 5. art. 3. post prin. col. 2. vers. Exponitur conclusio. & vers. Tertio arguitur. col. 3. & vers. Si hunc exempli gratia. col. 4. tenet contrarium, videlicet quod hæres ab intestato potest tuta conscientia adire hæreditatem, & defendere se nullitate testamēti, quamuis sciat absque fraude testatorem aliter disposuisse, sed minus solenniter. Quam opinionem in effectum sequitur Coua. dict.

cap. Cum esses. nu. 6. cum seq. de Testa. quatenus probat legata in minus solenni testamento relicta, nec in Foro iudicali, nec in Foro conscientie deberi. Et ratio est, quia lex iusta de causa, ob evitandas fraudes, & ob bonum publicum, prædictas solennitates introduxit. Nec negari potest testatorem teneri, etiam in conscientia, eas servare; cum legibus iustis subdatur, & obligetur in conscientia ad earum observantiam, per gl. 1. receptam in cap. Quæ in Ecclesiarum. de Constit. Prædicta tamen intellige pro ut resolvimus, verb. Lex. Differentia 8. Potest enim hæres legitimus statim se defendere, & agere de nullitate testamenti, & sic excusabitur à restitutione hæreditatis, si eam possideat, nec tenebitur solvere legata. alias si eam nō possideat, facta declaratione, eā obtinebit. Quod si legatarii possideant legata: non tenebuntur ad eorum restitutionem, donec per sententiam condemnentur.

Hinc collige veram esse opinionē Tiraq. post Leges connubiales, gl. 2. n. 21. & Soti lib. 4. de iust. quæst. 8. art. 3. (licet Coua. in reg. Peccatum. 2. part. §. 3. nu. 10. & in cap. Quamuis pactum. 2. parte §. 4. nu. 6. vers. 4. contrarium teneat;) videlicet si sine licentia mariti contrahat vxor, non teneri in Foro conscientie stare contractui, etiam

etiam si certa sit nullam sibi fraudem factā fuisse. Vide circa hoc latius, verb. Contractus. Differentia 10. & verb. Vsurā. Differentia 20. Similiter & qui cum ea contraxit, potest licitè rem acquisitam ex contractu minùs solenni, & nullo, retinere. Hæc enim non sunt contraria, vt putauit Coua.

suprà ; sed intelligenda, vt superius resoluiimus. Nam mulier potest licitè agere in Foro iudiciali ad rescissionem contractus, seu ad declarationem nullitatis illius. Dum verò non declaratur; potest licitè alter cōtrahens rem retinere.

SUMMARIVM.

LEGATVM rei alienæ, valet in vtroque **2** Declaratur text. in cap. Filius noster. de Testam.
 Foro, si testator sciuit esse alienam, contra Abb.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

LEGATVM rei alienæ, valet in Foro exteriori, si testator rem sciebat esse alienam. l. Cum alienam. C. de Legat. & §. Nō solum. Instit. eodem. Valet etiam, licet ignoranter fiat, quando legatur coniunctæ personæ, vt in dicta l. Cum alienam. 2. responso; vel pie causæ, vt tradunt Alex. & Doctores ibi, & Bal. in Repetit. l. 1. col. 14. quæst. 2. C. de Sacrosanct. Eccles. & Benedict. Aegidius Lusitanus Pacensis ibidem 1. part. in initio. num. 30.

At in Foro conscientie, indistinctè non valet, secundum Abb. per tex. ibi, in cap. Filius noster. num. 3. de Testam. & in cap. Cum esses. à nu. 18. eod. tit. Sed Communis est in contrarium, teste Silu. verb. Legatum. 3. quæst. 2. in 2. dicto, & Couar. vbi latè, dicto cap. Filius.

2 Sed, quia tota difficultas consistit in responsione ad dictum text. pro maiori declaratione libet verba dicti cap. Filius. referre, *Filius noster F.* (inquit Gregorius Papa tertius) *conquestus est, quod quondam P. pater suus aliqua Ecclesie vestræ, sepulturæ suæ gratia, iuris alieni reliquit. Et quidem leges seculi hoc habent, vt hæres ad soluendū cogatur, si auctor eius rem legauerit alienā. Sed quia lege Dei, non autem lege huius seculi viuimus; valde mihi videtur iniustum: vt res tibi legata, quæ cuiusdam Ecclesie esse perhibentur, à te teneantur, qui aliena restituere debuisti.* Hactenus Gregorius. Ecce, vt vides, Summus Pont. in legatis rei alienæ facit differentiam inter leges iu-

ris ciuilibus, & legem Dei: quasi velit non deberi in Foro conscientie, licet in Foro exteriori debeantur. sed (vt dixi) communis opinio habet tam Legistarum, quā Canonistarum, legatum rei alienæ scienter à testatore relictum, vtroque iure, & in vtroque Foro valere, ac deberi, & docent plures, quos refert, & sequitur Paul. Comitol. lib. 7. quæst. 6. nu. 9. & 10. dicens communem.

Nec obstat prædictum caput. Nam perpende quatuor, aut quinque interuenisse in eo legato, de quo ibi agitur. Primum, fuisse legatum factum de re Ecclesie, vt patet ibi, *Quæ cuiusdam Ecclesie esse.* quæ sine iusta, & necessaria, vel vtili causa, alienari non potest, cap. Sine exceptione. 12. quæst. 2. qualis non erat illa, scilicet ob legatum factum de ea. Secundum, non constasse testatorem sciuisse d. rē legatā, fuisse alienam, & Ecclesie. Tertium, fuisse factū legatum pro sepultura. ibi, *Sepulturæ suæ gratia.* quæ vendi non potest; cap. Abolendæ. de Sepult. Et licet sponte oblatum pro ea recipi possit, iuxta glossam ibi receptā: tamen in casu dicti cap. cum res legata esset aliena, & non posset retineri ab Ecclesia legataria, exigebat ipsa eius æstimationem ab hærede inuito; quod facere nō poterat: quod est quartum, quod ibi interuenit. Est, & quintum, dictam rem legatā retinere voluisse, cum sciret esse alienam, occasione iuris ciuilibus perperam ab ea intellecti; quia æstimationem eius ab hærede (qui aliàs in illo casu inuitus soluere non

Legatum.

non tenebatur) obtinere non poterat. Quibus omnibus perpensis, & concurrentibus: merito summus Pont. respondit quod licet de iure civili teneatur hæres ad æstimationem rei alienæ, per testatorem legatæ: attamen quia tunc agebatur, & conquirebatur hæres, à legatario noli rem legatam, quæ erat Ecclesiæ, restitui; quia æsti-

mationem hæres nolebat ei solvere, quasi malè faceret; quia non seruabat dictum ius civile. Respondit, Aliis legibus, de iure canonico viuimus; quasi diceret, Licet aliàs teneatur hæres solvere æstimationem: in hoc verò casu de iure nostro non tenetur propter rationes suprà memoratas; maxime primam, tertiam, & quartam.

SUMMARIVM.

FRVCTVS rei legatæ à quo tempore pertineant ad legatarium.

DIFFERENTIA OCTAVA.

FRVCTVS rei legatæ, in Foro exteriori, non pertinent ad legatariū, nisi illi qui collecti fuerint post aditam hæreditatem. Vnde si testator legat fundum plenum fructibus, & isti percipiantur ante aditam hæreditatem: nõ pertinent ad legatarium, sed augent hæreditatem. l. Si tibi homo. §. Cum seruus. de Lega. l. Ratio est, quia fructus rei sequuntur dominum: at dominium rei legatæ, ante aditam hæreditatem non transit in legatarium. l. A Titio. ff. de Furt. gl. in l. Herennius. l. ff. de Vfur. & in l. fin. C. cod. tit. tradit Barbof. in l. Diuortio. in princip. 2. par. nu. 82. ff. Solu. mat.

In Foro verò conscientiæ, cenfeo deberi fructus rei legatæ ipsi legatario à die mortis testatoris, & sic ante aditam hæreditatem. Quia dicta aditio requiritur ex subtilitate iuris, quæ in Foro animæ, & æquitatis non attenditur, per not. verb. Iudicium. Differentia 3. Tum quia si legatum mihi debetur à morte testatoris: cur etiam non mihi debebunt fructus illius? Facit l. Quæsitum. ff. de Acqui. rerum domi. vbi si hæres sciat rem aliquam esse mihi legatam, debet mihi restituere fructus eius, à die mortis testatoris obuementes; per regulā, l. Certum. C. de Rei vend. Et idem si fuit in mora adeundi, ex gl. d. l. Hærennius.

SUMMARIVM.

LEGATA sine hæredis institutione sunt inualida, nec debentur in Foro iudiciali. Secus in conscientia quoad pia.

DIFFERENTIA NONA.

LEGATA, etiam pia, in Foro iudiciali, non valent, nec debentur, hærede in testamento non instituto. Ratio est, quia hæredis institutio est fundamentum totius testamenti, & ab ea omnia ibi disposita vires sumunt; vt probat tex. in l. fin. ff. de iure codicil. l. Ex ea scriptura. 29. ff. de Testam. & in §. Ante hæredis. Inst. de Lega. & §. In primis. Inst. de Fideicom. hæred. notat gl. 2. in c. Cum tibi. de Testa.

In Foro verò conscientiæ, legata pia, sunt valida, si testator eligit mori intesta-

tus. aliàs secus; secundum Panor. in cap. Indicante. de Testam. Ange. verb. Legatum. 2. nu. 7. & Tabien. eod. verb. nu. 7. Quinimmo etiam si testator noluerit mori intestatus, sunt valida; secundum Silu. verb. Legatum. 4. quæst. 8. quem defendit Paul. Comitol. lib. 7. Resp. Moral. quæst. 14. à nu. 4. & quæst. 6. nu. 6. Quod intellige esse verum, dummodò imperfectio testamenti fuerit respectu solennitatis. Secus si sit respectu voluntatis; vt probant quàmplures citati à Coua. in cap. Relatum. 1. nu. 9. de Testa. Pro quo facit quod idem Silu. ibid.

ibid. quæst. 10. docet ex Bart. nempe quādo testator voluit testamentum valere iure directo testamenti, & non aliter: tunc si testamentum est nullum; vt quia insti-

tuit incapacem; non tenetur hæres ab intestato soluere in conscientia legata. Secus si voluit vt valeret, saltem iure codicillorum, aut alio modo, quo posset.

L E X.

S V M M A R I V M.

- 1° **C**ONTENNERE dicitur legem, in Foro exteriori, transgrediens legem præceptiuam sine iusta causa.
2° Nec admittitur in dicto Foro probatio in contrarium.

- 3 Contemnere etiam dicitur qui potens facere aliquid commodè, illud omittit.
4 In Foro verò conscientie is tantum dicitur contemnere, qui ideò principaliter omittit, quia parui facit.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

- 1 **L**E G E M transgrediens sine iusta causa; in Foro exteriori videtur eā contemnere, secundum glossam celebrem in capit. Metropolitanū. 2. quæst. 7. Felin. in cap. 2. num. 7. de Maior. & obed. & in cap. Cūm quidam. num. 7. de Iureiur. Castro de Lege poena. lib. 1. cap. 5.
2 Intellige facere ex contemptu, quando venit cōtra legem præceptiuam. Et tunc non admittitur probatio in contrarium. glos. in c. Cūm illorum. verb. In contemptum. de Sent. excom. quam dicit ad hoc auream, &

singul. Fel. ibidem num. 14.

- 3 Adde etiam in Foro exteriori contemnere dici, qui potens facere aliquid cōmodè, illud omittit. In interiori verò dici illum contēnere, qui ideò principaliter omittit, quia parui facit, secundum Naua. c. 22. n. 9. & cap. 23. n. 42. Vide Fel. in d. c. 2. incipit, Si quis. nu. 7. de Maio. & obed. vbi latè, quando quis dicatur facere aliquid ex contēptu. Adde not. sub verb. Ignorantia. Dif. 2. n. 6. & sub verbo Peccatum. Differentia 1.

S V M M A R I V M.

- 1 **L**E X recepta, semper obligat in Foro exteriori; quamuis eius circumstantie no-

tabiliter varietur. Secus in Foro cōscientie.

D I F F E R E N T I A S E C V N D A.

- 1 **L**E X recepta, dum non reuocatur, semper obligat in Foro exteriori; quamuis eius circumstantie notabiliter varientur.

In Foro verò conscientie, non obligat; quia propter notabilem variationem circumstantiarum videtur iam lex iniusta; &

ideò tunc tenetur Rex, vel quiuvis alius Legislator reuocare eam. alias in conscientia non obligat. Ita tradit Petr. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 2. vers. Secundò fatentur, quamuis vitio typographorum sit sub nu. 420. pag. 144.

S V M M A R I V M.

- 1 **L**E X correctoria, non extenditur etiam ex maiori parte rationis.
2 Secus in Foro anime.

3 In Foro anime non curantur subtilitates iuris.

Gg

D I F F E -

DIFFERENTIA TERTIA.

LEX iuris communis correctoria in Foro exteriori, non extenditur ad alios casus, etiam ex maiori-
rationis. Communem dicit Bart. in
l. Si constante. num. 39. ff. Solut. matrimo.
Ias. in Auth. Quas actiones. num. 21. & 22.
C. de Sacrosanct. Eccles. Pinel. in l. 1. n. 78.
C. de Bon. matern. 1. par.

At ubi agitur de salute animæ, & sic in
Foro conscientie, extendenda venit; si ead-
dem, vel maior ratio concurrat. Commu-

nem dicit Curt. Iun. in l. 1. numero 8. ff. de
Offic. eius, cui mand. est iurisdic. & habe-
tur 1. tom. Commun. opin. pag. 281. & do-
cet. Felin. in capit. fin. numero 1. ad fin. de
Præscript. In hoc enim Foro subtilitates iu-
ris non curantur; sed sola æquitas, & ratio
naturalis attenditur, ut habes sub verbo, lu-
dicium. Differentia 3. Limita prædicta non
procedere in dispensationibus, ut habes
sub verbo Dispensatio. Diff. 10. vers. Se-
cunda limitatio.

SUMMARIVM.

LEX loquens negatiue, requirit monitio-
nem in Foro exteriori, ad hoc, ut contra-
ueniens incidat in eius penas.

In Foro verò conscientie, nulla requiritur

monitio, sed statim incidit in penas spiri-
tuales, seu ad animam spectantes.

Licet quoad alias corporales, seu tempora-
les non incidat ante sententiam declaratoriã.

DIFFERENTIA QVARTA.

QVANDO lex, vel canon lo-
quitur negatiue, verbi gratia, qui
non fecerit residentiam, ut in
Concil. Trident. Sessio 24.
capit. 12. vers. Præterea obtinentibus; vel si
non fecerit inuentarium; vel qui non resti-
tuerit ablata à fidelibus, naufragium pa-
tientibus, ut in capit. Excommunicationi.
de Raptor. & similibus: tunc ad incurren-
dam poenam temporalem, vel spiritua-
lem dictæ legis, vel canonis, requiritur in Foro
exteriori, ut præcedat monitio; & sic ut
constituatur in mora. alias non incurritur
in prædicto Foro. Istud est Dictum Solen-
ne Innocen. in capit. Extirpanda. ad fin. de
præbend. de quo vide plura ad eius orna-
tum per Bernard. Diaz Regul. 474. incipit,
Monitio requiritur. & in Pract. capit. 61.
titul. de Venator. & per Hippolyt. in l.
Vnius. §. Cognituum. numero 13. cum
sequenti, de Quæstion. ubi plenissimè, &
per Felin. in cap. 2. numero 4. de Magistr.
ubi limitat quatuor modis, & per Ias. in l.
Ita stipulatus. num. 17. ff. de Verbor. oblig.
ubi plenissimè, & per Dec. consil. 151. nu.
16. cum sequenti, & consil. 37. num. 9. ubi
optime, & per Abb. dicto capit. Extirpan-
dæ. §. Qui verò. num. 10. & in Repetit. e-

iisdem §. num. 19. & 21. ubi dicit prædi-
ctum Dictum Innocen. communiter appro-
bati. Idem testatur Rosella verbo Excom-
municatio. 1. Excommunicatione. 21. &
Paulus Comit. lib. 6. Respon. moral. quæst.
24. num. 13. ubi plures commendantes re-
fert. sequitur Nauar. consil. 13. num. 1. & 7.
de Cleric. non resident. ubi duobus modis
limitat. Pro quibus est glossa notabilis fi-
nalis in dicto capit. Excommunicationi. de
Raptor. & facit glossa final. in cap. Ad Apo-
stolicæ. de Re iud. lib. 6. quatenus habet nõ
dici quem negligentem, nisi post monitio-
nem: quam glossam sequuntur plures,
quos refert Felin. ubi supra num. 3.

Inter limitationes autè per Doctores su-
perius relatos traditas; una est: videlicet ut
prædictum Dictum Innocen. nõ procedat quoad
Forum interius, siue quoad Deum. Ita Pa-
normit. in specie dicto §. Qui verò. numero
21. Felin. dicto cap. 2. de Magistr. limit. 3.
sub num. 4. Nauar. dicto consil. 13. num. 7.
in fine, & in Man. capite 17. num. 98. Nam
quoad Deum, cui omnia patent, & sunt
manifesta, statim incidit contraueniens
in poenam spiritua-lem, & ad animam spe-
ctantem. Vnde in casu dicti cap. Excom-
municatio. de Raptor. erit ligatus contra-
ueniens

ueniens quoad Forū interiūs; vt notat Caiet. ita intelligendus, relatus, & secutus à Nauar. cap. 27. nu. 17. ad fin. Licet quoad pœnas temporales non ligabitur, per gloss.

in cap. Fraternitas. 12. quæst. 2. quia non debentur ante sententiam declaratoriam, per dicta sub verbo Poena. Diff. 20. Adde tradita verbo Excommunicatio. Diff. 10.

SUMMARIVM.

- 1 **L**EX pœnalis in Foro exteriori extenditur ad casus similes.
- 2 Secus in Foro interiori, & conscientie.
- 3 Nisi ad correlatiuos: dummodò sit eadem ratio. aliàs secus.

- 4 Vel nisi ad cōmunicantes in eodē crimine.
- 5 Excommunicatio lata contra vnum ex concubinariis, extenditur ad socium.
- 6 Ministrans excommunicato in Missa, & etiam rebaptizanti, sit irregularis.

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 **L**EX pœnalis in Foro exteriori extenditur ad casus similes, glossa in Clement. 1. verbo Eligatur. de Elect. & in cap. 1. verb. Italiae. de Tēpor. ordin. lib. 6. singul. glossa in Auth. de Hæred. ab intest. venient. §. fin. vers. Ordinem. Collat. §. commēdata à Bal. in l. fin. C. de Hæred. instit. & glossa in Auth. Minoris debiti. C. Qui tutor. comendata à Soc. in l. 1. col. 3. ff. de Vulg. vbi alias plures glossas adducit. docet Panor. in cap. Si quis contra. de Foro cōpet. & in cap. Translato. in prin. & ibi eius Addit. de Constitutio. Silu. verb. Lex. quæst. 18.
- 2 At in Foro interiori, non extenditur. Castro de Lege pœnali. cap. 7. Soto, Couar. & Perez relati ab Henric. tit. de Indulgentiis.
- 3 cap. 30. §. 4. litera C. Nisi ad correlatiuos; vt post Panor. & Fel. docet Nauar. cap. 22.

- 4 num. 74. & Henric. supra in text. Quod est verum. vbi est eadem ratio. secus si diuersa; vt per Mandos. de Monitor. quæst. 4. nu. 7. vel, nisi ad communicantes in eodē crimine. bonus text. in cap. Si concubinae. de Sentent. excommunicat. vbi excommunicatio lata contra vnum concubinarium, extenditur ad alterum, scilicet ad socium eiusdem criminis. ad idem cap. 1. de Offic. Vicar. lib. 6. Couar. in capit. Alma. 1. par. §. 3. num. 5. Nauar. cap. 27. num. 32. Maiol. de Irregul. lib. 3. capit. 21. numero 17. vbi singulariter ex hoc resoluit ministrantem excommunicato in Missa, & etiam rebaptizanti, fieri etiam irregularem per societatem delicti. Vide ad idem cap. Significauit. de Senten. excommunicat. Et pro eius ornatu vide Clar. quæst. 77. nu. 18.
- 5
- 6

SUMMARIVM.

- 1 **S**TATVTA obligantia viciniore populos ad soluenda robaria, & homicidia; procedunt tantum in Foro exteriori.
- 2 Non tamen in Foro interiori, licet sint ini-

- 3 sta, & utilia: quia sunt pœnalia.
- 4 Melius obuiatur malis, faciendo fraternitates, vulgò la hermandad.

DIFFERENTIA SEXTA.

- 1 **I**N QVIBVSDAM Regnis, & Dominiis sunt statuta, & pragmaticæ conditæ circa robaria, homicidia, & alia damna in itineribus, & viis publicis commissa, obligantia viciniore villas, seu populos, ad eorum satisfactionem, nisi dederint malefactores. Quæ

- 2 quidem statuta, licet sint rigida, dura, & nimis exorbitantia; tamen experientia teste, fuerunt vtilissima; & in magnum bonum publicū cederunt. Timore enim diæ pœnæ, populi vigilantiori cura observant; nè in suis terminis, & territoriis homines suspecti commorentur; nec potentes viri,

Gg 2

ac no-

Lex.

ac nobiles (quorum domus sæpe solent esse receptacula talium hominum ad suas iniurias vindicandas) audent facinorosos homines, & istos valentes ad malum, vulgò *valentones*, y de la vida irada, in domos suas recipere; timentes ne à populis, casu aliquo contingente, bona sua, ac domus destruantur. Vnde cùm prædicti pessimi, ac malæ vitæ homines non habeant quo turò accedât, & commorentur: necessitate compulsi vltro se exulant vsque ad loca remota, & alia Regna, vbi talia statuta non extant.

Quâuis igitur prædicta statuta pro bono regimine visa sint vtilia, & iusta: nihilominus tamen vt exorbitantia, & in sola præsumptione fundata, & poenalia; minimè procedunt, nec locum habent in Foro, & iudicio diuino, & interiori: & sic non tenentur in conscientia ipsi populi vicini soluere robaria; nec alia damna refarcire, si

quæ ab istis perditis hominibus in itineribus publicis dētur; dūmodò ipsi populi talia dāna præcauere nō possint, nec impedire; nec in ipsis culpabiles notabiliter sint.

Et obserua sanctius, melius, & vtilius ad obuianda prædicta dāna fore non condere supradicta statuta; sed alia vulgò dicta, *De la Santa hermandad*, aut *de la liga*, per quæ compellūtur homines vicini cuiusq; villæ, casu aliquo contingente, vel ingrediētib; villas, seu eorū terminos sæpe dictis perditis hominibus, cymbalis Ecclesiæ rangentibus, exire omnes è villis ad quærendos eos, & cōprehendēdos. Ita enim fit, vt minimè audeant prædicti malæ vitæ homines malè agere, nec ingredi fines talū Regnōrū. vnde cōmorātes in eis magna pace, & securitate fruūtur, prout videmus in Regno Castellæ, & aliquādo vidimus in Principatu Cathalonix, & Romæ, & terminis eius, tempore Xysti Papæ Quinti.

SUMMARIVM.

LEX merè poenalis non obligat in Foro interiori, sed exteriori.

Dum modò nō sit lata super re aliàs de iure naturali, vel diuino prohibita, & talis fuerit mens Legislatoris.

Sed contrarium resoluitur.

Omnis lex iusta, & de re graui disponens

obligat ad mortale.

Omnis legis transgressio, ad minus est venialis; nisi expresse aliud in ea caueatur: vt in statutis B. Dominici.

Qui promittunt Beneficia vacatura, peccant mortaliter.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

LEX merè poenalis non obligat in Foro conscientix, sed tantum in exteriori. Ita Mathes. notab. 78.

Dec. in cap. Nam concupiscentiā.

in 2. lect. de Cōstit. Lud. Gom. in c. 2. n. 60.

eod. tit. lib. 6. las. in l. 2. n. 143. C. de iure Em

phyt. & in §. Item si quis postulante. n. 78.

Instit. de Actiō. Naua. latè in Manua. c. 23.

à nu. 55. & in c. Fraternitas. 12. q. 2. nu. 23.

Caiet. 2. 2. q. 186. art. 9. & in Summa verbo

Præcepti trāsgressio. Henric. Boter. de Synodo. 3. p. art. 2. ad fil. latè Mefsias in Prag-

matica panis. conclus. 3. n. 26. Beia 1. p. casu

13. Angel. verb. Inobedientia. §. 1. & alii à

Couar. relati in Regula Peccatum. 2. p. §. 5.

n. 2. Vide exempla dict. legis merè poenalis

Exod. 22. 1. & in cap. Qui non probaue-

rit. 2. q. 3. & in l. Capitalium. §. Solent. ff. de Poenis.

Quod intelligunt esse verū, dū modò illa lex nō sit lata super re aliàs de iure diuino, vel naturali prohibita; nec sit mens, & intētiō Legislatoris obligans, etiam ad culpā, seu vtrumque Forum. aliàs secūs.

Sed certè cū mēs omnis Legislatoris sit vt quæ sua lege præcipiūtur, ab omnibus obseruentur; soleatque apponi pœna ad maiorem legis obseruantiam: vt quos timor Dei à transgressiōe non arceat, saltem id præstet poenæ formido: non video qualiter hæc vltima conditio in vlla lege desideretur: cū regulariter inter Christianos in omnibus legibus talis sit mens Legislatorum. quicquid contra dicat

Nauar.

- 4 Nauar. sup. Deinde cum certum sit omnem legem iustam, & de re graui disponentem, etiam gentiliū, & Romanorum, (qui de æterna vita nihil curarunt, vt dicit idem Naua.) obligare ad mortale, iuxta glossam receptam in cap. *Quæ* in Ecclesiarum. de Constit. & diximus verbo Ignorantia. Diff. 2. ad quid, obsecro, nos facere iudices debemus de mente Legislatoris; cum officium subditi sit obedire, & non de actibus interioribus sui Superioris inquisitionem facere? præsertim cum ex materia legis colligatur mens Legislatoris, nec sit vlla legis transgressio, quæ ratione inobedientia non sit saltem venialis; nisi expressè caueatur in ipsa non obligare ad vllam culpam, etiam venialem, vt sunt plures constitutiones Fratrum Prædicatorum.
- 5

- Quare merito opinio contraria est tenenda, quam latè defendit post alios Couar. vbi suprà. Pro qua est text. optimus, ab eo non allegatus, in capit. Detestanda de Concessione præb. lib. 6. quatenus habet transgressores Concilii Lateranen. sub poena prohibentis Beneficia vacatura promitti, peccare mortaliter. Nam talis prohibitio non est de materia, aliàs iure diuino, vel naturali prohibita, & tamen dicit vltra poenam: peccare mortaliter. Idem docet optimè Salon de Iust. quæst. 62. art. 3. col. 734.
- 6

post D. Thom. 2. 2. quæst. 108. art. 4 & 1. 2. quæst. 69. artic. 4. per tres rationes. prima, quia omnis poena regulariter supponit culpam. Secunda, quia à culpa oritur impositio poenæ maioris, vel minoris; vt habetur Deut. 25. *Iuxta mensuram* (inquit) *delicti, erit & plagarum modus.* Tertia est iam dicta, scilicet, poenam apponi ad maiorem legis obsequantiam. Vide ad idem Soto lib. 1. de Iust. quæst. 6. art. 5. vbi dicit esse errorem vulgi putantis; cum sua poena licere cui libet legem transgredi. Vide late P. Salas de Legi. disput. 15. Sectione 1. per totam. vbi num. 12. in fin. allegat cum Toletio & Sayro in confirmationem dictorum, text. in cap. fin. de Celebr. Missa. sed nihil facit, quia ibi poena apponitur pro excessibus. aliàs grauius culpabilibus. Celebrare enim Latinum in Ecclesia occidentali in pane fermentato, & non in azimo, est contra vniuersalem Ecclesiæ consuetudinem; & in re graui. celebrare etiam sine igne, est contra cap. Vasa. de Consecra. dist. 1. quod expressè denotat esse peccatum mortale. Non mirum ergo si propter tales excessus priuetur ibi delinquens officio, & Beneficio. & sic constat illum text. non benè allegari pro materia merè pænali, aut mixta. Adde Iacob. de Graff. in suis Decisionsibus lib. 2. cap. 10. num. 15. & 16.

SVMMARIVM.

- 1 **C**ontractus irritus, & nullus per legem ex defectu formæ per eam tradita: an sit nullus in Foro conscientia; si verè partes in eum consenserunt.
- 2 Hæres in testamento minus solenni institutus, an possit tuta conscientia penes se retinere bona.
- 3 Donatio sine insinuatione facta, an valeat in Foro conscientia.
- 4 Carpitur Soto, quod Canonistas circa decisionem casuum conscientia, indignos, & inhabiles reputet.
- 5 Quod est Iuri consonum, est etiam, vt iustum, in conscientia obseruandum.
- 6 Lex iusta non fundata in præsumptione, obligat in utroque Foro.
- 7 Vbi ius resistit contractui, tunc nec civilis, nec naturalis nascitur obligatio.
- 8 Contrahens cum minore absque tutore, vel decreto Iudicis: tenetur ad restitutionem.
- 9 Princeps, & Ecclesia ob bonum publicum possunt annullare contractus quoad vtrumque Forum.
- 10 Electio facta de scienter indigno; quamuis sit nulla de Iure Canonico: si tamen sine fraude facta fuerit; valet, & tenet in Foro conscientia.
- 11 Si in alienatione rei Ecclesiæ, Ciuitatis, vel minoris, non fuit seruata forma Iure Ciuili, vel Canonico tradita: fuit tamen facta in casu licito, & interueniente libero consensu eorum, qui alienationi consentire debet: valet coram Deo alienatio.
- 12 Contractus factus à muliere sine consensu mariti, vel propinquorum requisito: valet in conscientia.

- 13 *Actus potest esse nullus de iure positiuo: & validus de iure naturali.*
 14 *Irritatio actus, est poena.*
 15 *Pœna ipso facto, vel iure, imposita, non debetur in Foro conscientie, donec per Iudicem declaretur, vel condemnnetur.*
 16 *Lex fundata in præsumptione, non obligat*

in conscientia.

- 17 *Tandem resolvitur hæc differentia, & eius materia per duas conclusiones.*
 18 *Carpitur Fr. Emman. Rodrig. applicans doctrinam huius differentie, donationibus magnis, factis per Ecclesiasticos suis cognatis.*

DIFFERENTIA OCTAVA.

- 1 **C**ONTRACTVS irritus, & nullus per legem, ex defectu formæ per eam traditæ, non est nullus in Foro conscientie; si verè partes in eum consenserunt. & idè res ita translata, potest retineri in conscientia; donec per Iudicem, sententia mediante, ad eam restituendam contrahens compellatur. Idem dicendum est de testamento minus solenniter facto; scilicet ab hærede, tuta conscientia, posse retineri bona, quâvis aliàs testamētū ex defectu formæ sit nullū.
 2
 3 Idè de donatione nō insinuata, & similib.

Hanc differentiam tradit Soto lib. 4. de Iust. & iur. quæst. 5. art. 3. §. Nūc igitur. vers. Crediderim. & eam valde commendat Fr. Emmanuel Rodrig. post Fr. Lndou. Lopez in Summa, verbo Limosna. c. 182. conclus. 6. in fin. Eam etiam tenet Sanchez de Matrimonio. lib. 3. disput. 4. num. 1. & vlti. dicens esse valde probabilem; & Probus ad Monac. in cap. 2. num. 76. de Constit. in 6. & eam habuit Soto à nostris; præsertim ab Inno. & aliis, de quibus infra §. 2. Vnde (vt hoc etiam obiter dicam) cū ipse Soto, & pleriq; Theologi; tam istum casum, quàm alios quamplures decident iuxta opinionem nostrorum (cū regulariter, quod est iuri consonum, sit etiam vt iustum, in conscientia obseruandum; vt in principio huius operis tradidimus) mirum est quomodo ita sit nobis infestus præfatus magister circa decisiones casuum conscientie; indignos nos arbitrās similia iudicia exercere, vt in hoc articulo pag. 294. & lib. 1. quæst. 6. artic. 6. pag. 56. videre est. Vnde in hoc merito à quibusdam reprehenditur. Redundo igitur ad rem, de qua agimus, dico præfatam differentiam tanquam singularem, & mirabilem, esse valde notandam. Per eā enim declarantur multa iura, & mul-

torum conscientie sedari possunt.

Et tota eius difficultas consistit in reddenda ratione diuersitatis inter vtrumq; Forū; nēpe quomodo contractus nullus in Foro iudiciali; non sit nullus, sed validus in Foro conscientie.

- 6 Nam contra eam facit, Primò legem iustam, non fundatam in præsumptione, obligare in vtroque Foro, iuxta glo receptā 1. in c. Quæ in Ecclesiarum. de Constit. docet D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Idem Sot. in dict. art. 3. in 4. argumento, & lib. 1. q. 6. artic. 4. Naua. cap. 23. nu. 42. & alii citati sub verbo Ignorantia. Diff. 2. n. 8. At prædictæ leges irritantes contractus, & testamenta, sine certa forma facta; licet sint motæ, & editæ ad obuiandas fraudes: non tamē ita fundatur in præsumptione, vt si cesset fraus, velint etiā vt cessent formæ per ipsas introductæ, & præceptæ. Quin immò volūt vt in omni casu seruetur forma, etiam si nulla fraus intersit. De iustitia autē distarū legū non est dubitādū, cū sint factæ in bonū cōmune, & ad auertēdas fraudes, & malitias hominū, quibus bonus vir, & iustus, est infestus valde; & Iura eas odio maximo persequuntur. Ergo d. leges tāquā iustæ, & in sola præsumptione nō fundatæ, debent vēdicare sibi locū, & obligare in vtroq; Foro. alias videtur absurdū, esse in potestate subditorū, vt leges iustæ non militēt nisi in Foro exteriori; contra not. sup. verb. Ignorantia. Diff. 2.

Secundò facit text. memorabilis qui mihi magnam incutit vim pro hac opinione in l. Si creditoris. 17. C. de Fideicom. cuius verba sunt, *Si creditoris voluntas iure subnixâ liberari te debito volentis, doceri potest: etiam antequam solenniter tibi liberatio à successore præstetur, exceptionem tibi ex voluntate defuncti descendentem competere manifestum est.* Ex quibus verbis aperte deduc-

deducitur à contrario sensu, non dari exceptionem debitori, cui legatum est debitum in testamento minùs solenni, si ab eo debitum per hæredem legitimum petatur in iudicio; & consequenter non oriri ex testamento minùs solenni obligationem naturalem efficacem; per not. in Prælud. nu. 24. sed aliam de honestate, & debito morali, pro vt ibid. nu. 25. annotauimus, & tenet Coua. in cap. Cùm esses. nu. 9. de Testa. quamuis communiter DD. teneant contrarium, teste las. infr. nu. 13. & Coua. dict. cap. Cùm esses. nu. 5.

7 Tertiò facit doctrina Paul. de Castro. in l. Si non fortem. ff. de Cōdictione in edicti. vbi dicit vbi ius resistit contractui; tunc nec ciuilem, nec naturalem nasci obligationem. secùs vbi non resistit; sed tantum non assistit. Adde ad idem nota. sub verb. contractus. in Differentia 14. in fi. At vbi lex annullat contractum: certum est resistere eidem, & sic ex eo non potest nec ciuilem, nec naturalis obligatio oriri, per text. in l. Cùm lex. ff. de Fideiussor. quia prohibitio legalis impedit eas, & probat latè Salas. de Legi. quæst. 96. tract. 14. Sectione 12. per totam; vbi defendit ex actu lege humana irritum, nullam oriri naturalem obligationem. Idem probat Coua. in dict. cap. Cùm esses. de Testa. à nu. 4. quantum ad naturalem veram, & efficacem, obligationem in Foro animæ: concedit tamen oriri honorariam, nu. 9. ad fi.

8 Quartò facit Dictum sing. Inno. in cap. Quia plerique. nu. 3. vers. Sed quid dices. de Immuni. Eccles. vbi docet contrahentem cum minore, sine auctoritate tutoris, vel decreto Præsidis, teneri ad restitutionem. Ergo defectus formæ irritantis contractum, impedit domini translationem, in vtroque Foro.

9 Quintò facit negari non posse, à Principe, & Ecclesia, ob bonum publicum posse annullari cōtractus quo ad vtrumque Forū, si certa forma ab eisdem tradita, non seruetur. Posse etiam coarctari liberas hominum voluntates, ad sic, & non aliter, contrahendum, vt fecit nouissimè Concil. Tridentinum, Sessio 24. cap. 1. de Reform. matrim. circa matrimonia clandestina, & Xystus Quintus in sua Extrauag. circa re-

ceptiones Nonitorum.

Nec satisfacit ratio diuersitatis, quam assignat Soto dict. art. 3. §. Nunc igitur. vers. Crediderim. nepe iura humana nihil aliud voluisse præfatis legibus; quàm vt in iudicio tales contractus habeantur nulli: non autem vt ipso facto translatio facta contra formam, statim sit nulla. Nam huiusmodi ratio est diuinatoria, immò, & falsissima. Vnde enim constat mentem statuentium prædictas leges, solūmodo voluisse quod ipse dicit? quinimmodò est contra regulam iuris (de qua in l. Nō dubium. C. de Legi.) vbi factum contra legem, maxime irritantem, est nullum. Si ergo contractus est nullus: necessariò debent esse etiam nulla, omnia facta vigore ipsius. alias inutilis esset lex, si non annullaret factum contra se ipsam; immò intēdit lex irritans, annullare quicquid contra se fiat. Quod vt clarius innotescat, ponamus à Nouitio aliquo fuisse factam donationem suorum bonorum, non seruata forma tradita in Concil. Trid. Sessio 25. c. 16. de Regul. Perspicuum est (licet vigore dictæ donationis, à donatario capiatur possessio bonorum) eū non esse dominum illorum; quia dominiū eorum non potuit transferri in ipsum, ventante Concilio, & irritam talem donationem faciente. alias frustranea esset, aut tantum verbalis talis prohibitio, & irritatio. Ergo necessariò etiam irritatur translatio; quia hoc principaliter intendit Concilium, alias enim si translatio domini esset valida (vt putat Soto) profecto præfata donatio esset magni effectus. Quod si translatio est nulla: non potuit donatarius acquirere ex ea bonorum dominium; cū titulus nullus inficiat possessionem, cap. Cū ad sedem. de Caus. pos. & habeatur pro non titulo. Ita arguit Inno. supra ad obligandum contrahentem cum minore sine tutoris auctoritate, ad restitutionem. Ergo donatarius recipiens rem, non poterit eam retinere tuta conscientia. Et ita concedit, & resoluit Coua. contra Sotum. in c. Cū esses. de Testa. nu. 10. illatione 2. dicens teneri heredem minùs solennem restituere in conscientia bona defuncti hæredibus ab intestato venientibus. Data enim nullitate tituli, videtur impossibile de iure posse trans-

se transferri dominium in heredem minus solennem. Idem tenet, & defendit idem Coua. in cap. Quamuis pactum. 2. parte §. 4. nu. 6. ubi probat mulierem per contractum factum ab ipsa sine viri licentia, non remansisse naturaliter obligatam, ex quo per statutum id prohibetur, & irritatur. Idem in simili concludit Cancer. 2. tom. var. cap. 1. quæst. 39. nu. 195.

Sed pro opinione Soti, & aliorum supra in principio citatorum adduco Dictum solenne Inno. in cap. Quia propter. nu. 9. de Elect. & in cap. Si celebrat. n. 5. de Cleri. 10 excom. ubi dicit electionem factam de scienter indigno; quamuis sit nulla de iure Canonico: si tamen sine fraude facta fuerit; valere, & tenere in Foro conscientiae: & sic electum esse tutum coram Deo, ex quo habet voluntatem, & consensum maioris partis Capituli. De hoc Dicto faciunt magnum festum Doctores nostri, præsertim Panor. in cap. 1. nu. 19. de In integ. rest. & in cap. Quia plerique. nu. 81. de Immun. Eccl. & in cap. Porrectum. de Regul. Feli. in cap. 1. nu. 39. vsque ad n. 47. de Constit. Ias. in l. Si post diuisionem. nu. 12. C. de Iur. & fact. igno. & in l. Iulianus. num. 2. & in l. Si non fortem. §. 1. ff. de Codi. indeb. Gigas. de Pensio. quæst. 34. nu. 9. & Naua. conf. 4 nu. 2. de Elect.

11 Ex quo Dicto Inno. infert Panor. dict. c. 1. de In integ. rest. in fin. si in alienatione rei Ecclesiæ, ciuitatis, vel minoris, non fuit seruata forma Iure Ciuili, vel Canonico, tradita; fuit tamen alienatio facta in casu licito, & interueniente libero consensu illorum qui alienationi consentire debebāt: valere coram Deo alienationem. Et consequenter obtinentem rem illam esse tutum in conscientia, donec per Iudicem dicta alienatio declaretur nulla, & præcipiatur rem ipsam restitui.

12 Hinc etiam dicit idem Panor. in cap. Relatum. 1. nu. 5. de Testa. quem refert, & sequitur Feli. dict. cap. 1. nu. 40. de Consti. & Ias. dict. l. Si post diuisionem. num. 13. & in §. Istæ quidem. nu. 131. Inst. de Actio. contractum mulieris factum sine fraude, etiam non seruata forma statuti, cōsensum mariti, vel propinquorum requirentis: valere in conscientia. Quod nota pro decla-

ratione l. 55. Tauri. quicquid cōtra teneat Coua. in cap. Quamuis pactum. 2. parte §. 4. nu. 6. vers. 4.

13 Pro cuius Dicti Inno. & aliorum ex eo illatorum confirmatione, allego text. sing. & mente tenendum in cap. 1. in prin. de Sponsa. lib. 6. quatenus probat sponsalia inter consanguineos, vel affines, vel alios, quauis ratione nulla; modo non sint ex defectu consensus: parere impediuntur publicæ honestatis. Ex quo infert Gemin. ibi, actum posse esse nullum de iure positiuo, & valere de iure naturali. & sic illū tex. notat ibi Gemin. pro supra relato Dicto Inno.

Præterea prædicta opinio videtur duabus 14 posse fulciri rationibus. Prima est, quia irritatio actus, est poena; vt probat text. in cap. Si Religiosus. de Elect. lib. 6. notat gl. verb. Processus. in cap. Decet. §. Ordinarii. de Immun. Eccles. & Feli. in cap. 2. num. 3. de Constit. Communem dicit Boeri. decis. 1. n. 16. At poena, etiam ipso iure, vel facto imposita, nō debetur in Foro conscientiae, donec per Iudicem ad eam quis condemnatur, vel in eam incurrisse declaretur, ex gl. Recepta. in c. Fraternitatis. 12. q. 2. Feli. in cap. Rodolphus col. pen. & vlti. de Rescri. Thom. Gramma. decis. 15. nu. 8. & Ludo. Mefsia. in Pragmatica Panis. conclusionem 6. n. 65. & dicemus sub. verb. Poena. in Differ. 20. quamuis hæc ratio militet quādo per poenam astringitur quis ad aliquid soluendum, requiriturque aliqua executio hominis. Secus ubi nulla requiritur. arg. eorum quæ diximus de poena excommunicationis in Differentia 16. Facit verb. Poena. Differentia 14. verius est tamen, requiri declarationem in hoc nostro casu; vt infra nu. 17. videbis.

16 Secunda ratio desumit potest ex regula illa notissima, nempe legem fundatam in præsumptione, non obligare in Foro conscientiae; quando in contrarium est veritas; vt probat text. & ibi omnes notant Doctores, in cap. Is qui fidem. de Sponsa. & docet Panor. in cap. Rainaldus. nu. 14. de Testa. Feli. latè in cap. Canonum statuta. col. 11. vers. Hanc fallentiam. de Cōst. Coua. in cap. Cūm esses. nu. 9. de Testam. & habes verb. Lex. in Differentia 10. iam verò

verò negari non potest prefatas leges formam certam statuentes, & contractus contra eas factos, irritantes; fundari in præsumpta fraude, vel violentia, aut dolo; & ad eas obuiandas, prædictas formas sub poena irrationis actus, statuiffe; prout docet Feli. in dict. cap. 1. nu. 48. de Constit. ubi dicit canonem requirentem solennitatem, fundari in præsumpta fraude. Et sic ea cessante, cessare canonem quoad Deum.

Nec obstat quod in primo argumento in contrarium facto, diximus, nempe prædictas leges non fundari in sola præsumptione; nam (esto ut nulla fraus interueniat) nihilominus volunt ut contractus absque forma celebratus, sit nullus. Quoniam licet hoc verum sit: non tamen ex hoc sequitur prædictas leges non fundari in præsumpta fraude vel violentia: cum constet ob eas obuiandas, factas fuisse, ut post Panor. docet Silu. verb. Hæreditas. 3. quæst. 7. Et sic non mirum, si contractus absque forma factus, sit validus in Foro conscientiae, quando partes liberè in eum cõsenferunt; quamuis in Foro exteriori sit nullus. Sed hæc responsio ex eo claudicat; quia si lex, non obstante quod suspicio fraudis cesset: voluit suam dispositionem vim suam obtinere, & obseruari: manifestum est ipsam suspicionem fuisse tantum causam impulsivam: & principalem causam legis fuisse, ut res cautius, & tutius fieret: & consequenter non posse cessare legem in Foro conscientiae; licet nulla fraus interuenerit. quod confirmatur per ea, quæ tradimus, sub verb. Testamentum. Differentia 7.

Nō obstat etiam doctrina illa Paul. dict. 1. Si non sortem. quia intelligitur ubi ius resistit, fundando se super certo. Secus si super incerto, seu fraude præsumpta; vel fiat ad obuiandas fraudes. Sed hæc responsio potius confirmat opinionem Coua. cū paulo ante dixerimus dictas leges non fundari principaliter in fraude: sed super certo.

Ad Dictum verò Inno. in d. cap. Quia plerique respondetur loqui de minore, in quo non datur sufficiens consensus ad contractus celebrandos: quippe ob defectum ætatis, & discretionis, est de iure inhabilis ad contrahendum sine auctoritate tutoris,

vel Præsidis: & idè non mirum si non transferat dominium in contrahentem cū eo.

Ad quartum resp. concedendo id ipsum, nempe posse Principem annullare contractus quoad utrumque Forum; sed negamus id voluisse latores dictarum legum, ob rationes supra traditas. Sed hæc responsio impugnatur per ea quæ diximus sup. nu. 9. vers. Nec satisfacit.

17 Quid igitur dicendum in tanta varietate opinionum? Profecto res est valde difficilis, & periculosa pro Foro conscientiae, cum sint Doctores gravissimi pro utraque opinione, & contraria tenentes circa Forum conscientiae. Arbitror tamen persequentes conclusiones decidi posse.

Prima est, testator tenetur in conscientia seruare omnem solennitatem in testamento à iure requisitam; cum sit instituta ob bonum publicum, & ad obuiandas multas fraudes quæ circa dicta testamenta emergere poterant. Et hoc probat primum fundamentum Coua. de quo supra num. 6. & etiam alia duo quæ ipse adducit dict. cap. Cum esses. nu. 7. & 8. vers. 3. & 4.

Secunda, si testator non seruauit solennitatem à lege requisitam ob aliquod iustum impedimentum, seu iustam ignorantiam suam, vel notarii: nihilominus hæres scriptus virtute testamenti, licet minus solennis, & imperfecti, potest capere bona, seu hæreditatem, & ea retinere, dum non declaratur per iudicem esse nullum, & imperfectum; per tradita, verb. Poena. Differ. 20. & verb. iudex. Differ. 9. Et in hoc consistit præsens hæc differentia. Nam præfatum testamentum imperfectum, quamuis in rei veritate, & in Foro externo, appareat nullum: in Foro verò conscientiae, est validum, dum non declaratur per iudicem esse nullum, & ita tenet D. Anto. 3. parte tit. 10. cap. 3. §. 14. Silu. verb. Testamentum. 1. §. 7. notab. 4. Paul. Comitol. lib. 7. Respon. Moral. quæst. 1. per totam. & quæst. 6. nu. 5. & quæst. 8. nu. 2. quicquid dicat Coua. sup. num. 10. Illatione 2. Quod adeò verum est, ut si quis conficiat prius testamentum solenne, & postea manu sua propria faciat alterum: standum sit ultimo, etiam imperfecto, probata manu testatoris. Ita tenent

tenent DD. præcitati, & in pluribus Regnis antefertur primo, etiam in Foro exteriori. Et idem dicendum est de contractibus factis sine solennitate à iure requisita, si ob aliquod iustum impedimentum omissa fuit, ut probat Paul. Comit. dict. lib. 7. quæst. 4. nu. 5. Et obserua communiter contractus & testamenta imperfecta, esse talia ob aliquod impedimentum seu ignorantiam; ideoque non mirum si valeant saltim in Foro anime, cum constet de voluntate libera, & non coacta, vel decepta testatoris, vel contrahentium. Et quamuis teneantur seruare in utroque Foro solennitates à iure statutas: iustum tamen impedimentum, & iusta ignorantia, eos excusat; & sic æquitas suadet, ut dictis in casibus sint excusati, tam testator, & eius hæres, quam contrahentes. Quod si impedimentum, & ignorantia non fuerint iusta, & excusabilia; cognito hoc, & declarato per Iudicem: tunc proculdubio testamenta, & contractus declarabuntur nulla, & consequenter obligabit in conscientia prædicta sententia statim heredem scriptum ad restituenda bona hæreditaria hæ-

redi legitimo, seu venienti ab intestato; & contrahentibus ad facienda ea quæ Iudex præcipiet. Et ad hoc tendit fundamentum Coua. in dict. cap. Cum esses. nu. 7. vers. Eadem sententia. Docto enim de nullitate tituli; nullo modo potest hæres licite bona hæreditaria retinere; iuxta dict. sup. nu. 9.

Et confirmantur supradicta per ea quæ resolvimus. verb. Hæreditas. Differentia 11. nu. 4. & Differentia. 12. nu. 5. & verb. Poena. dict. Differentia 20. & verb. Restitutio. Differentia 20.

18 Et obserua obiter Fr. Emmanuelem Rodrig. in Summa. verb. Limosna. cap. 182. conclusione 6. non bene accommodare prædictam doctrinam Soti ad donationes magnas per Ecclesiasticos suis cognatis factas. Nam per eam vult præfatas donationes defendere ab earum restitutione, contra Fr. Lopez. Enimvero donationes illæ, non sunt irritæ ob præsumptam aliquam fraudem: sed quia sunt à non absolute dominis, ut copiose tradidimus, sub verb. Beneficium. Differ. 6.

SUMMARIVM.

1 **CONSVETUDO** praua, quando, & à qua poena excuset.

DIFFERENTIA NONA.

1 **CONSVETUDO** praua in Foro cõtentionoso excusat à poena temporali transgredientem legem, etiam naturalem, secundum gl. in cap. Cum venerabilis. de Consue. quam dicit auream Feli. in cap. In nostra. nu. 12. de Rescri. & eam probat Præpo. in cap. Cui non est. nu. 10. de Sponsa. & dicit communiter approbatam Gome. in cap. 1. nu.

131. de Consue. lib. 6.

In Foro verò conscientie, non excusat à poena gehennali, secundum gl. in cap. Deniq; 4. dist. quam ibi cõmendat Præpo. & dict. cap. Cum venerabilis. & DD. in l. De quibus. ff. de Legi. Tiraq. l. 9. connub. nu. 4. Naua. conf. 4. nu. 5. de Accusa. Infer ad not. sub verb. Venditio. Diff. 8.

SUMMARIVM.

1 **LEGISLATOR** in Foro exteriori nõ incurrit pœnas, nec tenetur seruare suas leges sub pœnis earum, nisi iurasset eas seruare.

2 Papa excommunicatus ante Papatum, nõ indiget postea absolutione ab ea, quia sola voluntate absoluitur.

3 Papa cõmunizando cum excommunicato scienter, & eum intendens absolueret; remanet dictus excommunicatus absolutus ipso facto.

4 Legislator non seruans suas leges: peccat saltem venialiter.

5 Episcopus cõmittens delictum, non incurrit excom-

excommunicationem à se latam cētra ipsum 7
perpetrantem.

6 *Confirmator eligens minus dignum, non*
incurrit excommunicationem à se latam cō-
tra eligentes indignum.

Duo cōiudices, si dātur ad aliquā causam;
non potest unus facere aliquid sine suo socio.

8 *Aliud est inuestire, vel excommunicare,*
& aliud mandatum de inuestiēdo, seu ex-
communicando.

DIFFERENTIA DECIMA

1 **P**APA, & alii legislatores non obli-
 gantur in Foro exteriori ad seruā-
 das suas leges sub pēnis earum. Tū,
 quia sunt supra eas, cap. Proposuit.
 de Concessio. præb. l. Princeps legibus.
 ff. de legib. Tum, quia nemo potest ius sibi
 dicere; nec habet iurisdictionem in se l.
 Qui iurisdictioni. ff. de iurisdic. omnium
 iud. & habes verb. iurisdictioni. in Differen-
 tia 3. & 13. Quod verum est, nisi conditor
 legis, vel eius successor iurasset seruare eas;
 vt solet tale iuramentum exigi à Regibus,
 & Dominis terrarum, cum capiunt de no-
 uo possessiones earum. Tunc enim isti, qui
 iurant, non possunt contrahere ius, quæ
 iuramento suo confirmant; sed tenentur in
 conscientia ea seruare. Tum ob iusiurandū.
 Tū quia Princeps naturaliter etiam sub
 p. m. potest se suis subditis obligare, ex
 cap. 1. de Proba. & ibi Communis. Rebel.
 de Oblig. iust. 2. parte lib. 1. quæst. 8. n. 9.
 vbi nu. 11. dicit, non contrahere obliga-
 tionem ciuilem, per quam cogi possit, se-
 cundum Deci. dict. cap. 1. Licet alii contra;
 vt Gomez. 2. resol. cap. 1. nu. 3. Padilla. l.
 Interpositas. nu. 37. C. de Transa. Molin.
 disputatione 261. Et adeo Papa non liga-
 tur vlla pœna, vel censura; quod si aliquā
 incurrisset ante Papatum, non indigeret
 absolutione: hoc est dictum mirabile Pa-
 lud. in 4. dist. 25. quæst. 4. art. 1. conclus. 2.
 fol. 134. & dist. 17. quæst. 3. art. 2. conclus. 2.
 fol. 80. quem refert, & sequitur D. Ant.
 in suo Defecerunt cap. 2. in princip. Ratio
 autem esse potest, quia Papa non indiget
 verbis, nec aliquo, ad se absoluendum à
 censuris, sed sufficit eius voluntas; quippe
 ab iis quæ sunt iuris positiui, ipse potest se
 absolvere, teste Fel. in cap. 1. num. 33. in
 fin. de Constit. & in cap. 2. num. 20. de
 Sponsal. post Anchar. in cap. Venerabilē.
 3 in fin. de Elect. & pro prædicta ratione fa-
 cit, quod Papa communicando scienter cū

excommunicato, intendendo eum absol-
 uere ipso facto illū absoluat; etiā si nullum
 verbum dicat, secundum glossam notabi-
 lem in cap. Si inimicus. 93. dist. cui similis
 in cap. Si aliquando. in glossa 1. ad fin. de
 Sentent. excommunicat. & ibi Ioan. And.
 in margin. Sequitur Silu. verb. Absolutio.
 3. num. 7. Couar. in cap. Alma. 1. part. §.
 2. num. 2. Henric. de Excommunicat.
 cap. 29. §. 2.

4 In Foro tamē interiori, tenetur Princeps,
 & quiuis legislator sub pœna peccati, saltē
 venialis, suam legem seruare, l. Digna vox.
 C. de Legib. D. Tho. 2. 2. quæst. 96. art. 5.
 & 1. 2. quæst. 97. art. vlt. Abb. in cap. 1. à
 num. 30. de Constit. Fel. in cap. Ad audiē-
 tiam. in 2. num. 4. de Rescript. Sot. lib. 2.
 de iust. & iur. quæst. 3. art. 8. Hippolyt.
 singul. 230. & 599. Couar. in 4. 2. par. cap.
 6. §. 9. Nauar. cap. 12. num. 57. & prælud.
 9. num. 12. Rodrig. in Summa, verb. Si-
 monia. c. 56. num. 4. & 5. Et hoc est quod
 vulgò dicitur, scilicet Principem teneri, &
 obligari ad suas leges quoad vim directi-
 uam, sed non quoad coactiuam; quia non
 incurrit in pœnas earum; si contrahat,
 & eas transgrediatur: tenetur tamen, sal-
 tem sub peccato veniali, dirigere subditos,
 per exemplum, ad ea quæ fieri vult, & præ-
 cipit. Aliquando tamē nec peccabūt Prin-
 cipes venialiter, dispensando super ipsis,
 etiā sine causa, in fauorem subditorū, vt di-
 ximus verb. Dispensatio. in Differentia 2.
 vers. Eadem distinctio. tūc enim ideò non
 peccant, quia cessat scandalum, & malum
 exemplum; cū id non faciāt pro se ipsis,
 sed gratia alterius.

5 Hic videndum est de quæstione illa no-
 tabili, nimirum an Episcopus excommu-
 cans ludentes, vel aliquod delictum pa-
 trantes, sit etiam excommunicatus, si ipse
 illud faciat. Hanc quæstionē ponit Archid.
 in cap. 2. de Constit. lib. 6. & eam dispu-
 tauit

tauit Ioan. Andr. & refert Bal. in l. 1. §. Similique modo. C. de Latin. libert. tollend. vbi refert duas opiniones contrarias, alteram Cyn. & Archid. loco citato, tenentiū partem affirmatiuam, videlicet esse excōmunicatum, & alteram negatiuam, quam tenet Ioan. Andr. & Bal. suprà; quæ omnino tenēda est; quia nō potest quis sibi præcipere, vel vetare, vt l. Penult. ff. de Arbit. addens idem Bal. statutum Episcopi non includere, nec includere posse disponentis personam.

- 6 Ex quo Dicto infero ad aliam singularem, & subtilem quæstionem, quæ talis est, In nostris statutis Cartus. 2. part. cap. 2. §. 28. habetur, vt tempore electionis Prioris, principalis confirmator auctoritate Capituli Generalis præcipiat electoribus (adde sub poena excommunicationis ipso facto, licet ibi supprimatur) vt eligant digniorē &c. Pone vt secundus confirmator sit Vicarius domus, qui etiam eligit. Quæritur nunc an si Vicarius eligat scienter minus dignum, incurrat dictam excommunicationem. Et pro maiori dubii declaratione suppono per dicta verba statuti, scilicet Auctoritate Capituli Generalis &c. principalē confirmatorem facere dictum præceptum tanquam Delegatum, iuxta glossam, verb. Auctoritate. in c. Vnico. de Cleric. ægrot. lib. 6. & quod idem præceptum censetur facere confirmator minus principalis, scilicet, Vicarius, per notata per Abb. in cap. Causam. 1. num. 7. de Offic. deleg. vbi docet, quod vbi duo Iudices conueniunt simul, etiam si sint ordinarii, ad aliquam causam expediendam, non potest quicquā facere vnus sine alio. Videtur ergo, quod

cū dicta excommunicatio proferatur de mandato statuti, quod eam incurrit, per l. Item eorum. §. 1. ff. Quod cuiusque vniuersit. nom. vbi dicitur, quod id, quod fit ab his qui habent auctoritatem à Concilio, videtur fieri à Concilio, & sic videtur dicta excōmunicatio magis lata à Capitulo Generali, quàm à confirmatoribus. Sed in contrarium facit, quod licet quis, vt delegatus præcipiat; non videtur, nec potest sibi præcipere, l. Ille à quo. §. Tempestiuū. ff. Ad Trebel. facit glossa fin. in cap. penult. de Elect. lib. 6. vbi dicit aliud esse inuestire, & aliud mandatum de inuestiendo. Et sic aliud est excommunicationem esse à Capitulo generali, & aliud mandare confirmatoribus vt illam proferant. Nam primo in casu Capitulum generale est causa immediata præcepti: secundo verò in casu est mediata. At absurdum est vt Capitulum dicat; Præcipio tibi, vt tibi præcipias. Nam licet possit dicere præcipio tibi, vt facias hoc: non tamen potest dicere, Præcipio tibi, vt tibi præcipias. Vnde patet nullo modo includi in secundo casu personam præcipientis; nec ad id se extendere Capitulum generale. Secus crederem in excōmunicatione quam proferunt Priores Dominica palmarum contra proprietarios. Nam illa excommunicatio est lata à Capitulo generali, & Priores tantummodo eam denunciant. Vnde si Vicarius, Priore absente, eam proferat, si alias sit proprietarius; in eam certè incurrat. Prior verò non incurrit in eam; quia solum fertur contra subditos. Quod tene mente pro intellectu cap. 19. §. 12. nostrorum statutorum, & similium.

SUMMARIVM.

INTER Forum animæ, & Forum Canonicum, an sit differentia.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

INTER Forum Canonicum, & Forū animæ, non est differentia. Nam quæ sunt licita in Foro Canonico, sunt etiā licita in Foro animæ; dummodo fundet se super certo. quia ius Canonicū fundando se super veritate, & certò, nunquam

inducit aliquid cum peccato; vt probat tex. in cap. fin. de Præscript. docet Panor. & Feli. in cap. Vigilanti. eod. titulo Franc. in cap. Constitutus. de Appel. idem Abb. in cap. Quia plerique. nu. 25. de Immun. Eccl. Ecclesia quippe militans, est exemplata instar

instar Ecclesiæ cælestis triumphantis, secundum glos. in cap. Ad nostram. de Hæreti. pro qua facit text. in cap. Ecclesia Paradiso comparata. de Consecra. dist. 4. & in cap. fin. 38. dist.

Vbi verò ius Canonicum nõ disponit su-

SUMMARIVM.

LEX fundata in præsumptione, non obligat in conscientia, quando veritas est in contrarium. Nisi, &c.

DIFFERENTIA DVODECIMA.

LEX fundata in præsumptione, nõ obligat in conscientia, si veritas aliter se habeat. Ita Panor. & Feli. in c. Vigilanti. de Præscri. Idem Feli. in c. i. nu. 40. de Constit. Panor. in c. Ramaldus. nu. 14. de Testa. Vnde tantum habet locum in Foro contentioso, iuxta notat. in c. Is qui fidē. de Spōsa. & l. fi. C. de iure delib. tradunt DD. præsertim Inno. Ant. & Abb. in c. Quia plerique. de Immunit. Eccl. Anania in c. In ciuitate. de Vfur. Bal. l. Cum quis. C. de iur. & fact. igno. Coua. c. Cum esses. n. 9.

per certo; sed fundando se super præsumptione: tunc si veritas se habeat in contrarium, standum est certo in Foro animæ, vt in D. fierent a sequenti.

Adde not. Preludio quinto.

de Testa. Feli. rarissimè in dict. c. i. col. 11. vers. Hanc fallentiam. de Consti. & in cap. Sicut dignum. in fi. de Homi. vbi ponit fallentiam. ad prædictam regulā, nempe quando præsumptio est vehemens, & indubitata, vt in dante damnum ex culpa lata. Tunc enim talis præsumptio æquipollet veritati, & obligat in conscientia. Vide eundē Feli. in cap. Nouit. n. 6. vers. Tertia conclusio de Iudi. Adde dicta sup. in Diff. 3. nu. 6. & sub ver. Matrimoniu. Dif. 2. vbi meo iudicio videtur mirabile, in qua fallit præsens regula.

LOCATIO, ET CONDVCTIO.

SUMMARIVM.

LOCANS vasa vitiosa, etiam ignoranter; an teneatur ad interesse extra rem.

DIFFERENTIA PRIMA.

LOCANS vtres, vel vasa vitiosa ignoranter; propter quod oleū, vel vinum effusum est: in Foro exteriori, & iudiciali, tenetur ad restitutionem olei, vel vini effusi, & ad omne interesse, si quod aliud conductor passus sit: nec ignorantia eum excuset. De hoc est text. expressus, in l. Sed addes. 19. §. 1. vbi gl. verb. Excusata. dicit hoc esse speciale in vase locato. Et rationem dict. textus reddit Silu. verb. Locatio. quæst. 18. quia, inquit, dicta ignorantia ibi non præsumitur sine negligentia sciendi quod scire debuit. Quod confirmatur, quia ex quo habet illa vasa, vel vtres ad locandum pro oleo, & vino in eis ducendis: tenetur ea habere apta, & sana, & ea recognoscere, an in aliquo sint vitiosa. Communiter enim condu-

ctores eorum, ea non recognoscunt, fidentes de ipsis locatoribus. Vnde meritò tenetur ad omne interesse, quia excusari non potest de negligentia in non recognoscendis dictis vasīs. Et quod dictū est de vasīs, intellige de omni re vitiosa, ex qua damnum provenire potest. Vnde qui locat equos se demergentes in aquas; tenetur, si vestes alii cuius destruatur, vel aliud dānum patiatur is qui eos conduxit, ad refarcienda detrimenta; licet id ignorauerit: vt si id factum cōtigat prima vice, qua ipsum locauit, postquam eum emit. Secus in locante saltum pascuorum, ignorante in eo esse herbas pestilentes, quibus pecus interit, vel deterioratum est. Nam non tenetur ad interesse, nisi tantum ad remissionem pensionis, ex dicto §. 1.

Hh

In

Locatio, & Conductio.

In Foro verò conscientie, dicta lex non habet locum, secundum Siluest. supra. nisi quando locasset talia vasa pro bonis. Secus si simpliciter conductori exhibuisset cōspicienda, ignorās an essent bona, nec ne. Idē notat Ange: verb. Locatio. nu. 24. & Naua. cap. 17. num. 196. Sed non placet; quia (vt supradiximus) ex quo habet illa vasa ad locandum: tenetur ea habere sana, & ea recognoscere. Hoc enim est totū fundamētum dict. l. 19. §. 1. & facit D. Tho. 2. 2. quæst. 77. art. 3. in corp. vbi dicit venditorem qui rem vendendam proponit, ex hoc ipso dare emptori dāni vel periculi occasionē, q̄ rē vitiosam ei offert; si ex eius vitio damnum, vel periculum incurrere possit: nisi debitam diligentiam adhibuisset ad inuestigandum vitium. Tunc enim excusaretur in Foro conscientie, ex Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 14. quæst. 4. num. 4. vbi num. 10. inquit, quod de vase vitioso,

& similibus rebus locatis dictum est, idem censendum esse, si quis seipsum, vel seruos suos nescienti conductori locet ad eam operam, cui minimē idonei sunt. Idem dic de Aduocato, vel artifice, qui se maxime idoneum iactaret, cū talis non esset, vnde alium maxime idōneū excluderet, pro eodem pretio se offerentem. Teneretur enim is de damno, etiā per leuissimam culpam ipsius subsecuto, ex eodem Rebel. supra. num. 11. In locante verò equum prima vice qua illum emit, secus crederem, & tenerem cū Silu. quia emens illum vt sanum, non potest in domo sua scire vitium præfatum, donec transeat per flumen. Vnde in nulla culpa est, si postea vitium illud deprehendat conductor, transiens per amnem, & sic non tenebitur in conscientia ad interesse, quamuis in Foro iudiciali fortē teneretur per dictam legē. Quæ nota, quia sunt practicabilia.

SUMMARIVM.

EMPTOR rei locatae, an teneatur stare locationi, factae per suum venditorem.

DIFFERENTIA SECUNDA.

EMPTOR domus, vel fundi alteri locati; nisi id in pactum deducatur, vel nisi venditor rem locatam, vel generaliter bona sua cōductori, tempore quo rem locauit pro obseruatione contractus hypothecauerit, non tenetur stare locationi in Foro iudiciali, cū nihil contraxerit cum eo, l. fin. §. fin. ff. de Contrah. empt. & sic potest conductorē expellere, l. Qui fundum. ff. Loca. l. Emptorem. C. cod. Vide hanc regulam cum quinque limitationibus per Soci. regula 287. & cum vndecim limitationibus, & tribus ampliationibus per Dueñas reg. 240. docet las. in l. Diuortio. n. 35. ff. Solu. matrim. Couar. lib. 2. Resol. c. 15. n. 3. Ant. Gom. 2. tom. c. 3. n. 9. Greg. Lop. l. 19. tit. 8. Partit. 5. Barbo. in l. Si filio familiās. 26. §. fin. nu. 1. ff. Solu. mat. vbi dat rationem; nempe quia imputandum est venditori qui voluntariē rem vendidit, & neque pactus est vt colonus non expelleretur, prout potuit, & debuit pacisci, vt d. l. Emptorē. & l. Si merces. 25. §. 1. ff. Loca. vel aliter ius coloni reseruare, vt l. Si mer-

cedem. §. fin. ff. de Actio. empt. Aliam rationem tradit nu. 2. post Bar. & alios; nempe quia emptor per traditionē rei emptæ acquisiuit dominium eius; vnde non tenetur pati, vt se inuito rem suam quis detineat, l. 1. §. pen. ff. Depos. c. fin. de Precar. Et licet colonus habeat actionem ex locato aduersus locatorem; ea tamen tanquam personalis intendi non potest aduersus emptorem, l. fin. §. fin. ff. de Contrah. empt. Est & alia ratio; scilicet quia fructus pendentes rei emptæ pertinent integraliter ad emptorē, per l. Iulianus. §. Si fructibus. ff. de Actio. empt. quam extollit Deci. Conf. 543. n. 20. & alii relati per Thesau. Decis. Pedam. 55. num. 1. quia fructus pendentes censentur pars rei, l. fin. §. fin. ff. Quæ in fraud. credit. l. Quæsitum. §. Ea verò. ff. de Fund. instru. & idē meritō pertinent ad eum ad quem res ipsa transit. Ita Bartol. l. fina. §. finali, ff. de Iure Fisci. Anto. Gom. l. 40. Tauri, num. 74. vers. Tertiō. Menoch. Conf. 13. numero 6. lib. 1. Sarmien. lib. 6. Selectar. cap. 15. & alii quos referens sequitur Barbol. in l.

in l. Diuortio. in princip. 2. par. num. 79. & consequenter non potest eos colligere conductor, sed debet re conductam relinquere, ut emptor nouus dominus possit eos colligere. & sic merito potest emptor conductorem expellere: tenetur tamen prius impensas utiles, vel necessarias factas, soluere conductori, l. penul. in prin. ff. Loca. gl. verb. Allegatio. in fil. penul. C. Vnde vi. Et eo pretextu potest conductor rem retinere, donec sibi soluantur l. Colonus. in fi. ff. de Vi, & vi arm. l. Qui iniuriæ. §. fin. ff. de Furt. tradit Socin. Consi. 15. nu. 20. lib. 1. Causalca. Decis. 44. num. 46. Hippo. sing. 321. ad fin. Ange. verb. Locatio. num. 21. Barbof. dict. l. Si filio familiæ. num. 30. nō verò illas quas fecit causa colligendorū fructuum. Nam ad has tenetur locator dict. l. Si merces. §. 1. & l. Qui fundum. ff. Loca. Valaf. Consultatione 76. nu. 3. in fin. 1. par.

In Foro verò conscientie tenetur emptor stare locationi per venditorē factæ, nec poterit conductorem expellere, si laborauit in fundo, & sumptus fecit; sed debet pati eum frui, & percipere fructus illius anni; dūmodo ei soluat pretiū conductionis: pro aliis autem annis non tenebitur stare locationi. Ita sing. Bal. d. l. Emptorē. n. 7. vers. Sed pone colonus. & Sil. verb. Locatio. q. 11. Quā æquitatē seruauit Senatus N. teste Octauia.

Decis. 82. ad fin. & Senatus Delphinatius, ut asserit Fran. Marc. Decis. 196. n. 8. in 2. par. quam & probauit Cephal. cons. 181. ad fin. lib. 2. Et eam sequendam omnino esse, & sepius secundum eam fuisse iudicatum, asserit Causalca. Decis. 44. nu. 23. & nu. 40.

Sed contrarium melius tenuit Barbof. d. l. Si filio familiæ. nu. 12. & 30. quia præfata æquitas iure non probatur, immò confunditur per l. Si quis domum. §. 1. ff. Loca. & æquitas quæ à prædictis consideratur, tantum euincit, sumptus quos colonus fecit, esse ei restituendos, prout superius resolui-mus: non autē inuito domino durare locationem. Adde Alex. d. l. Emptorem. n. 17. & las. l. Cum filio. nu. fin. de Lega. 1.

Nec etiam admittenda est opinio Rebel. de Oblig. iust. 2. p. lib. 14. q. 11. n. 6. ubi dicit emptorem si sciuit esse rem alteri locatā, teneri in conscientia stare locationi. Idem etiam quoad Forum externum tenet Bero. Cōf. 2. n. 12. & 15. lib. 1. & Bursa. cōsil. 101. n. 4. lib. 1. Hoc enim confunditur ex d. l. Si merces. 25. §. 1. Frustra etenim requireret ille text. venditorem pacisci, & curare cum emptore, ut suæ stet locationi, & sic reseruet ius coloni, si aliās sufficeret admonere emptorem de locatione à se alteri facta. & reprobatur Barbof. d. l. Si filio familiæ. n. 31.

SUMMARIVM.

Conducēs operā alicuius, quādo teneatur soluere mercedē cōuentā, si locator nō laborauerit.

DIFFERENTIA TERTIA.

Conducens operam alicuius, si per conductore stetit, etiā ob casum fortuitū, quo minus locator operā suā præstaret: tenetur ad omnē mercedē in Foro iudiciali, iuxta tex. in l. Si addes. §. Cū quidā. ff. Loca. dūmodo locator eas aliis non locauerit; ut ibidē dicit tex. ad idē l. Colonus. §. Nauem. & gloss. in l. Si vno. aliās incip. Ex conducto. 15. §. Item cū quidam. ff. cod. Facit Cassado. Decis. 1. de Loca.

In Foro verò conscientie, non tenetur nisi ad eam, quam sua culpa locator amisit. Vnde si locator aliam non inuenisset mer-

cedem, si mihi suam operam non locasset; aut potuisset inuenire si vellet, & omisit ad nullam teneor, secundum Sil. verb. Locatio. q. 12. Angel. Armil. & Tabien. quos referens sequitur Rebel. de Oblig. iust. 2. par. lib. 14. quæst. 14. num. 5. Sed Nauar. cap. 17. num. 198. hoc non admittit, eo quod iure id non probetur. Sed tene primum, quia æquissimum Non enim debet locator esse otiosus, *y estar se mano sobre mano*; nisi ita staret expectans responsum meum: nec est rationi consonum, ut ego tenear reficere dānum, seu interesse, alicui, quod reuera non passus fuit propter me, vel

Hæc 2

potuit

Locatio, & Conductio.

potuit ipsum excusare. Hinc in facti contingentia respondi, cum quidam conduxisset vespere operam cuiusdam pro die sequenti, & statim mane certiore fecisset conductorem, se non indigere opera eius: non teneri ad mercedem illius diei, si certum erat, ab illo pro eo die nullum inueniri locatorem, etiam si non locasset illi operam suam: vel poterat se locare cum alio, si voluisset: vel in suis terris, quas habebat, operari.

Ratio est, quia dictis casibus euenientibus, nullam operę suę conductor mercedem amittit mea causa; sed sua culpa; quia voluit esse otiosus. Faciunt quę in simili dicimus de malę fidei possessore, nimirum non teneri ad fructus, quos in veritate dominus rei non erat probabiliter percepturus; vt quia rem non locasset, si habuisset. De quo per Silum verbo Restitutio. 3. quęst. 9.

SUMMARIVM.

FAMVLVS conductus per annum, si discedat ante tempus completum, perdit in

Foro iudiciali quicquid lucratus fuerat. Secus in Foro animę.

DIFFERENTIA QVARTA.

FAMVLVS qui locat se per annum, non potest sine iusta causa a domino discedere. alias si ante tempus impletum discedat, in Foro iudiciali amittit quicquid lucratus fuerat. Ita not. Bar. in l. Si vno. §. Item cum quidam ff. Locat. quam opinionem amplexa est Ordin. Lusitana lib. 4. tit. 34.

In Foro vero conscientię, tenetur dominus famulum redeuntem admittere, vel ei soluere mercedem temporis quo seruiuit; etiam si redire nolit. Ita Bald. sic intelligendus in l. 2. C. Loca. & in l. Diem functo. vers. Sed pone. eod. tit. & las. ibidem col. vlti. & in specie docet Rebel. de Obligat. iust. 2. part. lib. 14. quęst. 13. num. 18. Quod vltimum intellige esse verum, nisi domini multum interesset immoratio, & seruitium famuli. Eo enim in casu ad nihil tenetur in

conscientia, si eius interesse tantum valeat, quantum id quod famulo debet.

Et idem quod diximus de Famulo; dicendum est de domino expellente famulum sine iusta causa ante tempus completum; vt habetur in dicta Ordinatione Lusitana. Nam tenetur soluere famulo totum salariũ seu mercedem totius anni in Foro exteriori, si a famulo conueniatur.

In conscientia verò ante condemnationem non tenetur; quia dicta Ordinatio est poenalis; & sic eius poena ante condemnationem non debetur, per nota. verbo Poena. Diff. 2. Tenetur tamen in conscientia repetere famulum, & seruare cum eo pactum, seu conuentionem initam, seu contractum locationis, & conductionis cum eo factum per nota. verb. Contractus. Diff. 6. & verbo Obligatio. Dif. 10. & docet Rebel. vbi sup.

SUMMARIVM.

CONDUCTOR qui ex negligentia non coluit agrum conductum, tenetur ad pensionem in Foro exteriori, quamuis alias

nihil collegisset obsterilitatem, vel grandinem contingentem. Secus in Foro conscientię.

DIFFERENTIA QVINTA.

Conductor qui ex negligentia, seu culpa sua nec seminavit, nec coluit prædiũ: si postea constiterit per fortuitum casum fructus omnino deuastados, si nasceretur: non tenetur ad pẽ-

sionem in Foro conscientię, cum dicta pẽsio, seu merces, non ratione contractus, sed ratione fructuũ debeatur. vnde cum nulli fructus alias colligendi esset, merito non tenebitur in conscientia. Ita Rebel. de Oblig. iust. lib. 14. 2. par.

2.par.quæst.8.num. 3. secus in Foro iudiciali, secundum Valas. (post fulgo.) quæst. 29.nu.42. & hoc in poenam, eo quod non coluit. Fauet, l. Ex cōducto. 15. §. 1. in fin. ff. Loca. ibi, *fundum coluisti*, ubi gl. Id notat. faciunt notata verbo Deposito. Diff. 2. ex quibus colliges rationem diuersitatis,

nimirum quia licet fuerit colonus in culpa; non colendo agrum: ex illa tamen culpa non defecerunt fructus; ex quo nulli alijs colligendierant, ut supponimus: & ideo conductor non tenetur ad pensionem in conscientia.

SUMMARIVM.

Conducens agrum, vel fructus alicuius Beneficii, pro iusto pretio, habito respectu ad fructus qui colligi solent quotannis: si contingat casus fortuitus insolitus, qui ferè

omnes fructus destruat: non tenetur in conscientia soluere pretium conuentum; licet renunciauerit omni casui fortuito: quamuis in Foro iudiciali non audietur.

DIFFERENTIA SEXTA.

CONDVENS possessionem aliquam per tres, aut quator annos; vel locans fructus alicuius Episcopatus, vel Dignitatis, aut Canoniciatus, & renuntians omni casui fortuito, & lue quæ contingere potest, etiam rarissimè, ut est solitum apponi per notarios in instrumentis, seu scripturis locationum, & conductionum; tenetur in Foro iudiciali soluere omnem pensionem, etiā si ex aliquo euentu, & fortuna, etiam insolita, nullos fructus Dignitatis, vel ex dicta possessione colligat. Hoc practicitur in tota hac Corona Aragonum, maximè in isto Regno Maioricarum. propter quam causam sunt multi coloni pauperrimi effecti & egètes; & in hoc nullus habetur scrupulus; quia fundatur prædicta praxis in l. Licet. 8. C. de Locato. ubi textus præsupponit valere huiusmodi renunciationes, si inter partes fiat, & standum esse illis, per regul. l. Semper in stipulationibus. 34. ff. de Reg. iur. Ad idem est bonus text. in l. Si quis fundum. alijs est l. Si quis domum. 9. §. Iulianus. ff. Locati. quæ sic sumatur, *valet pactum qd quis teneatur de casu fortuito*. Idem tenet Rebel. de Oblig. iust. 2. part. lib. 14. quæst. 8. num. 17. & 18. post Bar. Feli. Gomez. & alios citatos à Valasco quæstione 27. num. 36. & 37. qui omnes præsupponunt, posse conductorem renunciare in specie omni casui fortuito, etiam insolito, & rarissimè contingenti. quamuis si tantum renūciat in genere quibusdam expressis; renunciatio intelligen-

da sit de paribus, ac minoribus; non tamen de maioribus. Et si renunciatio fiat absque expressione vlla insoliti, fortuiti vè casus; sed tantum suscipiendo omne periculum aut cum omnibus suis damnis, id est, *a serie*; tunc non veniunt casus fortuiti, nec ipsis censetur renunciare, secundum Bart. & alios quos sequitur Valas. & Rebel. supra. Nam licet considerata conditione fructuū, ipsi ex natura sua casibus fortuitis subdantur: debet tamen fieri in utroque Foro ad ratam compensatio, seu remissio pensionis, ut probat text. in cap. Propter sterilitatem. de Loca. & l. Si merces. §. Vis maior. ff. eod. Adiecta tamen compensatione annorum fertilium, vberum, vel præcedentiū, vel subsequentiū immediatè, durante eadē locatione, cum sterilibus, ex tex. in l. Ex cōducto. §. Si vis. ff. Locati. & dict. c. Propter. etiam si remissio facta sit per verbū *Dono*, l. Si vnus. in princ. ff. Loca. Bart. in l. Huiusmodi. ff. de Verb. oblig. Ange. in princ. Inst. de Emptio. & vendi. Roma. cons. 509. incip. Circa propositam. num. 3. las. in l. Lecta. col. 1. ff. Si cert. petita. Faciunt not. verb. Vfur. Differ. 11. Adde glo. d. §. Vis maior. & in l. 5. tit. 17. lib. 3. Fori legum. Co-uar. in Pract. cap. 30. Et Hippo sing. 85. incip. Tu scis quod propter sterilitatem. Et aduerte ad vnum singulare, & peregrinum, scilicet propter vbertatem; fructus, seu merces debere augeri; ut per Hippolit. Singu. 134. incip. Tu scis. cum contrariorū eadem sit disciplina. quod intellege ut per

Hh 3

Ange.

Locatio, & Conductio.

Ange. verb. Locatio. num. 17. qui varios casus circa hoc distinguit, Siluest. eod. verb. num. 14. & Armilla eodem verbo n. 17. & latius per Rebel. sup. quæst. 9. per totam, ubi tenet contra cum communi obseruantia, videlicet propter vbertatem non esse augendam pensionem. Pro qua facit dict. §. Vis maior. ibi, *Modicum damnum æquo animo tolerare colonus debet, cum immodicum lucrum non aufertur.*

In Foro verò conscientie, cenſeo non esse tutum locatorem, si non remiserit partem, aut totam pensionem, si casu insolito nullos, aut modicos fructus conductor percepit: maxime si in conductione non fuit habita ratio talium casuum, remittendo de pensione quantum importare poterat illa renunciatio, prout raro id fit. Nam communiter solent locari fructus pro illa pensione, seu pretio quod valent, computatis fructibus vnus anni, cum aliis. Et moueor primò quia locator ex natura contractus debet agnoscere casus fortuitos, & diminutionem fructuum, & pensionis; vnde debet remittere de pensione quod iustum fuerit arbitrio boni viri, ratione illius oneris in conductorem impositi; vt notat Rodri. cap. 22. num. 5. & Rebel. sup. quæst. 7. num. 4. di-

cens esse præter omnem rationem, & contra æqualitatem iustitiæ commutatiuæ, si conductor periculum intolerabilis detrimenti ex fortuita sterilitate susciperet: locator verò nihil ex sua parte in compensationem talis oneris exhiberet. Secundo, quia non est æquum vj. ager tuus, qui à me colitur, tibi sit fructuosior, quam si à te coleretur; & quo anno calamitas, aut alius casus fortuitus, qui aut prouideri, aut prohiberi non potuit, tibi omnes fructus eripuisse; eosdè largiatur, quia est in manu mea, vt dicit Paul. Comitol. lib. 3. Resp. moral. quæst. 29. num. 4. Tertiò, quia iste contractus est bonæ fidei, quæ in conductore non patitur tantum damnum sine culpa sua, vt post Cynum, & Bart. in dict. l. Licet. tradit Siluest. verbo Locatio. q. 13. vers. Tertia. vnde sicut emptori decepto vltra dimidiũ iusti pretii datur remedium, l. 2. C. de Rescindend. vendi. similiter debet dari conductori, si sterilitas causet damnum vltra dimidium iusti pretii, vel pensionis; etiam si omni sterilitati renunciauerit. Extra quam renunciationem in conscientia dicitur annus sterilis quando de tribus partibus solitis colligi, non colliguntur nisi duæ, vt dicit Armilla. verbo Locatio. numero 16.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

LOCANS equum, vel mulam cū vitio manifesto, sciens tamen conducenti fore occultum, & quòd si vitium suspicaretur, non eam conduceret, in Foro conscientie perinde tenetur, ac si vitium occultum non detegeret: & sic tenetur ad damna conductori subsecu-

ta; vt diximus supra Differentia 3. de locante vasa vitiosa occulta.

In Foro verò iudiciali excusaretur; quia quod omnibus perspicuum est, conducenti quoque notum esse iura præsumunt. Ita Rebel. 2. par. lib. 14. quæst. 4. n. 7.

SUMMARIVM.

1 **D**OMINVS conducens famulum salario seu stipendio, ac mercede iniusta; an teneatur in utroque Foro ad refundendum iustam.

2 **F**amulus faciens seruitia extraordinaria, excedentia valorem mercedis, si dominus ea non remuneret, non poterit secretò sibi ipsi satisfacere.

DIFFERENTIA OCTAVA.

1 **D**OMINVS conducens famulum; si ex conuentione det ei diminutum salariũ, ita vt ad iustum infimum pretium nõ

perueniat, ad nihil aliud tenetur in Foro exteriori. Non enim cogi potest ad refundendum, & reintegrandum salariũ iustum, & æquua-

æquivalens obsequio. Pro quo facit illud Euang. Math. 20. *Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade.* Et cōfirmatur, nam aut citò adfuisset alius qui maius pretium ei daret; vel nullus. si cito; imputandum est ei, quia cum eo non contraxit. si non occurrisset; non est cur conqueratur de modico pretio: cū ob paucitatem conductorum, sicut propter caritatem alimentorum, minori pretio famuli conducī soleant.

In Foro verò conscientia, tenetur dominus soluere iustum pretium saltem infimū; si famulus iusta de causa noluit aliis seruire, & dominus non refutasset illius seruitium etiā pro iusto infimo pretio, si famulus insistisset. alias secus. Ita colligitur ex traditis. per Rebel. de Oblig. iusti. l. p. lib. 14. quæst. 15. nu. 9. cum tribus seq. vbi etiā querit an famulus posset secretò se recōpensare de pretio sibi in conscientia debito. Et posse existimat, si ex aliqua iusta causa cohonestetur dicta compensatio; vt si alioquin verisimiliter timeret se debita præ-

teriti seruitii mercede priuandum, vel alia graui iniuria, vel damno afficiendum. Ego verò in nostro casu nullā cenſeo assignandā differentiā in vtroque Foro, per not. in principio, maxime ex loco illo Matthei 20. quem dicere, intelligendum esse quoad Forum iudiciale, & non conscientia, absurdum esset. Præterea scienti, & consentienti nulla fit iniuria; iuribus vulgaribus. ergo nulla est ratio, quæ faueat famulo ad conquerendum de domino, nec de diminutione pretii, & consequenter nullo modo potest se compensare.

2. Cū verò famulus facit aliqua grādia, & extraordinaria seruitia excedentia pretium conuentum: tunc dominus ex gratitudine, & honestate, & debito morali; non tamen legali, tenetur ad æquivalentem satisfactionem, vt docet Cordub. casu. 111. art. 1. in fin. & isto in casu non posset famulus sibi facere vllā cōpensationem, ex Nauar. cap. 17. nu. 114. & confirmatur ex traditis per Coua. in cap. Cū effes. nu. 10. Illatione 7. de Testam.

MAIORATVS.

SVMMARIVM.

1. **M**AIORATVS an sint liciti in vtroque Foro.

2. Relinquere bona pro constructione monasterii pro feminis pauperibus, & earum sustentatione; est optimus Maioratus: Deo, & Reipublicæ gratior, & utilior, & animæ magis meritorius.

DIFFERENTIA PRIMA.

1. **M**AIORATVVM institutiones esse licitas in Foro exteriori, nemo est qui dubitet. interest enim Reip. familias conseruari, l. 1. §. Denūciare. ff. de Ventre inspic. l. Super statu. C. de Quæstion. tradit Albert. Brun. in tract. de Statuto exclud. femin. art. 3. & Couar. in cap. Raynutius. num. 24. de Testam. & lib. 3. var. cap. 5. n. 5. vers. Ter tiò eadem opinio.

An autem in Foro interiori, & conscientia liceat tales institutiones facere, nec ne;

non semel dubitavi: nam videtur talis institutio sapere multum gentilitatis, & mūdum redolere; quia principaliter fit ad cōseruandum nomen familiae, & requirit certa quædam; putà arma, nomen, & alia quæ magis respiciunt pompam, & vanitatem seculi huius; quàm quidquam Deo gratū, & animæ conducens: vnde videtur, quòd licet Respub. prædictum primogeniorum vltum admiserit, id procedat quoad Forum exterius, non tamen quoad Forum interius.

His

Maioratus.

His tamen non obstantibus, non aude-
rem æternaliter condemnare tot instituto-
res Maioratum, præsertim quòd ob bo-
num publicum sentit Soto esse licitos præ-
dictos Maioratus, lib. 4. de Iust. quæst. 5.
art. 1. ad secundum, & Coua. dict. cap. 5.
& in 4. 2. parte cap. 8. §. 6. nu. 5. Admoneo
tamen satius illis fore, si filiis carent; bo-
norum suorum alium Maioratum; Deo, &

Reipub. vtiliorem, & animæ magis meri-
torium, instituere: videlicet, quòd ex ipsis
bonis erigatur monasterium aliquod pro
feminis pauperibus, quæ dotes non habet,
vt ibi recipiantur, & alantur.

An autem pater teneatur ad Maioratum
eligere digniorem ex filiis, vide verb. Ele-
ctio. Differentia 4.

SUMMARIVM.

MAIORATVS successor an teneatur
reficere expensas factas per suum præ-

decessorem in castris, muris oppidorum, & re-
fectione vel ampliacione domus maioratus.

DIFFERENTIA SECUNDA.

IN Regno Castellæ per l. 46. Tauri,
quæ hodie est, l. 6. tit. 7. lib. 5. Noue re-
copila. disponitur successorem Maio-
ratus non teneri reficere expensas fa-
ctas per suum prædecessorem in castris,
muris oppidorum, & refectione vel am-
pliacione domus Maioratus, & sic repeti
non posse præfatas expensas, vt tradit Mo-
lina, & alii infra citandi, & Coua. lib. 3.
var. cap. 5. nu. 7. licet de iure communi se-
cùs sit, per l. Domos. 61. ff. de Lega. 1. &
gl. receptam. in l. Emptor. verb. Super-
fluum. ff. de Rei vendi. & etiam per Ordin.
Lusitanam. lib. 4. tit. 95. §. 1.

In Foro verò conscientie tenetur eas re-
ficere, secundum Pala. Ruui. in Rub. de
Dona. inter vir. §. 26. num. 16. Mencha. de
Succes. creat. §. 5. Gama Decis. 308. Mo-
lin. de Iust. & iur. disputatione 433. §. In
hoc autem Regno. & disputatione 644.
num. 2. Et hoc, quatenus excedunt tertium,
& quintum bonorum. Non enim potuit
prædecessor præiudicare filiis in legitima,
vel vxori in sua medietate lucrorum. Nam

alias facile posset spoliare vxorem omni-
bus lucris, augendo ex illis Maioratum,
ad suos consanguineos peruenturum.

Sed veriùs est non ipsum successorem,
sed hæredes prædecessoris facientis dictos
sumptus, teneri ipsi vxori reficere eius me-
dietatem ex bonis hæreditatis, arg. 1. Sed
si vir. 31. §. 2. incip. Si vir. ff. de Donat. in-
ter vir. & vxor. vbi si vxor fecerit aliquas
expensas in fabrica, seu opere facto super
area mariti, ipsi vxori donata; licet id omne
cedat viro: tamen vxor repetit expensas,
& ita tenet Barbo. post alios sup. Molina
de Iust. & iur. disputatione 433. §. Hinc
facilius. & Rebel. de oblig. Iust. 2. parte
lib. 7. quæst. 9. nu. 27. Filii autem nihil po-
terunt repetere, quamuis sumptus excessse-
rint dictum tertium, & quintum: quia cen-
sentur donati à patre. Adde circa prædicta
Barbo. 1. par. l. Diuortio. in initio. num.
114. & 118. cum seq. & Molin. de Pri-
mogeni. lib. 1. cap. 26. nu. 1. & 14.

Videad hoc verbum notata verb. Electio.
Diff. 4.

M A N D A T V M.

SUMMARIVM.

MANDANS percuti Clericum; si ante
percussonem reuocet mandatum: non

erit excommunicatus in Foro anime; licet
reuocatio mandati ad mandatariū non per-
uenerit,

uenerit, & Clericum percutiat. Secus in Foro contentioso.

2 Irregularitatem tamen bene incurreret, etiā in Foro animæ. Et datur ratio diuersitatis.

3 Irregularitas, quæ ex opere illicito contrahitur; requirit culpam mortalem secundum aliquos: sed verius est sufficere venialem grauem, vt in casu præsentis.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **M**ANDANS Clericum percuti; si ante percussione reuocat mādātum, licet reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationē in Foro animæ. Benè tamen quoad Forum exterius; ita docet glossa 1. in cap. Cū quis. de Sētent. excommunicat. lib. 6. & Fel. in cap. Sicut dignum. num. 14. Fallent. 1. de Homicid. sicque intelligenda est alia glossa, verb. Authoritate. in cap. Mulieres. eodē tit. vbi plura iura allegat in argumentum ad probandum, quod mandans incidit in excommunicationem; nisi reuocauerit mādātum; ita, quod reuocatio peruenerit ad mandatarium: nam procedit quoad Forum exterius, & tradit Hyppolyt. singul. 181.

2 incipit, Mandans. Aduerte tamen, quod licet in Foro animæ mandans, & reuocans mandatum non incidat in excommunicationem; licet reuocatio non peruenerit ad mandatarium: benè tamen incurreret poenam irregularitatis, si occideretur Clericus, secundum Nauar. cap. 27. num. 233. & Cordub. casu 173. in fine. Henriq. de Irregul. cap. 16. §. 2. Cand. Aur. eod. tit. num. 257. Ratio huius discriminis inter excommunicationem, & irregularitatem est, quia ad excommunicationem requiritur culpa mortalis; quæ abest, facta dicta reuocatione, & secuta poenitentia. Irregu-

laritas verò etiam sine culpa contrahitur.

Sed contra hanc rationem facit, quod hic non agimus de irregularitate Iudicis, vel chirurgi, & similium, qui ex opere licito eam contrahunt, & sic sine culpa: sed de irregularitate, quæ ortum habet ab opere illicito, & quæ non contrahitur sine culpa: in qua non desunt graues doctores, qui teneant, etiam in ipsa requiri peccatum mortale, vt contrahatur, ita Sot. lib. 4. de Iust. & iur. quæst. 7. art. 7. Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 69. cum sequenti. & ideo dicunt, ex homicidio casuali, ex leui, vel leuissima culpa contingente, non incurri; nisi sit lata, quæ communiter continet peccatum mortale. quamuis Couar. teneat contrarium in Clement. Si furiosus 2. parte §. 4. num. 9.

Quid dicendum? certè in prædicto casu mandantis, ac facientis quod in se est, vt reuocatio mandati perueneret ad mandatarium, non audere discedere à prima opinione, quia semper tali imputanda est magna culpa, ex quo tale mandatum fecit: vnde patienter ferat poenam irregularitatis; si ex suo mandato, licet contra voluntatem suam, quis occidatur. Neque obstat illud de homicidio casuali; quia ibi non interuenit tanta culpa, vt in nostro casu.

Adde not. sub verb. Peccatum. Diff. 11.

SVMMARIVM.

1 **M**ANDATVM procuratorium etiā iuratum potest in Foro exteriori quācumque reuocari.

2 Non tamen in Foro conscientie.

3 Idem dic in iurante non præsentare aliū.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **M**ANDATVM procuratoris etiā factum cum iuramento de non reuocando ipsum; nihilominus in Foro exteriori potest reuoca-

ri, & valebit reuocatio, de hoc est gl. celebris. in cap. fin. de Procura. lib. 6. quam dicit sing. Felin. in cap. Cū accessisset. num. 12. de Constit. Rochus de Curte, de Iurepat.

Mandatum.

Iurepat. verb. Honorificum. nu. 43. vbi per eam decedit sing. quæstionem, Alex. Conf. 16. nu. 7. vol. 3. vbi singulariter in materia, & in l. Si quis mihi bona. §. Iussum. ff. de Acqui. hered. & Loazes, vbi copiose Cōsil. de Mula. pag. 378. nu. 150. & eam dicit communiter approbatam post alios Coua. in cap. Quamuis pactum. 2. parte, §. 2. nu. 4. & in 4. 2. par. cap. 4. nu. 10. & Alcia. in cap. Cum contingat. num. 42. de Iureiur. & Moheda. Decis. 168. aliàs 188. incip. Dubium fuit. & Feli. in cap. Ex parte Decani. à nu. 10. de Rescript. & confirmatur per ea quæ notat gl. in cap. Ultima voluntas. 13. quæstione 2. vbi dicit si quis iuravit non venire contra voluntatem suam; nihilominus posse venire contra; quia nemo potest sibi indicare legem, vt non liceat sibi recedere à priore voluntate, vt l. Si quis. in prin. ff. de Lega. 3. quam gl. post. infinitos quos allegat, dicit communiter approbatam Loazes. dict. Confil. pag. 383. num. 160. & Coua. vbi latè in

Rub. de Testam. 2. par. nu. 15.

In Foro verò conscientie non licet venire contra iuramentum, & reuocare mandatum iuratum. aliàs erit periurus; secundum præcitatam gl. dict. cap. fin. quam in hoc sequitur Alex. dict. Conf. 16. nu. 6. & 7. vol. 3. Quamuis Paris. de Resigna. Benef. lib. 6. quæst 5. nu. 94. dicat non esse periurum, quod est verum, quando ex iusta causa reuocat; vt dicit Gutierrez. de Iuram. confirma. 1. par. cap. 1. nu. 84. cum seq.

Idem dic de iurante non præsentare aliū, secundum Alex. dict. conf. 16. Et de materia, dict. gl. cap. fin. vltra supra citatos videndus est omnino Paul. de Castro, Cōf. 56. & 57. Rota antiq. 184. Bal. Conf. 22. nu. 3. vol. 1. Ias. in l. 2. ff. de Iureiur. Alex. ad Bar. in l. Stipulatio. ff. de Verbo. obliga. Federi. Conf. 106. Mandosi. de Signa. gratiæ. pag. 54. & DD. in l. In bonæ fidei. ff. de Eo quod certo loco. & Ioan. And. Domin. & Perusi. dict. cap. fin. de Procura. lib. 6.

SUMMARIVM.

MANDATARIVS passus damna propter executionem mandati, non potest ea recuperare à mandante in Foro exteriori. Benè tamen in Foro conscientie.

DIFFERENTIA TERTIA.

TEXTVS in l. Inter causas. 26. §. Non omnia. ff. Mand. quatenus habet mandatarium pro exequendo mandato, captum à latronibus, & derobatum, non recuperare damna à mandante: tantum procedit, & locum habet in Foro exteriori iudiciali.

In Foro verò conscientie, nullo modo seruanda est; quia est contra æquitatem; vt notat Paul. de Castro. in l. 1. C. de Leg.

Vnde obligandus est mandas ad restituenda damna a mandatario passa. Nam vltra quod esset contra curialitatem, ea non soluere; (vt notat ibi glossa verb. Mandato. in fine) est etiam contra æquitatem, & rationem naturalem, vt mandatarius iacturam bonorum suorum, propter seruitiū mandanti exhibitum patiatur, & sibi non satisfiat.

SUMMARIVM.

INDEx Ecclesiasticus adiunat suo gladio, & censura Iudicem secularem, sicut & ille adiunatur brachio huius secularis.

In Foro tamen conscientie non potest, nisi quando alia remedia cessant ad exquirendam veritatem.

DIFFERENTIA QVARTA.

INDEx Ecclesiasticus, si recipiat præcatorem à Iudice seculari, vt eum suo gla-

dio adiuet contra testes veritatem occultantes, vel contra occultantes scripturas facientes

facientes ad aliquam litem, quæ coram eo vertitur: potest sanè ipsum adiuuare suo gladio; secundum Abb. in cap. Ad nostrā. de Iureiur. quem refert, & sequitur Rodrig. verb. Descomunio. cap. 79. nu. 3. Sicut, & Ecclesiasticus sepè iuuatur brachio seculari.

- 2 In Foro verò interiori, id non licere sentit Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. vers. Inter hæc. pag. 490. Quod ita indistinctè accipiendum non est; sed tunc, cum alia via

non potest secularis à suo subdito veritatè excerpere. Alias si possit; (vt communiter potest, cum incarcerando, vel torquendo, vel mulctando) non videtur fas, esse iudici Ecclesiastico eo in casu ipsum suo gladio adiuuare. quippe non debet extrahi; nisi quando alia remedia cessant. Et in hoc casu loquitur Soto, vt ibi videre potes. Vnde non benè reprehenditur à Rodrig. loco supra citato.

SUMMARIVM.

- 1 **R**ATVM habere non possum in Foro exteriori, nisi quod meo nomine est gestum. 3 Ratam habes manus iniectione in Clericū, peccat; sed non est excommunicatus.
- 2 Secus seruatur in Foro conscientie.

DIFFERENTIA QUINTA.

- 1 **R**ATVM habere non possum in Foro exteriori, quod meo nomine non est gestum. Reg. Ratum. de Regul. iur. lib. 6. 3 excommunicat. lib. 6. vbi probatur quempiam, si ratam habeat iniectionem manus factam in Clericum, non suo nomine; peccare quidem; non tamen incurrere excommunicationem; nisi suo nomine sit facta, & notat Abb. per tex. ibi in cap. Sicut tuis. num. 8. de Simon. Adde not. sub verb. Restitutio. Differ. 38.
- 2 In Foro verò animæ, secus est. In eo enim, inuoluitur quiuis peccato, approbando factum damnabile, licet nomine suo non sit factum, per text. in cap. Cum quis. de Sent.

DIFFERENTIA SEXTA.

- M**ANDATVM in alicuius utilitatem factum, etiā si sit acceptatum, non obligat in Foro exteriori; quia transit in consilium, iuxta l. 2. §. fin. ff. Manda. 3 probatur argum. cap. Tempora. iuncta ibi gl. 1. & iuncto c. Præced. & seq. 26. quæst. 7. & docet Naua. in cap. 1. §. Ponat se. nu. 11. de Poenit. dist. 5. & in cap. Contrarium. num. 17. ead. dist. & in Man. cap. 26. n. 20. vbi dicit poenitētem, post acceptatam poenitentiam, teneri sub p. m. eam adimplere. Quod intellige verum in poenitentia iniuncta pro p. m. secus si pro venialibus tantum.
- Quod secus est in Foro poenitentiali; quia ibi mandata facta à Confessario, & acceptata à poenitēte, necessariò sunt adimplenda, sub poena p. m. non obstante quòd omnia sint in utilitatem poenitentis. Hoc

MATRIMONIUM.

SUMMARIVM.

- 1 **F**ILIAE nubentes sine, vel contra voluntatem parentum, possunt exheredari. 2 Quod intellige, si nubant indignis.
- 3 In Foro animæ non possunt ex hoc exheredari.

dari. Quod intellige, vt infra num. 4.

Filiū familiās licet contrahant matrimo-

*nia sine, vel contra voluntatem suorum pa-
rentum, non possunt ex hoc exheredari.*

DIFFERENTIA PRIMA.

FILIAE sub potestate patris constituta, minoresque 25. annorum, si sine parentum consensu nubant: in Foro exteriori, poena priuationis legitimæ, & successionis hereditatis parentum afficiuntur; vt probat text. iuncta ibi gl. in Auth. sed si post C. de Inoffi. testa. Eademque poena posita est hodie per leges municipales diuersorum Regnorum; vt Castellæ, per l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordi. Cathalonix, per Constit. 2. & 3. tit. de Espōsales. Lusitanix, lib. 4. Ordi. tit. 38. §. 1. & Gallicæ, teste Costano relato à Barbo. 4. parte l. 1. nu. 36. ff. Solu. matri. Idem tenet gl. verb. Excusata. in cap. de Raptoribus. 36. quæst. 1.

2 Prædicta poena locum tantum habet, quando nubunt indignis. secus si dignis, secundum Panor. conf. 12. lib. 1. Costam. l. Cum tale. §. Si arbitrato. nu. 36. ff. de Condi. & dem. Et fuisse sic declaratum in Senatu Cathalonix testatur doctissimus Cácer Aduocatus noster Barcinone 3. par. Var. cap. 11. nu. 5. & 6.

3 In Foro verò conscientix, non potest pater exheredare filiam, etiam si nubat viro ignobili, & indigno, contra suam voluntatem, secundum plures quos refert, & sequitur Coua. in 4. 2. parte cap. 3. §. 8. nu. 7. & dicit magis communem Ceuallōs in Pract. Quæst. communium. contra commun. quæst. 5. nu. 3. Quamuis enim filia male faciat, & peccet grauiter, quia contrauenit præcepto de honorandis parentibus in re graui, secundum Naua. cap. 14 num. 13. Sotum in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 4. S. Bonau. in 4. dist. 29. quæst. 3. Ricar. ibid. quæst. 4. Alphon. à Veracrucē in Specu. coniug. 3. parte art. 20. col. 4. Menoch. conf. 69. nu. 23. & 31. lib. 1. Barbof. vbi sup. nu. 36. Rebel. de Obliga. iusti. 2. par. lib. 2. quæst. 14. nu. 29. ad fin. & nu. 8. & tanto magis, aut minus peccabit, secundum quod fuerit matrimonium ab ea celebratum; & secundum iniuriam, iniustamque vexationem, quam patri irrogauerit; vel

causam habuerit ita nubendi, vt deducitur ex D. Tho. in additione ad 3. partem quæst. 47. art. 6. in corp. Tamen quia matrimonia debent esse libera, cap. Locum. cap. Requisiuit. de Sponsa. cap. Sufficiat. 27. quæst. 1. cap. 1. de Sponsa. impub. (quibus probatur liberum esse vtriusque sexus liberis post pubertatis annos, nullius requisito consilio, nulloque expectato consensu, matrimonia legitimè contrahere; adeò vt nec cuiusquam poenæ metu libertas huiusmodi reprimi possit, c. Gemma. de Sponsa. & secundum Canones nulla poena appositā sit filiis familiās sine patris consensu matrimonium contrahentibus, vt docet gl. in dict. cap. Sufficiat. addens præfatum consensum parentum solum requiri de honestate, sed non de necessitate. Idem tradit gl. 2. in cap. fin. 32. quæst. 2. quas probat Tiraq. ad l. Connub. l. 9. nu. 3. & Coua. vbi sup. nu. 1. & secundum eas est intelligendus text. in cap. Aliter. 30. quæst. 1. in prin. vt docet Magister Sent. in 4. dist. 28. §. 2. & alii communiter) non videntur posse admitti præfatæ leges in Foro conscientix, nec in Foro Canonico, præsertim quia disponunt in materia spiritali, & matrimoniali, in qua nullā Reges, & Regna habent potestatem, cum spectet ad solam iurisdictionem Ecclesiasticam, cap. Tuam. de Ordin. cogni. & ita audiui præfatum fuisse in Senatu Regio Valentino. declarauit siquidem non potuisse à patre exheredari filiam, eò quod nupserrat contra eius voluntatem. Idem docet Naua. dicens communem cap. 14. nu. 15. in Man. Et prædictas leges esse nullas, nullamque vim habentes; testatur, post Ioan. And. & plures alios, Feli. in cap. 1. nu. 13. de Sponsa. Negari enim non potest isto metu poenæ coarctari, & impediri directè libertatem matrimonii. At poena quæ principaliter tendit ad impediendam libertatem matrimonii, non valet, dict. cap. Gemma. & docet Areti. in l. Titia. nu. 7. ff. de Verb. obliga.

Nihilominus nō defunt qui teneant præfatas

fatas leges esse validas; quia, inquit, nihil disponunt circa substantiam matrimonii; sed circa qualitates & accessoria matrimonii, nempe circa successionem bonorum, & dotem; quo in casu statutum laicorum tenet, secundum Innoc. Ioa. And. & alios in cap. 1. de Sponsa. & ibi Feli. n. 16. & Bal. in cap. Tenor. de Re iudi. & dicit Communem Cancer. 1. par. Var. c. 24. nu. 4. qui 3. par. cap. 11. nu. 4. dicit in Senatu Regio Cathalonico ita fuisse iudicatum 1. Octo. 1603. in fauorem cuiusdam patris, & contra filiam, quæ viro indigno nupsit contra eiusdem patris voluntatem. Et similia statuta valere, tenent etiam plures, quos refert Matieço lib. 5. Recop. tit. 1. l. 2. gl. 10. Cened. in Collect. ad c. 1. de Cland. despõ. & Fulci. Pacia. de Proba. lib. 2. c. 3. n. 83. Alphon. à Veracru. in Specu. cõiug. art. 20. per totum. Oliba. in Vfat. Alium nãq; c. 7. n. 39. & 40. de lure Fisci. & de Actio. par. 1. lib. 3. §. Quædã. nu. 14. Barbo. vbi sup. n. 34. & Rebel. d. q. 14. n. 16. vbi alios refert. Cels. Hugo cõf. 38. n. 5. & 6. & deniq; sic incõcussè obseruari testatur Cancer d. c. 24. nu. 6. in fi. quia dictæ poenæ nõ imponuntur matrimonio; sed bonis quæ Principis iurisdictioni subiecta sunt. Idẽ tenet Soto in 4. dist. 29. q. 1. art. 4. & alii quos refert, & sequitur amicisimus D. Paul. Durã vir egregius, & Iudex integerrimus, in lib. de Cõdit. & modis impossib. 2. p. c. 3. nu. 81. Pro quorum confirmatione faciunt quæ tradit Meno d. cõf. 69. à n. 32. videlicet Parentes habere ius impediedi nuptias filiorum ex causa iusta, vt patet Genes. 24. v. 3. vbi Abrahã impediuit filio suo Isaac, ne acciperet vxorẽ de filiabus Cananeorum. Idẽ fecit Isaac cū Iacob filio suo Genes. 28. v. 1. Quod adeo verũ est, vt etiã sponsalia iã facta, etiã iuramẽto cõfirmata, possint parentes ex causa irritare, faciendo absolvere filios ab eis. Cõmunem dicit idẽ Meno. sup. n. 43. & Rebel. n. 12. nisi sint facta sub conditione copulæ, & ex parte feminae sit completa. Ita Rebel. num. 13. & cū præfata statuta sint rationabilia, & habeant in se summã iustitiam, secundum Bal. d. c. Tenor. ad fi. & in l. Omnẽ. C. ad Tertul. Paris. cõf. 29. n. 45. cū seq. lib. 3. & Fel. cõf. 26. n. 21. vbi ait cõtrahere matrimonium sine patris cõsensu esse contra bonos mores, &

inducere odiũ capitale: & ego cogitavi in Lusitania patrẽ qui ob dictã causam nõquã voluit videre filiã, nec ei aliquid dare de hereditate matris premortuæ: quãtis filia cõtẽdebat esse dignũ, & sibi æqualẽ, nisi quia erat coloris auellanæ, & ob solum dict. colorem erat tota contentio: videtur secundum ea tenendum. Verũ si teneamus opinionẽ Couar. & alior. scilicet prædicta statuta non obligare in Foro interiori, immo patrẽ teneri in cõscientia non exheredare filiã, etiã si nupsit cõtra eius voluntatẽ: non posset Cõfessarius absolvere patrẽ in articulo mortis, nisi prius reuocet testamentũ, vbi eã exheredauit. Quid dicendũ?

Sanẽ articulus est valde dubius. Nã pro vtraq; opinione sunt rationes, & fundamenta non contẽnenda. & Rebel. sup. licet nu. 16. tenuerit contra Coua. & alios, & pro dictis statutis: postea n. 30. re meliũs cõsiderata, ait cõsultius facturos patres, si nõ exheredauerint, præsertim quãdo non nubunt indignis. Est enim durũ, & graue nimis, vt filia per totũ vitæ decursum fame excrucietur, eò quod sine patris consensu maritos accipiat, etiã sibi aptos, & suis cõditionibus cõueniẽtes. satius quippe videtur, & congruentius, vt ipsæ filia eos eligat, quos per totã vitã indissolubiliter socios habere debent; quàm parẽtes earũ; cū propter dictos cõiuges, patrẽ, & matrẽ relinquere iubeantur. Genes. 2. v. 24. & sepe patres magis mouentur passione, quàm ratione in talibus exheredationibus; estq; valde durũ obligare generos ad lites suscipiẽdas cū hereditibus parentũ. Et cū præfata leges locũ non habeant cū filiis matrimonia cõtrahẽtib. sine, vel cõtra voluntatẽ suorũ parentũ, secundum Affli. Decis. 21. n. 9. Tho. Grãma. Decis. 74. nu. 4. & Decis. 101. nu. 4. Alex. cõf. 29. n. 10. lib. 3. Ioa. Bologni. cõf. 8. per tot. Alphon. à Veracru. in Spec. cõiug. art. 20. Cácer. 1. p. Var. c. 24. n. 8. & 3. p. c. 11. n. 10. cū tamẽ ipsi maiorẽ iniuriã parẽtibus irrogẽt, si cū indignis, & infamibus feminis copulẽtur; quàm filia, quæ sunt fines cognationũ: non videtur equũ, vt ipsæ præfatis poenis afficiantur, saltẽ in Foro cõscientiæ. Parcendũ est enim fragilitati earũ; & potius permitti, & tolerari debet iniuria, quæ parentibus fit; quàm vt libertas matrimonii impediatur;

li

vt tra-

Matrimonium.

vt tradit Couar. suprà num. 5. Molin. de Hispanor. primog. lib. 2. cap. 3. num. 6. Gu- tierrez in Practic. quæst. lib. 2. quæst. 1. nu. 3. Quare teneo cum Coua. Naua. & aliis, præ- citatas leges licet seruentur in Foro con- têtiofo in Regnis in quibus cõstitutæ sunt: non tamen esse seruandas in Foro interio- ri: & sic patres teneri in conscientia reuo- care dict. exhæredationes in testamētis fa- ctas. Quâuis enim cõcedamus (quod absq; veritatis præiudicio dixerim) prædictas le- ges esse rationabiles: non tamen debet ef- se in potestate parentum, vt pro suo arbi- tratu ipsi exhæreditent filias eò quòd nu- berint sine eorumdem consensu, vel con- tra ipsorum voluntatem; cum vt (supra di- ctum est) si nubant dignis, locum non ha- bent præfata poenæ; & sæpe falli ac decipi possint parentes, existimantes aliquos in- dignos; cum aliàs sint digni, secundum eo- rum statum. Quare nisi id faciant præceden- te declaratione Iudicis, potestatem ad ex- hæredandum tribuentis; nequeunt in con- scientia, prædictis poenis filias plectere; quemadmodum de marito volente exequi poenam mortis contra vxorem adulte- ram diximus sub verbo Adulterium. Diff. 1. nu. 2. & 3. Deinde addi potest, prædictas

leges plus cõditas esse ad terrorem, quàm vt executioni mandentur: cumquæ sint poe- nales, non videtur decere, pium, ac mise- ricordem animû patris executorem earum esse. Adde in confirmationem prædictorû, quæ dicemus in Differentia sequenti, circa filiam maiorem 25. annis, quæ licet secun- dum leges iustas (tamen poenales) pos- sit nubere sine patris voluntate: id tamē nō potest facere in conscientia. faciunt notata verbo Restitutio. Dif. 24. & ver. Possessio. Dif. 5. Vnde licet concedamus, patrē non peccare si facta declaratione à Iudice, exhæ- redet filiā; tamē secus est, si ipse velit esse iudex in propria causa, negādo ei dotē, vel exhæredando, ante quàm ei à Iudice licētia detur. quod malè obseruatur in practica, & in hoc stat differentia inter vtrumq; Forum. Et in confirmationē proximè dictorû, ob- serua (vt refert Ceuall. & Paul. Durā supra) fuisse tēpore Cõcil. Trid. à Patribus ibi cõ- gregatis factā petitionē, vt fieret Canō cir- ca prædicta, nēpe vt in vniuersum, & vtro- que iure posset filia exhæredari, quæ sine pa- tris consensu nuberet: sed nihil fuit super ea prouisum: & nulla alia ratione profecto, nisi quia non fuit visa iusta, nec conueniens supradicta petitio.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**atrimonium de Iure ciuili contrahi nō
potest a filiis familiars, sine Patris cõ-
sensu, nisi sint maiores 25 annis.
2 Secus de Iure Canonico, & in conscientia.

D I F F E R E N T I A S E C V N D A.

- 1 **F**ILII famil. de iure ciuili matrimo-
niū contrahere nequeunt sine patris
cõsensu. aliàs nō erat validū, l. 2. l. Fi-
lius familiars. ff. de Ritu nup. l. Nec fi-
liū. l. 2. l. In cõiunctione. 20. C. de Nup. & in
prin. Inst. de Nup. vbi tex. dicit hoc fieri de-
bere, & ciuilis, & naturalis ratio suadet, nisi
filia excederet annum. 25. vt in Auth. Sed si
post. C. de Inoffi. testamen.

- 2 De Iure verò Canonico, & in cõscientia
validū est matrimoniū à præfatis filiis fam.

contractū; etiā si fiat sine, vel contra volun-
tatem parentum; quia prædictus cõsensu
non requiritur de necessitate, sed de hone-
state (vt diximus in præcedenti Diff. n. 3.)
Nec filię, etiā maiori 25. annis licet in
hoc Foro nubere sine patris consensu, per
ea quæ ibidem diximus, eodem num. 3. post
princip. maximè quia forsan pater iusto ali
quo impedimento non potuit filiam mari-
tare, quo in casu cessat dispositio dict. Au-
thent. Sed si post.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**atrimonium contractum cum condi-
tione impossibili de facto, & natura,
2 tenet in Foro iudiciali.
Non tamen in Foro conscientie, si defi-
ciat

*ciat consensus.**hoc constet.**3 Nec etiam in Foro iudiciali tenebit, si de*

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **C**ONTRAHENS matrimonium cum conditione impossibili de facto, & natura; ut si diceret, Accipio te in uxorem, si cœlum digito tetigeris: in Foro exteriori manet obligatus, tenetque matrimonium; quia conditio illa impossibilis habetur pro non adiecta. capit. fin. de Condit. apposit. Quod dicit mirabile Palud. in 4. dist. 29. questione 2. artic. 5. conclus. 5. quia videtur potius deridere, quam consentire.

2 At in Foro conscientie, si verè non consensit, nō est matrimonium; quamvis aliàs compelleretur consentire, & de nouo contrahere, secundum eundem Palud. suprā, Vide ad idem Ioan. à Medin. in tract. de Contract. quæst. 23. quem refert Couar. in 4. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 1. & 4. ubi dicit à contrahente matrimonium cum conditione turpi, vel impossibili; ad hoc ut in

Foro interiori teneat matrimonium, requiri sciri interpretationem quam facit Ecclesia in contrahentibus cum talibus conditionibus; scilicet favore matrimonii eas reticere, & interpretari verba illa iuxta sensum simplicem, ac si conditio adiecta non esset, & sic reputare matrimonium purè contractum. aliàs non erit matrimonium coram Deo, deficiente consensu. sequitur Adrian. in 4. de Matrimonio quæst. 7. Et ratio est; quia prædicta iura fundantur in præsumptione. Verum cū quibusnam conditionibus prædicta fiat interpretatio, declarat Couar. suprā num. 2. & 3.

3 Quibus adde etiam in Foro iudiciali, iudicari matrimonium nullum taliter contractum, si ex coniecturis, vel aliàs constaret conjugalem consensum defuisse; vñ post Adrian. docet Couar. suprā numero 5. Adde notata sub verbo Legatum. Diff. 4.

DIFFERENTIA QUARTA.

VERBA denotantia consensum de presenti, in Foro contentioso inducunt matrimonium.
In Foro verò conscientie, quan-

do fuerunt prolata causa decipiendi, & non animo consentiendi, minimè inducunt matrimonium, secundum Doctores per text. ibi in cap. Tua nos, de Sponsal.

SUMMARIVM.

1 **M**ATRIMONIUM contractum cum leproso, etiam altero ignorante, valet in Foro contentioso.

2 Non tamen in Foro conscientie, data prædicta ignorantia.

DIFFERENTIA QUINTA.

1 **M**ATRIMONIUM contractum scienter cum leproso, est validū in utroque Foro; iuxta capit. 2. §. Leprosi. de Coniug. leprof. Si autem contrahatur ignorante altero con-

trahente; in Foro contentioso valet, & tenet.

2 Non tamen in Foro animæ; cū contrahens, si sciret utique morbum, non contraxisset; secundum Cardin. & Præpos. in cap. final. eodem tit. de Coniug. leprof.

SUMMARIVM.

1 **S**ponsalia de futuro, secuta copula, ante Cōcil. Trid. fiebāt matrimonium de presenti,

de iure cōmuni, licet consensus nō adesset. Sed cū in Foro conscientie. Sed hodie hoc cessat.

li 2

DIF.

Matrimonium.

DIFFERENTIA SEXTA.

LICET copula de iure communi transfundat sponsalia de futuro in matrimonium de presenti, in Foro contentioso; vt in capit. Is qui fidem. de Sponsal.
Non tamen in Foro animæ, quando est adhibita, non animo consentiendi, nec au-

gendi vinculum, sed aliàs; secundum Vincent. Abb. & Præpos. & communiter omnes in dicto cap. Is qui fidem. Sed hodie post Concilium Tridentinum Sessione 24. capit. 1. de Matrimonio. recessit ab aula prædictum capit. Is qui fidem. & sic cessat hæc Differentia.

SUMMARIVM.

FIDES data inter consanguineos de matrimonio contrahendo, Si Papa dispensauerit; an obliget in utroque Foro.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

SPONSALIA contracta inter cō sanguineos, siue veriùs conuētio, & fides, datæ inter eos, de matrimonio contrahendo, & procuranda dispensatione à Papa: nullam pariunt obligationem in Foro exteriori. Ita tenet Silu. verbo Matrimonium. 3. quæst. 9. ad fin. post Fran. de Aretio. consil. 143. incip. In facto proponitur. Panorm. in capit. Super eo. de Condit. appo. Victo. quæstione 258. Soto in 4. dist. 29. quæstione 2. artic. 1. vers. Quod autem, dicens communem. Idem testatur Adrian. vbi infra, & Paul. Comitoli. in lib. 1. Respon. moral. quæstione vltima numero 1. Et ratio est, quia inter præfatos nedum matrimonium prohibetur, vt in cap. Non debet. de Consanguinit. & affinit. & Clément. 1. eod. tit. vbi additur pœna excommunicationis ipso facto; sed etiã sponsalia, cap. Ad audientiam. de Sponsa. cap. 1. eodem tit. lib. 6. Naua. cap. 22. numero 43. Sed prædicta ratio non videtur satisfacere, quia iura superius citata, loquuntur de matrimonio, & sponsalibus purè factis. Hæc enim prohibentur fieri inter consanguineos, & affines. Nos autem loquimur de spōsalibus, sub conditione expressa, vel tacita factis, nempe, Si Papa dispensauerit. Quæ per dicta iura non prohibetur; immò permittuntur, & sunt licita, si fiant sub conditione honesta; vt probat text. iuncta ibi gloss. fin. in dict. cap. 1. in fin. de Sponsa. lib. 6. At prædicta conditio videtur honesta, vt

tenet Adria. in 4. in tract. de Sponsa. quæst. 10. Igitur per eam non videtur inesse ratio ad tollendam obligationem.

Ideò redditur alia ratio, nempe prædictam conditionem censerì impossibilem de iure, eò quòd depēdeat à volūtate Principis; per not. in l. Apud Iulianum. §. Constat. in fin. de Legat. 1. vbi latè Bar. ad idem l. Inter stipulantem. §. Sacram. & ibi las. & alii, ff. de Verbor. obligat. Sed neque hæc ratio vrget; quia, ea quæ dependent à volūtate Principis, tunc censentur in iure impossibilia, si non soleant concedi; vt notant omnes, per text. ibi in dicto §. Constat. At dispensationes in gradibus prohibitis, passim conceduntur, vt palam est; maxime si sint in tertio, vel quarto gradu. Quin immò, & in secundo gradu ex iusta causa, etiã conceduntur, non obstante Concilio Tridentino; vt sepe vidimus, & testatur Paul. Duran. in tracta. de Conditionib. impossib. 4. p. c. 6. n. 5. 2. tametsi aliqui contra teneant.

Nec etiam vrget ratio quam nonnulli deducunt ex l. Si stipuler. 35. ff. de Verbor. obligat. vbi promissio, seu stipulatio, facta de contrahendis nuptiis cum sorore, vel adoptiua, dicitur esse contra bonos mores. Nam id est verum, cum simpliciter, & absolute fit dicta promissio, secus si sub conditione honesta, suspendendo actum in euentum, quò sublatum sit impedimentum; per regul. 1. In tempus. ff. de Hæredib. instit. & confirmatur per ea quæ tradit Molin. de Primog.

Primogen. Hispanor. cap. 7. numero 2. & Duran suprà numero. 50. versic. Contraria. videlicet institutionem filii spurii simpliciter factam, pro non scripta haberi. Si vero fiat sub conditione, Si princeps eum legitimauerit, valida est. Ad idem facit quod dicitur de litigantibus super aliquo Beneficio; qui licet non possint simpliciter pacisci de pensione (aliàs esset simonia) si tamen faciant pactum super ea, cum conditione, Si Pontifex consenserit, suspendendo dictam pensionem in euentum, quo Papa consentiat, licita est conuentio, & ita quotidie practicitur, & notat Paulus Duran vbi suprà. Quod confirmatur per gloss. singul. verb. Volentibus. in Clement. vnic. de Rerum permut. quæ dicit solum tractatum circa simoniam non facere contractum simoniactum, nisi conclusionem, & obligationem. Melius facit quod tradit Felin. in capit. Ad audientiam. 2. num. 3. de Rescrip. vbi dicit pactum, & conuentionem circa Beneficia, & circa simoniam, licet sint illicita, si fiant simpliciter; reddi licita quando ponuntur sub illa clausula, Si Pontifici placuerit, vel sub beneplacito Superioris. Sequitur Rebus. in Praxi Benefic. tit. de Permutatio. fol. 534. Deci. cõs. 141. ad plura. Boeri. Decis. 205. Ex quibus constat dict. conuentionem factam inter consanguineos, sub conditione, si Papa dispensauerit, vel in euentum, quò impetretur dispensatio super consanguinitate, esse honestam, & licitam, & non esse contra bonos mores; nec dictam conditionem esse impossibilem de iure, nec de facto. Quod adeò verum videtur, vt dicat Adria. vbi sup. prædictos consanguineos manere obligatos etiam in Foro iudiciali ad obseruationem fidei datæ circa matrimoniũ contrahendum, & procurandam dispensationem. Idem sentit Paul. Duran. sup. nu. 50. & 52. vers. Tertiò.

Nihilominus non est recedendum à Comuni superius tradita, de qua plenè per Gutierrez lib. 1. Quæstio. Canon. cap. 22. à num. 18. Pro cuius ratione, & confirmatione facit. Primò l. Oratio. ff. de Sponsa. quæ ita sumatur, *Cum aliquid prohibetur, videtur esse prohibitum omne illud, per quod perue-*

nitur ad illud. sed inter cõsanguineos prohibetur nedũ matrimoniũ, sed etiam sponsalia ergo & prædicta conuenio videtur prohibita; quia per eam peruenitur ad illa. Secundò, quia sicut non possunt contrahi per consanguineos sponsalia simpliciter: ita nec promissio de sponsalibus faciendis, etiam cum dicta conditione, Si Summus Pontifex dispensauerit; secundum Fran. de Aretio dicto cõs. 143 quem refert, & sequitur Siluest. vbi supra. Sed fundamur in eo quòd putant esse dictam conditionem de iure impossibilem, & consequenter vitare stipulationem, per dict. l. Si stipuler. ff. de Verbor. oblig. Sed (vt diximus) contrarium est verius. Tertia ratio deduci potest ex l. Cum lex. ff. de Fideiussor. vbi ex pacto iure reprobato, nulla nascitur obligatio. & ex l. Continuus. §. Cum quis. ff. de Verbor. oblig. & ex dicta l. Si stipuler. vbi si quis stipuletur de eo quòd leges fieri prohibent, cessat obligatio. quamuis responderi potest Ius non prohibere talia facta & conuentiones conditionales, sed simpliciter factas; vt supra diximus. Quarta ratio est Soti vbi supra, videlicet quando cõsanguinei contrahunt sponsalia simpliciter, & absolute, intelligitur contraxisse implicite cum dicta conditione, Si Papa dispensauerit; cum sine ea notum sit, non posse habere effectum dicta eorum sponsalia. Et tamen sunt nulla, vt supra vidimus. ergo erunt etiam nulla, licet contrahant cum dicta conditione explicita: quia taciti, & expressi, idem est iudicium. Quinta ratio desumitur ex capit. Ex literis. de Eo qui cognoscit consanguineum. & ex capit. Super eo. de Consanguini. & affini. vbi sponsalia de futuro valida, dissoluntur per affinitatem superuenientem; quia tunc promissio matrimonii non potest adimpleri. ergo multò magis erunt inualida, nullamque parient obligationem quæ fiunt inter iam consanguineos; quia durius eiicitur, quam non admit titur hospes, & facilius est rei ortum impedire; quam rùpere postquã nata est. Sexta ratio, & ceteris omnibus melior est, quia d. cõsanguinei, aut intèdunt se obligare de præsentis ad d. matrimoniũ contrahendũ, & ad obtinendam, & procurandam dispensationem;

Matrimonium.

aut hoc non intendunt; quia omnia suspendunt ad tempus licitum, scilicet ad euentum impetratæ dispensationis. si primùm omnino decipiuntur; quia cùm sint inhabiles ad contrahendum matrimoniū, & sponsalia; & ius resistat talibus contractibus, & obligationibus de præsentī inter personas prohibitas factis: nullo modo ex dicta conuentione potuit oriri aliqua obligatio naturalis; per l. Si non sortem. ff. de Condict. indebit. & per notat. verbo Lex. in Dif. 8. numero 7. Quomodo enim fomentum, & actionem dabit ius ciuile, & Canonicum iis quos omnino habet exclusos à talibus contractibus? Nam si prohibet illos in perpetuum coniungi matrimonio; vt in dicto capit. Non debet. quo iure, quauē actione poterit alter eorum conuenire renitentem, etiam si millies dederit ei fidem contrahendi? Cùm enim decreuerit Ecclesia tales personas numquam posse coniungi: inaniter agerent in iudicio vigore dictæ conditionis per eos appositæ, ad obligandum alterum. aliàs esset in potestate quorumcumque consanguineorum obligare Papam ad dispensandum cum eis. quod est absurdum. Deinde quomodo poterit iudex Ecclesiasticus compellere quemquam illorum ad coniugia per Ecclesiam illis prohibita? Quod quàm sit à ratione alienum, per sequens simile videre poteris. Nam si duo coniugati promitterent ad inuicem contrahere, si amborum coniuges obirent, certè ex dicta conuentione, etiam in tempus habile collata, nulla inter eos orta dici posset obligatio; quia talia concupiscere, etiā Deo haud gratū esset. Si verò intendunt se obligare in euentum impetratæ dispensationis, ergo interim ad nihil tenentur; & sic nulla ex dicta conuentione orta est obligatio pro nunc, essetque necessarius nouus consensus, post impetratam dispensationem; quia tractatus ille qui præcessit, nihil posuit in esse; immò (vt diximus verbo Contractus. Differentia 7.) à contractibus innominatis, (quales sunt istę conuentiones inter personas prohibitas) fas est in Foro iudicali resilire, & poenitere, etiam altera parte renitente; & etiam si ex parte illius esset adimpleta res, & im-

petrata dispensatio, vt docet Gutierr. sup.

Quare indubitanter tenendum est præfata sponsalia de iure non valere in Foro iudicali; siue fiant simpliciter, siue cum dicta conditione (si Papa dispensauerit) siue sint iurata, siue non: nec teneri alteram partem promissum adimplere si nolit, etiam post obtentam dispensationem, vt copiosè docet Gutierrez suprà.

In Foro verò conscientię, si non intenderunt facere sponsalia, sed tantum se obligare naturaliter in casu dispensationis: tunc obtentam dispensationem, tenebuntur adimplere promissa ex honestate, & benè esse, secundum Soto suprà: non tamen poterunt compelli per viam denunciationis Euangelicę; per ea quę suprà diximus. & ita intellige Adria. supra, tenentem contra Communem superius relatam, quem sequitur Couar. in 4. 2. par. capit. 3. §. 2. num. 7. & 8. Specul. coniug. in Appendice ad artic. 19. & Paul. Comitol. lib. 1. Respons. moral. quæstione vltima per totam. & Rebellus de Obligat. Iusti. 2. par. lib. 2. quæst. 10. numero 46. cum sequent. limitat tamē prædicta Soto sup. vers. Quò fit. & vers. Sed arguis. nēpe teneri in conscientia adimplere promissa, & posse compelli per viam denunciationis Euangelicę, vbi adest causa iusta: & inter eas enumerat, nempe si impensę magnę factę sint ad obtinendam dispensationem. Tunc inquit iusta ratione compelli potest consanguineus, si subterfugiat adimplere promissum; ne alter tot impensis in obtinendam dispensationem factis frustretur. Quod tanquam equum videtur omnino seruandum, saltem quoad refectionem impensarum, diuidendo eas inter ipsos, si ex iusta causa resiliat à promissione, vt si velit ingredi Religionem, vel alter eorum inciderit in aliquam infirmitatē incurabilem; vel ob deformitatem alteri superuenientem, & similibus. aliàs, si sine causa resiliat: ad totas impensas tenebitur, secundum Gutierrez suprà numero 19. in fin. Sanchez de Matrimonio. lib. 5. disputatione 5. numero 32. cum sequent. Per. Ledesma de Matrimonio. quæstione 47. artic. 5. dub. 2. Adde Henriq. de Matrimonio. lib. 12. cap. 10. in fin.

SVM-

SUMMARIVM.

- 1 **F**ILIVS, in Foro exteriori, nō tenetur stare post 14. annum sponsalibus per patrem factis.
- 2 Idem dic de factis pro pubere, eo ignorante.
- 3 Et de oblatione facta de filio alicui monasterio.
- 4 Filius soluitur a patria potestate post 14. annum, quoad omnia spiritualia.
- 5 In Foro tamen animæ, tenetur filius stare promissis pro se per patrem.

DIFFERENTIA OCTAVA.

- 1 **S**I pater paciscatur, & contrahat sponsalia de futuro pro filio impubere; non tenetur filius in Foro exteriori postquam pervenerit ad quatuordecim annos stare dictis sponsalibus. Ita probat text. in c. 1. iuncta glossa ibi, verb. Debet. ab omnibus recepta, teste Abb. ibi num. 5. de Desponsat. impub. & in cap. Si vir. num. 3. de Adulter. Fortun. Garcia in l. Gallus. in princip. num. 45. ff. de Libe. & posth. Sot. in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 2. col. 2.
- 2 Et idem dic de aliis sponsalibus, seu pactis, factis per patrem pro filio iam pubere, eo inscio, & absente. Itaque filius non tenetur in Foro exteriori ducere uxorem illam, de qua assumenda, pater paciscitur. Et ratio utriusque dicti est, quia filius ab anno quartodecimo incipit esse sui iuris quantum ad ea, quæ sunt iuris divini, vel naturalis. cap. Cum virum. cap. Cum scimus. de Regul. cap. 2. de ludi. lib. 6. docet D. August. quæst. 59. super numer. D. Tho. 2. 2. quæst. 189. art. 5. & 6. Decanus Louaniens. in explicatione de Impedim. matrim. fol. 351.
- 3 Per quæ, idem dicunt Doctores de oblatione paterna, facta de filio alicui monasterio; ut probat text. in prædicto cap. Cum virum. in fine, & in cap. Cum scimus. de Regular. & l. 4. tit. 7. Part. 1. & text. in c. 120. quæst. 2. ubi glossa final. dat rationem, nempe quia patria potestas soluitur post annum quartum decimum, quoad Religionis ingressum. Adde tu non solum quoad Religionis ingressum; sed etiam generaliter quoad omnia spiritualia; ut est text. expressus in dict. cap. fin. de ludi. lib. 6. & not. Lancelo. in §. Licet autem. in gl. verb. Seipsum. in fin. Inst. Canon. de Instit. & in §. 1. in gl. verb. Offert. de Regula. Ab anno igitur decimo quarto non tenetur filius stare, in Foro exteriori factis per patrem in his quæ ex solo arbitrio, & voluntate ipsius filii dependent; ut sunt contrahere matrimonium; vel ducere hanc, vel illam; vel intrare, aut perseverare in Religione, & his similia.
- 5 In Foro tamen animæ, tenetur stare filius promissis pro se per patrem, & consequenter ducere eam, de qua assumenda paciscitur pater, ut docet Navar. cap. 14. num. 15. vers. 12. in fine. maxime si id præcipiat pater ex causa necessaria; ut si illo matrimonio inimicitie periculose sopiuntur; vel alia simili causa id iubeat. Tunc enim si sine causa iusta filius non obtemperaret patri, peccaret mortaliter, secundum D. Tho. in addition. ad 3. partem, quæst. 47. art. 6. Bonavent. in 4. dist. 29. quæst. 3. Ricard. quæst. 4. Sot. quæst. 1. art. 1. & Cordub. latè casu 171. & Rebel. de Oblig. Iust. 2. parte lib. 4. quæst. 6.

SUMMARIVM.

- 1 **V**IDVA secundò nubens infra annum luctus, an peccet.

DIFFERENTIA NONA.

- 1 **M**ORTVO viro, non licet mulieri in Foro exteriori, alii nubere infra annum luctus. alias efficitur infamis. l. 1. ff. de His qui not. infam. l. 1. C. de Secun. nup. & aliis poenis afficitur, de quibus in Auth. de Nuptiis. cap. 23. Qui est. §. Si verò expectet.

In

Matrimonium.

In Foro verò conscientiae, & secundum Canones licet; vt per Apost. 1. Corinth. 7. & in cap. Super illa. de Secun. nupt. & tradit noster Dionis. Cartus. super cap. 24. Deuteron. fol. 385. col. 1. in fin. & Costa. 1. Cum tale. §. Cum arbitrato. ff. de Condi. & demonst. num. 43. Menoch. de Arbitr. casu. 443. à num. 7.

Hodie praedicta infamia secundum leges civiles recessit ab aula, immò est sublata per ius Canonicum in c. fin. de Secun. nup. cui concordat l. fin. tit. De los matrimonios. lib. 5. Ordin. Castellae: & aliae etiam poenae cessant, vt testatur, post Ferdin. Perez, Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 6. quaest. 8. num. 14.

SUMMARIVM.

AN liceat coniugi innocenti transire ad Religionem, ob fornicationem spirituales alterius.

DIFFERENTIA DECIMA.

OB fornicationem spirituales, seu negationem Fidei; si quoad thorum, & cohabitationem, matrimonium separetur: potest coniux innocens intrare Religionem, dummodo separatio fiat iudicio Ecclesiae. De hoc est text. expressus, in cap. fin. de Conuers. coniuga. Dubitant tamen Doctores an idem sit dicendum, cum separatio non sit iudicio directo Ecclesiae; sed per indirectum, & modo tacito; vt cum quis fugit ad haereticos, vel turcas, & de hoc accusatur apud S. Inquisitionis officium, & declaratur haereticus, seu apostata in actu publico Fidei; an propter hoc liceat coniugi innocenti transire ad Religionem. Sit ergo conclusio.

Separatione, quoad thorum, & cohabitationem indirecte facta, idest non agente coniuge ad separationem; sed indirecte per condemnationem, & declarationem haeretici pertinacis, vel apostatae, licitum est, in Foro conscientiae coniugi innocenti ingredi Religionem, arg. cap. vlti. de Haeret. Qui text. licet loquatur de subditis Principum secularium haereticorum, eos liberans ab obedientia, & subiectione atque obsequiis praefatorum: multi autem DD. ipsum extendunt ad coniugatos, vt Coua. in 4. 2. par. cap. 7. §. 5. num. 5. ad fin. & Barbosa. 2. parte Rub. ff. Solut. mat. à nu. 19. & Rebel. vbi infra. num. 6. & 7. & gl. In cap. vlt. ad fin. per quos fiat inuestit.

Et hoc, tum in fauorem Religionis, & Fidei, & in odium contumacis haeretici, seu apostatae; tum quia durum nimis esset, vt

innocens teneretur expectare haereticum virum toto tempore vitae suae, an resipisceret, nec ne; interimque non posset a seculo exire: maxime in tanto incontinentiae discrimine constitutus.

In Foro verò iudiciali, si resipiscens, & reconciliatus petat uxorem; reddenda est ei, etiam si professionem fecisset. Ita post Bal. tenet Tiraq. in tract. de Cessante caus. nu. 100. & Rebel. de Obliga. iustitiae. 2. par. lib. 2. quaest. 18. nu. 6. Ratio est, quia per reconciliationem, recuperat iura perditam, cap. Ex literis. de Consti. cap. Filius. & cap. Nos sanctorum. & cap. vlt. 15. quaest. 6. & cap. Domino quaeram. tit. Hic finitur. lex 2. in Vlt. feud.

Vnde cautè faciet coniux fidelis in taleuentu, vt perat separationem matrimonii coram Iudice Ecclesiastico, antequam haereticus possit resipiscere, & reconciliari. Facto enim diuortio iudicio Ecclesiae, poterit viuere separatim in seculo, nec tenebitur virum recipere. Et poterit similiter securè ingredi Religionem, & profiteri. Et si fidelis est maritus, poterit etiam Ordinari, & fieri Sacerdos, si scientiam habuerit, & non sit bigamus, ex Soto in 4. distinctione 39. quaest. vlt. art. 4. col. pen. Gutier. in Canon. quaest. cap. 25. nu. 5. Barbosa vbi sup. nu. 20. post med. Quod tene mente; quia saepe accidit hic casus, quippe nonnulli milites positi in arcibus finitimis, ad turcas se conferunt, & renegant fidem. Idemque faciunt quamplurimi captiui, alias uxores habentes: & postea redeant ad nos, & petunt misericordiam à dominis Inquisitoribus

bus, & reconciliantur. Tales autem redeunt ad suas uxores, & quandoque inuita compelluntur cohabitare cum ipsis, & eos ad suum consortium, & domum recipere, si non fecerint diligentiam supradictam; etiā si in actu publico Inquisitionis exirēt veste pœnitentiali induti. Nam per hoc, non cēsetur lata sententia super diuortio, per not. verb. Alimenta. in Differentia 3. in fi. Quinimodò etiam si absentes condemnarentur vt hæretici, seu apostatæ, tanquam cōtumaces, & pertinaces: nihilominus (licet per hoc censeatur data licentia coniugi innocenti ad degendum separatim à viro, & pariter cēsetur virtualiter lata sententia super diuortio, quoad thorum, & habitationem, vt dicit Barbof. sup. nu. 21. & 22. post Coua. & Matienço sup. & dict. Differentia 3. citatos) talis separatio non est directè facta ab Ecclesia, sed indirectè: quod non sufficit ad non recipiendum resipiscētem reconciliatum; vt dicit Rebel. sup. sic restringens text. in dict. cap. fin. de Conuers. coniug. vt solum intelligatur de separatione directè facta ab Ecclesia: non autem indirectè. Nec obstat tex. dict. cap. ultimo de Hæreticis. quia loquitur de subditis, seu vassallis: quales non sunt uxores quoad viros; sed consortes, & consociæ. Et licet extenderetur; id tantum verū esset durante marito in sua pertinacia, & hæresi. Nam si resipiscat Princeps, & reconcilie-

tur: profectò statim illi restituantur sua iura, & dominia in subditos.

Ex iis inferitur, cum repeti possit coniug, etiam si professionem fecisset, si ingressus fuit vigore solùm sententiæ Inquisitionis, super hæresi; & non vigore sententiæ Episcopi super separatione thori; non posse ingredi Religionem cum securitate, & perpetuitate. & ideo ad nullum monasterium admittetur pro habitu suscipiendo. Vnde frustra ponitur hæc differentia à Rebello, cum in effectu in vtroque Foro compelleretur redire, & recipere coniugem pœnitentem, & reconciliatum, ad mutuam cohabitationem, si agat ad restitutionem ipsius memoratus resipiscens. Si verò non ageret, valeret professio quoad Deum, secundum eundem Rebel. num. 7. Sed (vt prædixi) ad vllum monasterium recipietur.

Vnde in hoc differt adulterium spirituale à carnali; nempe quia in carnali, non cogitur maritus adulteram, etiam emendatā, recipere, Auth. Sed hodie. C. de Adulter. cap. Gaudemus. de Conuers. coniug. At in spirituali cogitur, vt dicit gl. in cap. fin. eod. tit. approbata à multis suprā citatis, in d. Differentia 3. Intellige si vult manere in seculo: Nā si velit ingredi Religionem, non cogetur post factam separationem ab Ecclesia expresse quoad thorum; vt suprā vidisti per cap. fin. de Conuers. coniug.

SVMMARIVM.

I SPONSVS per verba de presenti, si sponsam cognoscat; & non seminet vasi eius; an ingredi possit Religionem.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

I SPONSVS cognoscens sponsam, siue uxorem; sed non seminans; vt quia non potuit propter debilitatē; vel quia impeditus fuit, eo quod aliquis superuenit, & ratione honestatis recessit ab ea; vel quia in ipsomet actu spiritus sanctus Religionem inspirauit; vel quia seminauit extra vas; vel aliās ex quocumque alio euentu non seminauit, saltem intra vas sponse; si ingrediatur Religionē, & profiteatur; coram Deo valida est eius

professio. Et sponsa, si alii nubat, erit etiā verum matrimonium; quia prius per ingressum Religionis solutum fuit, per cap. Ex publico. de Conuers. coniug. Iunctis iis quæ tradunt S. Antoni. 3. par. Summæ tit. 1. cap. 11. ante §. 1. Silu. verb. Matrimonium. 8. quæst. 15. Dicto 2. Inno. in cap. Attestationes. in prin. de Sponsa. impub. Soto in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. vers. Causæ dirimendi. & vers. Hoc autem perplexum. Henri. lib. 11. de Matr. cap. 8. num. 8. & cap.

Matrimonium.

& cap. 15. num. 3. Sanchez post istos, & alios eod. tract. lib. 2. disputatione 21. n. 5. Qui omnes tenent per dictam copulā imperfectam, non consummari matrimoniū, etiam si femina seminaret, vt dicit Silu. & Soto, locis supra citatis. Ratio est, quia vt non possit sponsus ingredi Religionem, requiritur vt sit factus vna caro cum sponsa. cap. 2. de Conuers. coniuga. quod nequit fieri, nisi per copulam. cap. Lex diuinę constitutionis. 27. quęst. 2. ibi; *Non aliter virum, & mulierem posse fieri vnā carnem, nisi carnali copula sibi cohęreant.* At vt fiant vna caro vir, & mulier, per copulā, requiritur, vt vir effundat semen in vas femine. alias non fit commistio sanguinis, nec illa vnitas corporum, vt tradit gl. Per text. ibi in cap. Extraordinaria. 35. quęst. 2. in gl. 1. & vlt. approbata à Panor. in cap. Fraternitati. nu. 3. de Eo qui cogno. consang. vxor. suę. & dicit communiter approbati Silu. verb. Matrimonium. 2. §. 16. & Soto. sup. Adde Speculum coniug. 1. par. art. 47. in fin.

In Foro verò iudiciali, non erit valida dicta professio; nec matrimonium secundū,

si sponsa alteri nubat, vt tradunt Archid. dict. cap. Extraordinaria. Henri. Boic. in dict. cap. Fraternitati. num. 9. de Eo qui cogno. consang. Siluester supra, Grego. Lop. in l. 5. verb. Carnalmente. tit. 6. Part. 4. Paluda. in 4. dist. 41. quęst. 1. art. 3. conclusionē 1. nu. 18. S. Antoni. vbi sup. & Sanchez sup. nu. 8. vbi dat rationem, quia in eo Foro, non crederetur sponso qui ad sponsam accessit, dicenti se minimē seminasse, tanquam testis in causa propria: & quia vt in plurimum. seminatio contingit; ideo pręsumeretur. In Foro autem conscientię, fides ei adhibenda esset, per not. verb. Pœnitentia. Differentia 5. Et ita tenet. quamuis contrarium asserant Pet. à Ledesma. de Matrim. quęst. 61. art. 1. Medin. lib. 1. de Sacrorum homin. continen. cap. 76. & 79. Rodrig. 1. par. Summę. cap. 239. aliàs 220. conclus. 2. in fi.

Ex quibus infertur si sponsus velit Religionem aliquam profiteri, posse quidem in lōginquas partes recedere vbi cognosci nequiret; ibique habitum religionis assumere. & sic esset securus in vtroque Foro.

SUMMARIVM.

I **A**RRÆ *data in pręmium virginitatis, non debentur si sponsa corrupta sit.*

DIFFERENTIA DVODECIMA.

ARRÆ in aliquibus Regnis dantur in pręmium virginitatis, vt in Regno Valentie, vbi prędictę arrę dicuntur vulgari sermone, *El escrex.* idest augmentum dotis quod percipit vxor mortuo viro, & vtitur eius vsufructu; & post mortem illud restituitur hęredibus viri, nisi aliud tempore contractus matrimonii vterque paciscatur. In aliis Regnis dantur à viro in compensationem dotis à muliere receptę, vt per Velas. consultatione 16. num. 6. tom. 1. & consultatione 2. num. 4. In Regno Castellę dantur in pręmium pudicitię virginalis, vel vidualis, vel in compensam nobilitatis, & honoris mulieris, vel ratione matrimonii contracti, vt per Coua. in cap. Officii. num. 4. de Testa. & lib. 2. Varia. cap. 6. n. 7.

Gutier. lib. 1. Practicarum quęst. 124. num. 2. & lib. 2. quęst. 18. num. 4. Castilio in l. Si Tauri. nu. 2. Anto. Gom. l. 52. Taur. num. 12. Matienço lib. 5. Recopila. tit. 2. in Rub. gl. 2. num. 6. Azebedo lib. 5. Recepta. tit. 2. l. 1. nu. 26. & l. 2. num. 9. Baeça de Non melio. filia. cap. 5. num. 19. Sanchez. de Matrim. lib. 5. disputatione 27. num. 4.

Istę igitur arrę vbi dantur in pręmium virginitatis: si sponsa, virgo non sit; in Foro conscientię non debentur à viro, nec femina poterit eas tuta conscientia percipere, siue vir id deprehendat, siue non deprehendat. Ita Cordu. casu. 135. Lopez 1. parte Instruēt. cap. 76. §. Pręterea consequenter. Vega lib. 1. Summę casu 387. Manu. Rodrig. 1. tom. Summę, cap. 208.

nu. 12.

num. 12. (licet minus bene dicat, si vir deprehendat, & vitam maritalem agat; cense-
feri iniuriam remittere, & denuo donare.
Quid enim miser maritus tunc agere debet:
num proderet debet impudicitiam vxoris?
absit. nam cum testes non habeat, quid ei
prodesset? certe nihil. Nemo ergo in ne-
cessitatibus liberalis existimandus est; &
consequenter non est putandus denuo do-
nasse dictas arras in prefato euentu.) Adde
supradictis Castillo, dict. 1. § 2. Taur. super

gl. Antes de consumado. num. 20. & ita
tene. quicquid dicat Sanchez sup. num. 4.
post Molin. de Iusti. & iu. Tract. 2. dispu-
tatione 209.

In Foro verò iudiciali lucrabitur mulier
dictas arras; quia nemo est qui possit circa
hoc contra eam agere, ut palam est: nisi
alias hæredes viri possent probare, ante
matrimonium fuisse ab aliquo cognitam;
quod perraro continget.

M E T V S.

S V M M A R I V M.

1 **M**ETVS in Foro exteriori debet esse iu-
stus, & cadens in constantem virum.
Et sic iura requirentia talem metum, tan-
tùm procedunt in Foro iudiciali.

2 In Foro verò interiori sufficit qualiscum-
que metus, etiam levis, ad quem excusandū.

3 Acquisita per metum etiam leuem, veniunt

restituenda.

4 Ut metus levis sufficiat in Foro animæ,
debet esse causa principalis, vel sine qua
non.

5 Ratio diuersitatis inter utrumque Forum
assignatur.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

1 **I**VRA requirentia metum iustum, tan-
tùm procedunt in Foro exteriori. vn-
de l. Vani timoris. ff. de Regul. iur.
quæ dicit vani timoris nullam esse ex-
cusationem; & l. Metum. ff. Quod met.
causa. quæ dicit non debere attendi metum
vani hominis, sed cadentem in hominem
constantissimum: loquuntur quoad Forū
iudiciale, secundum Silu. verb. Restitutio.
2. §. 7. & Nauar. cap. 17. num. 16. & 29.
ad fin. & cap. 19. num. 13.

2 In Foro verò interiori, omnis metus etiā
minus iusto, excusat. Nauar. cap. 17. num. 4.
15. & 29. & cap. 22. num. 51. & conf. 84.
num. 4. de Regula. Anto. in cap. Sacris. de
His quæ vi. Castren. in l. 1. num. 1. C. de
Rescin. ven. Coua. in 4. 2. part. cap. 3. §. 4.
num. 16. Soto in 4. distinctione 29. quæst.
1. art. 3. ad quartum. Rebel. de Oblig. iust.
2. par. lib. 18. quæst. 1. nu. 7.

3 Quod adeo verum est, ut etiam irritet
factum, sicut si esset iustus. Vnde acquisita

per metum, etiam leuem, in Foro animæ
restituuntur; ut docet Coua. in Regula Pec-
catum. 2. part. §. 3. num. 7. Naua. cap. 17. n.
15. Adria. de Restitutione. §. Aggredior.
vers. Ex quibus omnibus. & Silu. dicto §.
7. vbi dicit acquisitum per metum qualē-
cunque, obligare primò accipientem ad
eius restitutionem in Foro conscientie.
Quod si metus fuit iustus: obligare, tran-
sireque obligationem in omnem alium, ad
quem res peruenerit. Quia hæc actio in re
scripta est, & transit res affecta, ex dicta l.
Metum. §. Licet. & §. Cum autem. Idem
docet Rebel. vbi infra.

4 Licet autem levis metus sufficiat in Foro
animæ, ut & diximus ver. Contractus. Diff.
8. debet tamen is coram Deo esse causa
principalis, vel sine qua non, illius consen-
sus; ut aduertit Nauar. dicto cap. 17. num.
29. ad fin. quem sequitur Rebel. 2. par. lib.
1. quæst. 5. num. 9. Addens requiri etiam,
ne sit iuste incussus: alias non infirmaretur
promis-

promissio, seu contractus; iuxta Commu-
nem in cap. Cum dilectus. de His quæ vi. &
probat l. Simulier. ff. eod. docet Siluest.
verb. Metus. quæst. 5. Soto in 4. dist. 29.
quæst. 1. art. 3. Idem probat cap. Ex literis.
2. de Sponsa. & cap. Sicut nobis. de Regul.

5 Ratio autē diuersitatis inter vtrūque Fo-
rum, ea est, secundum Silu. suprà; quia in
Foro exteriori nemo præsumitur facile iac-
tare suum. l. Cum de indebito. ff. de Pro-
bat. vnde donans, v. g. leui motus metu;
præsumitur potius sponte, quam coactè
donasse. Lex autē fundata in præsumptio-
ne, in Foro animæ non obligat, vt diximus
sub verb. Lex. in Different. 1. 2. per cap. Is
qui fidem. cum ibi notatis. de Sponsal. nec
habet locum contra veritatem. Vnde con-
ficto de qualicumque metu, & q̄ alias non
donasset; cessat in Foro conscientie prædi-
cta præsumptio, & consequenter debet in
conscientia res taliter donata restitui. vide
Naua. dict. cap. 22. nu. 51. vbi tradit, quasi
eamdem rationem, scilicet quia leges con-
stituentes discrimen inter alium, & alium
metum, se fundant super præsumptione,

qua præsumunt alium, nempe iustum, esse
causam actus: alium verò non. at lex fun-
data in præsumptione, &c. Adde iura non
curando de metu leui, non intendere ap-
probare facta per coactionem, sed com-
fulere tranquillitati Reipub. multiplicatio-
nem litium præscindendo. In quo se habuit
ius instar eius, quod circa fraudes, & dece-
ptiones in pretiis rerum venditarum, &
emptarum ordinauit in l. 2. C. de Rescin.
vend. per quod non fuit sublatum reme-
dium quoad Forum animæ; vt diximus
verb. Contractus. in Different. 2. Sic hic.
Quamuis enim metum, & coactionem le-
uem inferes, impunitus per leges maneat:
æquum tamen erat, vt in Foro conscientie
teneretur. Indignissimum quippe esset, vt
per huiusmodi contractus ex metu iniurio-
so iniustos, rerum tuarum dominio priuare-
ris: Is verò qui iniuriam intulit, non solum
impunitus per leges; sed etiam ab obliga-
tione restituendi liber remaneret in Foro
conscientie; lucrum impudentie sue re-
portans, vt benè annotauit Rebel. sup.
num. 16.

SUMMARIVM.

7 **M**ETVS iustus quomodo iudicetur, & arbitretur in vtroque Foro.

DIFFERENTIA SECUNDA.

7 **M**ETVS iustus, siue cadens in
constantem virum, de quo in l.
Metum. ff. Quod met. caus. in
Foro conscientie, ille dicitur, &
reputatur, quo minus malum, maioris eui-
tandi causa, eligitur, secundum D. Tho. in
4. dist. 29. receptum, & ita intelligendum
secundum Nauar. cap. 22. nu. 51. §. 1. & 4.
quicquid dicat Rebel. 2. par. lib. 2. de Ma-
trimonio. quæst. 11. num. 4.

In Foro verò exteriori, & iudiciali, qua-
lis metus sit iustus ad infirmandum, seu ir-
ritum nuntiandum actum metu factum,
arbitrio prudentis est definiendum, iuxta
gl. in cap. Cum dilectus. de His quæ vi.
verb. Metum. & in l. Interpositas. verb.
Cruciatum. C. de Transact. Coua. in 4. 2.
parte cap. 3. §. 4. num. 8. & Communem te-
ste Nauar. sup. Effectus est magnus. vide
per Nauar. cap. 22. num. 51. ad fi.

SUMMARIVM.

7 **M**ETV facta an sint irrita, vel irritanda.

DIFFERENTIA TERTIA.

7 **O**MNIA metu facta regulariter sunt
valida, & tenent, in Foro externo, li-

cet postea per actionē, Quod metus cau-
sa, veniant rescindenda, iuxta gl. in cap.
Abbas.

Abbas. de His que vi. receptam, secundum Naua. cap. 22. nu. 50. & Menoch. de Recup. pos. remed. 1. n. 105. Quod intellige etiam si metus sit iustus, & cadens in constantem virum. Nam de iniusto, & leui non curatur in iure, iuxta eandem gl. per l. Metum. ff. eod. Casus autem exceptos, qui ipso iure propter metum irritantur, ponit dict. gl. Silu. verb. Metus. à num. 8. Panor. in cap. Cum locum. de Spon. Rebel. vbi infr. n. 12.

In Foro verò conscientie omnia, metu etiam leui, facta, regulariter sunt irrita, & nulla; dummodo metus causa fuerit, sine qua actus non fuisset gestus; & non sit tam exiguus, vt pro nullo reputetur; vt docet Couar. in reg. Peccatum. 2. par. §. 4. num. 7. Naua. c. 17. nu. 15. Adria. de Restit. §. Aggredior. versi. Ex quibus omnibus. Sil. verb. Metus. ad fin. & verb. Restitutio. 2. §. 7. Rebel. de Obliga. iust. 2. p. lib. 1. q. 5. nu. 9. 15. & 16. & diximus Diff. præced. n. 3. Fallit tamē hoc in Sacramētis quæ characterem imprimunt, vt sunt Baptismus, Ordo, & Confirmatio; quæ valent etiā si metu iusto sint accepta. c. de Iudicis. 45. dist. c. Vbi. §. 4. dist. docet Naua. d. c. 22. nu. 50. Rebel. 2. p. lib. 2. q. 11. n. 8. vbi dat rationem; quia scilicet causa efficiens prædictorū Sacramentorū non est liber consensus, sed intentio ministri, etiā coacta; & forma materie applicata. Ex qua ratione idem dicit Soto in aliis Sacramētis præter sacramētū Matrimonii, quod nō tenet, si metu iusto contrahatur, vt infrā videbis in sequēte Diff. Ita Sot. in 4. dist. 29. q. 1. artic. 3. §. At perinde.

Hinc infer adnot. per glo. in cap. Præfens. 20. q. 3. quæ dicit non valere professionem filii, metu reuerentiali patris factam. Qui metus in iure reputatur levis. Quam glo. ad hoc dicit sing. Naua. conf. 2. nu. 2. & conf. 6. de His quæ vi. & conf. 3. nu. 6. de Renun. Rebus. de Pacif. posses. pag. 1221. nu. 230. & dicit communiter approbatam Rodrig. 2. tom. Quæst. regu. q. 54. art. 4. in fin. & Rebel. sup. num. 10. quamuis ipse contrarium teneat n. 16. in fin. cū sequent. in fin. cum Couar. de Sponfa. 2. par. cap. 3. §. 6. num. 7. & Sarmiento lib. 2. Select. interp. cap. 11. nu. 9. & Padilla in l. Interpositas. num. 17. C. de Transact. Cum in matrimonio carnali nō sufficiat prædictus metus reuerentialis, ex

l. Si patre cogēte ff. de Ritu nupt. & nō minus vinculū indissolubile, & perpetuū insit in matrimonio spirituali, quā carnali vt palā est: merito videtur idē dicendum de eo, quod de carnali. Sed prima opinio in practica seruatur, dummodō cōcurrāt minē cū metu reuerentiali. Ita vidi practicari in quodā Religioso nostri Ordinis qui adhuc viuit, & tenet Bar. in dict. l. Interpositas.

De voto autem simplici min⁹ videtur dubitandum, nepe nō obligare in conscientia, si metu, etiam leui, fiat; dummodō ipse metus sit causa, sine qua votum factum nō fuisset, vt resoluit Rebel. loco supra citato nu. 10. & 16. in fin. cum seq. Allegat Naua. c. 17. nu. 4. sed ibi tantū loquitur de transactione, & donatione. Allegat glo. dict. c. Præfens. sed illa non agit de voto simplici, sed solēni. Sed cū quoā vim se obligādi Deo, tantū importet votum simplex, quantum solenne, vt tradit Turrecrema. post Hugo. in c. Vidua. nu. 2. 20. quæst. 3. videtur nō sufficere quemlibet metum leuē, vt votum sit irritum coram Deo; cū etiā in solenni non sufficiat, vt supra proximē resoluiimus; sed oportere esse grauem. Ita Lopez. 1. par. c. 45. Quemlibet autē metū, etiam leuem, puto esse sufficiētem causam ad dispensandū super eo, si dispensatio à Superiore petatur. quod est securius; & sentit Soto. sup. §. Sed tunc. & docet Lop. sup. & Naua. c. 22. n. 51. §. vlt.

Vnum autē hic meo iudicio mirabile prætereundum non duxi, videlicet votū solenne Religionis, metu iusto, seu in constantē virū cadente factū: vsq; adeo esse nullum; vt licet ille qui metu vouit, iureiurādo cōfiteatur in iudicio, se dum illud vouerat, cōsensum adhibuisse; nihilomin⁹ si iustū metū legitimē probauerit, absoluetur voto. Ita Sot. d. dist. 29. q. 1. art. 3. §. de Voto. dicēs talem esse vsum Ecclesiæ. sequitur Rebelus vbi sup. n. 9. ad fin. Ex quo inferit idem Sot. esse hoc argumentum in prædicta voti metulosi nullitate, nec se fundare Ecclesiam in sola præsumptione; sed consentaneū visum fuisse ita disponere, propter summam libertatem in dicto voto Religionis requisitam; iuxta cap. Notificasti. 33. quæst. 5. & cap. 1. de His que vi. nihilomin⁹ in Foro conscientie standum esset dictio

KK

vouentis,

vouentis, per ea quæ diximus verb. Poenitentia. Differentia 5. Sed videtur idem dicendum esse in Foro conscientie per not. per Nauar. dict. cap. 22. nu. 51. ad fin. vers. Porro. vbi dicit iustum metum non solum anichilare matrimonium eius qui ob illum fingit se consentire: sed & eius qui verè consensit. allegat D. Tho. & communem in 4. distin. 29. & cap. Cùm locū. de Spōsa. & cap. Abbas. de His quæ vi. Prædictis tandem adde, licet in Foro iudicali requiratur metus grauis (vt suprà diximus) nihilominus tales circumstantias occurrere posse, attenta qualitate personarum, & rerum; vt etiam sufficiat levis, si ex circumstantiis Iudex præsumpserit metum fuisse causam sine qua actus non fieret. Ita optimè Rebel. sup. n. 13. vbi n. 18. addit teneri stare cōtractui per metū factō eū qui metū intulit, si coactus ipsi stare voluerit. Quod vt iuri, & rationi consonum, placet vt puniatur in quo deliquit, & ne cōmodum, immò in cōmodum in poenam suæ malitiæ reportet. Tūm quia illa nullitas causatur in fauorem metum passi. & ita etiā tenet Panor. in contractib. ratione doli nullis, in c. Cū dilecti. de Empt. & vend. & Sil. verbo Culpa. q. 7. n. 10. & probat Bar. in l. Et elegāter. per tex. ibi n. 3. ff. de Dolo. & Naua. d. c. 22. n. 51. in fin. dicens communem, per c. Ad id. de Spōsa.

Pro complemento supradictæ differētiæ, dubitari potest sing. à lēctore cur vota metu iusto emissā sint nulla, in vtroque Foro, vt tenet Anto. in cap. Sacris. de His quæ vi. Pau. Castrē. in l. 1. C. de Rescind. vēd. Coua. in 4. 2. p. c. 3. §. 4. n. 16. gl. in c. Authoritatem. 15. q. 6. Ricar. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. idē Sor. lib. 7. de Iusti. q. 1. art. 1. Porti. cōf. 5. Sarmie.

lib. 2. Select. interp. c. 11. n. 9. & est cōmunis opinio teste Naua. sup. d. c. 12. n. 52. & conf. 4. n. 1. de His quæ vi. Iuramentū autē nō sic, vt tradidimus verb. Iuramentū. Differen. 9. Hoc dubiū egregium tangit Abb. in cap. Si verò. in fin. de Iureiu. & dicit causam esse; quia in iuramēto, vt quotidiano, & familiarī in cōmerciis hominum, noluit Ecclesia aperire viam hominibus, & occasionē prebere deierādi. Ideò statuit valere etiā metu facta. secus in voto, quod est rārū, & soli Deo factum.

Aliam rationem tradit Pau. Comit. lib. 2. Respons. moral. q. 2. num. 4. videlicet quia in voto, quod est volūtaria promissio Deo facta, repugnat coactio. ideo irritatur per metū emissum. In iuramento autem citatur Deus, vt testis & prima veritas, & honor ei exhibetur. Honor autem primæ veritati debetur, etiam ab inuitis, nec impediri debet vllō metu, nec vllius mali terrore. Ideo tenetur iurans illud seruare, etiam si inuitus irauerit.

Melior ratio colligitur ex Ang. verb. Iuramentum. 4. post prin. & Sil. verb. Iuramentum. 3. q. 2. ad fi. scilicet votū fieri Deo, & iuramentum hominibus. Itē in voto cōtrahitur obligatio per solam intentionem: in iuramento verò per deliberatam verborum attestationem. & ideò votum metu, aut dolo emissum, est nullum, quia constat Deo, qui est scrutator cordium, de assente voluntate vouendi. Ecclesia verò quæ non iudicat de occultis, sed per signis facta, & verbis, approbat iuramentum, quia de eo illi constat per illa verba foras prolata, licet corde aliud teneat iurans, cuius scrutatio non spectat ad eam.

SVMMARIVM.

Matrimonium metu mortis celebratum, & consummatum, non est validum in Foro conscientie. Presumitur tamen validum in Foro iudicali.

DIFFERENTIA QVARTA.

MAGNA est contentio inter DD. circa matrimoniū metu mortis celebratum, & eodem metu cōsummatum, an sit validū, nec ne. In quo dubio Soto in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. §. Potissima tamen. fuit adeò perplexus, vt

nec pedem ferè firmare ausus esse videatur. Sed procedendo more nostro, sit conclusio, Matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum, sed metu mortis præcedente, & eodē metu subsequēte, cōsummatum, validum est quoad Forū exterius; & sic

& sic in iudiciali Foro cogetur taliter contrahēs, & consummans, vt viuat maritaliter cum vxore; licēt probet minas, & terrores mortis, & iureiurando dicat se numquam ex animo consensisse. Hanc conclusionem reuerā, ac in effectu, tandem tenet Soto vbi sup. & ante eum Paluda. ibid. art. 4. cōclusionē 3. Ange. verb. Matrimonium. impedimento 1. num. 3. Hosli. in cap. Consultationi. de Sponsa. Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 2. quæst. 11. nu. 21. & alii recentiores, quos citat Sanchez lib. 4. disputatione 18. n. 13. Ratio est, quia vt matrimonium sit irritū ratione metus, debet metus esse iustus, & cadēs in constantē virū, vt probat tex. in c. Veniēs. 2. de Sponsa. At præfatus metus, in prædicto casu nō fuit viri cōstantis, sed infirmi. Potius enim debebat mortem patiēter pati; quā, etiam coactē, animo fornicario ad vxorē accedere. Tū quia ne tale crimen letale in eo admittamus, contra l. Merito. ff. Pro socio. Ecclesia potius præsumit mutata voluntate, maritali affectu, & ex vero consensu, cognouisse eam. Tū quia hanc partem videtur probare tex. dict. cap. Veniens. quem las. in l. Titia. nu. 6. ff. de Verbo. oblig. dicit quotidianum, & sing. ad hoc, quōd si aliquis iuuenis inuentus est in domo alicuius puellæ; & metu armorum, vel minarum mortis, per patrem, vel affines puellæ, illato, contrahat matrimonium cum illa, & sequatur copula: matrimonium est nullum, si postea, dum est in tuto, matrimonio contradicat. Ergo si non contradixerit, reputabitur validum, quamuis in illo tex. non cōstet post matrimonium metu contractum, esse copulam subsequutam, nec qualis metus præcesserit: sed solum probat matrimonium metu constantis viri contractum, esse nullum ipso iure. Et ad hoc ipsum notat Panor. ibi nu. 7. dicens speciale esse in matrimonio vt nulla requiratur rescissio per actionem, *Quod metus causa.* iuxta regulā per nos traditam Disse. præced. in princip. propter eius prærogatiuam; quia metus repugnat omnibus tribus bonis matrimonii. Itaque ex iis quæ hactenus diximus cōstat in isto casu validitatis matrimonii post copulam consummati, Ecclesiam non curare de metu quantumcumque graui; cum ta-

men in voto Religionis solenni, in matrimonio spirituali contrarium obseruet, vt vidisti in Differentia præceden. vers. Vnum autem. Quod videtur mirabile; quia valet argumentum de carnali ad spirituale; & ē conuerso, vt in cap. Inter corporalia. de Transla. Episcopi. & probat la. è Prepo. in cap. Tuæ. de Sponsa. vbi 12. specialitates vtriusque ponit. Potest dici rationem diuersitatis esse, quia hic allegat turpitudinē suam; & ideō non auditur. l. Transfatione. & ibi glo. fin. C. de Transl. l. Si creditoribus. & ibi bona glo. 1. C. de Seru. pig. dat. secūs in voto solenni.

In Foro verò conscientie, tale matrimonium metu consummatum, nullum est ipso iure, secundum communem testē Nauar. cap. 22. nu. 51. §. 3. D. Antoni. 3. par. tit. 1. c. 7. ad fin. Menoch. de Præsumptio. lib. 3. præsumptione 4. nu. 31. Soto, Sanchez. & Rebel. locis sup. citat. Ratio est, quia de essentia matrimonii est vt consensus sit libet, & voluntariē contrahatur; quia alias nō possent coniuges consequi bona illius. Quomodo enim haberi posset proles, & benē educari, & fides inter vtrosque seruari, si odium sit inter virum, & vxorem, & eam vir exosam habeat? Deinde si consensus coactus directē exhibitus in contractione matrimonii, non validat ipsum: quomodo poterit eum validare consensus coactus, indirectē, & præsumptiuē ex copula desumptus? Præterea metus ille necis de se, & ex natura sua est grauis, & cadens in constantē virū, vt probat tex. in c. 1. de His quæ vi. & ibi notant omnes, & in dict. c. Veniens. per accidens autem est, vt non sit talis in eo qui eius causa consensit in fornicationem, qualis est ille accessus coactus ad copulā. Et licet ex hoc non esset ille metus iustus, nec cadēs in constantē virum: nihilominus negari non potest, vt ait Soto, esse terribilē tollentemq; liberum cōsensum qui necessarius est ad matrimonium. Quibus adde c. Ex literis. in fin. de Sponsa. impub. vbi probatur spōsalia de futuro metu facta, etiam esse nulla. Et dicit cōmunē Coua. in 4. 2. p. c. 3. §. 5. n. 1. Quod amplia etiā si post ea contracta sequatur copula nō coacta. Tū quia quæ ab initio sunt invalida, tractu temporis non cōualescunt. regu. Quod ab initio. in 6.

Metus.

Tūm quia copula secundū se, non est signum expressiūm consensus, nisi saltem valida præcedant sponsalia, & liberè con-

tracta, ex quibus ita tenet Rebel. vbi suprà num. 22.

SUMMARIVM.

MATRIMONIUM metu leui contractum, validum est in Foro iudiciali.

Secus in Foro conscientie, si verè aliàs non fuisset factum.

DIFFERENTIA QVINTA.

Matrimonium ob leuem metū factum, in Foro exteriori validum esse probat tex. in c. Venies. 2. de Sponsa. vbi Papa requirit metū viri constantis ad dissoluendū matrimoniū. Ergo leuis nō sufficit. & cōsequenter metu leui matrimonium contractum, validū est, & tenet. Et hanc esse cōmunem opinionē testatur Almain in 4. dist. 29. q. 1. Rebel. de Oblig. iust. 2. p. lib. 2. q. 11. n. 9. & Paul. Comit. lib. 1. Respōs. mora. q. 111. n. 2. aliàs nullus esset litium finis. Nec credendū est quempiam terrore leui adductum, contraxisse inuitum. Hinc dicit glo. verb. Patron. in c. Præsens. 20. q. 3. matrimoniū factum à filia ob metum reuerētialem patris, validū esse. Quam gl. sequuntur Cardi. & alii quos refert, & sequitur Coua. in 4. 2. p. c. 3. §. 6. n. 3. & Rebel. vbi sup. n. 10. Et eam dicit fing. Naua. conf. 36. n. 4. de Sponsa. vbi eam latè probat. Quod confirmatur ex l. Vani timoris. ff. de Reg. iur. & l. Metū. ff. Quod metus caus. quibus probatur vanum & leuē timorem non esse habendum in cōsideratione. Quæ leges habent tantūm locum in Foro contentioso, vt dicit Ange. verb. Metus. §. 15. & Silu. eod. verb. in fin. Quod adeò verū est, vt licet constet in dicto Foro ex leui metu quem omnino dissensisse: nihilo minus gesta per dictum metum, non rescinduntur, sed valent. Ab obstitendum enim multitudini litium, noluerunt iura dare actionem, *Quod metus causa*, in præfatis casibus, sicut ob eandem causam, & rationē denegarunt actionem deceptis intra dimidium, vt aduertit Gabriel in 4. dist. 29. q. 1. artic. 2. conclu. 4. & Rebel. dict. num. 10. Quod est valde notādum, quia videtur mirabile.

In Foro verò conscientie, dictum matri-

moniū metu leui factū, esse nullū tenet Gabriel vbi sup. Naua. c. 17. n. 29. & c. 22. n. 51. Coua. loco sup. cit. & Ledesma 1. par. art. 2. conclu. 7. & dicit Communem Rebel. sup. & hoc propter summam libertatem quam cōiugia requirunt. c. Cūm locum. de Spōsa. Quia nō min⁹ obstitit libertati cōsensu; & matrimonium coram Deo nullum reddit, metus leuis, quā grauis. si verè metū leuem passi; aliàs non consensissent. Tūm quia idem metus leuis est sufficiens in Foro conscientie ad rescindendos alios contractus, vt diximus sup. Dif. 1. ergo & in matrimonio debet etiam esse sufficiens, per regulam quam tradit Naua. cōf. 36. n. 10. vbi dicit omni metu qui facit alios contractus rescissione dignos, fieri matrimoniū ipso iure nullum. Eamdem tradit Coua. vbi sup. nu. 5. & in Regu. Peccatum. 2. p. §. 3. nu. 7. & Sot. lib. 4. de iust. q. 7. Ange. vbi sup. & Silu. verb. Metus. §. 9. Quod confirmatur ex traditis per Paul. Comit. vbi sup. lib. 3. q. 2. n. 8. vbi dicit in conscientie Foro nō esse discrimen inter leuem metum, & vehementem.

Nec obstat contrariū sentire D. Tho. in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. scilicet esse etiā validū in Foro cōscientie. Idē tenet Ricar. in 4. dist. 29. q. 1. art. 1. Sot. eadē dist. q. 1. art. 3. versic. Hinc ergo primum argumentū. & de iusti. & iur. lib. 7. q. 2. art. 1. in fine secundi argumenti. & dicit Cōmunem Rebel. vbi suprà num. 8. & 9. Nam intelligendi sunt quando metus leuis non tollit omnino consensum. aliàs secus, vt resoluit Rebel. suprà num. 10.

Et quando metus sit vel dicatur leuis, vel non, declarat Coua. in 4. 2. p. §. 4. num. 8. & Menesi. in l. Interpositas. numero 19. C. de Transact. & Paul. Comit. dicta quæst. 2. num. 7.

SVM-

SUMMARIVM.

IVRAMENTVM per vim, vel iustum metum extortum an sit nullum, vel pariat aliquam obligationem in utroque Foro.

DIFFERENTIA SEXTA.

IVRAMENTVM per vim, vel iustum metum extortum, in Foro iudiciali nullum est, nullamque parit obligationem. Tex. est expressus in Auth. Sacramenta puberum. C. Si aduersus veditio. & in cap. Verum. de iureiur. & vtrouque communiter DD. & docet D. Thom. in 3. dist. 39. quæst. 1. art. 3. ad 2. D. Bonau. ibid. art. 2. quæst. 2. Ricard. in eadem dist. art. 1. q. 2. Gabriel ibid. q. 1. concl. 8. noster Dionis. ibid. q. 3. vers. Insuper si queratur. Soto lib. 8. de iust. q. 1. artic. 7. Idq; merito prefata iura statuerunt, ne quis ex sua malitia commodum reportet, maxime quia per dictam vim constat eum qui sic iurauit, caruisse voluntate adimplendi iuramentum; sine qua in priuatis obligationibus nullum iuramentum est obligatorium.

In Foro verò conscientie, tale iuramentum est validum, & sic tenetur iurans sub pena peccati mortalis adimplere illud. Ita colligitur ex d.c. Verum. ad fi. iuncta declaratione D. Thom. 2. 2. q. 98. art. 3. ad 1. quem omnes Theologi sequuntur, maxime Caiet. ibid. & quæst. 89. artic. 7. in 2. quæst. Soto in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. D. Anto. 2. p. tit. 1. o. c. 6. casu 5. omnes Summis, vt Silu. verb. iuramentum. 4. §. 7. Angel. eod. verbo in 5. §. 9. Nauar. cap. 12. num. 14. Tabiena verbo iurare. §. 20. dicit Communem ex Canonistis Panormit. in cap. 1. de iureiur.

Rationem huius secundi Dicti assignat D. Thom. dict. q. 98. art. 3. ad 1. Quia inquit, coactio in Foro conscientie non aufert iuramento promissorio vim obligandi respectu eius, quod licite fieri potest. Vel, vt dicit noster Dionis. in 3. dist. 39. q. 3. In iuramento coacto duplex est obligatio, vna quoad vim inferentem: & illa per violentiam aufertur; quia ipsa coactio promeruit vt cogenti, promissum non obseruetur: altera quoad Deum, qua homo tenetur implere quod per nomen Dei promissit; & hanc non tollit coactio. Quid enim prome-

ruit Deus, vt ei irrogetur magna illa iniuria & offensa quæ irrogatur ex violatione, & infidelitate promissionis, & iuramenti, ex coactione alterius? Alia ratio eliciter ex c. Si verò. de iureiur. vbi dicitur non esse tutum quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, vt seruatum, vergat in interitum salutis eternæ. Cum igitur iuramentum à coacto præstitum est tale vt seruari possit sine interitu salutis eternæ, per consequens est seruandum in Foro animæ.

Sed contra superius resoluta, mihi sese offert non contemnendus scrupulus. Si enim Ius Canonicum principaliter intendit euitare peccatum quoad fieri potest, vt probat text. dict. cap. Si verò. & in cap. Ita ne. 32. q. 5. cap. fin. de Consue. cap. fin. de Prescrip. cap. Cum contingat. de iureiur. cap. Quia in omnibus. cap. Super eo. de Vfur. cap. Mattheus. de Sino. cap. Vt animarum periculis. de Consti. lib. 6. cap. Licet mulieres. eodem tit. & lib. gloss. 2. dict. cap. Cum contingat. quam dicit singularem Barba. in capit. Ceterum. de Iuram. calum. & in cap. Filius. colum. 2. de Testam. & Additionat. Abb. in Rubric. Proemii Decretalium. num. 16. tradit Abb. in cap. Quia plerique. quæst. 7. numero 25. de Immunit. Eccles. pulchre Fortun. Garcia de Vltimo fine vtriusque Iuris. num. 207. vers. Præterea. singulariter Naua. per text. ibi in capit. Nouit ille. notab. 6. de Iudi. & Barbosa. in 5. par. l. 1. num. 74 ff. Solut. matrim. & diximus in Prælud. num. 6. Et iurans etiam coacte, tenetur in conscientia promissum adimplere, alias incurreret periurium, per dicta sup. quomodo ergo in Foro exteriori Ius Canonicum ipsum iurantem absoluit ab obligatione illud adimplendi? Videtur enim hoc continere in se repugnantiam, scilicet iuramentum esse nullum, nullamque parere obligationem in Foro Canonico, per dict. c. Verum. & teneri quem in conscientia ad observationem ipsius sub poena periurii.

KK 3

Seq

Sed dissolui potest præfatus scrupulus ex iis quæ tradit D. Bonauentu. loco superius citato. Dicit enim in priore casu Ecclesiam presumere eum qui coactè iurauit, caruisse voluntate adimplendi illud; & ideò eum absolvere in Foro Canonico; quia iuramentum non obligat, si iurans animum non habuit se obligandi, vt post S. Bonauentu. docet Ang. verbo Iuramentum. §. §. 19. nu. 32. At qui probat coactionem, eò ipso probat non habuisse animum ad se obligandum. ergo, &c. Præterea lex fundata in presumptione non obligat in conscientia; ad not. in Prælud. nu. 7. ergo si iurans coactus, verè promissit, & voluit facere quod iurauit; tunc tenetur in conscientia iuramentum adimplere. & in hoc casu procedit hæc differentia.

Ex quo sequitur, iurantem per vim, si nō habuit animum adimplendi promissum, liberum esse in conscientia, dum modò aliqua honesta dissimulatione vtatur, cum iurat; vt si tacitus apud semetipsum dicat, da-

bo si tenear, vel si cogar iure, vel si tibi debeam, vel licita alia tergiuersatione vtatur. Immò etiam si simpliciter sine vlla exceptione iuret daturum, si careat intèntione dādi; peccaret quidē mortiferè: nō tamē teneretur in cōsciētia illud adimplere. Hęc est cōmunis omnium sententia, teste Paulo Comitoli. lib. 2. Resp. moral. q. 3. nu. 2. & 9. Adde ad prædicta Soto sup. & Caiet. dict. q. 89. art. 7. in fin. annotat. & eundem Comitoli. dict. lib. 2. quæst. 2. nu. 2. vers. Verum enim, & Naua. dict. c. 12. n. 14. & notata v. Iuramentum. Diff. 10.

Nec tādē obstat regula illa deducta ex d. c. Si verò. scilicet iuramentum seruandū, si sine interitu salutis æternę seruari potest; quia fallit in multis casibus, de quibus per gloss. 2. dict. cap. Cum contingat.

Adde notata sup. Diff. 2. in fin. vbi dissoluitur dubium egregium, quod circa hic dicta moueri poterat.

M I S S A.

SUMMARIVM.

MISSAS plures habens dicendas, an possit eas committere aliis dicēdas pro mi-

nore stipe, quā ipse acceperat. Declaratur hoc copiose per septem limitationes.

DIFFERENTIA PRIMA.

Presbyter habens multas Missas dicendas; est dubium egregium, si nō potest omnes illas per se celebrare, & vult dare alicui Sacerdoti aliquas dicendas: teneatur eidem dare omnem stipem & eleemosinam, quam pro ipsis acceperat. An verò possit secura cōsciētia retinere penes se partē illius, & cōducere Sacerdotē pro minori eleemosina, quā acceperat. v. g. vt si habebat duo regalia argentea pro qualibet Missa, possit dare vnū regale tantum, & alterū penes se retinere.

Et quidem quòd possit id facere in Foro exteriori, nulli dubium est. Nam ita multifaciunt sine vllō scrupulo. quorum ratio, & fundamentum esse potest. Primò, quia nō

videtur fieri aliqua fraus danti dictas eleemosinas pingues: cum principale intēntū ipsius, sit vt prædictæ Missæ celebrentur. Secundò, quia Missa non videtur esse minoris valoris, & meriti, si celebretur minore stipe; quā si magno & pingui. sicut videmus in cōductione aliorum operum parum enim refert quòd effectum operis, quòd quis v. g. conducat operarium pro stipendio quatuor regalium qualibet die; vel pro tribus: si opus faciendum non erit minoris valoris, si fiat ab isto, vel ab illo. At Missa ex opere operato non crescit, nec decrescit quantum ad eius valorem, si fiat à bono Sacerdote, vel à malo. iuxta. tex. in c. Vtrum. de Cōsecra. dist. 2. vbi de ea dicitur, in my-

in mysterio Corporis Christi, nihil à bono maius: nihil à malo minus perficitur Sacerdote. Tertiò quia is, qui accipit stipem pro Missa, eo ipso instanti fit dominus ipsius: sicut quilibet officialis, & artifex fit dominus illius stipendii, quod accipit, pro conductione alicuius operis faciendi. At faber lignarius, verbi gratia, si accipiat scutum pro facienda arca; poterit sanè dare eandem faciendam alteri artifice seu fabro eque perito in arte, sicut est ipse, pro octo regalibus, & reservare sibi reliqua tria. Ergo similiter presbyter poterit idem facere circa Missas.

He sunt rationes, & fundamenta, quibus prædicti se tueri possunt. Et video Fr. Manuel Rodrig. in summa verb. Missæ. cap. 131. conclusione 7. eos excusare, etiam quoad Forum conscientie, tribus concurrentibus. Primò quòd præfatas Missas non acceperint intentione faciendi cum eis negotiationem, scilicet, ut eas postea dent dicendas minori stipe, & lucrentur reliquum. Secundò quòd sint pauperrimi. Tertiò, quòd is, qui ultimò accipit dicendas Missas, & sic conductus, liberè consentiat. Vult dicere; quòd sciat maiorem stipem fuisse datum pro ipsis: & nihilominus gratuito, & liberè illud plus, quod alius sibi retinet, remittat. Alias enim ignorans non dicitur consentire: sicut nec dormiens, cap. Maiores. §. Item quæritur. de Baptism.

Ex quibus verbis, & conditionibus colligitur, quòd in Foro conscientie non est tutus, qui huiusmodi Missas dat dicendas alicui, qui paupertate, & necessitate pressus; vel ignorans, eas accipit cum minori stipe; quam mandanti dederunt.

Sed pro vera, & clariori resolutione huius notabilis differentie; has, quæ sequuntur, conclusiones apponam.

Prima conclusio; Parochus, vel monasterium; quibus relicte sunt à defunctis Missæ aliquæ dicendæ, cum salario maiore ordinario: tunc si non possunt, vel nolunt eas per se celebrare: possunt aliis eas dare cum minori stipe, quam acceperunt; sed tamen consueto. Ratio est; quia eas relinquunt dicti defuncti contemplatione parochie, & monasterii, & ratione eleemo-

sinæ eorum. Vnde non tenetur totam eleemosinam refundere: sed tantum contuetam. Ita tenet Soto lib. 9. de Iust. quæst. 3. art. 1. Nau. cap. 25. num. 91. Beia casu. 12. parte 1.

Secunda conclusio, cum eleemosina Missarum est data per personam consanguineam, vel amicam presbyteri; poterit similiter ipse presbyter retinere penes se quod excedit consuetum stipem: & dare alteri pro ipsis celebrandis consuetam eleemosinam. Quia illud plus censetur ei datum ob consanguinitatem, vel amicitiam, & ratione eleemosinæ.

Tertia conclusio, Parochus, vel Conventus dans Missas aliis dicendas, stipe minori consueto: non est tutus in conscientia: quamvis is, cui eas committit dicendas, videatur in id consentire. Tum quia est illicita negotiatio, & avaritia. Tum quia iustum pretium, ut ita dicam, ipsius Missæ; est consuetum: & sic non potest ipsum defraudare, per not. verb. Venditio. Diff. 1. Tum quia ob necessitatem, & paupertatem credendum est consensisse dicere minori stipe, & consequenter talis consensus non est sufficiens ad Forum anime, per not. verb. Emptio. Diff. 4. & verb. Venditio. d. Differ. 1. in secunda ampliacione, faciunt notata à Maiore in 4. dist. 45. quæst. 3. & à Beia. supra.

Quarta conclusio; ubi eleemosina Missarum non est per statutum Episcopi, neque per consuetudinem loci, certa, & determinata: sed incerta; ut quia unus soluit regale, & dimidium; alius duo; alius tria; alius regale tantum; alius regale, & quartam partem alterius. Tunc bene poterit presbyter, vel Conventus dare stipem minorem, seu inferiorem; puta regale. arg. eorum, quæ tradunt Doctores circa pretium iusti, minimè taxatum, quod non est in puncto indivisibile; sed habet latitudinem: scilicet tres gradus, infimum, medium, & supremum. Et inter hanc latitudinem dicitur iustum. ut per D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. & Nauar. in Summa, cap. 23. num. 78. Soto lib. 6. de Iust. quæst. 2. art. 3. & alios quos congerit Rodrig. in Summa, verb. Vendas. cap. 77. in prin.

Quinta conclusio, quærens Missas, cum prava

prava intentione, dādi postea easdem aliis pro minori stipe; quā acceperat: furtum committit, & sic tenetur ad restitutionem illius quantitatis, quā apud se retinuit. Quia nullo iure, vel ratione potest illud plus apud se retinere: immo venit grauer puniendus: quippe qui facit mercaturam, & genus negotiationis in re tam sacra, & veneranda. Aliās si posset illud retinere; multi non dubitarent præfatam mercaturam exercere: non obstante peccato, seu crimine. At obuiandum est malis: & hominibus peruersis, & auaris tollenda est omnis occasio, & ansa peccandi. Præterea negari non potest fieri fraudem illis Missis, seu eleemosinis earum, dando minus pro illis, quā porrectores earum, pro illis dederunt; quamvis enim valor Missæ non minuatur ex eò quod minor eleemosina pro ea detur: fraudatur tamen is, qui eam dedit: vel saltem is, qui retinet fraudatū, facit contra iustitiam, non dando integrè quod acceperat pro stipe Missæ. Et ideo tenetur ad restitutionem ipsius. Sicut famulus, qui non porrigit pauperi integram eleemosinam, quā herus seu dominus suus illi dedit; tenetur restituere id quod retinuit: estò quod dominus non defraudetur merito, & satisfactione, illi eleemosinæ integræ, quā dedit famulo, debitis.

Sexta conclusio, Presbyter querens Missas cum bona intentione, ne scilicet infra

annum sibi deficiant; si aliquæ eidem superfluent; vel quia plures acceperat, quā poterat celebrare; vel quia infirmitate detentus, non potuit eas dicere: si eas alicui dederit; tenetur omnem eleemosinam quā acceperat, eidem elargiri. Ratio est, quia alias defraudaret illum, non dando illi integram eleemosinam dictarum Missarum, ut supra proxima cōclusionē probauimus. Præterea isto in casu non datur vlla præsumptio, de qua in 1. & 2. cōclus. locuti sumus; nempe quod largitor eleemosinarū voluerit facere liberalitatem cum ipso primo presbytero ob amicitiam, vel consanguinitatem; aut eleemosinam ultra cōsuetam. Et sic tenebitur totum stipem dare ipsi celebranti dictas Missas. Aliās teneretur de furto: sicut famulus teneretur de eodem; si stipendium datum a domino pro mercede, verbi gratia, Petri ad aliquod opus cōducti: ipse conducere eum minori pretio, & reliquum sibi seruasset.

Septima conclusio, Presbyter pauper habens aliquas Missas dicendas; quas tamen propter infirmitatem, vel aliud iustū impedimentum, non potuit celebrare: si eas velit alteri præbytero dare: potest licite minori stipe, quā ipse acceperit, alterum conducere. Dummodo ei rem manifestet, & conductus liberè consentiat, secundum Rodrig. loco superius citato.

SVMMARIVM.

MISSA an possit hodie dici in Oratoriis priuatis, in altari portatili? Ponitur regula, cū sex limitationibus valde notandis.

DIFFERENTIA SECVNDA.

FRATRES Prædicatores, & Minores habent priuilegium, ut possint cum altari portatili, sine alia Ordinariorum licentia, celebrare Missas in locis, quos degunt, & sic in locis non sacris; ut probat tex. in cap. In his. de Priuileg. Et licet hoc priuilegium cesset hodie post Concilium Trid. secundum Nauar. cap. 25. nu. 82. secundum tamen Rodriguez in Summa. verb. Missa. num. 16. non cessat in Foro conscientie. Nam Pius

5. viux vocis oraculo confirmavit predictum priuilegium quoad Forum conscientie, non obstante Concilio Trid. Quinimò nec in Foro exteriori cessat, interim dum Episcopi non prohibent, ne eo utantur, argum. eorum quæ notat Naua conf. 16. num. 1. vers. Secundo. de Priuileg. & docet in terminis Rodrig. 1. tō. Quest. regula. quest. 28. art. 3. pag. 296. Alii autem Fratres, & Regulares non poterunt eo vii virtute communicationis priuilegiorum, quia in præ-

in prædicto priuilegio extensiuo, siue communicatiuo, expresse excipiuntur priuilegia contraria decretis Concilii Trid. nisi fortè obtinerent eamdem confirmationem, seu similem ei quam Pius 5. concessit prædictis fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, vt habent patres Societatis Iesu, teste Suarez. 3. par. pag. 1216. qui in suis domibus, in priuato oratorio à Prouinciali approbato, possunt facere sacrum.

Et quia hæc materia de dicendis Missis in oratoriis priuatis cum altari portatili, est multum practicabilis; operæpretium duxi eam copiosè pertractare. Sit ergo regula.

Missa celebrari non potest extra locum sacrum. cap. Sicut. cap. Missarum. cap. Hic ergo. & cap. Nullus. de Consecr. dist. 1. docet D. Tho. 3. par. quæst. 83. articulo 3. Soto in 4. distinctione 13. quæst. 2. articulo 3. Naua. in Man. cap. 25. num. 82. & probat latè Anto. de Mocharis. de Sacrificio Missæ. lib. 3. cap. 10. Si enim ad panem terrestrem manducandum, sunt domus, & certa loca deputata, 1. Corin. 11. ibi, *Numquid non habetis domus ad manducandum?* &c. quantò magis decet vt non vbique, & quouis in loco; sed in locis tantum Deo sacris sacrosancta mysteria celebrentur, & panis ille diuinus comedatur?

Quia tamè Ecclesiæ consecratæ, propter plures casus occurrentes sæpe polluebantur, & difficilè poterant per eosdem Episcopos reconciliari, ob idque diuinorum celebratio impediabatur: hinc consuetudine introductum est, vt Ecclesiæ, vt in plurimum non consecrentur, sed tantum benedicantur, vt sic possint per simplicem sacerdotem de licentia Episcopi reconciliari, si polluantur. & ita seruatur communiter teste Palud. vbi inf. & Soto in 4. dicto articulo 3. col. 7.

Potest etiam dici Missa in oratoriis publicis, siue eremitoriis, etiam sine licentia Episcopi. Ratio est, quia talia oratoria siue eremitoria publica erigi non possunt sine licentia Episcopi. gl. 1. in cap. Auctoritate. de Priuile. lib. 6. Cepola cautela. 211. & Cardin. conf. 111. & tunc cum eriguntur, datur licentia ab Episcopo, vt in tali loco, sub inuocatione talis Sæcti, possit

constituere eremitorium, & ibi erigi altare. Non mirum ergo si ibidem possit dici Missa sine alia noua licentia. Pro quo facit quod notat Panormi. in cap. fin. num. 3. de Consecr. Eccle. vel alta. vbi inquit quòd ex quo locus à primordio est deputatus ad diuinas laudes, non exigitur alia licentia. Et licet ibi Abb. loquatur de Basilicis siue Ecclesiis nondum consecratis, nec benedictis: tamen idem dicendum est de istis oratoriis publicis, quippe etiam eriguntur non solum ad orandum tantum, vt priuata oratoria; sed etiam ad ibi Missas celebrandum, vt constat ex erectione altaris, quod solet semper in talibus oratoriis erigi.

Colligitur ergo ex hætenus dictis, quòd Missa necessario est celebranda siue in Ecclesiis tam consecratis, quam benedictis; siue in oratoriis publicis. Quod etià recèter statutum est in Conci. Trid. Sessione 22. cap. Quanta.

Hæc tamen regula non semper seruatur. Plures enim sunt casus, in quibus extra Ecclesiam, & oratoria publica, Missa licite celebrari potest. Prima ergo fallentia est in Episcopis itinerantibus. Episcopi enim quia quotidie oportet eos vel dicere Missam, vel eam audire: ex priuilegio in corpore iuris clauso possunt transeundo, & itinerando dicere vel audire Missam vbicumque, idest in quouis loco honesto extra Ecclesiam, & eremitoria, vt probat text. in cap. fin. de Priuile. lib. 6. Quo priuilegio etiam hodie post Concil. Trid. vbi supra, possunt vti Episcopi, vt respondit cõgreg. Cardinalium Concilii Trid. responso mihi 839. contra Naua. conf. 16. num. 1. de Priuile. Eodem poterunt vti ex causa valetudinis. Hæc enim æquiparatur causæ itineris seu profectionis. Ita censuit dict. congreg. Illustrissimorum Cardinalium. die 19. Iulii 1586. vt in responso mihi 840.

Est tamen aduertendum præfatum priuilegium esse intelligendum primò dommodo Missa dicatur cum altari portatili siue viatico, quòd alio nomine dicitur ara consecrata; vt dict. cap. fin. habetur. Hoc enim generale est, quòd nullibi dici possunt Missæ, nisi in altari consecrato. Quod altare est duplex. vnum quod totum est conse-

Missa.

consecratum, scilicet ut totus lapis superior altaris qui capit totum altare, sit consecratus: alterum quod non est totum consecratum, sed quidam tantum lapis parvus positus in medio altaris, qui dicitur ara consecrata, capiens tantum pedem calicis, & hostiam. Et ita probat text. in cap. Concedimus. & ibi DD. de Consecr. dist. 1. & in dict. cap. In his. de Priuile. & in cap. fin. eod. tit. lib. 6. & docet Abb. in rub. de Cose. Eccle. & Palud. in 4. dist. 13. quæst. 2. & Soto ibid. art. 3. **col. 10.** & Selua de Benef. 1. par. quæst. 5. num. 125. Pro quibus facit quod notat Inno. in cap. 1. in fi. de Consecr. Eccl. vel alta. ubi dicit locum consecratum appellari posse altare viaticum, seu portatile, ex quo per Episcopum est consecratum. Secundò est intelligendum dummodo Episcopi sint in itinere, & in transitu. Nam extra iter, & profectioem, non licet eo uti, ut notant omnes DD. dict. cap. fin. de Priuile. lib. 6. Tertiò est intelligendum de iure antiquo extra diocesim. Nam in sua diocesi, vnusquisque Episcopus citra vllum priuilegium poterat vbicumque cum dict. altari portatili dicere, vel audire Missam; sicut de eius licentia poterant omnes alii eius subditi eandem audire, ut statim dicemus. Hodie verò post Conciliū Trid. etiam intra suam diocesim, in itinere vtuntur prædicto priuilegio iuris communis dict. cap. fin. (ut ex infra dicendis apparebit; contra Nauar. ubi sup.) Quo etiam vt possunt tempore valetudinis; ut eadem congreg. rescripsit resp. 841.

Secundò fallit prædicta regula in habentibus à Papa priuilegium dicendi, vel audiendi Missam in priuatis oratoriis. Licet enim de iure antiquo sufficeret ad id sola licentia Episcopi: (cap. Missarum. cap. Clericos. de Consecr. dist. 1. & dict. cap. In his. de Priuile. ubi Abb. nu. 2. dicit communem, videlicet Episcopum posse in suo Episcopatu concedere licentiam celebrandi extra locum sacrum, etiam in priuatis domibus, cum altari portatili. Et ita seruari in vniuerso terrarum orbe testatur Iul. Clar. lib. 5. quæst. 79. num. 4. & vidi etiam seruari in nostro Episcopatu Segobricen. & docet Palud. ubi supra) hodie tamen post Concil. Trid. solus Papa potest con-

cedere præfatas licentias, & priuilegia, ut bis rescripsit congreg. Concilii Trid. respòso mihi 625. & 841. & tradit Nauar. cap. 25. num. 82. Ratio est, quia per Concil. Trid. dict. Sess. 22. cap. de Obseruan. in Sacrif. Missæ. fuit prohibitum, ne vllò modo diceretur Missa in priuatis domibus. & consequenter fuit sublata Episcopis facultas dandi licentiam, ut in priuatis oratoriis, in priuatis domibus constructis, & multo minis in cameris, & cubiculis, aliisque altaribus priuatis Missæ celebrantur. Est ergo necessarium ut à Papa, qui est supra Concilium, prædicta priuilegia, & licentiæ impetrentur. Quod procedit non tantum quoad priuatos, sed etiam quoad quoscumque, etiam Principes, & Episcopos, ut rescripsit congreg. Concilii resp. mihi, 625. & 841. cum seq. Et de dominis Cardinalibus testatur Nau. supra. Præfate autem licentiæ solent concedi non solum ab ipso met Papa, per Breue; sed & à Commissario Bullæ Cruciatæ qui ex speciali commissione Papæ easdem licentias concedit. Et quibusdam Nuntiis Apostolicis eadem commissio facta fuit, licet recentiores eam non habeant. Solent tamen concedi diuersimodè cum quibusdā limitationibus, & conditionibus, & ex causa; puta ob ætatis, & valetudinis incommoda; ut respon. mihi 112. & ob necessitatē; ut respon. 82. & 392. & aliquando ut semel tantum in hebdomada dicatur; ut respon. 503. & interdum ut illis sanis non permittatur ibi audire Missam; ut respon. 356. & ut ab Ordinariis designentur, & visitentur oratoria, in quib. Missa dici debet.

Est etiam aduertendum præfata priuilegia dupliciter concedi. Vno modo restricta ad certum oratorium, quæ passim conceduntur: alio modo non restricta, sed ut vbiq; possint celebrare, vel efficere ut celebrentur. Quæ solum Cardinalibus, & quibusdam ex magno fauore conceduntur, teste Naua. in Man. cap. 25. num. 81. Et ita huiusmodi priuilegia simul sunt personalia, & localia.

Vno tamen in casu videtur (etiā hodie) posse ab Episcopo dari licentiam dicendi Missam in domo priuata, quando scilicet esset aliquis infirmus qualificatus, ut colligitur

gitur ex congreg. Conci. Trid. resp. mihi 626. ubi habentur hæc verba, *Ordinarii arbitrio relinquatur, personarum, & infirmitatis qualitate pensata, pro infirmorum commoditate, in priuato oratorio, vel altari deputato, facultatem celebrandi concedere.* Et resp. 82. dicitur, *In priuatis domibus non debet permitti ut Missæ celebrentur, nisi propter necessitatem. Et tunc fieri debet in oratorio, aut altari ad diuinum cultum tantum dedicato.* Poterit etiam Episcopus eadem licentiam dare sine ullo scrupulo in aliis casibus necessitatis, de quibus infra, si prædicta licentia petatur; quia Concil. Trid. ubi supra, non sustulit ab Ordinariis indistincte has licentias; nec prohibuit directe ne ab eisdem darentur; sed tantum dicit ut Ordinarii non patiantur dici Missas in priuatis domibus. Quod Nauar. conf. 16. num. 2. de Priuile. sic intelligit, id est ne patiantur ut id fiat pro libito, & sine aliqua iusta causa. At causa necessitatis, & aliis de quibus in cap. Concedimus. de Cōse. dist. 1. bene poterunt eiusmodi celebrandi facultatem concedere. Idem refert, & sequitur Emman. Rodriguez in summa. verb. Missa. num. 16. Extra casus ergo necessitatis prædictas licentias Episcopi concedere non debent. Bene tamen poterunt deputare loca, & approbare oratoria iis qui habuerint licentiam ad celebrandum in priuatis oratoriis, siue à Papa, siue ab eius Commissariis.

Ex quo infertur non posse Episcopos, extra casus necessitatis, dare licentias dicendi Missam in priuatis oratoriis. & consequenter nec ipsosmet Episcopos posse eam dicere, vel eam facere celebrare in oratoriis quæ habent in suis palatiis. Solum itaque ex causa profectionis, & valetudinis, licitum est Episcopis facere sacrum per se, vel per alium extra Ecclesiam, vel oratoria publica. In sacellis verò, vel oratoriis quæ habent in suis palatiis, non possunt hodie Missas celebrare cum cesset causa; & sola eorum commoditas non sufficiat, ut declararunt domini Cardinales respon. 841. & ita vidi seruari à Reuerendissimo domino meo. D. Ioan. Bapt. Perez Episcopo Segobricen. Idem etiam dicendum est de priuatis oratoriis, seu capellis

quas habent multi Priores in suis cellis; & in domibus quas habent in urbibus: licet ex tempore immemorabili ibi soliti fuerint omnes Priores dicere Missam, etiam si fuerint approbata per Episcopum, nisi eorum Religio habeat privilegium speciale vel per participationem post Concilium, quia tam privilegia habita circa hoc ante Concilium, quam consuetudo immemorabilis, & licentia Episcopi sunt hodie sublata per Conci. cap. 1. Sessione 22. de Obseru. in Sacrifi. Missæ. ut constat etiam ex Suarez ubi sup. & Naua. in Man. cap. 25. num. 82. Hoc autem male à multis obseruatur. & ideo tene mente perpetuo. Sanctius enim facerent dicti Priores, & eorum procuratores si se abstinerent à celebratione Missarum in præfatis oratoriis, & capellis, cum commodè possunt adire Ecclesias.

Tertiò fallit in præfatis fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, de quibus iam in principio locuti sumus. Vnde isti poterunt ad libitum erigere altaria in infirmaria communi, & in cameris priuatis infirmorum; ut docet Palud. in 4. dist. 13. quæst. 2.

Quarto fallit in necessitate quæ legem non habet, ut in cap. Sicut. & in cap. Concedimus. de Conse. dist. 1. & l. 1. tit. 10. Partita 1. Ut quando fiunt supplicationes ad parua eremitoria, vel debent celebrari aliquæ Missæ nouæ, ad quas maxima multitudo quam Ecclesia, vel eremitorium capere non possunt, conuenit. Tunc enim ad fores prædictarum Ecclesiarum, & eremitoriorum potest, & solet dici Missa, appositâ mensa cum altari portatili, & aliis ad id necessariis. Idem obseruatur quando Ecclesiæ sunt combustæ, & exercitu existente in campo. In his enim, & similibus casibus, si commodè à principio obtineri potest licentia ab Episcopo, condecens est ut obtineatur. Si verò Episcopus facile adiri non possit, bene potest absque ulla licentia sub tegmine, aut tentoriis Missa celebrari, ne tanta multitudo à Missa absit. Ita sing. Turrecrema. in cap. Missarum. de Conte. dist. 1. Palud. in 4. dist. 13. quæst. 2. Gabriel. in Canon. Missæ. lect. 13. litera H. Silu. verb. Missa. num. 5. Ledesma in Summa, ut. de Eucharistiæ Sacramento. difficul-

Missa.

difficultate 40. Soto in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 3. col. 7. & Naua. in Man. c. 25. nu. 82. & conf. 4. num. 5. de Celebra. Missa. Suarez 3. par. pag. 1215. & Rodrig. verb. Missa. pag. 605.

Quinto fallit in Clericis itinerantibus diebus festiuis, si Ecclesiæ defuerint. per dict. cap. Concedimus. & probat Scotus in 4. dist. 12. quæst. 2. Tales enim presbyteri si secum deferant altare portatile, & alia necessaria, poterunt in quouis loco honesto dicere Missam etiam hodie, vt adnotauit Doctor Bussos Salmaticæ anno 1592. in lectura. cap. Sicut. de Consecr. dist. 1. Et est satis æquum, & rationi consonum, ne talibus diebus careant Missa. Hic tamen casus est de raro contingentibus; & ideo in eo non est diutius immorandum.

Sexto fallit in Regno Cathalonix. Nam in Concil. 3. prouin. Tarracon. factum post Conci. Trid. sub tit. de Celeb. Missa. cap. Vni. §. Prohiber. ordinatum fuit vt nedum in facellis eremiticis, & aliis Ecclesiis, sed etiã in Capellis domorum priuatarum (si decenter ornatae, & clausæ fuerint, & separatae à cubiculis) possint Episcopi dare facultatem celebrandi, post earum visitationem. Quod certè decretum credo fuisse factum, ob ignorantiam declarationum Cardinalium dict. Conci. Trid. Vnde cum transferint iam non tantum 10. anni, sed & plusquam 30. post factum Concilium, & nunquam fuerit receptum in dict. Regno Concilium circa hoc, sed vnusquisque habens capellam clausam, ornata, ac visitatam ab Ordinariis ante Concilium, perinde celebravit postea in eò Missam, ac si per Concilium nõ fuisset prohibitum: ideo hodie non ligat incolas dict. Regni prædictum Concilium, nec declarationes Card. per ea quæ not. Naua. conf. 1. quæst. 5. & 6. de Constit. quatenus probat legem nõ receptam in aliqua prouincia, & ignoratèr transgressam per decennium, non ligare ibi.

Præterea non solum in Ecclesiis, & locis Deo sacratis, Missæ sacrificium peragendum est, sed etiam in altari consecrato.

adeò vt licet Episcopus possit dispensare in primo (vt supra diximus) non tamen in secundo. Nec vlla necessitas ad id sufficeret. Ita Archid. in. cap. Sicut non alii. de Consecr. distin. 1. nec vsquam vidimus Papam in hoc dispensasse. Et sic magis necessaria est consecratio altaris, quàm consecratio Ecclesiæ, vt docet Soto in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 3. Quod autem in altari consecrato sit necessariò celebranda Missa, probat text. in cap. Nullus presbyter. & in cap. Concedimus. & cap. Altaria. de Consecr. distin. 1. Latè Anto. de Mochar. de Sacrifi. Missa. cap. 11. & DD. in cap. In his. de Priuilegiis. & in cap. fin. eod. tit. lib. 6. Abb. in rub. de Consecr. Eccle. vel alta. Hæc autem altaria in primitiua Ecclesia erant lignea, vt portari possent propter persecutiones. Sed à tempore Siluestri Papæ sunt lapidea; siue sint portabilia, siue immobilia; vt docet Pained. in 4. distin. 13. quæst. 2. addens licet altare portatile debeat esse lapideum; tamen altare super quod ponitur altare portatile non referre vtrum sit ligneum, vel lapideum; vtrum mensa, ostium, vel fenestra.

Iam verò quibus ceremoniis debeat prædictum altare consecrari, ponit Pontif. Rom. 2. par. cap. 3. quas omnes sigillatim explicat Turrecrem. dict. cap. Altaria. in secundo. & Rationale. diu. off. lib. 1. cap. 7. à nu. 3. & Selua de Benef. 1. par. in 6. requisito in Benef. & Ecclesia. Et inter eas, hæc quoque est, vt scilicet Reliquiæ alicuius Sancti reponantur in altari siue fixo, siue portatili, vt probat text. in cap. Placuit. de Consecr. dist. 1. & in Pontificale, tit. de Consecratione altaris portatilis. Quod intellige vbi commodè prædictæ Reliquiæ haberi possunt. Vbi autem Reliquiæ Sanctorum faciliè haberi non possunt (pro vt hodie non habentur) non est necessarium vt recondantur siue in fixo altari, siue in portatili. Ita post Soto in 4. dist. 13. quæst. 2. articulo. 3. col. 10. aduertit Bussos in lectura dict. cap. Nullus presbyter. anno 1592. Salmaticæ, & Summa Asten. & Hugo apud Angel. & Silu. licet e. dem Siluestro non placeat.

MONI-

MONITORIA.

SUMMARIVM.

MONITORIA tollentia compensationem, quomodo intelligantur, & procedant in utroq;
Foro.

DIFFERENTIA PRIMA.

NONNUMQUAM solent dari monitoria, seu chartę excommunicationis ab Episcopis, seu eorum Vicariis generalibus (quod & in Romana Curia usu venit) contra eos qui bona alicuius possident, vel sciuerint ab aliquo possideri, & non manifestaerint; adiecta clausula, *Etiā si animo compensandi, vel qualitercumque illud acceperint.* Huius consuetudinis meminit, post Rosellam, Paul. Comitol. lib. 6. Respons. moral. quęst. 4. num. 1. Vnde per dicta monitoria cogitur quis in Foro iudicali manifestare quę accepit in compensationem sibi debiti, vel scit ab aliquo accepta esse in eandem recompensationem.

Et quamuis Rosella, & Armilla, verbo Furtum. num. 15. dicat præfatum recompensantem teneri etiam in conscientia propagare compensationem à se factam, si reuelando non timeat cogi ad eius restitutionem: veriùs tamen est non teneri; ut expressè docet Nauar. cap. 25. numero 46. &

ante eum Angel. verbo Furtum. numero 41. Tabiena verbo Inquisitio. §. vltim. & Siluest. verbo Furtum. num. 13. & 16. quos refert, & sequitur Comitol. sup. vbi respondet non obstare dictam praxim, licet aliàs sit iusta, & rationi consentanea; quia inquit multas fraudes in hoc fieri posse. Maxime quia ut iusta sit compensatio, & fieri possit, multa requiruntur quę tradit Siluest. supra numero 13. & habes sub verbo Compensatio Differentia. 3. Hinc dicit Ange. loco superius citato non debere quempiam credere parti dicenti se id accepisse in recompensationem debiti, sed teneri illud reuelare; ni iam certus esset de debito. Adde, & sciat non plus accepisse, quàm eidem debebatur.

Ex supradictis collige præfata clausula, & praxi, non tolli ius compensationis; sed aut incertum, aut non verum, ut optime aduertit Comitol. vbi sup. in fin.

Vide circa hoc verbum, quę diximus verbo Iuramentum. Differentia 5.

MVNERA.

SUMMARIVM.

RELIGIOSVS in Foro exteriori quascumque munerum largitiones facit de licentia tantum sui Prælati. In Foro verò conscientie debet seruare formam constitutionis, seu Extrauagantis Clementis

Papæ Octauii, circa hoc edita; quę hic ponitur, & declaratur.

Munerum largitiones, quę in dict. constitutione prohibentur, sunt illę, quę sunt contra ius: non quę secundum ius. Idem nu. 98.

Ll

3 De-

- 3 Declaratur cap. i. Concil. Trid. Sess. 25. de Reform. circa prohibitionem donationum in consanguineos Beneficiatorum.
- 4 Quædam sunt mala, quia prohibita; & quædam sunt prohibita, quia mala.
- 5 Bona Ecclesiarum, & Monasteriorum, sunt ipsius Christi, & patrimonium illius, speciali hominum dispositione.
- 6 Decimas, & primitias, reseruauit sibi Deus in signum vniuersalis domini; & earum usum Clericis concessit.
- 7 Monasteria non habent dominium eorum quæ possident.
- 8 Duo in solidum domini eiusdem rei esse non possunt.
- 9 Prælati agunt rei vendicatione pro rebus Monasterii.
- 10 Dominium multipliciter sumitur.
- 11 Solus Deus habet ius disponendi de rebus ad libitum, & sic absolutum dominium habet iure creationis; & Christus iure reptionis.
- 12 Summus Pontifex habet dominium Beneficiorum, & bonorum Ecclesiæ, ut ea distribuat in bonum commune.
- 12 Principes seculares habent dominium Reipub. cui præsunt, & bonorum singulorum Reipub. ad ea regenda, & protegenda; non tamen poterunt de bonis singulorum ad libitum disponere, nec illis uti ad suum commodum.
- 13 Tam laici, quàm Clerici in bonis suis profanis, & patrimonialibus, sunt veri domini, & possunt ea alienare, & donare, & eis uti pro libito lege permisso.
- 14 Clerici in distributionibus quotidianis minutis, quas lucrantur dum intersunt diuinis; & in congrua portione sibi debita ex redditibus, quos habent, Ecclesiasticis, & in acquisitis sua parcimonia ex eadem congrua portione, possunt disponere, sicut si essent bona patrimonialia. Idem habes infra numero 74.
- 15 Bona, & res Ecclesiæ, & Monasteriorum, dicuntur esse Ecclesiæ, & Monasteriorum quoad administrationem in proprium commodum. Vide etiam num. 17. 18. & 19.
- 16 Ciues dicuntur domini rerum Vniuersitatis quoad administrationem in bonum commune ciuitatis, & incolarum.
- 17 Bona Ecclesiarum dicuntur esse pauperum quoad sustentationem; non quia sint domini eorum, nec habeant aliquod ius efficax in eis.
- 18 Bona Monasteriorum in quos usus debeant impendi.
- 19 Monasteria, & tutores possunt ex causa alienare bona quæ administrant, & in emptores verum transferre dominium.
- 20 Ob quam causam fuerit hæc constitutio edita.
- 21 Hæc constitutio non est iuris noui inductiua, sed reformatiua, & iuris communis restitutiua. & sic quicquid ante eam de iure dari poterat, & nunc etiam potest.
- 22 Hæc constitutio non comprehendit Religiosos Ordinum Militarium. Vide rationem numero sequenti.
- 23 Cruciferi Ordinum Militarium, an sint veri Religiosi.
- 24 Religiosi Beneficarii, an comprehendantur in hac constitutione.
- 25 Religiosi Beneficarii quicquid acquirunt, non acquirunt Monasteriis suarum professionum, sed Ecclesiis quas regunt.
- 26 Priores Ordinum Militarium quicquid acquirunt, sunt suorum Ordinum, & non Ecclesiarum quas regunt; & quotannis se expropriant rebus quas possident.
- 27 Regulares expulsi a suis Monasteriis, non comprehenduntur in hac constitutione, quia subsunt Episcopo, & eidem acquirunt.
- 28 Regulares extra Monasterium cum licentia degentes, non comprehenduntur in hac constitutione.
- 29 Nullus Religiosus potest munera elargiri.
- 30 Abbas, & quicuius alius Superior Religiosus, non potest donare rem notabilem. bene tamen rem minimam, si talis sit consuetudo loci.
- 31 Religiosus nihil proprium habet. Vide hic rationem.
- 32 Valet argumentum de seruo ad Monachum.
- 33 Vsurarius nihil potest donare de fructibus quorum usum habet.
- 34 Religiosus donare non potest etiam cum licentia Superioris, & Conuentus, etiam si causa legitima adesset. & num. 43.
- 35 Nec Capitula, nec Superiores, nec Conuentus pos-

ius possunt donare.

36 Donare est perdere.

37 Ciuitas non recognoscens Superiorem, potest donare, non tamen eius Decuriones, seu Consules.

38 Abbates, & Priores habentes redditus distinctos ab aliis redditibus Monasteriorum, non idè habent facultatem donandi munera. Vide rationem hic.

39 Diuisio agri ad faciliorem culturae commoditatem facta, non efficit plures agros.

40 Dantes munera non excusantur, quamuis nomine Conuentus ea donent.

41 Non valet Statutum, nec consuetudo permittens Religiosis dare munera; & idè ab ea non excusantur. Vide hic rationem.

42 Religiosus non solum de bonis communibus Conuentus, sed nec de per illum quoquo modo acquisitis, etiam non dum incorporatis aliis bonis Conuentus, potest munera elargiri. Vide etiam. num. 51.

43 Munera prohibentur non solum sine causa, sed etiam cum ea.

44 Munus sumitur hic largè. Et stricte significat donum cum causa. Donum verò, quod fit sine causa.

45 Causa iusta ad dandum munus debet approbari à Capitulo generali. Vnde nec Generalis, nec Conuentus, possunt illam determinare.

46 Causa iusta ad dandum munus debet ab omnibus approbari. Vide rationem, numero sequenti in fine.

47 Vbi requiritur vnanimus consensus, an sufficiat maior pars Capituli.

48 De iure communi sufficebat consensus Prælati, & Conuentus ad dandum aliquid.

49 Ad Capitulum generale solum reseruatur cognitio, & determinatio, quæ sit causa iusta ad munus elargiendum. Quantitas verò spectat ad Conuentum.

50 Declaratio Capituli generalis Domini- cani circa causas iustas ad munera danda; scilicet gratitudo, conseruatio beneuolentie, aut eiusdem conseruatio, in ordine tamen ad Religionem, aut Conuentum. Item pietas in parentes, & consanguineos usque ad quartum gradum, & redemptio vexationis.

51 Religiosus, nec de communibus bonis, nec de aliis quibusuis à se quæsitis, vel datis sibi, potest munera elargiri. Vide hic rationem.

52 Habens licentiam disponendi liberè de peculio; intelligitur ad honesta, & utilia ipse Religioso; non tamen ad donandum.

53 Deposita pecuniaria, seu peculia pro necessitatibus Religiosorum, habita de licentia Superiorum, an sint licita.

54 Monachus simplex potest de licentia Prælati retinere, ac gubernare tota vita sua bona omnia quæ secum ad Monasterium adduxit. Vide ad idem notata numero sequenti versic. Vbi autem.

55 Duobus modis possunt permitti deposita, & peculia; & sine magna causa non debent permitti.

56 Monachus habet in multis casibus ius agendi nomine proprio, & sine licentia; ut Beneficiarius quoad possessiones, & iura Beneficiorum; & simplices super iure eligendi sibi competente, & super iure alimentorum, & iure manendi in tali, vel tali Monasterio, si exinde iniuste eiiciatur.

57 Religiosus per votum paupertatis non renunciat bonis spiritualibus, nec honoribus; & sic potest petere gradum Doctoratus.

58 Discrimen inter dominium quod habent laici in suis bonis, & illud quod habent Religiosi Beneficarii, & alii habentes liberam administrationem.

59 Esculenta, & poculenta leuiora dari possunt per Religiosos. & quæ dicantur leuiora.

60 Munuscula ad deuotionem, vel Religionem pertinentia, etiam dari possunt per Religiosos. & quæ sint talia.

61 In pecunia numerata fieri non possunt munuscula, nec decet Religiosos; nisi intuitu elemosynæ.

62 Valet consuetudo dandi modica, maxime ab habentibus administrationem, etiam hodie.

63 Declaratur, ac limitatur cap. Ceterum. de Dona.

64 Munuscula, an possint dari sine ulla causa.

65 Quæ dicantur munuscula, & quanti valoris esse debeant, ut sint licita.

66 Monachus pictor, vel alia arte pollens, an possit

- an possit amico, vel cognato facere picturam vel aliam rem valoris plusquam decem ducatorum; & Monialis corporalia magni valoris. numero 69. versic. *Quæ omnia.*
- 67 Prælati solus potest præiudicare Monasterio in non acquirendo; & sic repudiare quodcumque legatum, siue hereditatem.
- 68 Faciens testamentum mutare; aut legatum in alium transferre; nihil tenetur restituere, si sine vi, dolo, vel mendaciis id faciat.
- 69 Idem dic de eo qui impedit ne collator, præsentator, aut elector conferat, præsentet, aut eligat illum, aut illum; vel Rex non conferat alicui aliquod officium.
- 70 Solus Prælati potest reiicere bona quæ Novitius vult dare Monasterio.
- 71 Solus Prælati potest expellere Novitium.
- 72 Munera quæ in festis natiuitatis Domini nostri Iesu Christi per Monasteria quotannis fiunt Aduocatis, Procuratoribus, & Medicis, non prohibetur hic.
- 73 An Religiosi studentes, itinerantes, vel procuratores, quibus datur certum quid taxatum pro eorum victu, & vestitu, possint de reliquatis donare. Idem de Abbatibus habentibus redditus separatos.
- 74 Beneficiarius de eo quod de suo victu honesto parcius viuendo seruat, potest disponere, sicut de patrimonialibus. Idem dic de Episcopo, & Abbate, quando eorum redditus sunt tenues, & ad victum necessarii.
- 75 An ex Missis possit Religiosus ad libitum disponere, remittendo amicis elemosinas earum.
- 76 Munuscula quæ Religiosus de licentia Superioris elargitur, danda sunt nomine Conuentus; dicendo, Conuentus hoc tibi donat.
- 77 Licentia ad munuscula danda, quomodo sit concedenda. Vide etiam nu. 79. ad fi.
- 78 Plena, & libera administratio rerum Conuentus de iure antiquo ad solos Prælatos spectabat, nec tenebatur Prior Monachorum consensum requirere, nisi in arduis.
- 79 Hodie secus est propter multorum Prælatorum malam administrationem. Nam per statuta Religionum stricta valde est, ut hic videbis.
- 80 Non excusatur Religiosus dans munera, licet dederit personæ valde qualificatæ.
- 81 Non licet dare munera loci Ordinario, etiam pretextu benedictionis, susceptionis habitus, vel alterius causæ.
- 82 Etiam inter ipsos Religiosos prohibetur munerum largitio. Quod intellige ut hic.
- 83 Nisi sint de rebus minimis, & cum licentia inscriptis. Quod qualiter intelligatur vide hic, & num. 86.
- 84 De iure antiquo sufficiebat Monacho habere licentiam præsumptam, immo, & solum consensum tacitum. Hodie secus, ut num. 86.
- 85 Licentia ubi requiritur, non sufficit tacitus consensus.
- 87 Novitii non comprehenduntur in hac constitutione, & sic sufficit eis habere licentiam verbalem, vel tacitam.
- 88 Reprobantur multe causæ ad munera danda.
- 89 Ob cultum diuinum permittuntur.
- 90 Et etiam intuitu elemosynæ, etiam si sint magnæ. ut num. 92.
- 91 Pauperum nomine quid veniat. & numero 95.
- 93 Gratius est Deo simul, quàm minutatim bona pauperibus elargiri.
- 94 Religiosi magis tenentur facere elemosynas Missarum in suum Monasterium quando indiget; quàm in suos consanguineos.
- 96 Operum Piorum nomine quid veniat. Adde num. 99.
- 97 Religiosus de licentia solius Prælati potest dotare propinquam, & etiam Nobilem non habentem sufficientem dotem; necnon & virum pauperem ad contrahendum; & fratrem, seu nepotem in studiis, & redimere captiuum, & adiuuare eos qui non habent nisi necessaria vitæ; licet habeant possessiones, quibus venditis, deberent mendicare; & etiam remunerare obsequia, & edificare Ecclesiam, vel emere ornamenta Ecclesiis.
- 98 Munerum largitiones illicitæ, non licitæ in hac constitutione prohibentur.
- 99 Hospitalitatis intuitu, rectè bona Monasteriorum impenduntur. Et qualiter exerceri debeat hospitalitas, vide hic optimè.
- 100 Conuiuia necessaria aliquando licet facere

facere *Præfidentibus Religionum,*

101 *An liceat hodie detinere in Monasteriis per dies aliquot hospites, qui veniunt animi recreandi gratia, vel ad videndum suos Monachos consanguineos.*

102 *In benefactores Monasteriorum, vel eos qui sperantur benefacere, licite munera donantur.*

103 *Recipientes munera contra hanc constitutionem, tenentur in conscientia ea restituere,*

re, nulla expectata sententia condemnatoria,

104 *Remissio facta recipientibus munera, non excusat à restitutione.*

105 *Pœne huius constitutionis non afficiunt accipientes munera.*

106 *Hec constitutio legi dedet quotannis in Capitulis, & scribi in libris Statutorum. sed in practica non seruatur; sicut nec formæ hic præscriptæ, nec pœnarum inflictiones.*

DIFFERENTIA PRIMA.

RELIGIOSVS in Foro exteriori quæcumque dat munera, de licentia sui Prælati facit. & ita fit in pluribus Religionibus.

In Foro verò conscientie, id nequaquam facere posse non desunt qui opinentur, nisi seruetur forma Extrauagantis Clement. 8. circa hoc editæ.

Sed quoniam video quæ in dicta Extrauagante præcipiuntur, non ita strictè seruari: videant Prælati, & subditi, quo modo se in Foro conscientie, ab obseruatione dictæ Extrauagantis excusent.

Iam verò cum in nostra Religione dicta Extrauagã, seu cõstitutio, ad vnguem seruatur; & sit à toto nostro Capitulo generali iniunctum, vt eadem retineatur: operè pretium duxi hic annexere quæ circa eam, vbi primum publicata est, annotaui. Proderunt autem nostræ annotationes, non nostræ tantum familiæ Religiosis alumnis; sed etiam externis; cum in ipsis multa differantur, quorum notitia variis in euentibus vsui esse poterit. Et vt clarius intelligantur; pœnam hic dictam Extrauagantem, quæ sic habet.

SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS, ET D. N. D. CLEMENTIS

diuina prouidencia PP. VIII.

Constitutio.

De largitione munerum vtriusque sexus Regularibus interdicta.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

RELIGIOSAE Congregationes, ab insigni sãctitate vi is Spiritus sancti afflatu institutæ, tantas Ecclesiæ Dei vtilitates omni tẽpore atulerunt, vt ad eas conseruandas, & instaurandas Romani Pontifices prædecessores nostri, magnam iure optimo diligẽtiam semper adhibuerint. Nam cum ea sit rerum humanarum conditio, & natura, vt etiam quæ optimè fundata, & cõstituta sunt partim hominum imbecillitate, & ad malũ procliuitate,

partim dæmonis astutia, paulatim deficiant, ac nisi cura peruigili sustententur, in deterius prolabantur: idcirco Summorum Pontificum vigilantia magnopere laborauit, vt
a + Regularium Ordinũ disciplina, aut labefacta in pristinũ restitueretur, aut salutaribus Cõstitutionib. cõmunita, integra, atq; incolumis permaneret. Quorũ nos vestigijs pro eodẽ officii munere insistere, & Pastoralẽ illorũ sollicitudinẽ (quãtũ possumus) diuinę adiutricis gratia, cupimus imitari. Quare
b ne ex munerib. quæ à plurib. Religioſe vitę professoribus, + ex Christi patrimonio,
c quibusuis hominibus + quauis ex causa sepe

Ll 3

tribu-

tribuantur grauiā incommoda, & mala etiā boni specie existant, præcauere studentes: hac nostra perpetuò vālitura Constitutione vniuersis, & singulis cuiuscumque Ordinis Mendicantiū, vel nō Medicantiū bona im-
e mobilia, & redditus certos ex indulto Apo-
f stolico possidentiū, vel nō possidentiū, seu cuiusuis Congregationis, Societatis, & In-
 stituti † (nō tamē Militiæ) Regularibus per-
 sonis vtriuslibet sexus † omnem, & quam-
 cumque largitionem, & missionem mune-
 rum penitus interdiciamus. † Sub qua prohi-
 bitione comprehendendi volumus omnia, &
 singula capitula, Conuentus, & Congre-
 gationes, tam singulorum Conuentualiū,
 Monasteriorum, Prioratum, Præpositura-
 rum, Præceptoriarum, domorum, & lo-
 corum, quā Prouincialia, aut Generalia
 cuiuslibet Prouinciæ, siue vniuersi Ordinis
 Societatis, aut Instituti: eorumq; vel earum
 Camerarios, Commissarios, & quoscumq;
 Officiales, & singulares personas: Ipsos e-
 tiam Ordinum, Congregationum, & Socie-
 tatum huiusmodi Superiores quascumque
 dignitates obtinentes, etiam Generales, &
 Prouinciales Ministros, & quocumque no-
 mine Præfectos, necnon Cōuentuum, Mo-
 nasteriorum, Prioratum, Præpositurarum,
 Præceptoriarum, domorum, & locorum
 quorumcumque Abbates, Priores, Præpo-
 sitos, Præceptores, etiā maiores Guardia-
 nos, Ministros, Rectores, atq; Abbatissas,
 Priorissas, & alio quouis titulo Præsidentes,
 tam ipsis Regularibus, quā locorum Or-
 dinariis, seu quibusuis Superioribus subie-
 ctas vtriuslibet sexus ad vitam, vel ad tem-
 pus deputatos: adeo, vt nemo vmquam eo-
 rum, vel earū directè, vel indirectè, palam,
 vel occultè, † tam cōmuni, quā particu-
 lari, & proprio nomine, † etiam sub quouis
 statu, vel cōsuetudinis, seu verius corrup-
 ptelæ, aut alio prætextu, † vel quacūq; cau-
 sa † nisi in Generali Capitulo, aut alia Ge-
 nerali Congregatione re mature discussa
 † vñanimi consensu omnium, Superiorūq;
 permisso, causa approbata fuerit, quicquam
 tale attentare valeat.

Id autē ita absolute, & generatim veritū
 intelligatur, vt neque omnino fas sit quic-
 quam donare, tam ex fructibus, redditibus,
 & prouentibus collectis, vel cōtributioni-

bus, aut oblationibus, siue eleemosynis, aut
 subsidiis certis, vel incertis ordinariis, seu
 extraordinariis, mēse, seu massæ cōmuniis,
 vel cuiusuis fabricæ, & Sacristiæ, quorū bo-
 na cōmuniter, vt præfertur, administrantur,
 seu quæ rationibus reddēdis sunt obnoxia,
 quā ex pecuniis, etiā quæ à singulis quouis
 modo acquisitæ in cōmune conferendæ o-
 mnino sunt. Nec si per viā voluntariæ con-
 tributionis in cōmune congerantur. Nec si
 forsan priuatim, & nominatim cuiuslibet Re-
 ligioso à suis Superioribus, vel à propriis
 affinis, propinquis, familiaribus, amicis,
 aut beneuolis, vel à piis Christi fidelibus, e-
 tiā eleemosynæ, aut charitatis, & illius pro-
 priæ personæ intuitu attributæ, seu quoquo
 modo per quēlibet Religiosum suo Mona-
 sterio Domui, aut Loco acquirere, † eiq; vt
 ad libitū de eis disponat per Superiores cō-
 cessæ fuerint: † Præterquā leuiora escolēta,
 aut poculēta, † seu ad deuotionē, vel Reli-
 gionē pertinentia munuscula, † cōmunitā-
 tum, nūquā verò particulari nomine (vbi
 Superiori, † de consensu Cōuentus videbi-
 tur) tradenda.

Sed & huiusmodi missiones munerū ipsis
 Religiosis vtriuslibet sexus nō solū per se,
 verum etiā per alios, tam directè, quā in-
 directè prohibitas declaramus.

† Neq; verò quispiā ab hac generali pro-
 hibitione se excusare valeat, etiā si munera
 miserit, cuius personæ laicæ, vel Ecclesia-
 sticæ cuiuscūq; status, gradus, dignitatis, or-
 dinis, vel conditionis, & quantis non solū
 mūdāna, & Ducali, Regia, Imperiali, verū
 etiā Ecclesiastica, & Pontificali, aut alia ma-
 iori, etiā S. R. E. Cardinala. dignitate fulgē-
 ti, † etiam proprio loci Ordinario, etiā ex
 causa, & occasione benedictionis, vel su-
 scepcionis habitus Regularis, tonsuræ, aut
 professionis Monialium, tam sibi subdita-
 rum, quā non subditarū, aut ipsi etiā pro-
 prio Ordinis, vel Cōgregationis Protecto-
 ri, Viceprotectori, Generali, vel Prouincia-
 li, aut cuiusuis Monasterii Prioratus, do-
 mus, aut cuiuslibet alterius loci Regularis
 Superiori, aut alio quocūq; officio, mune-
 re, aut dignitate fulgenti, † vel cuicumque
 etiā simplici, & particulari Religioso. Ita vt
 inter ipsos quoq; Religiosos (ne praua am-
 bitione impulsī pro cōsequēdis in sua Reli-
 gione

gione gradibus, & dignitatibus alter alterius gratiâ, aut beneuolentiâ aucupetur) quæcûq; largitio, aut donatio munerû (nisi rerum minimarû, & de licentia expressa, & in scriptis Superiorum) sit penitus interdicta.

z † Insuper prohibemus, ne vîquâ eisdem Regularibus liceat vllas pecunias quoquo modo erogare in alicuius etiâ benefactoris, aut Protectoris, vel Ordinarii honorê, etiam occasione trāsitus, vel primi ingressus, aut ad beneficiorum acceptorum memoriam, gratiq; animi testificationem, seu pro prædictis personis quauis auctoritate, vel dignitate fungentibus honorificè, laute, & opiparè excipiendis, seu pro quibusuis conuiuiis eisdem, aut cuius alteri quacumque occasione, vel causâ exhibendis, vel pro comessationibus, aut comporationibus quibusuis personis, tam eiusdem Ordinis Congregationis Monasterii, domus aut loci, quam extraneis largiendis, aut pro exhibendis spectaculis, etiam piis intra Ecclesias, Monasteria, & domos sacras, seu pias, vel extra eas, in quibusuis publicis, aut priuatis sacris, aut profanis locis, etiam vbi Sanctorum, & Sanctarum vita, aut res piè gestæ, etiâ in memoriam Passionis Dominicæ populis spectandæ proponuntur, aut aliâs in prædictis, siue in quibusuis rebus superuacaneis ad pompam, & ostentationem, aut ad oblectationem, vel paucorum lucrum, & priuata commoda quomodolibet pertinentibus. † Nisi re
B ipsa pro diuino cultu, † & veris Christi pauperum indigentis, seruato in hoc charitatis ordine, & habita necessitatis ratione, de consilio, & consensu Superiorum
C subleuandis, aut † alias in rebus licitis, & per Capitulum Generale, aut Prouinciale non prohibitis, vel taxam ibi forsan præscriptam non excedentibus sumptus huiusmodi fiant.

D † Declarantes tamen per hæc, laudabilè, & Apostolica doctrina, sacrisque Canonibus commendatam hospitalitatè, præsertim erga pauperes, & peregrinos, nequaquam imminui, aut prohiberi. Quinimmo si qui redditus ad id vel ex fundatione, vel ex institutis, statutis, aut consuetudinibus aliquorum Monasteriorum, Ordinum, aut Regularium huiusmodi locorû, aut ex te-

statorum, vel donantium voluntatibus siue aliâs applicati aut donati sunt, eos omnino (vt decet) integre in vltus pro hospitalitatis huiusmodi erogandos esse: & præsertim in Monasteriis, seu locis desertis, & ab laicorum cœdibus longius remotis: vbi tamen pauperum, & vere egenorum ratio in primis habeatur. Si quos verò ditiores occasione transitus, siue aliâs ex deuotionis, aut necessitatis causâ co diuertere cōtigerit: eos sane deceret refectorio communium Religiosis, mensaque, & ferculis communibus, nequaquam à cæteris distinctis cōtentos esse. Verum omnino ipsi Regulares in hospitibus huiusmodi potioribus excipiendis ita se gerant, vt in eis frugalitas, & paupertas religiosa prorsus eluceat.

E † Pari etiâ ratione districtè inhibemus, ne quispiam ex prædictis laicus, alias quàm vt superius dictum est, vel Clericus secularis, vel regularis quocumque honore præeminentia, nobilitate, aut excellentia etiam S. R. E. Cardinalatus dignitate præditus, etiâ Protector, Viceprotector, loci Ordinarius, Prælatus Generalis, Prouincialis, aut Monasterii, domus, vel loci cuiuslibet superior, eorumue affines, propinqui, familiares, aut ministri vtriuslibet sexus, quicquâ contra hæc superius expressam prohibitionem recipiant. Quod si, vel ab aliquo particulari Religioso, vel à Superiore quopiâ Generali Prouinciali, aut alio quocumque officio fungente, aut à Conuentu, Capitulo vel Congregatione: siue ab vniuerso Ordine, & Religione quicquam receperint: id quod acceperint suum non faciant. Verum ipso facto absque aliqua monitione iudicis decreto, sententia, aut declaratione ad illius restitutionem omnino in vtroque Foro teneantur: adeò vt restitutione ipsa realiter non facta, neque etiam in Foro conscientie absolui possint.

F † Hanc autè restitutionem fieri volumus nõ priuatim ei Religioso qui donauit, sed ei Monasterio, domui, vel alteri loco de cuius bonis facta est largitio, vel si non de eius bonis donatum est in quo idem Religiosus donans professionem emisit, vel si nomine totius Capituli, Conuentus, aut Congregationis, vel vniuersi Ordinis, seu Reli-

Religionis donatio facta extiterit, pariter communi mensæ, aut massæ cuius nomine donatum fuerit accepta, munera restituantur: ita ut nec qui donauit, nec Conuentus, Capitulum, Congregatio Ordo, aut Religio, cui restitutio facienda est, illam remittere, & iterum condonare, aut recipientem ab obligatione restituendi eximere, vel ut in pauperes erogat, cedere quoquo modo possit.

G Quod si quis ex supradictis Regularibus vtriuslibet sexus cuiuscunque gradus, ordinis dignitatis, aut vbiuslibet locorum existentibus coniunctim, cum cæteris, seu diuisim nostrarum huiusmodi prohibitionum, statutorum, ordinationum, iussionum, decretorum, mandatorum transgressor fuerit: statuimus, ut omnibus, & singulis per eum obtentis dignitatibus, gradibus, muneribus, & officiis eo ipso priuatus, ac ad illa, & alia similia, vel dissimilia in futurum obtinenda inhabilis perpetuo, & incapax, ac perpetua infamia, & ignominia notatus existat. Et præterea priuatione vocis actiua, & passiva abque vilo Superioris decreto, aut ministerio, ipso facto, incurrat, nec non ultra huiusmodi poenas, etiam tamquam contra furti, & simoniaci criminum reum, tam per viam denunciationis, accusationis, aut querelæ, quam etiam ex officio procedi, & inquiri, condignisque suppliciis affici debeat. Poenis aliis à iure statutis, ac per alias Constitutiones Apostolicas, aut propria cuiusvis Ordinis, Congregationis, Monasterii, Domus, aut loci, statuta, vel consuetudines contra personas aliquid præmissorum committentes forsan decretis, & inflictis, nihilominus in suo robore permanfuris.

Quo circa vniuersis, & singulis modernis, & pro tempore existentibus locorum Ordinariis, eorumque Vicariis, & Officialibus, necnon quorumcunque Ordinum, Prioratum, Monasteriorum, & Domorum Superioribus, etiam Generalibus, seu Provincialibus, cæterisque ad quos spectat, per Apostolica scripta mandamus quatenus ipsi, & eorum singuli, quantum ad eos pertinet, curent omni studio, diligentia, auctoritate, & vigilantia, presentem Constitutionem firmiter, & inuiolatè obserua-

ri, & contra inobedientes, vel transgressores condignis poenis animaduerti. Eosdem inobedientes, necnon cōtradiētores quoslibet, & rebelles per oportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, dictorumque Monasteriorum, Prioratum, Domorum, Locorum, necnon Ordinum, Congregationum, Collegiorum, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus: privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quorumcunque tenorum existat, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta effectus præsentis nostre Constitutionis impediri quomodolibet valeat, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis. Quæ omnia quatenus præmissis in aliquo aduersentur, prorsus tollimus, & abrogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

H Volumus autem, ut præsentis literæ in valuis S. Ioan. Lateran. & Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & in Acie Campi Floræ publicentur affixis inibi earum exemplis, & dimissis. Quodque earum exempla, seu illorum compendia in libris quorumcunque Statutorum prædictorum Monasteriorum, Prioratum, Collegiorum, Domorum, Ordinum, & Congregationum (quoad Montales, in vernaculum, & vulgarem cuiusque regionis sermonem versa) & à loci Ordinario, qui id quam primum fieri curet, subscripta inferantur, & saltem quotannis in Capitulis, siue Congregationibus cuiusque earum alta, & intelligibili voce legantur. Et nihilominus post sexaginta dies à die publicationis (ut præfertur) in Romana Curia facienda vniquemque citra montes: ultra montes verò post quatuor menses, perinde arceant, & afficiant, ac si cuique personaliter intimata, & per eos iurata fuissent. Quodque earum transumptis etiā impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ indignitate Ecclesiastica cōstitutæ obsignatis eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud

illud vbique adhibeatur, quæ adhiberetur
eisdem presentibus, si essent exhibitæ, vel
ostensæ. Nulli ergo omnino hominum li-
ceat hanc paginam nostrorum interdicti,
prohibitionis, declarationis, inhibitionis,
statuti, mandati, sublationis, abrogationis,
& voluntatis infringere vel ei ausu teme-
rario contraire. Si quis autem hoc attempta-
L. Card. Prodāt.

Registrata apud Marcellum Secretarium.

IBI, † *Vt Regularium disciplina.* &c. a
& ibi, *quorum nos vestigiis.* &c. Nota
primò, hanc Extravagantem editam
esse, ad restaurandam disciplinam Re-
gularem circa largitiones munerum, in eo
quod à iure communi, & debita disciplina
Regulari deficiebat, prolapsaq; erat. Vnde
non est edita ad nouam disciplinam, nouâ-
que obligationem Religiosis imponendâ,
vel ad nouum ius introducendum; sed ad
tollendos abusus, & corruptelas circa lar-
gitiones munerū à multis Religiosis con-
tra ius, & cum periculo animarum suarum
introducetas. Ex procemio enim cōstitutio-
nis colligitur mens, & intentio legislato-
ris. l. fin. ff. de Hæred. instit. Pro quo facit
quod ait Nauar. in Apolog. lib. de Reddi.
Eccles. quæst. 1. mon. 38. ad fin. vbi de-
clarans, cap. 1. Concilii Trid. Sessio 25.
de Reform. circa id quod prohibet omni-
bus Beneficiariis tam secularibus, quàm
Regularibus, ne donent de redditibus Ec-
clesiasticis aliqua diuitibus, etiâ si cognati
sint, & amici, ac familiares eorum. sed si
pauperes fuerint, iis vt pauperibus distri-
buant: inquit, Concilium non vetare præ-
fatam largitionem in cognatos, & amicos,
ea mente, vt per suam prohibitionem in-
ciperet esse mala, & de numero illorū quæ
ideò sunt mala, quia lege humana sunt pro-
hibita; sed vt id quod antea erat: declararetur
fuisse, & esse malum, & de numero il-
lorum quæ sunt prohibita, quia mala; iuxta
illa quæ in simili ait gl. in cap. Ex parte. de
Offic. Delega. Supposito quòd bona Ec-
clesiarū, & Monasteriorū, sunt ipsius Chri-
sti, speciali hominum dispositione; vt sta-
tim dicemus. Quod clarius ex infra dicen-
dis apparebit.

re præsumpserit, indignationem omnipo-
tentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apo-
stolorum eius, se noverit incursum. Dat.
Romæ in Monte Quirinali, Anno Incar-
nationis Dominicæ, millesimo quingen-
tesimo nonagesimo quarto. Tertiodecimo
Kal. Iulii Pontificatus nostri, Anno tertio.

M. Vestrius Barbianus.
A. de Alexiis.

IBI, † *Ex Christi patrimonio.* Not. secun-
dò. Bona Monasteriorum esse Christi pa-
trimonium. Idem probat tex. in cap. Cum
ex eo. de Elect. lib. 6. & in Conci. Trid.
Sessio 25. cap. 1. de Reform. Licet enim
omnia bona, tam profana, quàm Ecclesia-
stica sint Dei, & ipsius Christi, iuxta illud
Psal. 23. *Domini est terra, & plenitudo
eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habi-
tant in eo:* Ista tamen specialius sunt eius;
vt in cap. Saluator. 1. quæst. 3. & in cap.
Conuenior. 23. quæst. 8. gl. In cap. Causa.
de Verbor. signi. Archid. in cap. Expedi.
11. quæstione 1. Abb. in cap. Cum esses.
nu. 29. de Testam. Nauar. lib. de Redditi.
Eccles. quæst. 1. num. 19. & in Apologia
eiusdem. quæst. 1. Monito. 24. num. 8. &
11. Ratio est, quia quæcūque offerunt ho-
mines Ecclesiis, & Monasteriis, ea offe-
runt habentes respectum ad Deum pro re-
demptione animarum suarum, vt dixit tex.
in cap. Pontifices. 12. quæst. 3. & sic dicun-
tur oblata Deo. in cap. Nulli liceat. & cap.
Qui abstulerit. 12. quæst. 2. & cap. Res. &
cap. Videntes. 12. quæst. 1. & in cap. Mu-
nicipia. & in cap. Iniustum. de Rerum per-
mu. Innoc. in cap. Cum super. num. 3. de
Causa. posses. & prop. & Panor. vbi suprâ.
6 Alia etiam bona Ecclesiarū ex decimis,
& primiciis prouenientia: clarum est Deū
in signum vniuersalis dominii sibi retinuisse,
& vsum eorum Clericis concessisse; vt
inquit gl. vers. Solis. in dict. cap. Causa. de
Verbo. signi.
7 Ex quibus infertur Monasteria ipsa non
8 habere dominium bonorum quæ possident;
quia duo, insolidum eiusdem rei domini
esse non possunt, l. Si vt certo. §. Si duobus
vehiculum. ff. Commod. l. Meuius. §. De q-
r. m. ff.

rum. ff. Delega. 2. & l. Quidem. §. Proinde. ff. de Re iudi. quod est fundamentum totius huius Extrauagantis. Si enim Monasteria non habent dominium bonorum, quæ possident, sed sunt omnia bona eorū, Dei, & Christi. sequitur non posse Monasteria consentire largitionibus munerum de rebus alienis, pro libito voluntatis factis.

9 Sed contra prædicta oppono de text. in cap. Inter numeratos. 16. quæst. 3. & in dict. cap. Pontifices. 12. quæst. 3. Per quæ iura constat Monasteria Religiosorum habere dominium bonorum suorum. Item quia Prælati agunt nomine Monasterii pro rebus ipsius, rei vendicatione, & aliis actionibus, veris dominis cōpetentibus; ut in cap. Cum ad sedem. de Rest. spolia. cum similibus. Præterea videmus Monasteria vendere bona sua, & transferre in alios verum eorum dominium. Quod utique non possent, si non esset dominium eorum bonorū, penes Monasterium. arg. l. Nemo. ff. de Reg. iur.

10 Pro resolutione, & vera intelligētia prædictorum, & eorum quæ hic dicuntur, sciendum est dominium in hac specie multipliciter capi. Vno modo accipitur dominium, ut est ius disponendi de re ad libitum; quod solum competit Deo iure creationis; & Christo iure redemptionis, qui (ut supra dictum est) specialius habet hoc absolutum dominium in rebus Ecclesiæ; iuxta dict. cap. Cum ex eo. cum concord. & docet D. Aug. de Fide ad Petrum. cap. 45. Osius Cardin. de Fide & cymbo. cap. 30. & Couar. lib. 3. Variarum. cap. 6. à num. 8.

11 Secundo modo capitur dominiū à Bart. in l. Si quis vi. §. Differentia. num. 4. ff. de Acqui. posses. à Bal. in cap. 1. col. 1. de Postula. Præla. Felin. in cap. Quæ in Ecclesiarum. num. 40. de Constitut. Rebus. in Concordia. in proœmio verb. Dominus. ut est ius disponendi de re, lege non prohibente, in bonum tantum commune, quomodo Summus Pontifex habet dominium Beneficiorum, & bonorum Ecclesiæ, ut ea distribuatur in bonum commune; ut docet D. Tho. 2. 2. quæst. 100. articulo 1. Soto. lib. 3. de Iust. & iur. quæst. 6. art. 2. col. pen.

12 Panor. in disputatione Episcop. col. 8. Principes etiam seculares habent dominium Reipub. cui præsumunt, & bonorum singulorum, de Republica, hoc secundo modo, ad ea scilicet regenda, & protegendā; & possunt facere quæ ad Reipub. conservationem fuerint necessaria, secundum iuris diuini, & humani regulas; iuxta ea quæ docet D. Tho. in opusculo 21. ad Ducem Britannię. Bart. in tract. de Regimiciuitatum à num. 9. Couar. vbi supra Pinel. in rub. C. de Rescind. vendit. 2. parte nu. 29. Soto vbi supra Naua. in cap. Nouit. de Iudi. notab. 3. à num. 101. Castro lib. 1. de Lege pena. cap. 10. pag. 193. Mencha. lib. Controuers. illust. nu. 101. Alphon. Guerrerero. in Speculo Princip. cap. 54. num. 41. Franc. Patritius Senensis lib. 2. de Regno, & Regis institutione. Vnde licet Rex omnia imperio possideat, & singulos dominio, ut ait Seneca. lib. 7. de Benefic. non tamen poterit de bonis singulorum de Reipub. ad libitum disponere, nec etiam illis uti ad suum proprium commodum; ut dicit glo. Ver. omnia. in l. Bene. à Zenone. C. de Quadrien. præscrip. Bart. in Extrauag. Ad reprimendam, verb. Totius. Horosco. in l. 1. nu. 17. ff. de Constitut. Principi. & in l. Naturali iure. nu. 12. ff. de Rerum diuis.

13 Tertio modo sumitur dominium, ut est propria cuiusque facultas, & ius disponendi de qualibet re in nostrum commodum, vel in quemcumque usum lege permisum. Et hoc modo sumitur dominiū toto titulo de Acqui. rerum domi. quod dominium habet tam laici, quam Clerici in bonis suis profanis, & patrimonialibus. & sic ut veri domini possunt ea alienare, & donare, & eis uti pro libito lege permisso. l. Sed et si. §. Consuluit. ff. de Peti. hered. l. In re mandata. C. Manda. & ad hoc dominium refertur etiam dominium quod habent Clerici in distributionibus quotidianis minutis quas lucrantur assistendo diuinis, de quib. in cap. 1. de Cleri. non resid. lib. 6. & in congrua portione sibi debita ex redditibus quos habent Ecclesiasticis, & etiam in acquisitis sua parsimonia ex eadem congrua portione. Nam de his omnibus potest Clericus Beneficiarius dispo-

disponere ad libitum, & testari, & dare cōsanguineis, sicut si essent bona patrimonialia; cū in hac specie, sine dubio, sit dominus, iux. gl. celebrem in cap. Res Ecclesiæ. 12. quæst. 1. Archid. in cap. Statutum. nu. 13. de Rescript. lib. 6. Card. dict. cap. Res Ecclesiæ. ad fin. D. Tho. Quodlib. 6. art. 12. & 2.2. quæst. 185. art. 7. Ioan. Maior. in 4. dist. 24. quæst. 17. col. 7. Caiet. dict. artic. 7. Feli. cap. Postulastis. num. 6. de Rescript. & iuxta cōmunē copiosè relatam à Naua. lib. de Reddi. Eccles. moni. 43. cum seq. & Soci. conf. 32. num. 2. vol. 1. Paul. Paris. conf. 33. num. 10. vol. 4. & Fran. Sarmien. cod. tract. de Reddi. Eccles. 2. parte cap. 7. num. 11.

Quarto modo sumitur dominium pro iure administrandi in nostrum commodum.

- 15 Quo modo bona, & res Ecclesiæ, & Monasteriorum, dicuntur esse Ecclesiæ, & Monasteriorum, ac Prælatorum ipsorum, quoad gubernationem, quia ea administrant, & gubernant in proprium commodum. cap. 1. & cap. Sine exceptione. 12. q. 2. & cap. 2. de Donatio. Inno. communiter receptus, in cap. Cū super. num. 3. & 4. de Caus. posses. Abb. dict. cap. Cū esses. num. 29. de Testam. Deci. in cap. Constitutus. nu. 15. de Rescrip. Nauar. in Apolog. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. monito. 24. num. 8. & 11. & in tract. de Redditi. quæst. 1. n. 19. D. Tho. dict. Quodlib. 6. art. 12. in corpore, & Caiet. 2.2. quæst. 43. art. 8.

- 16 Hoc etiam modo sumitur dominium quod est apud ciues rerum Vniuersitatis. §. Vniuersitatis. inst. de Rerum diuis. gl. In cap. Expedit. 12. quæst. 1. Res quippe Vniuersitatis, nō sunt cuiuslibet; vt in cap. Episcopus qui mancipium. §. Qui manumittitur. 12. quæst. 2. gl. pen. in cap. Nulli. 12. quæstione 1. sunt tamen ciuium, quoad gubernationem in bonum commune ciuitatis, & incolarum.

- 17 Vltimò dicuntur aliqui domini quarundam rerum; non quia sint domini earum, nec habeant ius aliquod efficax in eis, etiā administrandi; sed quia debent ex ipsis sustentari, deductis prius debitis oneribus earum. Et hoc modo dicuntur bona Ecclesiarum esse pauperum, videlicet quoad sustentationem. cap. Quoniam quicquid

16. quæst. 1. Inno. & alii suprà proximè relati idem asserunt.

His præsuppositis, respondemus verum & absolutum dominium rerum Monasteriorum, esse penes Deum, & Christū, iuxta primum modum suprà relatū: non tamen esse penes Monasterium tale dominium; nec etiam tertio modo sumptum, secundū quod potest dominus res suas impendere pro libito, etiam in vsus profanos; aliās tamen honestos, & donationes facere consanguineis, amicis, & aliis quibuscumque: sed tantū illud quarto modo sumptum, scilicet quoad gubernationem, & administrationem, secundū quā debent bona Monasteriorum expendi. Primò in necessarios, & honestos vsus Prælatorum, & Religiosorum. Secundò in similes vsus fabrice, ornamentorum, & ornatus Monasterii. Tertiò pro recipiendis hospitibus. Quartò in eleemosynas pauperum in illud confluentium, & in vsus aliorum pauperum, & alios pios, vel in emptionem maiorum reddituum ad augendum numerum Monachorum in eo alendorum. iuxta latè tradita per Naua. in cap. Nullam. 18. quæst. 2. nu. 6.

Vnde iura suprà citata, & alia quæcumque denotantia bona Monasteriorum esse Conuentus, & Prælatorum, intelligenda sunt de hoc dominio quoad gubernationem, vt inquit Inno. & communis suprà relata. Iura autem quæ habent non posse esse penes duos in solidū dominiū eiusdē rei: intelliguntur de domino tertio modo sumpto, quia de eo tantū loquuntur. Et licet Monasteria, & Prælati eorum non sint nisi administratores: benè tamen possunt dicta bona, quorum sunt administratores, alienare ex causa necessitatis, vel vtilitatis, & in tertios transferre verum dominium, quia id faciunt auctoritate iuris, & Ecclesiæ, cui commissæ est, à Christo immediate prædicta facultas ex causa necessitatis, & vtilitatis; instar tutorum, & curatorum, qui etiam alienant bona minorum, & pupillorum ex dictis causis, auctoritate tamen iuris ex potestate tutoria, & curatoria, quam habent. Quippe qui hi omnes administratores habentur loco domini, si benè administrant, l. Qui fundū. §. Si

§. Si tutor. ff. Pro empt. cum ibi not. Prætereā ex eo quod hic habetur, videlicet nō posse Prælatos, & Monasteria, munera largiri, nisi ex causa in Capitulo generali approbata: probatur manifeste non esse verum dominium penes Monasterium; quia verus dominus sine causa, & sine aliquius licentia, aut aliqua solennitate, potest res suas donare cuicumque, & quomodocumque, vt dictum est in dominio, tertio modo sumpto. Et sic non obstant in contrarium adducta; quia ex dictis patet solutio eorum. Manet igitur clarum, ac manifestum notabile supra deductum, scilicet bona Monasteriorum esse patrimonium Dei, & Christi, & solum esse penes Conuentum, & Prælatum, administrationem eorum.

c Ibi, † *quibus suis hominibus, quauis ex causa saepe tribuuntur.* Nota tertio causam finalem ob quam huiusmodi Extravagans edita est. videlicet quia Superiores Prælati Religionum, & eorum officiales, nec non & alii Regulares, & Moniales inferiores, ex patrimonio Christi indistincte, idest sine causa, & quibusvis hominibus, pro libito voluntatis, solebant munera elargiri, in magnum præiudicium, & damnum Monasteriorum, & domorum. Quod cum aperte sit contra ius commune, & contra votum paupertatis, & regularem disciplinam quam professi sunt, & obseruare tenentur: ideo ad correctionem tanti abusus, & peccati, edita est huiusmodi constitutio. Ex quo etiam apparet non esse hanc constitutionem iuris noui inductiuam, sed reformatiuam, & iuris communis restitutiuiam, & eidem conformem; vt ex regula infra posita, & iuribus cum ea concordantibus, clarius elucescet. Quare quicquid ante hanc constitutionem licebat, & dari iuste poterat: & nunc licet, & dari potest. Et e contra, Quicquid nunc non licet, nec ante licebat.

d Ibi, † *non tamen Militiæ.* Not. quarto hac constitutione excludi Religiosos Ordinum Militarium. Licet enim tales sint veri Religiosi, quippe tria vota substantialia, scilicet obedientie paupertatis, & continentie, (saltem coniugalis) in Religione per sedem Apostolicam approbata, solen-

niter in manibus Prælatorum ad id deputatorum, emittunt, vt per decem fundamenta contra Sotum. lib. 7. de Iusti. & iur. quæst. 5. art. 3. & contra Franc. Sarmiento in tract. de Redditi. Eccles. par. 4. cap. 1. num. 13. late probat Naua. respondens etiam eorum fundamentis, in eod. tract. de Redditi. Eccles. quæst. 1. moni. 55. a nu. 5. quibus Azpilc. fundamentis addere potes alia duo optima, quæ ex hac nostra Constitutione colliguntur. Primum prædictos Religiosos Militares excipi à prohibitione, & regula quæ hic fit omnibus veris Religiosis. Ergo includebantur in illa; quia exceptio est de regula. aliàs frustra exciperentur. Secundum equaliter omnes Religiosos cruciferos excipi. At certum est milites Santi Ioannis Hierosolymitani, & Sacerdotes cruciferos esse verè Religiosos, vt ipse Soto vbi suprâ fatetur. Ergo omnes sunt veri Religiosi. & consequenter voto paupertatis, quod emittunt, repugnat vt ipsi habeant bona aliqua, vt propria, & de eis disponant ad libitum, pro vt laici, & Clerici de patrimonialibus possunt. Licet (inquam) tales sint veri Religiosi: quia tamen sunt militiæ adscripti, & in ipsis disciplina regularis nec vigeat, nec vigere possit; cum extra claustrum, & inter seculares, quasi omnes, præter aliquot Sacerdotes, viuunt: & intendere habeant ad res bellicas, & defensionē Fidei: non possunt in pluribus casibus, se à largitione munerum abstinere ad victorias, & alia vitia Religioni Christianæ obtinenda. Nec obseruare possunt formam hic præscriptam in casibus in quibus munera seu munuscula permittuntur. Ideo merito excipiuntur; præsertim quia hæc constitutio fundatur in damnis quæ ex dictis muneribus, Monasteriis inferuntur. Quæ ratio cessat in prædictis militibus, cum extra Monasteria, regulariter in domibus suis separatim viuunt, & multi eorum vxorati, & cum filiis. Et hæc sit prima fallentia ad istam constitutionem.

24 Sed est pulchrum dubium, an Religiosi Beneficarii includantur in prohibitione huius Extravag. Et videtur quod sic. Nā exceptio firmat regulam in contrarium, vt in Auth. de Non alienan. §. Vt autem. colla. 2. gl. 2.

gl. 2. in l. In his. ff. de Legib. vnde cum hic solum excipiantur Religiosi cruciferi: videtur omnes alios includere voluisse, non enim recedere debemus à regula, nisi quatenus reperitur exceptum, l. Omnis diffinitio. ff. de Regul. iur.

25 Sed contrarium est tenendum, quia isti viuunt per se, & nullam amplius communionem habent cum Conuentu, à quo assumuntur, cap. Ne pro cuiuslibet. 16. quæst. 1. cap. Si quis iam translatus. iuncta ibi gl. fin. 21. quæst. 2. glos. sing. in Clem. 1. §. Ad hæc. verb. Ad claustrum. de Statu. Mona. quàm ad hoc dicit sing. & communiter receptam Nauar. in cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. nu. 6. & conf. 1. nu. 8. de Apostat. & docet Panor. in cap. Causam quæ. nu. 9. de Iudi. Tum quia quicquid prædicti habent, & acquirunt; non acquirunt Monasterio in quo professionem emisunt, sed illi Ecclesiæ quam regunt, vt probat text. notabilis in capit. 1. 18. quæst. 1. qui loquitur de Monacho assumpto ad Episcopatum. Ad idem text. memorab. in capit. Cum olim. 2. de Priuileg. & dict. capit. Si quis iam translatus. qui loquitur in genere de translato ab vna Ecclesia in aliam. & in dict. capit. Ne pro cuiuslibet. qui loquitur de Regulari translato ad Ecclesiam secularem. & docet Panorm. dict. capit. Cum olim. numer. 6. de Priuileg. Bart. in l. Si seruus communis ita. numero 6. de Stipula. seruo. vbi inquit, quod Monachus cui commissum est regimen animarum, quicquid quærit, siue ex re Ecclesiæ, siue ex opera sua; quærit illi Ecclesiæ quam regit, & sic quod dicta Ecclesia potest dici quodam modo fructuaria dicti Monachi. quod latius prosequitur Nauar. dict. capit. Non dicatis. numer. 6. extendens hoc etiam ad alia bona aliunde quæsit, & obuenientia prædicto Monacho Beneficiario: puta ex successione legitima, vel testamentaria, & ita ex re aliena; contra Bart. vbi supra. Tum quia eandem potestatem quam habent Beneficarii seculares, disponendi de suorum titularium, & commendatorum Beneficiorum prouentibus, habent etiam Regulares de suorum Beneficiorum titularium, & commendatorum redditibus, secundum

doctrinam singul. Cardin. Florent. in Clement. 2. §. Sed tales. de Vita, & hone. Cler. & in Clement. Gratia. de Rescript. de qua facit festum Nauar. lib. de Reddub. Eccle. moni. 33. num. 1. & alibi sæpe, Tum quia cessat etiam ratio huius constitutionis in prædictis Religiosis Beneficiariis. Fundatur enim hic Papa in damnis, quæ ex munerum largitionibus Monasteria sustinent; & recipientes obligat ad eorum restitutionem ipsis Monasteriis faciendam. At prædicti Regulares Beneficarii non sunt subditi alicuius Monasterii, nec per eos acquisita, debentur alicui Monasterio, sed Ecclesiæ cui seruiunt. ergo non loquitur constitutio de ipsis. Quod etiam constat ex contextura ipsius constitutionis. Nam loquitur de Religiosis qui viuunt in Conuentibus, & congregationibus. Et casus quibus permittit munerum, seu munusculorum largitiones, requirunt licentiam, & consensum, tam Superiorum, quàm Conuentus. Quæ omnia cessant in prædictis Regularibus Beneficiariis, cum viuunt extra Conuentus, & non subsint Superiori Regulari, nec Monasterio, à quo fuerunt assumpti. Prædicta intellige esse vera in Beneficiariis Canonicis Regularibus, etiã habentibus parochias; secus in Prioribus Religionum Militarium. hi enim habent communionem cum Ordine, & quotannis expropriantur rebus quas possident, & mittunt per schedulam omnia quæ habent cum inuentario; & fit eis denuò gratia eorum bonorum, & tempore mortis succedit Religio, & non Beneficium, nec Episcopus, nec Papa, sicut in aliis Beneficiariis.

Et hæc sit 2. fallentia ad istam constitutionem.

27 Idem eadē ratione dicendum est de Regularibus expulsis à suis Monasteriis; quia tales iam non subsunt Monasterio, sed Episcopo ordinario, & eidem acquirunt, & non Monasterio, secundum Inno. d. c. Cum olim. n. 3. de Priuileg. & docet latè Nauar. d. c. Non dicatis. n. 33. cum seq. Et hæc sit 3. fallentia.

28 Idem etiam dicendum est per eandem rationem, de Regularibus qui de licentia suorum Superiorum, vel Pape, sunt extra Monasteria ad subueniendum parentibus, dum manent foris in seculo ex dicta causa. Quia tales

Mm

si dant

si dant munera, non inferunt damna suo Monasterio; sed Parentibus, quorum sunt, vel esse debent omnia, quæ per ipsos acquiruntur.

Hi enim prædicti omnes, & similes, li-
lèt ex voto paupertatis non possint ad li-
bitum, & in vsu prauos, vanos, profanos,
seu voluptuosos, ea bona, quæ de licetia, &
permissu Superiorum, vel aliàs retinent, &
acquirunt, impendere: non tamen tenen-
tur in casibus qui permittunt vt dentur mu-
nera, & munuscula, seruare formam hic
præscriptam. Quia non includuntur in hac
constitutione, eò quod separatim, & ex-
tra Monasteria viuunt, & quæ querunt, non
querunt alicui Monasterio; & consequen-
ter nullum eis damnum inferunt; & sic ces-
sat in eis ratio huius constitutionis, & obli-
gatio restituendi Monasteriis, data contra
formam, & extra casus hic præscriptos.
Tum denique quia casibus in quibus ipsi
possunt dare munera, seu munuscula, non
possunt seruare formam hic præfixam, vt
patet. Quare meritò ab hac constitutione
excluduntur.

Et hæc sit quarta fallentia ad istam consti-
tutionem.

- e Ibi, † *Omne, & quancumque largitio-*
29 *nem, & missionem munerum penitus inter-*
dicimus. Nota quintò regulam genera-
lem, à nullo Religioso, nec Religiosa pos-
se munera præberi. Concordat c. Sine ex-
ceptione. ibi, Quicquam donare. & capit.
Diaconi. ibi, Nihil audeant. & cap. Donare.
1. 2. quæst. 2. Quæ iura loquuntur generali-
ter de omnibus personis, & bonis Eccle-
siasticis. Specialiter autem probatur idem
in cap. Quisquis. ead. caus. & quæst. vbi di-
citur ab Abbate non deberi quicquam dari
de salariis Monasterii. aliàs sit irritum, &
inane. Ad idem facit text. in cap. Abbati. 54.
dist. vbi inquit octaua Synodus, Abbati, vel
Monacho, Monasterii seruum non licet fa-
cere liberum. Et dat rationem. Qui enim
nihil proprium habet, libertatem rei aliene
dare non potest. Facit etiam text. not. in c.
30 Ceterum. de Donatio. vbi donatio quedam
facta ab Abbate, ita demum valet, & tenet,
si erat de re minima, & erat consuetudo in
loco donare talia minima. aliàs reproba-

tur. Ex quo clarè colligitur donationem
de re notabili factam per Abbatem nul-
lam esse. Ad idem est text. opti. in dict. cap.
Cum olim. 2. de Priuile. vbi mandantur re-
stitui duo millia marabatinorum, quæ qui-
dam Canonicus Regularis dederat cuidam
Monasterio. vbi glos. verb. Restitutionem.
dat rationem; videlicet quia cum nihil ha-
beret, nihil donare potuit. vnde pro non
dato habetur, quod ab illo datur, qui non
potest de iure donare, vt inquit text. in cap.
Quod autem. de lure pat. Meritò ergo hic
prohibetur ne vllus Religiosus munera lar-
giatur, cum nihil, proprium habeat, quod
alicui largiri possit.

- 31 Quod autem Religiosus nihil proprium
habeat; vltra dict. cap. Abbati. 54. dist. pro-
bat text. in cap. Monachi. de Statu monach.
& in cap. Non dicatis. 1. 2. quæst. 1. & in cap.
Monacho. 27. quæst. 1. & in c. 1. 18. quæst.
1. & in Concil. Trident. Sess. 25. cap. 2. de
Regula. & docet Abb. dict. cap. Monachi.
notab. 3. & ibi communiter Doctores, &
latè Nauar. dict. cap. Non dicatis. à numero
32. Et ratio est quia per votum solenne
paupertatis, omnibus renunciauit Religio-
sus, tam quæsitis, quàm quærendis. immò
& capacitati quærendi, iuxta dict. cap. Non
dicatis. in princip. & in fin. & in cap. Cum
ad, monasterium. §. fin. de Satu monach. &
tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 186. artic. 3. ad
6. Nauar. in capit. Cui portio. 1. 2. quæst. 1.
numero 15. Est & secunda ratio, quia per
professionem solennem, Monachus fit ser-
uus Monasterii, & subiicit se, & sua, ipsi
Priori. cap. Multos. 54. dist. capit. Si Reli-
giosus. de Elect. lib. 6. & glos. dict. capit.
Non dicatis. Vnde quicquid postea acqui-
rit, Monasterio acquirit, dum manet Mo-
nachus in Monasterio. dict. cap. 1. 18. quæst.
1. Innoc. dict. cap. Cum olim. num. 3. &
ibi Abb. num. 6. latè Nauar. dict. cap. Non
dicatis. quæstione 1. num. 5. instar serui. l.
Seruum. ff. de Stipu. seruo. Ex quo inquit
32 Innoc. dict. capit. Cum olim. num. 3. valere
argumentum de Seruo ad Monachum.
quem ad hoc dicit communiter receptum
Nauar. dicto cap. Non dicatis. num. 4. & 5.
& pobat gl. in l. Pedius. ff. de Recep. arbitr.
& in l. Ex pœnalibus. ff. de Regul. iur. & in
l. Cum

l. Cum hæredes. §. fin. ff. de Acquirend. hæredit. Bald. in l. fin. C. Quod cum eo. & in l. 1. C. Qui admitti. laf. in l. Cum hi. §. Hanc transactionem. in fin. ff. de Transact. Alex. in l. 1. §. Item adquirimus. & §. Per seruum qui in fuga. ff. de Acquiren. hæredit. Alcia in l. Cum fundus. §. Seruum tuum. numero 23. ff. Si certum petas. Euerad. in Topicis lega. in loco, De seruo ad Monachū. & habetur libro 1. Communium opinio. verbo Monachus. pag. 385. At seruus nihil proprium potest habere: quia possessus ab alio, non potest sibi aliquid possidere, ut ait gloss. per text. ibi, in l. Sic eueniet. ff. de Adulte. Est & tertia ratio, quia Religiosus per professionem solennem moritur Mūdo, cuius est illa vox, *Meum, & Tuum*, radix, scilicet omnium malorum. cap. Virum. distinct. 47. capit. Dilectissimis. 12. quæst. 1. quia ut inquit D. August. Tolle Meum, & Tuum, & non erit infernus. & gloss. 1. dict. capit. Dilectissimis. inquit quod quietissimè viuerent homines in hoc mundo, si de medio sublata essent duo illa verba, scilicet Meum, & Tuum. Et idè omnis Religiosus, loco illarum vocum, dicit nostrum Breuiarium, nostra cella, nostra vestis: quia iam nihil habet, quod dicere possit meum; sed omnia facta sunt ei, & aliis conreligiosis, communia.

33 Et confirmatur nostra regula, quia vsuarius qui habet ius in fructibus, quorum vsum habet, nihil potest donare, ut in §. 1. Instit. de Vsu, & habi. quanto minus donare poterit Religiosus qui nullum ius in bonis Monasterii, nec in peculio sibi permisis habet: sed simplicem tantum vsum facti, ad nutum Superioris reuocabilem, iuxta dict. cap. Monachi. & cap. Cum ad Monasterium. §. fin. de Statu Monach. sicut & seruus nullum ius habet in eo quod vestit. iuxta textum in l. Id vestimentum. ff. de Pecul. & docet in terminis Nauar. in capit. Cui portio. 12. quæst. 1. numero 13. Si ergo Religiosus nihil proprium habet, & quicquid acquirit, acquirit suo Monasterio, cuius est filius; sequitur necessariorum nihil donare posse.

34 Quod adèd verum est, ut nec etiam cum licentia sola Superioris, & Conuentus do-

nare possit, ut probatur in §. sequen. huius Extrauagantis, quatenus prohibet, ne etiam Conuentus, & Superiores donent. Ergo nec alii de eorum licentia. argu. l. Nemo. ff. de Regul. iur. vbi text. inquit neminem in alium plus iuris trāferre posse, quàm ipse habet. Et ratio est, quia (ut dictum est) Conuentus, & Prælati nullum dominium habent in bonis Monasterii; sed tantum eorum administrationem, ut dict. cap. 2. de Donat. At habens administrationem bonorum alienorum, etiam liberam, donare non potest. l. Contra iuris. §. 1. ff. de Pact. capit. fin. de Pecul. cleri. Bart. & eius Additionat. latè dict. l. Contra iuris. §. 1. Innoc. in capit. Grandi. num. 1. de Supplen. negl. Præla. facit ad idem text. in l. Filius. ff. de Donat. vbi filiusfamil. habens peculium profectitium cum libera administratione, non potest donare, nisi de licentia expressa patris. Sequitur ergo Religiosum simplicem nullo modo posse munera largiri, etiam de licentia Prælati, & Conuentus.

Quod amplia, etiam si adesset causa legitima donandi, ut constat apertè ex hac Extrauagan. in §. sequenti, ibi, Vel quacumq; causa: nisi in generali Capitulo, &c. ut ibi videbimus num. 45.

f In §. † Sub qua prohibitione, &c. † Nota sexto, ex hoc §. in largitione munerum 35 equiparari Superiores, inferioribus; & Capitula etiam generalia, Capitulis particularium Conuentuum. Itaque circa munera largienda non habent ampliorem facultatem Superiores, etiam Generales, nec etiam Capitula generalia; quàm habent alii Religiosi simplices, & singuli Conuentus, quia vtrisque æqualiter prohibita est munerum largitio, ob rationem prædictam; quia scilicet bona Monasteriorum sunt Dei, & patrimonium Iesu Christi. Et Superiores, etiam Generales, non sunt nisi tantum administratores dictorum bonorum. vnde ea donare non possunt, ut dict. l. Contra iuris. §. 1. & l. 1. §. 1. ff. Quæ res pigno. dari poss. quam ad hoc dicit Bal. ibi, esse benè notandam, & cordi figendā. Cuius rationis ratio 36 est, quia donare est perdere. l. Filiusfamil. in prin. ff. de Dona. At administratio nō in dānū, sed in cōmodum rei administrādæ

Mm 2

conce-

- conceditur, vt toto tit. de Admini. tuto. & curato. & corroboratur ex decissione Bar. in l. Ambitiosa. num. 7. ff. de Decret. ab Ordi. facien. quā refert, & sequitur Naua. in Apolog. lib. de Reddi. Eccle. moni. 40. nu. 4. videlicet Ciuitatem quæ in temporalib. non agnoscit Superiorem, posse donare de bonis communibus; non autem Consules, & Decuriones eius: eoquod ciuitas ipsa est vera, & plena suorum bonorum domina: Decuriones autem solū gubernatores.
- 38 Ex his inferitur Abbates, & Priores qui habent redditus distinctos, & separatos ab aliis redditibus Monasteriorum, non ideo habere maiorem facultatem dandi munera; quā si eosdem redditus indiuisos, & communiter cum aliis bonis Monasterii haberent. Ratio est, quia per diuisionem reddituum, sola fuit diuisa administratio eorum: non tamen per eam facti sunt magis domini dictorum reddituum, quā antea erant. arg. l. Gaius Seius. §. Titius. ff. de Legat. 2. quatenus probat diuisionem agri ad faciliorem culturę commoditatem factam, non efficere plures agros, nec aliquid à prioris naturę conditione immutare. Facit etiam l. Cum pater. §. Hæreditatem. 2. ff. de Legat. 2. quatenus probat per simplicem diuisionem inter cohæredes fideicommissarios, non tolli ius fideicommissi. At præfatæ diuisiones bonorum Monasteriorum ad maiorem commoditatem administrationis, factæ sunt; vt bona quę per solos Prælatos non adeo debite gubernabantur; commodius per Conuentum, & Prælaturam separatim administrarentur. vt latè probat Nauar. in dicta Apolog. moni. 41. & in capit. Nullam. 18. quęst. 2. num. 11. vbi ex hoc infert, non posse Abbatem plus post dictam diuisionem de suæ partis fructibus donare, disponere; quā ante illam poterat. Non enim (inquit) diuisio prædicta fit, quod Prioris seu Abbatis potestas cresceret; sed potius vt decrederet. Limita tamen hoc, in casu de quo infra numero 74. vt scilicet non procedat quando sunt redditus tenues, & necessarii ad victum Abbatis. Tunc enim si ex his aliqua reliquat viuendo parce, poterit ea donare.

g Ibi, † *tam communi, quā particulari, &*
40 *proprio nomine.* Nota septimò non excusari prædictos ab incurfu pœnarum huius constitutionis, licet munera largiantur, non nomine proprio, sed Conuentus. Ratio est, quia nec ipse Conuentus habet hanc facultatem donandi; vt dictum est. Quanto ergò minus eandem facultatem habebit solus Prælatus, vel quilibet alius Religiosus, licet nomine Conuentus donet?

h Ibi, † *etiam sub quouis Statuti, vel consuetudinis, seu verius corruptelle, aut alio*
41 *preiextu.* Nota octauò, non posse Prælatos, nec Conuentus, nec Capitula, siue generalia, siue prouincialia, nec vllos Religiosos, seu Religiosas munera largiri vigore cuiuslibet Statuti, seu consuetudinis. Ratio est, quia consuetudines, & Statuta, vt excusent à peccato, debent esse rationalia; aliàs non excusant, sed magis accusant. capit. fina. de Consue. gloss. memorab. in capit. Denique. 4. dist. verb. Consuetudine. & in capit. Sanè. verb. Antiqua. de Tempo. ordin. Hippol. in l. 1. in princip. numero 90. ff. de Sicariis. Rochus de Curte in dict. capit. fina. de Consue. fol. 7. Sed consuetudo dandi munera ex bonis alienis, qualia sunt bona Monasteriorum, & Religiosorum (vt infra in §. Id autem. dicetur) non est rationalis; sed iniqua, & praua, atque corruptela, vt hic dicitur; quia videlicet est contra legem naturalem, & præceptum septimum Decalogi, de non furando. Ergo vigore talis consuetudinis prauæ, nullo modo Regulares se possunt excusare. Quòd autem huiusmodi consuetudo sit contra legem naturalem, & præceptum de non furando, patet; quia non solū dictum præceptum infringit qui alienum furatur, aut rapit; sed etiam is qui re aliena contra voluntatem domini vitur, vel in alios vsus impendit, quā à Domino permisso, vt in §. Furtum. cum ibi notat. Instit. de Obliga. quæ ex delicto nascuntur. Et munera indistinctè largiens de bonis Monasteriorum, vitur re aliena contra voluntatem Domini nostri Iesu Christi, & eius Ecclesiæ, cui administrationem ille commisit; & ea impendit in alios vsus, quā à Christo, & Ecclesiâ permisso.

fos. Nam Christus suo exemplo, & traditionibus Apostolorum, & Ecclesiæ Canonib. declarauit velle, vt Ministri suos redditus solum insumant in suam, quæ honesta sit, sustentationem, & remunerationem, quæ iusta sit, suorum familiarium, & aliorum de se bene meritorum; & in pauperum subuentionem, & alia opera pia: vt latè per tredecim fundameta docet Nauar. dict. Apolog. moni. 27. & moni. 38. nu. 8. in fin. & moni. 39. num. 3. & probatur efficaciter hic in fin. dum obligat Papa accipientem ad restitutionem absque aliqua declaratione &c. quod numquam locum habet, nisi vbi restitutio est de re aliena; & obligatio prouenit ex violatione septimi præcepti de non furando, vt ibi dicemus: quare meritò non possunt se excusare Religiosi aliquo statuto, vel consuetudine.

42 Nec satisfacies, si dixeris prædicta vera esse in largiente munera de bonis Conuentus; & secus esse in largiente munera de alijs acquisitis per ipsum largientem, & non dum incorporatis bonis ipsius Conuentus. Nam vt infra in §. Id autem. per text. ibi, videbis, tam esse bona Conuentus illa quæ ipse Conuentus possidet, & emanant ex eius possessionibus, & redditibus; quàm illa quæ quisque Religiosus retinet, vel quoquo modo acquirit; quia ipsi Monasterio debet Monachus operari: & quodammodo dici potest Monasterium fructuarium cuiuslibet Monachi, dum ibi manet; vt patet ex capit. 1. 18. quæst. 1. cum alijs supra allegat. & infra dicendis. & constat ex iis quæ docet Bart. de Monacho Beneficiario, in l. Si seruus communis ita. num. 6. ff. de Stipul. seruor. Vide notata infra num. 51.

i Ibi, † *vel quacūq; causa*. Nota nonò, non solum prohiberi, hic munerum missiones sine causa ex mera liberalitate ob amicitia seu consanguinitatem, vel alijs temerè factas; sed etiam quæ fiunt cum causa. Ex quo colligitur verbum *munus* sumi hic largè, vt etiam sumitur in l. Munus. 214 ff. de Verbor. signific. & tradit Laurent. Valla libro 6. Elegantiarum. capit. 39. & Alciat. lib. 3. Disputa. capit. 13. & hoc denotant verba hic vniuersalia posita, scilicet, *Om-*

nem quancumque largitionem, siue missionem munerum. Quæ verba sunt de se ampliativa, comprehendunt etiam omnia quæ veniunt secundum impropriam significationem, & quæ alias ex natura actus non venirent; sicut de verbo *quaslibet* tradit gloss. eod. verb. in capit. Quamuis. de Elect. libro 6. & Borgnin. decis. 2. num. 23. par. 1. & de verbo *quemquam* tradit gloss. eod. verb. in Clement. 1. de Priuile. & de verbo *quoscumque*, & similibus, tradit latissimè Gigas de Pension. quæstione 97. numer. 1. cum tribus sequentibus. & de verbo *quamuis* tradit gloss. fina. in Clem. fin. de Reb. Eccles. Couar. post alios, libro 3. Variarum. capit. 13. numer. 5. & probatur etiam prædictum notabile à maiori parte rationis. Si enim munera cum causa prohibenter hic, quæ videntur magis licere: quanto magis sine causa facta? Regulariter tamen & strictè, munus significat donum cum causa: donum verò quod fit sine causa, vt in l. Inter donum, & munus. 194. ff. de Verbor. signific.

K Ibi, † *nisi in generali Capitulo*. Nota de-
45 cimò quintam fallentiam ad istam constitutionem, scilicet licitum esse dare munera ex causa, dummodo talis causa discutatur, & cognoscatur à Capitulo generali, seu à generalis Congregatione, & re maturè discussa, vnanimi omnium consensu, Superiorique permissu, prædicta causa tãquam iusta, & legitima approbetur. Quæ est noua forma circa causæ approbationem, ab hac constitutione introducta. Itaque cognitio, & determinatio, quæ sit iusta causa ad munus aliquod largiendum per Religiosum Superiorem, vel inferiorem, siue per aliquem Conuentum; solum spectat, & reseruat hodie per hanc Extrauagantem, generali Capitulo, siue generali Congregationi. Ex quo colligitur Generalem, licet habeat à Capitulo generali omnem potestatem Capituli generalis intra annum, vt fit in Ordine nostro Carthusien. quotannis; non posse se intromittere in cognitionem, & determinationem, quæ sit iusta causa ad munus aliquod largiendum, in casu aliquo occurrenti.

Colligitur etiam nullum Superiorem, nec vllum Conuentum posse ex causa quan-

Mm 3

tumcum.

tuncumque iusta videatur, dare licentiam alicui Religioso ad dandū munus aliquod, nisi prius causa ipsa cognoscatur in Capitulo generali, & vnanimi omnium consensu ibidem approbetur.

¹ Ibi, *† vnanimi omnium consensu*. Nota
⁴⁶ vndecimò quòd ad hoc vt aliquis ex causa iusta munus possit largiri, requiritur vt vnanimi cōsensu omnium Patrū qui in Capitulū generale conueniunt, causa iusta approbetur. Ex quo infertur planè si vnus solus contradicat, non posse talem causam iustam reputari, nec ex ea munus datum iustificari. Itaque sufficit vnius contradictio ad improbandam causam, & habendam pro
⁴⁷ non iusta; quia vbi requiritur vnanimis omnium consensus, non sufficit maior pars; sed oportet vt nemine discrepante actus fiat. Tex. est notab. in c. Ad aures. de Rescri. ibi, *Electiōi quę de ipso fuerat, vno excepto, vnanimiter celebrata.* & in c. Bonę memorię. 2. ibi, *Vnanimiter.* & ibi Abb. in primo nota. Et si in c. Si vnanimiter. & ibi etiā Abb. notab. 1. de Postula. Prela. & in c. Cū dilecti. de Elec. & in c. Tertio loco. de Proba. docet Barba. in c. Cū Ecclesia Sutrina. & ibi Abb. de Causa pos. & prop. Licet Anto. d. c. Ad aures. & Anto. Curse. in Reperto. Abb. verbo vnanimiter teneant contrariū; scilicet factum à maiori parte Capituli, aliquibus contradicentibus, posse dici vnanimiter factum, vbi à lege dictū verbū simpliciter exprimitur. per text. in l. Quod maior. ff. Ad municip. secūs (inquit) si lex requireret omnium consensum, nemine discrepante; vt in Authent. de Defensio. ciuit. §. fin. ibi, *Nemine discrepante.* aut statuto dictum verbum exprimeretur, quia tunc verba sunt strictè accipienda, per l. 3. §. Hęc autem verba. ff. de Nego. gest. & l. Quicquid astringendæ. ff. de Verbo. obliga. cum similib.

Sed tu tene cum Abb. & Barba. vbi sup. Nam hoc denotat ethymologia vocabuli, sicut de verbo (concorditer) tenet gl. Concordem. in c. Cupientes. §. Ad hęc. de Elect. lib. 6. & in cap. Vbi periculum. §. Hoc sacro verb. singulis. eod. tit. & lib. quas commendat Abb. & Felin. in cap. Non potest. de Re iudi. & in cap. Cū omnes. col. 11. de Constitutu. Adde glo. simil. in Clem. Ne Romani.

§. Eo tamen prouiso. ver. Concorditer. de Elect. quam ibi extollit Card. & Imol. in c. 1. de Maio. & obed. & Alex. in l. Et suū hæredem. §. Hodie. de Pact. præsertim quia hic non requiritur simpliciter vnanimis consensus, sed vnanimis omnium consensus. Adde Castro lib. 1. de Iusta hæreti. punit. c. 5. col. 4. vbi inquit licet quod omnes tangit tāquam vniuersos, sufficere vt à maiori parte approbetur, vt in cap. 1. de His quę fiunt à maio. parte Cap. & in l. Aliud. §. Refertur. ff. de Reg. iur. & dict. l. Quod maior. Tame secūs est vbi lex, vel propter negotii magnitudinem, vel alias iustas causas requirit singulorum consensum, vt dict. cap. Vbi periculum. §. Hoc sacro. Idem dic, vbi requirit vnanimem omnium consensum, vt hic.

Et ratio quare in hoc casu Papa requirat vnanimem omnium consensum potuit esse, videlicet magnitudo rei, de qua agitur, cū (vt præsupponit in proemio) plura, & magna damna hæctenus Monasteriis illata fuerint, propter facilitatem quam habent Prælati, & singuli Conuentus consentiendi largitionibus munerum ex quacunque causa. Nam hæctenus solus consensus Prælati, & Conuentus sufficiebat. iuxta notat. in Clement. 1. de Reb. Eccles. & per Auendaño lib. 2. de Exequend. in dat. capit. 4. num. 34. Vnde vt in re tam graui cautiùs ageretur, & prædictis damnis, & etiam subornationibus votorum in posterum obuiaretur, sanctissime, & prudentissime statutum est, vt non alibi quā in Capitulo generali (quo semper graves viri, & Doctores, ac circumspectiores solent conuenire) & vnanimi omnium consensu, causa discutatur, & approbetur. aliàs enim facile esset Prælati ambitiosis, maiorem subditorum suorum partem extorquere, immò & totum Conuentum, ad suam voluntatem attrahere, vt experientia rerum magistra nos docet. Præterea, & alii inferiores faciliè etiam inter se consentirent, vt alter alterius gratiam aucuparetur, & alterum obligaret ad consentiendum etiam sibi, cū similis occasio dandi sibi se se offerret. Quæ omnia cessant cum forma hic præscripta.

⁴⁹ Et obseruandum est tantū hic referuari Capi-

Capitulo generali cognitionē, & determinationē iustæ causæ dādi munus: nō tamen cognitionē, & determinationē quod munus sit notabile, nec ne. De quo tantū intelligitur regula de qua hic, vt ex fallentia sequēte apparebit. Quare cū a iure cōmuni non recedamus, nisi quatenus bonum cogit. l. Præcipimus. C. de Appel. dicendum est sub censura Sedis Apostolicæ (sub qua cetera etiam hic dicta, & dicenda intelliguntur) huiusmodi cognitionem, & determinationem ad eosdem Conuentus, & Superiores spectare, & eorum arbitrio relinqui, cū hic non determinetur quod sit munus notabile, & quod leue, siue minusculum. arg. cap. de Causis. de Offi. Deleg. & l. Continuus. §. 2. ff. de Verbo. oblig. & ita Capitulum generale Dominicanorum sensit, pro vt ex infra posita declaratione apparebit. In qua etiam videbis quæ sint causæ iustæ ad munera elargienda.

Declaratio causarum ob quas iuxta constitutionem. S. D. N. Clementis licebit subditis secundū Prælatorum suorum iudicia munera largiri.

50 Declarauit Capitulum generale Dominicanorum Valentie celebratū anno 1596. vnanimiter, ex vna trium causarum licere subditis munera largiri secularibus. Prima est gratitudo. Secunda conciliatio beneuolentiæ, aut eiusdem conseruatio; in ordine tamen ad Religionem, vel Conuentum; vel in ordine ad bonum finem respectu sui ipsius. Tertia pietas in parentes, & consanguineos vsque ad quartum gradum inclusiue. Iuxta prædictam ergo declarationem data fuit facultas a Reuerendissimo Generali, & Diffinitorio omnibus Religiosis Ordinis nostri Sancti Dominici vtriusque sexus, vt possint dare munera ob prædictas causas, quas, sint ne verę, & subsistentes, Præsidentes prouinciarum, conuentuum, & locorum respectiue iudicabunt.

Quæ facultas extensa fuit ad Moniales, quarum Prælati has easdem causas, an sint subsistentes examinabunt.

Reuerendissimus, & Diffinitorium nihil de quantitate determinauit, Sed in hoc, omnes tam subditos, quàm Prælatos monitos voluit, vt rationabilem quantitatem

non excedant; sed quammaximè caueant ne contra prædictæ Bullæ intentionem aliquid agant.

Et in super sua Reuerendissima Paternitas omnibus, & singulis Diffinitoribus concessit, vt vnusquisque ad hoc iudicium ferendam circa ea quæ ipsi dare voluerint, sint ipsi Iudices causarum examinandarum quasi Prælati. *Fr. Forero.*

Fuit addita quarta causa, videlicet Redemptio vexationis.

Hactenus declaratio.

m 51 † In §. *Id autē*. &c. Nota 1. ex hoc. §. Paria. esse quoad prohibitionem huius constitutionis, vt Religiosus velit munus largiri de bonis communibus Monasterii, vel fabricæ, aut sacristiæ, quæ communiter administrantur cum aliis bonis Monasterii, quæue rationibus reddendis sunt obnoxia, vel de pecuniis etiam ab ipso Religioso quouis modo acquisitis, quæ omnino in commune prorsus conferendæ sunt, quales sunt acquisitæ ex concionibus, vel ex lectione Theologiæ, vel artium, vel ex seruitio sine titulo alicuius Beneficii curati, vel ex pictura, vel alia quauis arte, siue artificioso, & industria ipsiusmet Religiosi, vel ex celebratione Missarum. Vide de hoc vberius infra nu. 75.

Secundò nota paria esse, quòd munus tribuatur de prædictis bonis cōmunibus, quæ rationibus reddendis sunt obnoxia; vel q̄ tribuatur de aliis pecuniis per Religiosos, vel alios voluntariè in commune congestis, quales sunt quas Nouitii donant ipsis Monasteriis tempore sue professionis absolute, non ad certas res emendas sibi necessarias, vel viles.

Tertiò nota paria esse, quòd munus tribuatur de prædictis bonis communibus, vel de aliis quibuscumque, siue per viam donationis à cognatis, & amicis; siue per viam elemosinæ, aut aliàs quomodocumque intuitu ipsius Religiosi qui vult munus largiri ipsi Monasterio acquisitis, & in peculium, & administrationem liberam per Superiores eidem Religioso concessis, qualia sunt quæ vulgò deposita particularia singulorum Religiosorum dicuntur. Itaque Religiosus siue sit Prælati, siue simplex Monachus, non solum prohibetur

tur munera largiri de bonis communibus Monasterii, quæ communiter administrantur, quæve rationibus reddendis sunt obnoxia, & quæ sunt iam incorporata ipsi Cõmunitati: sed etiam de depositis particularibus, quæ quisque Religiosus de licentia, & permisso Superioris habet, ad libitum suum disponenda. In quo hic tex. est valde singularis, & nescio alibi in toto Iure Canonico ita distinctè circa hoc disponentem.

Et ratio est, quia, vt dictum est suprà, notab. 4. quicquid acquirit Monachus siue ex sua persona, & industria; siue ex re aliena; puta donatione, eleemosynis, successione ex testamento, vel ab intestato, vel alias, omnia acquirit ipsi Monasterio, cuius est filius, cap. In præsentia. de Proba. Authen. Ingressi. C. de Sacrosanct. Eccles. Et per votum paupertatis nõ potest habere proprium; nec de vlla re disponere, etiã minima, sine licentia Superioris, cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. Quæ quidem licentia non se extendit, nec se extendere potest ad donandum, seu munera indistinctè largiendum: cum Superiores, & Conuentus sint tantum administratores, & ex vi administrationis, donare ipsi non possint. dict. 1. Contra iuris. §. Si filius. ff. de Pact. ergo nec aliis dictã licentiam dare possunt; quia nemo plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habet, l. Nemo. ff. de Reg. iur. nec nemo potest dare quod nõ habet, cap. Quod autem. de Iurepat. l. Si vniuersæ. C. de Lega. Et sic licet habeant prædicta peculia cum libera administratione, & possint ad libitum de eis disponere: intelligitur de aliis vñibus honestis, & vtilibus ipsi Religioso; non tamen de potestate donandi, quod est perdere, dict. 1. Filiusfam. in principio, ff. de Dona. & docet Naua. dict. cap. Non dicatis. nu. 15.

ⁿ Ibi, † *Eique vt ad libitum de eis disponat.*
⁵³ &c. Nota 13. licita esse deposita pecuniaria Religiosorum de licentia suorum Superiorum; etiam ad libitum eorundem Religiosorum disponenda. In quo hic text. est valde sing. & non est alibi, vt suprà diximus.

Sed contra prædictum notabile facit. Primò Religiosis omnia debere esse commu-

nia, cap. Non dicatis. cap. Nulli. 12. q. 1. Et nulli licere habere proprium, cap. Cum ad Monasterium. in prin. cap. Monachi. vbi gl. verb. Administratione. id notat. de Statu Mon. Conci. Trid. Sessio 25. cap. 2. in prin. de Regul. cum quo concordat nostrum Statutum, 2. par. cap. 19. num. 1. vbi habetur nullam personã nostri Ordinis professã separatim, aut appropriatim habere, aut custodire posse aliqua bona, à bonis totius Cõmunitatis; præter ea quæ sibi Ordo concedit ad vsum simplicem: sed omnia bona domus, eleemosynas, dona, xenia, & alia vniuersa, quæ Conuentui singularibus vè personis mittuntur, vel offeruntur; incorporari debere Conuentui; & dispensationi, ac administrationi Præsidentis subiicere.

Secundò, quia expressè prohibetur contrarium in nostris iisdem Statutis, dict. cap. 19. nu. 2. & 3. vbi præcipitur Præsidentes non permittere, vt pecunias aliquas per se, vel per medium cuiuscumque interpositæ personæ in sua voluntate Religiosi habeant. Quòd si alicui ex prædictis personis aliquid datum, vel oblatum fuerit; in eo nullum ius, aut proprietatem pretendere debere: licet ex permisso Præsidentis ad simplicem vsum, ad nutum eius renocabilem, illud possit apud se custodire, & eo vti: pecuniis exceptis. Per quæ verba clare prohibentur apud nos prædicta deposita pecuniaria.

Tertiò, quia Panor. in dict. cap. Cum ad Monasterium. nu. 8. ad fin. expressè tenet prædicta deposita, & peculia ad dispositionem Regularis, etiam de licentia Superiorum habitam, non esse à iure approbata.

Pro resolutione dicendum est vnumquæque Religiosum ex voto solenni paupertatis, quod in die suæ professionis emitit, non posse habere vllum proprium, nec quoad dominium, nec quoad possessionem, aut aliud ius. Inimò neque quoad vsum etiam simplicem, sine licentia Prælati, vt habetur in dicto cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. Nec etiam de licentia Prælati posse habere aliquid, vt rem propriam, cuius habeat dominium, aut ius aliquod nomine suo, vt habetur in dicto cap. Cum ad Monasterium. in principio, & in fine, de Statu

Stratu monacho. Attamen de licentia iusta Superioris, & nomine Conuentus tanquā peculium, vsibus suis honestis, & necessitatibus propriis deputatum; & cum animo parato ad illud dimittendum ad libitum, & nutum Superioris: tale proprium, seu potius peculium, aut depositum, bene potest habere quilibet Religiosus, etiam simplex, vt docet Petrus à Nauar. Secundo tomo de Restitutione. lib. 3. cap. 1. num. 179. Etiam post Concilium Tridentinum, secundum eundem ibi; quia per dictum Concilium, proprietates duntaxat; non vsus, vel administratio prohibita est.

Hinc est, in quibusdam Religionibus licite taxari certū quid pro indumentis Monachorum, & singulis assignari conuertendum in prædictam causam. Quod licere tradit Ioan. And. & Panor. dict. cap. Cum ad Monasterium. nu. 8. & ibi Decius nu. 5. & Nauar. dict. cap. Non dicatis. nu. 14. ad fin. Vbi etiā attestatur se in plurimis Monasteriis vidisse, permitti Monialibus peculium de iis quæ ipsæ suarum manuum labore, & industria lucrantur, pro vestitu: cū Monasteria, ob paupertatem solum dent victum. & licita esse prædicta peculia ad præfatam causam docet Ioan. And. in Mercurial. regula Nō est obligatorium. de Regul. iur. lib. 6. quem refert, & sequitur Nauar. vbi supra. Constat etiam ex cap. Insinuante. Qui cleri. vel vouen. & ex cap. de Viduis. l. 27. quæst. 1. Monachum simplicem de licentia sui Prælati posse retinere, ac gubernare tota vita sua bona omnia quæ secum ad Monasterium adduxit, vt per dicta iura docet Nauar. in tract. de Redditi. Eccles. quæst. 1. moni. 8. nu. 2. Quod licere etiam hodie post Concilium Trid. probat idem Nauar. consultus super quodam casu sing. & simili dicto cap. Insinuante. & dict. cap. de Viduis. probat inquam, in dict. cap. Non dicatis. num. 16. Videmus etiam singulos Monachos habere in suis cellis vestes, libros, & multam suppellectilem pro toto tempore vitæ. Quare omninō asserendum est licere Monachis de iusta licentia Superiorum suorum habere prædicta deposita. Ratio est, quia per prædicta peculia, & deposita cum licentia Superioris habita, non dicitur Monachus habere

proprium, nec ius aliquod in eis: quippe ea habet nomine Conuentus, & Prælati, & cum eius licentia, & facultate, ad nutum eiusdem Superioris, reuocabili. Cuius quidem peculi hoc modo sumpti, etiam sunt capaces serui, licet alias proprium habere non possint; vt in l. Stipulatio ista. §. Hæc quoque. ff. de Verbo. obligat. & in l. Placet. ff. de Acqui. hæred. & probatur dict. cap. Monachi. & dict. cap. Cum ad Monasteriū. vbi ex vna parte prohibetur Religiosis habere proprium; & ex altera permittitur eisdem peculium de licentia Superiorum suorum, dummodō ad nutum eorumdem ipsum deponant, & impendāt.

Vnde non obstant in contrarium adducta. non primum, quia concedimus, omnia debere esse Monachis communia, & proprium habere non posse. negamus tamen prædicta deposita non esse communia, cū cras possit ea Superior ad libitum sine vlla causa tollere, & impendere in vsus communes Cōuentus; sicut alia bona communia eiusdem Conuentus. Itaque iura, quæ prohibent, ne Monachus habeat propriū; loquuntur, & intelligi debent de proprio, propriè sumpto, per quod quis habet ius liberum in re, ad disponendum de ea pro vt libuerit, sine alicuius licentia, seu prohibitione, iuxta l. In re mādāta. C. Manda. non tamē de peculio prædicto modo sumpto, & habito.

Non etiam obstat secundum. Pro cuius declaratione sciendum est duobus modis 55 posse permitti prædicta deposita. Vno modo vt ea habeant Religiosi penes se, vel penes quem ipsi voluerint, & de eis disponant ad libitum: altero modo, vt ea habeant penes Prælatum, vel alium, vel in arca communi Conuentus, vbi aliæ pecuniæ Conuentus recōduntur, & sint ad vsus honestos eorumdem Religiosorum; ad arbitrium tamen Superioris impendenda.

Secundō notandum est, prædicta deposita posse haberi, vel cum iusta causa, vel sine ea. His suppositis, dicimus deposita primo modo habita, esse de se illicita, & à iure prohibita, nisi iusta aliqua causa subsit, ob quam iustificentur. Ratio est, quia prædicta deposita primo modo habita, possunt esse occasio multorum malorum, puta in-

quietu-

quietudinis, ambitionis, cupiditatis, negotiationis, & aliorum similium; quæ occasionem malorum amputandæ sunt, l. Aquis-simum. ff. de Vusufruct. cap. 1. de Vsur. lib. 6. vbi gl. verb. Adimetur, hoc notat.

Præterea quia inconueniens est, & contra bonum regimen, vt multæ crumenæ, & administratores sint in vna domo. Item quia habent prædicta deposita quamdam speciem mali, scilicet proprietatis, à qua longe abesse debent Religiosi, quippe ab omni specie mali cauendum est, vt 1. ad Thesalon. cap. 5. Denique quia incongruū videtur viris paupertatis amatoribus ac Zelatoribus, ob quam omnia reliquerunt, vt aliquid, etiam minimum in pecunia numerata habeant, vel velint habere: nisi ex necessitate propria, aut alicuius officii, administrationis, & obedientiæ. Ob quæ, & alia consulunt Doctores teste Panor. dict. cap. Cum ad Monasterium. num. 8. ne sine magna causa Abbas prædicta peculia, siue deposita permittat, & Pet. Nauar. dict. lib. 3. cap. 1. num. 180. expediret inquit, vt deposita seu peculia pecuniaria non concederentur ad indeterminatos vsus: vt occasio male expendendi vitaretur. Sed semper ad certum, & determinatum vsum pium, & licitum, & necessarium, & à Superiore cognitum. Et de his depositis loquitur, & intelligendum est nostrum Statutū dict. cap. 19. num. 2. & 3. vt patet ex illis verbis ibi, *in sua voluntate habeant.* & ibi, *apud se.* & merito apud nos prædicta deposita reprobantur; cum sufficienter vnicuique de necessariis prouideatur, & debeat quisque clausuram cellæ omnino seruare, nec liceat alicui extra claustrum, & cellam esse, etiam causa studiorum; nisi sit Prior, aut Procurator. Vnde non videtur posse dari apud nos iustam causam permittendi talia deposita.

Vbi autem iusta, & magna causa subesset, vt in exemplis à Ioan. And. Panor. & Nauar. supra allatis: tunc vtique permitti possent. & ideo illa licita iudicantur ob necessitatem victus, & vestitus. Et confirmatur per ea quæ tradit Nauar. conf. 75. de Regul. n. 52. scilicet quod si aliqua essent Monasteria Cartusiana, similia nonnullis aliis Ordinibus, in quibus vix vestitus, panis, & vinum, de cellario communī exhi-

beri possent: tunc Prælati eorum, non recte, nec prudenter agerent, si repudiarent legata, quæ parentes, vel alii cognati, aut amici facerēt Monachis Cartus. vt eis vtatur, donec Prælati permiserint ipsis, vti eis ad vsus suos, vel pios, quos ipsi volent, & non ultra. Idem sentit dicendum, vbi Monachi ob morbos, vel complexionis debilitatem egerent alimentis, vel medicinis extraordinariis, & Monasteriū egeret. Idē vbi Papa concederet alicui pensionem, vt docet ibid. num. 50. & 51. Licet enim per se plus deceat Religionis perfectionem (qualem nostra Cartusia obseruat) vt tota in pauperes, & in opera pia, & necessitates Religiosorum distributio, ac cura sit penes ipsos Priores, & Procuratores; & non penes aliquem Monachum simplicem, nullam habentem administrationem, & intra suum Monasterium degentem: ex aliquibus tamen circumstantiis nonnumquam id liceret, aut permitti posset, vt ex dictis per Nauar. vbi supra num. 25. & 53. in fin. colligitur, & melius ex num. 54. & 55. vbi resoluit posse Monachum Cartus. de licentia, & consensu Prioris accipere pitantias Missarum, quas celebrauerit, impendendas in aliqua pia; puta in libros, vestes sibi conuenientes, aut pauperum elemosynas. Sed certē hoc vltimum est cōtra rigorem, & perfectionem nostram. Quare cautē, & vix practicandum est. licet putem permitti à Prioribus, & excusari posse, cum vsus certus in quem sunt impendendæ, ab ipsis exprimitur, per not. per Nauar. num. 55. Quæ est optima cautela Prioribus, ad consolationem Monachorum apta.

Deposita verò, secundo modo habita, non prohibentur à nostris Statutis, quia licita sunt, etiam post Concilium, vt latē docet Fr. Ludo. Lopez. 1. tom. Instruct. conscientiæ, cap. 154. cum seq. cum ad ea habenda iusta causa videatur, cum per ea exonerentur domus multis, quæ aliàs tenerentur prouidere ipsis Religiosis, & cessent in ipsis inconuenientia, & occasiones malorum suprā citatorum; quia reuera tūc solus Prælatus est dispensator ipsorum. Idem dic, etiā si concederet Prior Monacho, vt pitantias ex Missis ipse haberet penes aliquem Conuersum, expendendas in hos

in hos vel illos vsus, vt patet ex supradictis, & ex Nauar.conf.75. de Reg. nu. 54. & 55.

Ad tertium argumentum respondetur Panormitanum loqui de depositis, & pecuniis primo modo sine iusta, & magna causa concessis. (Talia enim vt iam diximus sunt illicita, & à iure reprobata) non tamen loqui, nec intelligendum esse de pecuniis, & depositis secundo modo habitis; nec de primis, cum iusta, & magna causa concessis, quia cum tali causa licite permittuntur; vt ex verbis eiusdem Panor. deducitur, & docet Nauar. dict. cap. Non dicatis. nu. 10.

Et hoc modo intelligenda sunt quæ hic dicuntur. Supponit enim Papa huiusmodi deposita ex aliquibus iustis causis permitti à Superioribus, vt diximus in exemplis suprà relatis; & ideo licite permitti: alias illicita essent, & à iure reprobata.

56 Restat hic vnum discutiendum. Diximus suprà Religiosos non posse habere proprium, nec vllum dominium, aut ius aliquod à iure civili introductum. Sed contra Nam Religiosi Beneficarii habent dominium, & possessiones Beneficiorum suorum, & agere possunt (vt quotidie agunt) nomine proprio ad rei vendicandum sibi, & non Ecclesie, dominium eorum; & ad adipiscendum, retinendum, vel recuperandum eorum possessiones: in quorū litibus equè habent locum tituli de Causa possessionis, & proprietatis, & de Rei vendicatione; ac in litibus Clericorum secularium super Beneficiis secularibus; immò simplex Monachus, vel Monialis potest agere nomine proprio, & sine licentia sui Superioris super iure eligendi sibi competente, & iure alimentorum, & iure manendi in tali, vel tali Monasterio, si exinde iniuste eiciatur cap. Cum dilecta. cum latè ibi not. per Feli. col. 13. vers. Monachus. de Rescript. & per Naua. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 9. num. 3. vbi mouet hoc dubium.

57 Ad quod respondet Naua. vbi suprà, Religiosos per votum paupertatis nō renuciare bonis spiritualibus, nec honoribus qui eis debentur, sed tantum temporalibus, ex D. Tho. 2.2. quæst. 186. art. 7. ad 4. vbi Caiet. affirmat, per hoc posse Mona-

chos petere gradum Doctoratus, qui est honor ob spiritualia debitus. quod prius affirmavit idem. D. Tho. in Opuscul. 19. Contra impugnantes Religionem, cap. 2. col. 7. Sed contra hanc solutionem facit, quia Regulares Beneficarii non solum habent ius quoad Beneficia, quæ sunt spiritualia; sed etiam quoad temporalia ratione Beneficiorum, vel Monachatus; & rei vendicatio quàm habent ad fructus ab alio detentos, non potest esse sine dominio ipsorum fructuum; vt toto titulo de Rei vendi. immò, & dominium non est nisi ius proprietatis ad ipsam rem. Si ergo Regularis potest habere ius ad alimenta, & ius ad petendos fructus sui Beneficii. ergo potest habere ius quoad bona temporalia, & sic potest habere dominium temporalium. Nam si non esset capax domini rei temporalis: quomodo ageret Reivendicatione ad ipsam rem temporalem? vnde videtur remanere argumentum insolutum. Nam non solum potest Religiosus habere simplicem vsu rerum temporalium; sed etiam dominium, & ius proprietatis ad ipsas.

Sed respondetur primò Regulares Beneficiarios habere ius quoad temporalia accessorie, & secundario, ratione Beneficii, & iuris, quod habent ad ipsum Beneficium. Similiter, & Monachum habere ius petendi alimenta à suo Monasterio ratione monachatus, qui est instar Beneficii Regularis. Secundò quia etiam si illud ius ad temporalia habeant æquè principaliter, sicut habent ius ad ipsum Beneficium spirituale: nihilominus huius iuris non sunt incapaces per votum paupertatis. Nam non est ius, & dominium absolutum, quale habet laici in suis bonis, per quod possunt disponere de re ad libitum in vsu profanos, alias tamen licitos, & honestos. Sed est ius limitatum cōpetens ratione administrationis illius Beneficii, quod habent; vel ratione Monachatus, ad alimenta sibi debita de iure naturæ, vt filio talis Monasterii; nec per tale ius potest dicere Religiosus, esse suos, fructus sui Beneficii, nec esse sua hæc vel illa alimenta: licet alias habeat ius ad illos, & illa, vt dictum est: sicut, & Episcopi non Regulares, licet habeant ius ad vendi-

vindicandum bona stabilia sui Episcopatus, non tamen habent dominium eorum ut palam est, & docet idem Nauar. ubi supra moni. 11. in fin.

58 Ex quo patet discrimen, quod intercedit inter hoc dominium quod habent Regulares Beneficarii, & alii, in iis quæ habent de licentia Prælatorum, cum libera administratione, & dominium quod habent laici in suis bonis: scilicet illud dominium laicorum, esse proprie dominium per quod tam in vita, quam in morte possunt disponere de re ad libitum, etiam in usus profanos; & eam donare cui voluerint, etiam diuitibus ratione solius amicitiae, liberalitatis, consanguinitatis, vel alterius respectus mundani: nec illud dominium potest quis ipsis auferre, quia sub alterius non est potestate. At hoc dominium Religiosorum, est dominium improprie, secundum quid, ac strictum. Dixi (*dominium*) quia Religiosus vigore dicti domini potest de re disponere cum libertate in usus sibi necessarios, utiles, & honestos; vel in usus pauperum, vel quorumlibet operum piorum. Dixi (*improprie*) quia tale genus domini etiam cadit in habentes administrationem bonorum alienorum, quales sunt ciues, siue Decuriones ciuitatum; licet illud non habeant cum tanta libertate. Et etiam cadit in filium familiam habentem peculium patris cum libera administratione. Dixi etiam (*secundum quid*) quia est ad recuperandum; non tamen ad vtendum eo liberè post recuperatum. Dixi etiam (*strictum*) quia non potest disponere de re post mortem, nec etiam in vita, in usus scilicet profanos. Et idè ad distinctionem vtriusque domini, primum dominium laicorum, dicitur simpliciter dominium: secundum verò Religiosorum, dicitur peculium.

59 Ibi, & præterquam leuiores esculenta, aut poculenta. Nota sextam fallentiam ad hanc Extrauag. videlicet, non habere locum in leuioribus esculentis, & poculentis. Nam hæc possunt dari ab ipsis Regularibus. Pro qua facit, cap. Statutum. §. Insuper. de Rescript. lib. 6. ubi licet dare Iudici à Sede Apostolica delegato esculentum, aut poculentum, quod paucis diebus consumi possit; licet alias prohibeatur, ne prædicti,

ullum munus recipiant: ut in principi. dict. §. Insuper. Quæ autem dicantur leuiores esculenta, aut poculenta; deduci potest ex eodem. §. Insuper. nimirum quæ paucis diebus consumi possunt: ubi gl. verb. Paucis. addit; Et hoc arbitrio boni viri relinquendum, cum aliter non determinetur; habita consideratione personæ dantis, & personæ recipientis; ut in cap. Et si quæstiones. de Simo. de quo latius infra dicemus.

p 60 Ibi, & seu ad deuotionem, vel Religionem pertinentia munuscula. Nota septimam fallentiam, scilicet regulam huius constitutionis non procedere in munusculis ad deuotionem, vel Religionem pertinentibus: qualia sunt, Rosaria, Agnus Dei, Reliquiæ, Imagines, Libri deuoti, Scapularia benedicta, & similia.

61 Ex dictis verbis per argumentum à contrario sensu (quod in iure validum est, & fortissimum l. 1. §. Huius rei. ff. de Offic. eius cui mand. & in l. Inter socerum. §. Cum inter. ff. de Pact.) collige in pecunia numerata non posse talia munuscula fieri. Si enim voluisset Papa ut in pecunia numerata, vel in quacumque re possent fieri: non deberet se restringere, nec specificare tantum munuscula ad deuotionem, vel Religionem pertinentia. Nullum autem verbum in lege, vel statuto putandum est, positum esse sine mysterio, ut inquit Bal. in Rub. de Contrah. emptio. & Hippo. in Repet. Rub. cap. de Proba. nu. 18. Nec immerito. Talia enim munuscula in pecunia numerata non decent Religiosos: nisi intuitu eleemosynæ, aut alia pia causa fierent; quo in casu etiam munera dari possent, ut infra dicemus, v. g. si consanguineus, vel amicus, veniens ad visendum Religiosum, in itinere à latronibus spoliaretur pecuniis, vel vestibus, quas secum deferret.

62 Et corroboratur prædicta septima fallentia ex text. famoso in c. Ceterum. de Donatione quem ad hoc dicit sing. And. Sicul. in tract. de Præstan. Card. quæst. 10. art. 10. ubi Alex. Tertius respondit valere consuetudinem donandi aliquid per Religiosum, quo non grauetur multum Ecclesia. Per quem text. dicit gl. ver. Reservari. in cap. Præsent. de Offi. Ordi. lib. 6. Clericum habentem administrationem, dare posse; modera-

moderatè tamen. Idem etiam tenet glo. 2. in cap. fin. 1 2. quæst. 2. docens quemcumq; Prælatus (licet non habeat liberam, & generalem administrationem rerum Ecclesiasticarum) posse donare modicum, per dict. cap. Ceterum. cui glos. est similis in cap. Sine exceptione. in gl. 2. 1 2. quæst. 2. & per illum text. idem docet Nauar. in Apolog. moni. 80. nu. 7. dicens consuetudine posse dari facultatem Religioso donandi quid modici. Iure ergo optimo excipiuntur hic munuscula ad Religionem, & devotionem spectantia.

63 Sed per hunc text. & per ea quæ suprà diximus, limitandum est dictum cap. Ceterum. & quæ DD. per ipsum dicunt; ut scilicet procedat hodie in modicis, non in pecunia numerata; sed in rebus ad devotionem, & Religionem pertinentibus. quæ est noua, & singularis declaratio ad illum text. Puto tamen etiam hodie posse Superiores modica donare in pecunia numerata, non obstat hac Extrauag. Etenim quoad dicta munuscula, non videtur loqui, nisi cū subditis, ut deducitur ex illo verbo (*ubi Superiori &c.*) Nam de modicis non curat Prætor: & talis est ubique consuetudo, quæ per legem nouam non videtur tolli, cum non sit irrationabilis. ad not. in cap. 1. de Const. t. lib. 6.

64 Sed offert se hic dubium, vtrum Religiosi possint donare prædicta munuscula consanguineis, amicis, familiaribus, & similibus, etiam diuitibus; principaliter intuitu consanguinitatis, amicitiae, vel familiaritatis, & sic sine vlla causa. an verò requiratur aliqua iusta causa. Et non posse dare prædicta munuscula præfatis diuitibus; facit primò Concil. Trid. Sess. 25. cap. 1. de Reform. vbi interdicat omnibus Beneficiariis, etiam Regularibus, largitionem reddituum in alios, quàm pios usus: sed donatio facta consanguineis, & amicis diuitibus, solo intuitu consanguinitatis, vel amicitiae, non est largitio in pium usum (quia illa est pia, quæ fit principaliter ob cultum diuinum, vel ob misericordiam, ut latè probat Nauar. in Apolog. moni. 29. num. 1. & 2. vbi ex hoc, num. 3. infert non esse opera pia quæ sūt solum in honorem, gratiam, & amorē Parentum, & cognatorum, si non fiant ob

misericordiam ratione egestatis. Et eadem ratione in eadem Apolog. moni. 78. probat solam liberalitatem, aut amicitiam humanam, non sufficere ad iustificandos sumptus, vel etiam munera quæ Clericus secularis daret consanguineis, vel amicis, de redditibus Ecclesiasticis superfluis naturæ, & statutus.) Ergo præfata largitio munusculorum solo intuitu consanguinitatis, vel amicitiae facta, licita non est.

Secundò facit, quia ius prohibet dari consanguineis ex solo affectu sanguinis; ut patet in Can. 35. Apostolor. cuius verba sunt, *Omniū verū Ecclesiasticarū curā, Episcopus gerito; & eas dispensato quasi inspectante Deo. Nō licitū autē ei esto quippiā ex his sibi tāquā propriū assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dicata sunt. Quod si pauperes illi sint; ut pauperibus subministrato.* Vbi nota verbū, *quippiā*. Ad idem videndus est Canō. 75. eorundē Apost. qui sic habet, *Non oportet Episcopū fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu.* Quibus cōcordat Cōci. Trid. vbi sup. admonens ut omnis humanus hic affectus erga propinquos carnis, vnde multorū malorū in Ecclesia seminariū extat, penitus deponatur. Quod præcipuè militat, locumq; habet in Religiosis, quibus cognatio in terra nō est, nec esse debet; utpote qui cēlestem vitā affectēt, ut inquit tex. in Auth. de Monach. Colla. 1 o. §. Esto autem. vers. Et maxime.

Tertiò, quia etiam modica, de iure dari nō possunt sine iusta causa, secundū Archid. in d. c. Sine exceptione. 1 2. q. 2. Panor. dict. c. Ceterum. ad fin. de Donatio.

His tamen non obstantibus, contrarium tenendum est, videlicet prædicta munuscula sine iusta causa; sed ex sola liberalitate, & ob amicitiam, vel consanguinitatem dari posse. Et probatur primò per text. hic. Nam permittit dari esculenta, & poculenta, & munuscula ad devotionem, & religionem pertinentia. At, hæc non solent dari, nisi ex sola liberalitate, & ob amicitiam, vel alium affectum humanum. Nam si ad hæc danda requireretur causa remunerationis, vel alia iusta causa, frustra taxarentur, ut sint modica. Quia secundum seruitia, & merita, debent esse munus, & remuneratio.

Nn

Secundò

Secundò idem probatur, quia aliàs nulla esset singularitas in his minimis dandis. Nam si intuitu eleemosynæ, aut pietatis dari tantum debuissent: frustra hic poneretur hæc fallentia, cum iam infra ponatur fallentia ob causam eleemosynæ, & pietatis. Et cum hæc ponatur ut diuersa ab illa; sequitur in hac non requiri causam eleemosynæ, aut pietatis.

Tertiò quia de consuetudine generali totius Mundi contrarium seruatur; secundum quam Religiosi indistinctè dant prædicta munuscula quibus volūt, ex sola liberalitate, & cōmuniter ob consanguinitatē, vel amicitia. Quæ cōsuetudo valet, & tenet per d.c. Ceterū. de Donatio. & docet Naua. d. Apolog. moni. 80. n. 7. dicēs per illū text. consuetudine posse dari facultatem Religioso donandi aliquid modici, quo non grauetur multum Ecclesia. At constat per d. munuscula non grauari multum Monasteria; quin immò redundant in non modicam vtilitatē ipsorum. Nā per ea conciliantur volūtates, & gratia consanguineorū, & amicorum. Et cum sint diuites (ut supponimus) sæpe retribuant, ac donant plus ipsi Religioso, quàm illi accipiant. Et si nihil eis detur, nihil volunt dare: ut sæpe ab ipsis audiuius. Et in confirmationē dictæ consuetudinis facit primò cōsuetudinem loci dare iurisdictionē, & tribuere liberiorē administrationem. l. Prohibere. §. Nō tantum. vers. Ita. ff. Quod vi, aut clā. & cap. Ea nō scitur. de His quæ fiunt à Præla. Secundò, de modicis non curari l. Scio. ff. de in integ. resti. l. Si oleū. ff. de Dolo. c. Cū te. de Re iud.

Vnde non obstat in contrarium adducta, quibus sigillatim respondemus. In primis vera esse de iure. De consuetudine tamen, contrariū seruatum esse hætenus. Et in his modicis excusabat; per d. c. Ceterū. Hodie autem per hunc text. etiā est de iure nouo. Et sic tam de consuetudine, quàm de iure huius Extrauagant. licitè fieri possunt prædicta munuscula, ob gratiam, & amorem consanguineorum, & amicorum.

Secundò etiam respōdemus ad duo priora argumēta; procedere scilicet regulariter, & in donationib. magne quātitatē, ut patet ex Conci. Trid. Sess. 25. cap. 1. ibi, *Ne ex red diuis Ecclesiæ cōsanguineos, familiares vè*

suos augere studeant. Nota verbum *augere*, cui simil. tex. in c. Quisquis. 1. 2. q. 2. & c. Est probanda. 86. dist. quo casu etiam Papa cōtra faciēs peccat, secūdū Fel. in cap. Quæ in Ecclesiariū. n. 44. de Consi. At prædicta munuscula non fiunt ad ditādum, & augendū, nec augere possunt, ut de se patet. Item regulare est, & tritum in iis quæ sunt contra ius commune, & in casu vbi vulneratur regulæ iuris communis, non curari de modicis. ut resoluit Bal. in l. Si proprietarius. ff. de Damno infect. & tradūt DD. in c. de Appellationibus. De appel. & Curset. in Repert. Abb. verb. Modicum. in fin. Vnde non mirum si prædicta iura limiteantur in modicis munusculis. Sic videmus regulā nostrī tex. limitari per Papam in his etiam munusculis. Quare intrepidè dicendum est prædicta iura in primis tribus argumentis adducta, limitanda fore in his modicis munusculis.

Quartum etiam non obstat. Quia ut constat ex eodem Panormit. dict. c. Ceterū. loquitur circumscripta consuetudine, in qua se fundat Papa in illo text. Dicit enim si nō fuisset talis consuetudo, non posse ab Abbate, etiam minima, de iure dari sine causa; at cum ea, bene posse, ex eod. text. Constat autem prædictam consuetudinē esse vbiq; terrarum. Ergo licitè donantur.

65 Sed dubitatum, & quæsitum est, quanti valoris debeant esse prædicta munuscula, ut licita fiāt, & non cōtraueniantur huic Cōstitutioni. Et postquam hoc exagratum est in quibusdam Cænobis, & Monasteriis, percepi fuisse taxata ad summam octo regalium Castellæ: in aliis verò, ad summam sex regalium, secūdum redditus Monasterii. At apud Obseruantes S. Francisci ante hanc Cōstitutionē, quinque solidi, qui sunt duo regalia, cū dimidio, & non plus reputantur minimū; ut cū sola licētia Guardiani posset Religiosus eos donare. Immo etiā post Conci. Trident. dicit Cordub. cas. 54. fo. 148. & Fr. Lud. Lop. in Instruēt. cons. c. 1. p. 1. tom. c. 155. vsq; ad decē ducatos posse Prælatum dare subdito licentiam dandi; ex causa tamē pia, aut rationabili. Quod intellige quando quæ donantur sunt de bonis Conuentus. Nam si de aliis nō incorporatis; possunt dare licentiam etiam vsq; ad centum

centum ducatos, & plus secundum eosdem ubi supra. quod tamen ego vix praticare auderem. Sed cum hoc à iure nō sit determinatum, neque in hac constitutione aliquid certi definiatur: arbitrio Superiorum omnino relinquendum est. arg. cap. de Causis. §. 1. de Offi. Deleg. l. 1. §. Effraçtores. ff. de Effraçto. l. Aut facta. ff. de Pœnis. & l. 1. §. 1. ff. de Iure delib. qui pensatis conditionib. Religiosi volentis donare, & eius cui fit munusculum, & pensata causa ob quam fit, & etiam utilitate quæ ex dict. munusculo obuenire potest Religioso, vel Monasterio, poterit maiorem, aut minorem facultatem dare in quantitate, & qualitate munusculi. Sing. largitionibus enim non potest conseruari, nec caprari amittita, secundum Philosophum; & vt inquit Panor. in cap. Ceterum. de Dona. in fin. iusta causa est dandi leuia, vt Ecclesia habeat amicos pro sua defensione. Et certum est amicos particularium Religiosorum esse etiam amicos, & deuotos eiusdem Conuentus, & Religionis.

66 Placet hic nonnullas inferere quæstiones. Prima, an Monachus qui est pictor, vel alia arte pollens, possit gratis facere amico, vel cognato, vel cuius alii picturam, vel rem aliam suæ artis, etiam si pictura, vel res illa sit valoris plusquam decem ducatorum. Et videtur quod non; quia Monachus debet operari suo Monasterio, sicut Regularis curatus debet operari suæ Ecclesiæ, vt inquit Bart. in l. Si seruus communis ita. num. 6. ff. de Stipula. seruo. Secundo, quia quicquid acquirit Monachus ex sua arte, vel industria; acquirit Monasterio, vt latè diximus supra sub. 4. notab. Tertiò, quia qui dare nequit, nec gratis remittere potest, vt probat text. hic infra in fin. & dicitur communem Hippo. de Rimin. in §. 1. num. 302. Inst. de Donatio.

Sed pro solutione distinguendum, ac notandum est, tribus modis posse fieri prædicta. Aut enim Monachus facit primò picturam, vel rem illam suæ artis, sumptibus Monasterii: & tunc verum est non posse Monachum, rem illam tanti valoris, etiam de licentia solius Prælati, facere. Ratio est, quia tunc tota illa res est ipsius Monasterii, & habet iam ius acquisitum erga ipsam,

& ideo contraueniret huic constitutioni. Secundus modus est, si ad illam faciendam amicus, seu consanguineus, subministrat omnia necessaria, & eius sumptibus, de licentia Prælati fiat. Tunc probabiliter teneri potest contrarium. Et ratio est, primò quia tunc Monachus laborat scienter super re aliena, & sic cedit labor domino rei, instar edificantis scienter in solo alieno sua materia. l. Adeo. §. Ex diuerso. ff. de Acquir. rerum domi. Tertius modus est, cum ante quam fiat pictura, Prælati det licentiam, vt fiat pro tali amico. Tunc etià licet, quamuis necessaria accipiat à Monasterio. de quibus, cum sint parui valoris, non est curandum. Et ratio est, quia tunc Monachus non agit de alienanda, seu donanda re quæ sit Monasterii, sed tantum agit de non acquirendis. Quo in casu solus Prælati potest præiudicare Monasterio. gloss. fina. in capit. fin. 16. quæst. 6. & in capit. Placuit. 2. 16. quæst. 3. in gloss. 1. & in cap. Hanc ergo. ver. Duobus. 17. quæst. 4. & in cap. 2. de Donatio. in gloss. 3. quas sequitur Pala. Ruui. in Rep. Rub. de Dona. inter virum, & vxor. §. 47. Angel. verbo Emphiteusis. num. 21. Rip. Respon. 62. in causa numer. 8. & in l. Legatum. num. 9. ff. de Legat. 1. vbi dicit communem, & las. ibid. num. 19. cum seq. & Nauar. Commentar. 2. de Regul. nu. 31. Idem tradit Federi. consi. 9. & Abb. num. 9. & Cardin. & Imol. in c. Tua. de His quæ fiut à Præla. idè Imol. & Anchar. in c. 1. de Rebus Ecclesiæ. idem Panor. cap. 1. de Dolo, & contuma. & Pute. Decis. 519. lib. 2. & Deci. consi. 588. viso puncto num. 15. & ibi additio, & consi. 624. vbi copiosè. num. 9. Feli. cap. Quæ in Ecclesiis. num. 50. de Constit. & Abb. consi. 31. num. 1. vol. 1. Et pro dictis glo. est bonus tex. in l. fin. ff. de Adm. tuto. Per quæ infertur solum Prælati posse repudiare sine alia solennitate quodcumque legatum, etiam pingue, & quameumque hæreditatem, etiam magnam, & rei immobilis Ecclesiæ facta. Et eadè opinio nē dicit comunè Anto. Curse. in Reperto. Abb. v. Prælati. vers. 47. & tenet idè gl. Ioa. And. in Reg. Delictu. de Reg. iu lib. 6. dicēs ex hoc delictu Prælati, quod est in omittendo, redundare in danum Ecclesiæ: illud autem quod consistit in faciendo, non nocere

Nn 2

Ecclesiæ, & diu

& diuum Ecclesiæ Euangelistam licet renunciasset propriis; tamen duobus iuuenibus, scilicet Fito. & Eugenio, quos penituerat omnia sua pro Christo reliquisse, & pauperibus erogasse; reddidisse aurum, & gemmas; vt cuncta quæ vendiderant, sibi redimerent. Quod vtique licet fieri, quia vt inquit gl. verb. Duobus. in c. pen. 17. q. 4. adhuc bona illa quæ reddidit, non peruenerant ad Ecclesiam, cuius B. Iohannes erat Episcopus; quamuis Alex. dict. l. Legatum. nu. 2. dicat contrariam opinionem esse magis cōmunē; ibi respōdens fundamētis suprà dictis primæ opinionis, quam sequitur Rota recens Caputaquen. decis. 359. p. 2.

Sed pro concordia, dicendum est Prælatum solum, non posse repudiare legatum, hereditatem, donationē, vel quicquid aliud vbi Monasteriū, vel Ecclesia habet iam ius quæsitum in re, vel ad rem, vel officium ludicis, ad iure petendam rem illam. aliās potest repudiare, vt accidit in casu nostro, in quo nullum ius habet; quia antequam vlla actio nascatur, aut ius aliquod competat ipsi Monasterio, illud remittit Prælatus. & sic iure optimo valet, & fieri potuit prædicta remissio per solum Prælatum, prout ex infrā dicendis latius apparebit.

- 68 Hinc est, eum qui blanditiis, sine vi, metu, mendaciis, & dolo, facit testamentum mutari, aut legatum in alium trāsferri: restituere non teneri, vt probat text. in l. fin. C. Si quis aliquem testa. prohib. & l. fin. ff. eod. & docet Naua. in Man. c. 17. n. 70. & Corduba in casib. conscien. q. 10. Idem dic de eo qui
- 69 impedit ne collator, præsentator, aut elector, conferat, præsentet, aut eligat illum, aut illum; siue Rex vel alius qui potest conferre aliquod officium, vel aliud ius huic, vel illi. arg. l. Illud. ff. ad l. Aquil. & docet Naua. vbi sup. Ratio est, quia in dictis casibus, & similibus, is à quo auferitur res, seu potius is cui res nō datur, nullum ius in re, vel ad rem, nec officium ludicis, prætere dere potest. Quia testator dum viuit, potest mutare voluntatem suam, prout libuerit, sine vlla iniuria illius cui primò relinquebat hæreditatem, vel legatum. Quia viuēte testatore, hæres, aut legatarius nullū ius habet ad hereditatē, vel legatū; cū voluntas testatoris deābulatoria sit vsq; ad mortem.

Tertiò probatur ex nostro text. hic ponderando verbum *acquisita*. Nam solum prohibet Papa fieri munera de pecuniis, vel aliis rebus iā acquisitis ipsi Monasterio. Et confirmatur eò quod infrā mandat fieri restitutionem de muneribus cōtra hanc prohibitionem factis. At restitutio supponit ablationem, vt inquit Naua. cum communi vbi suprà nu. 69. ad fin. Cū ergo iuxta casum de quo agimus, nulla fiat ablatio Monasterii pretii illius rei, quæ gratis fit (cū nunquam datum fuerit, nec debeatur) sequitur de hoc genere liberalitatis, aut muneris, non intellexisse Papam hic aliquid prohibere.

Quartò, quia sequeretur non posse à Monacho literato dari gratis consilium iniure latè fundatum, ex quo aliās posset educere 50. ducatos. Quod est absurdum, & ita non dicendum. cap. Dudum. 2. de Præb. in 6. Non enim intendit Papa facere Religiosos quæstuarios; nec adimit eis opera misericordiæ: quorum vnum est dare consilium petenti illud.

Vnde non obstat in contrarium adducta. Non primū. Quia verum est Monachū debere operari suo Monasterio, nec debere alicui alii operari sine licentia sui Superioris. cap. Monachi. 16. quæst. 1. at cum eius licentia potest, & debet operari ei, cui Prælatus iusserit, aut iniunxerit. Non enim negat Bart. non posse Monachum operari alteri, quā Monasterio de licentia Prælati. & sic non obstat. Nam etiam seruus debet operari domino suo. tamen de licentia sui domini benè potest operari alteri.

Non etiam obstat secundum. Quia verum est, quicquid acquirit Monachus, acquirere Monasterio. Et ideò diximus in primo membro distinctionis suprà factæ, opera iam facta sumptibus, & impensis ipsius Monasterii, quæ iam sunt de bonis acquisitis ipsi Monasterio, non posse donari à Monacho. Negamus tamen opera faciendā, non posse confici gratis, & per Monachum de licentia sui Abbatis, impensis alienis; quia erga illa nullum ius acquisitum habet Monasterium antequam fiant, nec ius ad rem, quæ adhuc nō est in rerum natura. Vnde meritò in talibus potest præiudicare Prælatus ipsi Monasterio,

nafterio, per doctrinam communem supra relatam: quia reverà nihil est acquisitum, cum gratis fiat. Et ideo cessat regula supra citata: quæ intelligenda est, cum aliquid lucratur Monachus, tunc illud lucrum debere esse ipsius Monasterii. Eodem modo respondetur ad tertium. Nam intelligitur, cum aliquid est debitum. Tunc enim qui nequit donare, nec potest gratis remittere quod debetur. At nos loquimur de remissione illius quod adhuc non debetur, & sic est casus diuersus.

Quæ omnia retine corde, quia sunt magni momēti ad tollendos multorum scrupulos, & ad plurimorum consolationem. Ex quibus constat posse etiam à Monialibus fieri gratis Corporalia magni valoris, & alia huiusmodi; dummodò is cui danda sunt, donet primò necessaria, & eius expēsis fiant omnia, labore manū dempto.

70 Infer hinc esse, à solo Prælato posse reici bona quæ Nouitius vult secū adducere, vel secum adduxit; vt si quidam consanguinei clament, & conquerantur de eo, aliquibus ex causis, etiam iniustis: quia tamē intra annum probationis nullum ius habet Monasteriū circa illa bona, licet Nouitius velit ea donare Monasterio; posset solus Prælatus ea reicere, & non admittere.

71 Infer etiam hinc esse, à solo Prælato posse expelli Nouitium, licet fuerit admissus per eum, & per Conuentum simul: vt habetur in nostris Statutis cap. de Priore. & c. de Nouitiis. Ratio est, quia ante emissam professionem nullum ius habet Monasterium in Nouitium, nisi post professionem: & in anno nouitiatus agit Monasterium de acquirēdo. & ideo potest solus Prælatus præiudicare.

72 Secundò quæro, an hodie Monasteria licet mittere, ac largiri possint munera, quæ hactenus solita sunt festo Natalis Domini, quotānis ipsis Aduocatis, & Procuratoribus domorū donari. Præcipuè quia in nonnullis Monasteriis sunt pingua, & non parui valoris. Sed resp. licere. Quia hæc non tantum sunt munera, quā onera. Nec huiusmodi largitio, est pura liberalitas, quæ consistit in pura donatione, de qua in l. 1. ff. de Donat. & de qua loquitur hic Papa. sed est donatio ob causam, quæ non est pura donatio

iuxta præfatā l. 1. & totū tit. ff. de Condict. caus. dat. & C. de Condict. ob caus. facit Naua. in Apolog. q. 1. monit. 78. n. 2. immo fit loco competentis salarii. Nā salaria sunt communiter tenuiora, & habito respectu ad prædicta munera, acceptantur per Aduocatos, & Procuratores; quæ alias sine ipsis, non acceptarentur. Sed caueant Superiores ne ob consanguinitatem, vel amicitiam, aliqui non necessarij Aduocati & Procuratores instituuntur.

73 Tertiò quæro, an Religiosi in literas incumbentes, vel itinerantes, vel Procuratores Ordinum in Romana Curia, vel extracommorantes, quibus certum quid datur vnoquoq; anno, vel mense à suis Superioribus, & Conuentibus ad eorum victum, & vestitum, eo pacto, vt neque plus eo, neque minus detur eis; siue multum, siue parum expendant: item Abbates, & Priores habentes certos redditus necessarios ad suam mensam, & sustentationem; possint hi omnes largiri cuicumque voluerint totum illud quod parcius viuendo superesse facerent de dicta quantitate, siue redditibus sibi assignatis, non habita ratione huius constitutionis. Et videtur minimè posse ex hac Extrauag. vbi solū excipit Papa munuscula.

Sed salua censura Eccle. (cui omnia quæ in hoc libro dicuntur subiicio) contrarium puto. Quia hæc constitutio non prohibet nisi munera ex quibus grauia incommoda, & mala Monasteriis inferuntur. At donatio rei illius quæ à parcius viuēte acquiritur, nō affert multum damni Ecclesiæ, siue Monasteriis, vt palam est. Tū quia hoc plus adiumenti præstat ad seruandam abstinentiam, castitatem, modestiam, & sobrietatē, vt docet experientia, quæ est optima rerū magistra. c. Quam sit. de Elect. in 6. l. Legatis. §. Ornatricibus. de Lega. 3. Tū quia hæc constitutio non facit illicitam largitionē munerum, quæ ante ipsam erat licita, vt diximus sup. in gl. c. ibi, *Quibus suis hominib.* & colligitur, eò quod Papa casset consuetudinem in contrarium, quam potius dicit esse corruptelam. Et sic innuit se loqui, & velle prohibere tantum abusum, & largitiones munerum illicitas. At largitio muneris, siue donatio quæ à parcius viuente seruatur Religioso, siue Prælato

atque rescinditur de quantitate ei sigillatim ad victum assignata, & quæ nihil habet superflui, licita erat ante hanc constitutionem; vt colligitur ex notat. per Adrian. in 4. de Restitutione. q. 12. & Sot. lib. 10. de Iust. & iur. quæst. 4. art. 3. vbi dicunt, Beneficiarios pro libito disponere posse de eo
 74 quod de suo victu honesto, parcius viuendo seruant; licet alia bona superflua non possint impendere nisi in eleemosynas, & alia opera pia. Quod confirmatur ex notat. supra nu. 14. Ad idem consulendus est D. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 7. in corpore, vbi sentit Episcopum disponere posse de redditibus sumptui suo necessariis; (intellige, deputatis,) perinde ac de reliquis patrimonialibus. refert, & sequitur Maior in 4. dist. 24. quæst. 17. & Naua. in lib. de Reddit. Eccles. quæst. 1. monit. 26. n. 1. & in specie, videlicet esse licitas prædictas largitiones munerum factas per Abbates, & Priores, ac Monachos de eo quod parcius viuendo reliquerint; docet Naua. dist. lib. de Reddit. Eccles. quæst. 1. moni. 33. nu. 3. & 4. & in Apologia, moni. 80. num. 6. & 7. dicens esse hoc magni momenti ad excusandos à peccato multos Religiosos qui sunt Abbates, Priores, & Beneficarii minores, qui nonnullos pauperes consanguineos subleuant, ex eo quod parcius viuendo residuum faciunt. Quæ notâ, quia sunt quotidiana. Et hæc potest esse octaua fallentia ad istû tex. & per hæc limita quæ diximus sup. nu. 38.

75 Quartò quæro, an idem dicendum sit de eleemosynis Missarum? videlicet, an Religiosus de sola licentia sui Superioris possit facere munuscula pro suo libito, & donare ea quæ acquirit ex eleemosynis Missarum, quas sibi intra annum, Conuentus, siue Religio concedit. Manifestum est enim omnes Conuentus concedere Religiosis omnes Missas quas dicere velint, præter eas, quas ex onere ac debito Religioni, & Conuentus celebrare tenentur. Et videtur quidem posse; quia tales Missas donat Monasterium vnicuique Religioso pro eius libito dicendas; vnde nihil damni recipit Monasterium, si Missas quas pro anima sua, vel parentum, seu amicorum suorum poterat Religiosus celebrare; dicat pro aliis, accepta eleemosyna ad suum libitum

distribuenda. Tum quia ita liberè eas concedit Monasterium, & Religio cuique Religioso, vt si Superior absque causa, & necessitate victus, vel fabricæ Conuentus vellet onerare subditos Religiosos inungendo illis plures Missas, quàm ex Statuto, vel aliàs tenentur; iuste contradicere, & de eo in visitatione conqueri possent; potissimum quia in omnibus etiam licitis, & honestis non tenetur Religiosus suo Prelato parere; sed solum in honestis, in quibus sua regula expressè, aut tacitè, directè, aut indirectè eum suo Prelato subiicit. secus si iubeat contraria, aut extranea regulæ, secundum D. Thom. receptum 2. 2. quæst. 104. artic. 5. Naua. Cõment. 2. de Reg. numer. 59. & Cõment. 3. nu. 12. Tum quia videtur de prædictis eleemosynis Missarum Papam hic non curasse, nec de ipsis locutum fuisse; quia in fine Constitutionis obligat ad restitutionem contrauenientes, & accipientes munera hic inhibita, prohibens etiam remissionem eorû. At quis Cõfessarius obligabit ad restitutionem amicis Religiosis, pro quo celebravit Religiosus aliquot Missas, etiam si essent triginta, aut quadraginta, & noluit recipere ab eo eleemosynam? certè nullus. & miris notissimum est; qui reinitit, donare. capit. Veniens. 1. de Testi. & qui donare nequit, nec gratis remittere posse. Communem dicit Hippol. Riminald. 9. 1. numer. 302. Instit. de Donat. Tum quia prædictæ eleemosynæ ex Missis congestæ ac relictæ communiter sunt tenues, ac vix per totum annum summam faciunt decem ducatorum: quamuis apud nos cõmuniter multo plures relinquantur.

Sed in contrarium est præsens hæc Constitutio, in versic. *Id autem*, vbi generaliter prohibentur largitiones munerum de eleemosynis, aut aliis quibuscumque bonis, industria Religiosi acquisitis; etiam si ei ad libitum disponendi facultas de prædictis bonis, seu eleemosynis per Superiores cõcessa fuerit. Tû quia aliàs daretur occasio Religiosis parsimonix iniuste, ac iniquæ, videlicet fraudandi se, animasq; suorum parentum illo salutifero sacrificio, omnium optimo ad reddimendas penas peccatis debitas. Tum quia vt plurimum non habent

bent Religiosi, vnde possint mittere dona, ac munera largiri, nisi ex dictis eleemosynis Missarum. & sic prohibendo hic Papa, ne vllus Religiosus etiam mutui pretextu possit munera largiri ex quibuscumque eleemosynis; nisi sint munuscula esculentorum, & poculentorum, aut ad deuotionem pertinentia; visus est prohibere alia munera, etiam ex eleemosynis Missarum. Et satis videtur prospectum ipsis Religiosis, maxime simplicibus, concedendo eis facultatem vt de licentia Superioris, & Conuentus, possint dare prædicta munuscula, nec non & eleemosynas, etiã magnas, cum sola licentia Superioris. Nō enim tantam summam eleemosynarum ex Missis congerent, quanta egebunt, ac opus habebunt, vt suis, & suorum consanguineorum, & amicorum necessitatibus subueniant, & munuscula largiantur.

Et tenendo hanc partem, quæ videtur probabilior; non obstat in contrarium adducta pro parte affirmatiua. Nō primū. Quia facultas quam dant Religiones. & Conuentus ipsis Religiosis, vt possint dicere intra annum certis diebus Missas pro suo libito: intelligitur in bonum suarum animarum, vel aliorum, pro quibus tenentur, & velint: idque gratis, & sine vllō stipendio. Hinc est, nullū Religiosum posse accipere stipendium pro Sacro, sine speciali licentia Superioris.

Ad secundum respondetur, Superiores non posse, aut non debere onerare sine causa subditos, eis iniungendo plures Missas, quàm ex tabula tenentur; ne eos priuent tanto suffragio, in damnum suarum animarum, & aliorum quibus vnusquisque est adstrictus: non tamen ob detrimentum bursale, cuius nullum pati possunt, cum nihil proprii pecuniarii habeant, nec habere possint. Priuatio enim supponit habitum.

Ad tertium respondetur, plurimum curauisse Papam de prædictis eleemosynis Missarum, ex generalitate suæ prohibitionis, & ex aliis deductis pro parte negante. Nec de dicto inconuenienti est curandum, quia vix continget. Solent enim tantummodo recipi stipendia, cum amicus diues iniungit Religioso onus dicendi tot Mis-

sas ex aliqua obligatione. Nā si pro anima sua iniungat, raro quis se onerat ad tantum numerum Missarum. Nec vllus est qui eas petat. Et leges ad ea, quæ frequenter accidunt adaptantur, l. Nam ad ea. ff. de Legi. cap. Sæpe. de Resti. spol.

Et si amicus sit pauper, cessat inconueniens; cum intuitu eleemosynæ sine vllō scrupulo possit quilibet Religiosus de licentia solius Prælati quacumque Missas celebrare. Nec in casu, de quo loquimur, proprie remissio est donatio pecuniæ; sed potius opus misericordiæ, etiam si fieret pro diuite.

Ad quartum respondetur, summam decem ducatorum, & etiam duorum, esse sufficientem, vt includatur sub prohibitione de qua hic: maxime, cum supra dixerimus, etiam munuscula fieri non posse pecunia numerata, nisi fiant intuitu eleemosynæ.

Caueant tamen Superiores, & Conuentus ne crebrò, & multiplicatis vicibus vni eidem Religioso concedant intra annum prædictas licentias: quia frequentia munuscula transeunt in munus, vt probat tex. in cap. Apostolicæ. vers. fin. de Donat. & in l. Solent. in fin. ff. de Offi. Procons. & docet Inno. in dict. cap. Ceterum. de Donatio. & Host. & Ioan. And. in cap. Et si quæstiones. de Simonia.

q 76 Ibi, † *communi tantum, numquam verò particulari nomine.* Nota modum dandi munuscula. Scilicet, vt dentur per Religiosos, non nomine proprio, dicendo, Hoc tibi do. sed nomine Conuentus, dicendo, Conuentus hoc tibi donat. Idem docet Panor. in cap. In præsentia. num. 61. de Proba. & Siluest. verb. Religio. 6. §. 3. Et merito hic modus præscribitur. Tū ad tollendam omnem speciem proprii. Qui enim dicit, Hoc tibi do, videtur innuere habere proprium, & esse suum quod donat. Tū quia cum omnia quæ habet Religiosus conuentualis, sint ipsius Conuentus, & qui donat, id faciat de licentia Prælati, & Conuentus; reuerà non tam ipse, quàm Conuentus donat. Et ideo merito debet dicere, Hoc tibi donat Conuentus.

r 77 Ibi, † *de consensu Conuentus.* Notatur forma, quam obseruare debent Prælati in conce-

concedendis licentiis Religiosis ad munuscula danda. Scilicet ut eas concedant de
 78 Consensu Conuentus. Licet enim de iure antiquo plena, & libera administratio ad solos Prælatos, seu Abbates spectaret, cap. Nullam. 18. quæst. 2. quod ad hoc dicit opt. & sing. Abbi. in cap. Edoceri. num. 6. de Rescript. & probat Bellam. decis. 695. in fin. Rota. decis. 466. in nou. Lapsus Allegatione 48. num. 4. & latè Nauar. in Rep. dict. cap. Nullam. num. 4. & nu. 24. nec teneretur Abbas, siue Prior requirere Monachorum consensum; nisi in arduis, & quibusdam aliis, ut est alienatio bonorum immobilium, & mobilium prætorum, ut docent supra citati, & Roma. conf. 369. num. 20. in fin. vers. Tertia est. Panor. conf. 62. Illud de iure, parte 1. & in cap. Causam quæ. num. 5. & ibi Feli. num. 3. de Iudici. & dicit communem, & veram conclusionem Mandos. ubi alios citat in Additio. ad Lap. ubi supra in vers. In arduis. & probat Nauar. dict. cap. Nullam. nu. 11. vers. Ad tertium. & constat ex nostris Statutis 2. par. cap. 24. nu. 17. ubi ad literas, & munuscula dirigenda, vel recipienda sola Præsidentis licentia sufficit. Et ad id quod diximus de alienatione immobilium, vel mobilium prætorum, adde gl. verb. Tractatu. in cap. Tua. de His quæ fiunt à Præla. sine consen. Cap. & gl. fin. in cap. 1. de Cleri. ægro. lib. 6. Panor. per tex. ibi in cap. 1. num. 4. de Pigno. Anani. in cap. fin. nu. 10. de Accus. & ibid. Feli. num. 6. copiosè Couar. lib. 2. Variar. cap. 16. à num. 8. & Tiraq. de Retract. fol. 43. num. 99. Ob tyrannidem
 79 tamen, & malam administrationem Prælatorum; sicut ad aliqua Monasteria inducta est diuisio bonorum, una cum administratione eorundem inter Prælaturum, & Conuentum, ut supra diximus; ita ob eandem causam arctata, atque restricta est per iura noua, saltem particularia recentiorum Ordinum per regulas, vel constitutiones eorum, potestas prætorum Prælatorum, etiam ubi bona sunt communia, & indiuisa; ita ut bonam partem eorum, quæ pertinent ad regimen, teneantur facere cum consilio, & assensu Conuentus, vel antiquorum Religiosorum: quos alii Consiliarios, alii Discretos, alii Assistentes, appel-

lant, ut aduertit Bellam. ubi supra, & Decisio Rotæ. 466. supra citata, & melius Nauar. conf. 76. num. 1. de Regula. unde multorum Ordinum peculiaribus statutis cautum est, ne Prælati eorum possint ultra certam quantitatem, puta decem librarum, siue scutorum, disponere de illis absque consilio, & consensu prætorum Consiliarium, ut inquit Nauar. dict. cap. Nullam. num. 24. & melius in cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. num. 11. quibus nunc tandem additur per hanc Constitutionem; ut ad dandum facultatem priuatis Religiosis, vel Præsidentibus, ad eandem sibi assumendam; pro largiendis munusculis, necessario requirere debeat Prælatus consensum ipsius Conuentus. Quod intellige, non obstante consuetudine in contrarium. Licet enim lex noua speciales consuetudines non tollat (ut probat tex. in cap. 1. de Constit. lib. 6.) benè tamen tollit generalem consuetudinem: qualis erat ista, nimirum licentia per solos Prælatos ad munuscula largienda, ut docet gl. And. dict. cap. 1. vers. Singularium, & Feli. in cap. Super literis. num. 8. vers. Tertia regula. de Rescript. ubi idem dicit in consuetudine multum vulgari, quæ etià præsumitur à Papa sciri.

Sed aduerte non esse necessarium, ut ad singulas licentias requiratur Conuentus. Sufficit enim, ut semel Conuentus tribuat Prælato facultatem concedendi huiusmodi licentias inferioribus, & ut etiam ipse possit donare munuscula. Et ita consultus sæpe respondi. Quinimmo puto ad ista minima sufficere tacitum consensum Conuentus, quem habent ubique Prælati, ex Bellam. decis. 695. ad fin. & Rota. in dict. decis. in nou. 466. in fi.

f In §. †. *Neque verò quispiam.* Nota ex
 80 hoc §. Non excusari Religiosum, quominus cōtraueniat huic Cōstitutioni, nec incurrat poenas ipsius, eò quod munera mittat cuique personæ, quantumvis qualificatæ.

t Ibi, † *etiam proprio loci Ordinario.* &c.
 81 Nota nemini licere dare munera loci Ordinario, etiam ex causa, & occasione benedictionis, vel susceptionis habitus Regularis, primæ tonsuræ, aut professionis Monialium, tam ei subditarum, quam non subditarum.

Quod

Quod intellige de muneribus pecuniariis, ac de aliis datis tanquam pro pretio prædictorum spiritualium; per tex. in cap. Ordinationes. iuncta ibi gl. verb. Intentione. 1. quæst. 1. secus si gratis aliqua dentur in remunerationem laboris, & in grati animi significationem, ut probat text. in cap. Placuit. 1. quæst. 2. Ingratitudo enim, ut minimum, est peccatum veniale, ut probat D. Tho. 2. 2. quæst. 107. art. 3. Absit autem credere Papæ mentem fuisse tollere gratitudinis virtutem, maxime à personis Religiosis eximereque Moniales ab ea obligatione per quā cuncti tenemur exhibere nos, scilicet gratos beneficientibus nobis, cap. Ecclesiasticis. iuncta ibi gl. 1. 2. quæst. 2. Faciunt latè tradita per Nauar. circa hanc obligationem gratitudinis, & remunerationis in lib. de Redditi. Eccles. quæst. 1. moni. 36.

v 82 Ibi, † *vel cuiumque etiam simplici, & particulari Religioso.* Nota etiam prohiberi munerum largitiones inter ipsos Religiosos. Quod intellige, primò de Religiosis propter quorum dotes potest aliqua ambitio timeri; ut colligitur ex illis verbis ibi; *nè praua ambitione impuls.* &c. Vnde si sint simplices, idiotæ, vel alterius Religionis, vel aliàs nulla ambitio cogitari aut timeri possit, nō includuntur sub hac prohibitione.

Secundò intellige procedere hanc prohibitionem ex præsumpta causa ambitionis. Vnde si ea cesset, cessabit etiā prohibitio, saltem in Foro conscientiae. arg. cap. Is qui fidem. iuncto cap. Tua. de Sponsal. quatenus probant legem fundatam in præsumptione non obligare in Foro conscientiae.

x 83 Ibi, † *nisi rerum minimarum.* Nota fallentiam ad præcedentem notulam, scilicet fieri posse inter ipsos Religiosos largitiones munerum de rebus minimis; dummodò fiant de licentia expressa, & in scriptis suorum Superiorum. Circa hoc obseruado. Primum hanc fallentiam apponi, fierique in Religiosis de quibus ambitio aliqua timeri potest; scilicet ab istis donari posse minima de licentia expressa, & in scriptis Superiorum.

Secundum in aliis Religiosis in quibus prædicta ambitio non timetur, non esse

necessariam licentiam Superioris expressam, & in scriptis; sed sufficere licentiam tacitam; & multo magis verbalem, saltem in Foro conscientiae.

Quod certè inter ipsos Religiosos eiusdem Conuentus, videtur satis probabile; cum tunc nihil aliud fiat, quàm transferre peculium vnius Monachi in alium. dummodò nō sit de pecuniis; nec vestibus, nec libris, sed de aliis utensilibus, & esculentis. Et sic videtur limitandum, & intelligendū quod habemus in nostris Statutis. 2. parte cap. 19. num. 6. prohibentibus donari aliquid etiam inter nos sine licentia proprii Prioris, scilicet sufficere quoad minima utensilia, & esculenta, licentiam tacitam, siue præsumptam; pro ut hactenus consuetudo obseruauit.

y 84 Ibi, † *de licentia expressa, & in scriptis Superiorum.* Nota licet de iure antiquo sufficeret Monacho, saltem quoad Deum, licentia tacita, & generalis Prælati, quæ alias dicitur præsumpta, ad hoc ut sibi liceret dare aliqua munuscula, absque alia licentia expressa, & speciali; ut docet Naua. Comment. 2. de Regul. num. 20. (quia taciti, & expressi regulariter eadem est virtus, l. Cum quid. ff. de Reb. credi. cap. 2. de Rescrip. gl. In l. Expressè. ff. de Regu. iur. & ibi Deci. & Card. in cap. Cum Ecclesia. de Caus. pos. & ibi Panor. num. 49. Quinimò non tam requirebatur licentia, quàm consensus Prælati; & ideò sufficiebat tacitus, vel ut expressus, post factum, præstaretur à Prælato. Bellam. decis. 695. ad fin. Rota in nou. 466. in fi. Nam ubi requiritur licentia Superioris, non sufficit tacitus consensus, ut tradit Lap. allega. 86. num. 3. ubi Mandos. plures allegat, sequentes hoc dictum tanquam fing. Dixi de iure antiquo. Nam de iure speciali quorundam Ordinum, ut in nostro 2. par. Statutorum. cap. 24. num. 17.) non tamen posse dari, nec recipi vlla munuscula, nisi prius licentia obtineatur à Præsidente.

86 Hodie tamen per hanc Extrauag. requiritur non solum licentia expressa, sed etiam ut detur in scriptis. Sed intellige (ut dixi in proxima notula) non requiri specialem in quacumque largitione munusculorum: sed sufficere generalem. Ratio est quia à iure

iure communi non recedimus, nisi quatenus ius nouum cogit. l. Præcipimus. C. de Appel. sed de iure antiquo sufficiebat licentia generalis, & tacita, per dicta supra, & per hanc Extrauag. recenter requiratur expressa in scriptis, nihil addens vt sit specialis in quacumque largitione. Ergo sufficit vt sit generalis in scriptis.

87 Nouitiis autem sufficit sola licentia verbalis, vel præsumpta Prælati, aut magistrorum eorum. Quia cum de solis Professis loquatur hæc constitutio: standum est iuri communi antiquo, quoad ipsos Nouitios.

z In §. † *Insuper prohibemus.* Nota in 88 hoc §. Prohiberi. quamplures causas vanas, & profanas, ob quas nullo modo munerum largitiones fieri possunt per personas Regulares. Et merito. Si enim bona Ecclesiastica Clericorum secularium, sub poena peccati mortalis, & etiam restitutionis, secundum magis communem opinionem, nullo modo possunt impendi in usus vanos, & profanos, vt latè probat Nauar. lib. de Redd. Eccles. quæst. 1. à moni. 20. & dicemus verb. Testamentum. Differ. 11. quântò minùs bona Ecclesiastica Regularium, & Monasteriorum, possunt in eosdè impendi?

A Ibi, † *nisi re ipsa pro diuino cultu.* Nota 89 ob cultum diuinum, & in honorem Sanctorum; puta pro festo Corporis Christi, & aliis festiuitatibus Sanctorum, iustè, ac licitè expendi posse per Regulares; & earum occasione, & intuitu, munera donari. Quod nota pro nona fallent. ad regulam huius constitutionis.

B Ibi, † *& veris Christi pauperum indigen-* 90 *tiis.* &c. Not. decimam fallentiam, scilicet munera tribui posse intuitu eleemosynæ, & pro subleuandis veris Christi pauperibus.

91 Nomine autem pauperum, intellige non solum egenos qui ostiatim petunt eleemosynas; nec solum eos qui indigent necessariis ad vitam seruandam; quales sunt omnes, qui labore manuum suarum sustentantur; & alii non habentes sufficèntes redditus, aut pecunias, vnde possint se, ac familias suas sustentare: sed etià eos, qui licèt habeant necessaria ad vitam, non tamen ad se decenter pro sua qualitate, & conueniètia sui status, sustentandum; quales sunt

quamplures nobiles, domicelli, & ingenui. Ita probat tex. in cap. Consideranda. & in cap. Est probanda. 86. dist. Caieta. 2. 2. quæst. 43. artic. 3. Bart. in l. 1. num. 36. C. de Sacrosan. Eccles. Nauar. lib. de Red. Eccles. quæst. 1. num. 3. & in Man. cap. 17. num. 93.

92 Et aduerte non solum posse fieri eleemosynas paruas præfatis personis; sed etiam magnas, si suppetant facultates. Quia bona Monasteriorum superflua, sicut alii redditus Ecclesiastici superflui, sunt in usus pauperum impendenda. cap. Quia tua fraternitas. 12. quæst. 1. cap. Aurum habet Ecclesia. cap. Gloria Episcopi. cap. Apostolica. 12. quæst. 2. gl. In cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. Nauar. comment. 3. de Regul. num. 16. vers. Dixi quinto. & lib. de Redd. Eccles. quæst. 1. moni. 42. quia largiri aliquid in eleemosynam, non est donare, sed bona Monasteriorum ad eorum utilissimos usus infumere, vt docet Naua. in Man. cap. 26. num. 39. & comment. 2. de Regula. num. 41. Tùm quia eleemosynæ, quò maiores sunt; eò, ceteris paribus, sunt magis piæ, & Deo gratiores. cap. Non mediocriter. de Conse. dist. 5. Tùm etiam, quia si licèt plures facere eleemosynas minutatim per annum: multo magis licebit eas facere simul, teste D. Hiero. qui scribens ad Rusticum Monachum, inquit gratius esse 93 Deo simul, quàm minutatim omnia bona pauperibus largiri. refert, & sequitur Naua. comment. 2. de Regula. num. 41. & idem docet comment. 1. num. 30. & prædicta confirmantur statuto nostro 2. par. cap. 20. num. 1. quod valde hortatur Priores ad eleemosynas largè faciendas pro facultate domorum eorum.

54 Obseruent tamen Religiosi, si sua Monasteria, & Conuentus, indigeant nec sibi sufficiant redditus quos habent vel eleemosynæ, quibus viuunt; ad onera quæ habent, commodè supportanda, se inordinate facturos si eleemosynas vel pecunias ex Misis, vel aliunde quæsitæ erogent in alios pauperes, etiam consanguineos, vt significat hic tex. ibi, seruato in hoc charitatis ordine &c. & probatur argum. dict. cap. Est probanda. 86. dist. & l. Si quis ad declinandam. C. de Episcopis, & Cleri. & sen-

& sentit Nauar. comment. 3. de Regul. n. 7. vers. Dixi quintò. in fin. Plus enim tenentur suis Monasteriis à quibus aluntur, & quorum sunt omnia quæ adquirunt; quàm extraneis, & etiam consanguineis. Charitas quippe benè ordinata incipit à se ipso.

95 Præterea nomine pauperum, intellige nō solum prædictos; sed etiam alia opera pia; vt intelligit D. Tho. 2. 2. quæst. 185. art. 7. in corp. & ad 2. & Quodlib. 6. art. 12. & probatur in cap. De redditibus. & in cap. Quatuor. 12. quæst. 2. & docet Nauar. dict. lib. de Reddi. quæst. 1. moni. 20. num. 1. & moni. 26. nu. 2. & in Man. cap. 17. num. 29. vers. Quarto. & nu. 93. post Adria. in 4. de Reslit. quæst. 12. col. 7. Quia ea quæ superfluum de bonis Ecclesiasticis, non debentur solis pauperibus; cum etiam in fabricas, ornamenta, & id genus alia, diuino cultui congruentia, sint impertienda.

96 Quæ autem sint opera pia, & quæ veniant nomine, seu appellatione operum priorum, colligi potest ex gl. in l. Si quis Titio. ff. de Lega secundo. & ex traditis per Bal. in Auth. Similiter. per totā, C. Ad l. Falcid. vbi explicat quæ dicatur pia causa, & per Guido. Papam, quæst. 576. nu. 3. & per Roma. in Repet. dict. Auth. Similiter. & per Naua. dict. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 26. num. 2. & per Cordub. lib. de Casibus conscientiar. quæst. 54. fol. 148. in fi. Ex quibus collige ea omnia, & sola, esse opera pia, quæ ad diuinum cultum, pietatem, & misericordiam pertinent. Adde not. verb. Legatum. Differ. 3.

97 Ex qua resolutione infertur primò Religiosum de licentia sui Superioris solius (quippe ad largiendum eleemosynas non aliud requirit Papa hic, vt infra videbimus) posse dare eleemosynam ad dotandum orphanam; non solum extraneam, sed multo magis propinquam, vt docet Nauar. comment. 2. de Regula. num. 41. post med. & dict. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 27. in fin. iuncto num. 1. ibid.

Quin immo non solum ad dotandum omnino orphanam, & pauperem; sed etiam filiam fam. etiam nobilem, non habentem dotem competentem vt inueniat sibi æqualem. Huius enim etiam poterit iuuare dotem, dando bonam eleemosynam, si va-

leat, vt sic inuenire possit sibi æqualem. Naua. in Apolog. quæst. 1. moni. 77. nu. 4. & de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 27. nu. 5. in fin.

Idem videtur dicendum de viro qui propter pauperiam, vel eo quod nō habeat sufficiens patrimonium, non potest contrahere matrimonium cum sibi æquali; cū eadem sit ratio in virisque pietatis, & eleemosynæ. arg. supra ex proximè dictis.

Secundò infertur posse similiter adiungere fratrem, aut nepotem, vel alium quemlibet extraneum literis vacantem, & nihil de suo habentem; licet alias scholaris prædictus habeat patrē diuitem. Ratio est, quia prædictus scholaris iure potest dici pauper, & aliena ope indigens, ex quo nihil habet; cum, viuentē patre, bona illius nō sint filii, nec pater teneatur filium in studio alere, sed tantum domi sibi inseruientem. l. Si quis à liberis. ff. de Liber. agno. l. Nec filium. C. de Pat. pot. cap. fin. de Conuers. in fid. ibi, *pueri post triennium apud patrem non suspectum alii debeant, & morari.* Bart. in l. De bonis. §. Non solum. ff. de Carbonia. edic. & in l. 1. §. Neque castrense. num. 8. ff. de Colla. bono. Rojas in Epito. succes. cap. 7. num. 40. in fin. & docet in specie prædictum corolarium in Beneficiario habere bona superflua Naua. conf. 59. de Præben. num. 4.

Tertio infertur, etiam posse dare eleemosynam ad dotandum aliquam virginem, vt ingrediatur aliquod Monasterium, quia eadem est ratio huius donationis, & alterius ad nubendum. immò hæc est magis fauorabilis; quia Deo magis accepta, iuxta illud Apost. 1. Corin. 7. *quod si non nupsit, melius facit.*

Quartò infertur etiam posse largiri eleemosynam pro redemptione alicuius captiui, & incarcerati, etiam pro maleficio, secundum Bal. dict. Auth. Similiter. C. Ad l. Falcid.

Quintò infertur, etiam posse subuenire ei qui ea quibus indiget non potest aliunde habere, nisi ex his quæ habet; quæ quimen non licet, vel non decet eum vendere: vt sunt plures agricolæ, & alii, habentes possessiones vnde sustentantur, quas non licet, vel non decet eos vendere. Nam talis

lis subuētio, etiam erit opus pium, & elemosyna, vt tradit Nauar. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 27. in fin. Quod est notādum contra plures creditores qui sine vlla misericordia cogunt debitores suos vèdere multo minus iusto pretio eorū possessiones. Et multo magis est notandum contra aliquos diuites habentes superflua, qui sunt immisericordes erga constitutos in aliqua necessitate, si aliās habent bona, quæ vendere possint: non attendentes non semper licere, aut decere prædictos ea vèdere.

Sextò infertur etiam posse remunerare obsequia honesta, ac beneficia sibi exhibita, siue à cognatis, siue ab aliis extraneis; quia talis largitio est debita de iure naturali, quo tenemur ad antiodora. cap. Ecclesiasticis. 12. quæst. 2. iuncta ibi gl. & probatur argum. cap. Ad hæc. & cap. Relatum. 2. de Testam. Tūm quia est opus pium secundum Cordub. dict. lib. de Casi. consci. quæst. 54. fol. 148. col. 2. in fin. vbi fol. 150. tenet suprà dict. illationem. & nimirum nō solum posse dare quantum satis est ad satisfaciendum obsequiis, & muneribus acceptis, vt testatur Communis, de qua per Alex. las. & Deci. in l. Si donatione. C. de Collatio. post Bart. in l. Si quis pro eo. §. 1. ff. de Fideiuss. sed etiam aliquid vltra; arbitrio cordati viri; teste Nauar. dict. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 36. num. 2. Non enim satis gratus est qui solummodo ad æqualitatē beneficii accepti compensat, secundum D. Tho. 2. 2. quæst. 106. art. 6. quia magis inspiciendus est animus, voluntas, ac affectus quo fit beneficium; quàm ipsum donum. Et ex ipso affectu augetur mirum in modum ipsum donum oblatum, iux. illud Matth. 21. vers. 3. *verè dico vobis; quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit.* Et hanc Constitutionem non loqui de donationibus remuneratoriis; sed tantum de gratiosis, aut ambitionis causa factis, docet Rodrig. 1. par. Quæstionum Regul. quæst. 27. art. 6.

Septimò infertur etiam posse dare elemosynam ad erigendam aliquam Ecclesiam, vel Basilicam, vel ad ornamenta Ecclesiæ, vel ad nutriendos infantes expositos in Ecclesiis, vel hospitalibus, vel ad

alia huiusmodi, iuxta not. per Nauar. in Man. cap. 17. num. 93.

C Ibi, *† aut aliās in rebus licitis, & per Capitulū generale, aut prouinciale non prohibitis.* Not. ad confirmationem eorum quæ suprà diximus, videlicet non prohiberi per Papam hic munerum largitiones licitas, & quæ ante hanc constitutionem fieri poterant; sed tantum illicitas, & prohibitas, siue à iure, siue à regulis, & statut. Religionis.

D In §. *† Declarantes.* &c. ibi, *hospitalitatem, præsertim erga pauperes, & peregrinos.* Not. decimam fallentiam ad istum text. videlicet Religiosos, & Monasteria, eorumque Superiores licite posse, immò, & debere impedire bona superflua, facereque munerum largitiones intuitu hospitalitatis. Hæc enim inter opera pietatis etiam connumeratur, vt probatur in §. 1. dist. 42. & est debita ab Eccles. maximè Religiosis, cap. de Monachis. de Præb. cap. 1. 82. dist. & 42. dist. per totam. facit illud Ciceronis 2. Offi. *Decorum valde est patere illustribus hospitibus domos virorū illustriū.* Quod intellige de honesta, discreta, ac decente hospitalitate, secundum Nauar. lib. de Reddi. Eccles. quæst. 1. moni. 27. num. 2. & melius in Apolog. quæst. 1. moni. 78. num. 2. Dixi de honesta (licet ipse non declararet.) Nam Religiosus non debet recipere in hospites personas suspectas, & multo minus feminas; quippe hoc prohibitum est per Motum proprium Pii V. & Grego. xij. ne scilicet tales ingrediantur claustra Monasteriorum. Dixi (discreta) ad excludendam, comprimendamque multitudinem, & petulantiam multorū hospitum, qui data opera se conferunt in Monasteria ad comedendum bona pauperum, cum aliās ipsi sint diuites. Tales enim hospites, aut vix sunt recipiendi, aut transacto vno die dimittendi. Non enim decet vt Prælati Religionum præbeant se talibus remissos, & multò minus beneuolos. Intellige tamen prædicta non indistinctè, per ea quæ infrà pag. seq. dicuntur. Dixi (decen- te.) Quia oportet vt fiat hospitalitas secundum qualitatem hospitis, & recipientis. Non enim decet amatores paupertatis, vt laute, & prodigè nimis patrimonium Christi impendant, etiam in personas qualifica-
tas.

tas. Et ideo licet ob qualitatem personæ, fieri debeat aliquis excessus ab ordinario Cōuentus. Prudētē tamē, ac sanctē id fieri debet, ita ut hospites ex frugalitate magis edificētur; quā ob exuperantiā, & excessum murmurent, ac irrideant post discessum.

100 Vltimò aduerte, etiam ad cōiuiua necessaria licere aliquando ipsis Religiosis expensas aliquas facere. per text. in cap. Cōiuiua. dist. 44. docet Nauar. loquens de superfluis Beneficiorum, in lib. de Reddit. Eccles. quæst. 1. moni. 27. in fin.

101 Iam verò quæro hic, vtrum hodie post hanc Constitutionem sit benè impensum, quod in quibusdam Monasteriis solebat antea impendi, in hospitium suscipiendos aliquot consanguineos, ac Iurisconsultos, aut nobiles illac transeuntes, aut ad ipsa per aliquot dies animi recreandi gratia se se recipientes?

Et videtur primò non rectè expendi. Nā & ante hanc Constitutionem non defuerunt aliqui qui id putarent, quorū meminit Naua. in Apolog. moni. 78. n. 1. quanto magis hodie? Quia talis impenſa potest summam facere 30. 40. & 50. ducatorum iuxta dies hospitii, & comitatum quem deferunt. vnde cū ex hac voluntaria hospitalitate prouenire possit idem damnum ipsis Monasteriis, quod ex muneris largitione: videtur ex paritate rationis non licere. Nā vbi est eadē ratio, idē ius esse debet. l. Illud. ff. Ad l. Aquil. l. vlti. C. Ad l. Falcid. maxime in fauorabilib. qualis est hæc constitutio quoad bona Monasteriorum. argu. Regul. Odia. de Reg. iur. lib. 6.

Sed contrarium est tenendum. Quia hospitalitas sine distinctione habenda est cum omnibus, & circa omnes. cap. Quiescamus. dist. 42. Tum quia prædicta hospitalitas nō est voluntaria, cū non accerſantur prædicti hospites data opera; immò eos ægrè ferunt Prælati, ut notum est. Et ideo dicitur adagio Valentino, *Hofſtes, y peix menut, à tres dies pur.* Tum quia tantū abest esse damnosæ, & præiudiciales Monasteriis prædictas hospitalitates; ut potius sint artificium acquirendi; & conciliandi voluntates eorum qui fouerunt, aut fouendi potestatem habent iura, & causas Monasteriorum in iudicio, & extra illud. Et ita saltem

mediatè sūt in Monasteriorum vtilitatem. Dummodo ita fiant, ut absit epularum exquisitarum, vel opiparorum vinorum nimia exuberantia. arg. cap. A crapula de Vita, & honest. Cleric & cap. Ecclesiæ principes. dist. 35. & docet Nauar. dict. Apolog. moni. 78. num. 2. vbi tenet hanc partem. Vnde cū licita fuerit prædicta impenſa ante hanc Extrauag. secundū Nauar. vbi supra, infertur etiam hodie licitam esse, per ea quæ sup. sepe annotauimus; & satis probat nostra Constitutio in versu. *Si quos verò ditiores, ibi, deuotionis, &c.*

Vnde non obstant in cōtrarium adducta. Quia ex prædictis constat non esse nociuā Monasteriis præfatam impenſam, sed potius vtilem. Et sic cessat in ea ratio huius Constitutionis.

102 Ex prædicta resolutione infertur licitas esse munerum largitiones, quæ sūt beneficioribus Monasteriorū, & etiā iis qui sperantur aliquando posse benefacere; quia similes largitiones dantur ad lucrum, siue (si ita loqui licet) vsuram; & potius in cōmodum, quā in damnū Monasteriorum redundat. Et per consequens licitè fieri possunt. Quod nota, quia quotidianum.

E In §. † *Pari etiam ratione.* Nota ex hoc §. 103 recipientes munera hic prohibita, quicumque illi sint, teneri ad restitutiones eorum, etiam nulla expectata Iudicis sententia, aut declaratione. Ratio est, quia qui recipit alienum ab eo qui non est dominus, nec habet facultatem, seu potestatem donandi, tenetur ad restituendum illud. c. Si res aliena. 14. q. 6. c. Peccatū. de Reg. iur. lib. 6. sed tale est munus datum à Religioso, siue subdito, siue Superiore in casibus hic prohibitis, ut supra probatū est in princip. ergo recipientes illud, tenentur ad eius restitutionē. & sic patet, tā Religiosos dantes, quā recipientes, non solum peccare mortaliter, sed etiā teneri ad eorum restitutiones.

F In versu † *Hanc autem restitutionē.* In hoc versu declaratur quomodo, & cui debeat fieri restitutio; & tollitur omnis remissio, siue cōdonatio. Et meritò, quia ut sup. diximus, qui donare nequit, nec gratis remittere potest. Communem dicit Hippol. Rimin. §. 1. num. 302. Inst. de Donatio.

G In §. † *Quod si quis.* Nota poenas Religiosorum

Oo

forum

forum contravenientiū huic Constitutioni; nō inferri, nisi tantū cōtra Religiosos donantes; non tamē contra alios recipientes; vt ex qualitate pœnarū, & ex cōtextura verborū constat: licet aliās pœna inflīcta vni ex correlatiuis, censeatur appōita, ac inflīcta etiā alteri, licet de eo nihil dicatur. l. 1. C. de Cupress. lib. 1. c. Si cōcubine. de Sēt. excom. c. Nuper. vers. In primo. eod. tit. vide Naua. in Man. c. 27. num. 51.

H In §. † *Volumus autem.* Nota hanc constitutionem non solum debere legi quotannis in Capitulis Monasteriorum, vt infra dicitur; sed etiam esse exarandam, atq; scribendam in libris quorūcumq; statutorū ipsarū Religionū, vt sic obliuioni nō tradatur, sed perpetuō obseruetur. Quod nō video obseruari, sicut nec omnes formas hic præsriptas, nec pœnarum inflīctiones.

Denique circa ea quæ diximus sup. nu. 31. nempe Religiosum quicquid acquirit, acquirere suo Monasterio dum manet in illo; notandum est idē additum fuisse, *dum manet*, quia Religiosus, si eligatur in Prælaturum alterius Monasterii, desinit esse filius Monasterii, in quo professionem fecit, durante Prioratu; & fit filius Monasterii cuius est Prior: & consequenter quicquid acquirit de nouo, siue ex testamento alicuius, siue ab intestato, siue ex aliqua arte, vel ex editione aliquorum librorum, si edat; etiā si in domo suæ professionis eos cōposuerit; acquirere Monasterio, cuius est Prior. Hoc probatur arg. cap. vnici, 18. q. 1. vbi habes Religiosum factum Episcopum acquirere suæ Ecclesie, & non Monasterio, cuius fuerat filius, quicquid ex hæreditate paterna sibi post Episcopatum adeptum obuenerat. quem text. refert D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8. ad 3. & Sot. lib. 10. de iust. & iur. q. 5. art. 7. Et tenet expressē in Religioso facto Beneficiario, Frac. Marcus decis. 104. n. 3. p. 1. Panor. in c. Cū olim. 2. n. 6. de Priuile. Azor 1. p. lib. 12. c. 10. quæst. 6. & in specie nostra Leonard. Lessius de iust. & iure lib. 2. c. 41. dubita. 11. n. 91. & 92. & Azor vbi sup. q. 7.

& ante eos Bar. in l. Si seruus. 21. n. 6. ff. de Stipu. seruo. Naua. in cap. Non dicatis. 12. q. 1. n. 6. Et probatur in nostris statutis 2. p. c. 3. §. 12. vbi quicquid datur Priori, fit domus cui præsidet, & non domus professionis eius, nisi qui donat apertē aliud voluerit. Et in acquisitis ex industria est alia ratio; quia nimirum omnes fructus collecti ex re non fructifera, spectant ad eos qui sua negotiatione eos acquirunt; etiam si ex re aliena, etiam furtiua, eos lucrati sint; vt docet Naua. c. 17. n. 25. Armilla verb. Fructus. n. 2. in fin. Coua. lib. 3. Variar. c. 3. n. 6. Ange. verb. Restitutio. 1. col. 9. vers. Quid si res. Sot. lib. 4. de Iusti. q. 7. art. 2. col. 6. vers. De negotiatoribus. Barbosa. in l. 2. in prin. n. 8. par. 1. ff. Solut. matri. Rebel. de Obliga. iusti. 1. p. lib. 2. q. 4. n. 6. & Paul. Comit. lib. 3. Resp. mora. q. 36. n. 4. Vnde licet Prior v. g. typis mandet libros à se in domo sue professionis cōpositos; quicquid ex eis acquirit, nō spectat ad domū professionis eius, sed ad domum cui præsidet: etiā si sine verū prejudicio concederemus dictos libros esse domus professionis eius. (Nā libri manu scripti semper sunt Religiosi, & eos secū defert quocumque vadat, tametsi se transferat in aliam Religionem) Et ratio est, quia omne tale lucrum confurgit ex negotiatione eius, & non ex libris, qui de se nō sunt fructiferi. Quod etiam patet, quia potest dare eos alicui typographo, vt sumptibus eius impriantur: (vt quotidie fit; quia vix est domus quæ velit id suis sumptibus, & laboribus facere, nesciens an liber futurus sit acceptus) quo in casu non potest vlla domus prætendere partē ex lucro per dictū typographū capto. Dixi denique, *Dum manet Religiosus in Monasterio*, quia si vadat hospitari ad aliam domū, quicquid acquirit ex sua arte, seu industria, saltem inter nos, non acquirit domui suæ professionis; nec domui vbi hospitatur: sed, vel datur pauperibus, vel paruis domibus Ordinis egētib. Ita habetur 2. p. Statut. nost. c. 21. §. 9. Quæ omnia tene mente, quia forsan pauci hoc sciunt.

NEGOTIATIO.

SUMMARIVM.

A Dunare copiam mercium, vulgō agauellar, vt sic res carius vendantur, non

est prohibitum in Foro exteriori. Benè tamen in Foro animæ.

DIF.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **N**EGOCIARI causa lucri in Foro contentioso licitum est, vt in l. 3. §. Iura. ff. de Eo quod certo loco. & in l. vnica. C. de Senten. & interlocut. omnium lud.

2 In Foro autem animæ, non licet; quando aliquis emeret magnas quantitates tritici, vel alias merces; & coadunatio est tanta,

vt ex inde annona publica fieret carior, secundum Cardin. Alex. in capit. Qualitas lucri. de Poenit. dist. 3. Pro quo est optimus text. in capit. Quicumque. 14. quæst. 4. Itaque isti mercatores, vulgò dicti, *agauelladores*, licet in Foro exteriori non puniantur, extra casum tritici puniuntur tamen in Foro conscientiae, & poenitentiali.

SUMMARIVM.

1 **M**ERCATOR faciens moatras, non punitur in Foro exteriori. 2 Bene tamen in Foro conscientiae.

DIFFERENTIA SECVNDA.

1 **M**ERCATOR vendens candido animo suas merces volenti eas statim reuendere ob necessitatem quam habet de pretio; si eas priuatim reemat, quia alius non offert se emptor: in Foro exteriori excusatur, nec reprobat talis contractus, secundum Siluest. verbo Vsuræ. 4. Mercad. lib. 2. de Contractib. cap. 21. & Nauar. capit. 23. num. 91. dummodo reemat iusto pretio, etiam rigoroso.

2 In Foro verò conscientiae, nisi res publi-

cæ venditioni exponatur, non caret scrupulo, secundum Mercad. tractat. 1. cap. vlti. De las baratas. fol. 70. adde not. infra verb. Vsuræ. Differ. 14. Tu dic quando mercator non vult mutuare indigenti, sed ei credit merces offert, & vendit, quò statim eas minori reemat: tunc dici *mobatra*, & minime licitam, saltem præsumptiuè. Et ideò etià in Foro exteriori sub poenis prohibetur. teste Rebello de Obligat. iusti. 2. par. lib. 9. quæst. 7. num. 7.

SUMMARIVM.

1 **N**ON potest mercator pacisci certum interesse in cambiis ad certum locum. 2 Bene tamen potest id facere in Foro conscientiae, si cambium seu interesse est æquum.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **E**XTRAVAGANS Pii 5. de qua per Nauar. cap. 17. ad fin. litera M. qua prohibetur, ne dans pecuniam ad cambium certo in loco ad primas nundinas, possit pacisci certum, & determinatum interesse, etiam in casu non solutionis; procedit tantum in Foro exteriori.

2 Attamen in Foro interiori licebit prædictum interesse pacisci, quando certificatio esset æqua coram Deo, vt annotauit Nauar. loco supra citato versic. Sextò. Reddens de hoc rationem; quia scilicet prædicta Extravagans fundatur in præsumptione. Faciunt not. infra verbo Vsuræ. Differ. 2.

SUMMARIVM.

1 **R**ECAMBIARE cambium non solum, licitum est in Foro exteriori. 2 Non tamen in Foro conscientiae.

DIFFERENTIA QVARTA.

DANS pecuniam mercatori, & ab eodem schedulam cambii accipiens, remissam alii mercatori, vt intra tot dies eam soluat: si ille mercator dictam schedulam acceptare nolit, vel non appareat talis mercator, vel si eam acceptet, & ad diem in schedula præstitum nō soluerit, statim in Foro exteriori recābiatur pecunia cū magno interesse: ta-

lis recābiatio in eo Foro minimē reprobat, sed permittitur, & approbatur, teste vsu & consuetudine generali totius Orbis.

2 In Foro verō conscientie, secus est. Nam etsi in poenam fallentis, & non satisfacientis, id vsu receptū sit: quia tamē sunt poenæ exorbitantes, minimē in Foro anime licite recipi possunt, vt late probat Mercad. in tractatu de Cambiis. cap. 1 o. per totum.

N V L L I T A S.

SVMMARIVM.

1 **O**btinens Prioratum, seu Cathedram votis inhabilitatis, securus est in Foro ex-

teriori, donec declaretur electio, seu provisio nulla. secus in Foro conscientie.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **O**BTINENS Abbatiam, Prioratū, vel Cathedrā mediis muneribus, & subornationibus; vel median-
tibus votis in albo scholarium non scriptis, id est, *matriculados*; si talia suffragia per statuta inhabilitentur: licet in Foro exteriori securus sit electus ad prædicta munera, donec declaretur iudicialiter eius electio nulla. argu. not. Diff. 20. sub verb. Poena: in Foro tamen conscientie, tenetur resignare Abbatiam, Prioratum, & Cathedram, secundum Medin. 1. 2. quæst. de Legib. quem refert, & sequitur Lop. 1. par. cap. 122. conclus. 8. pag. 520. cōtra Sotum. Ratio est, quia illa inhabilitas, & priuatio votorū, nō indiget in Foro cōscientie vlla

declaratione. Non enim est poena, sed qualitas requisita ad validitatem electionis. Adde ad confirmationem, quæ tradidimus sub verbo Hereditas Diff. 10. num. 7. & 8. & melius Diff. 11. num. 5. & 6. ibidem. Et similem inhabilitatem, & incapacitatem statuit Rex noster Philippus, huius nominis 3. anno 1614. contra obtinentes à se quasumque dignitates Ecclesiasticas, & officia, & Commendas; obligans tam dantes, quàm recipientes munera pro eis obtinendis, seu procurandis, ad restitutionem acceptorum in conscientia, & renunciationem dignitatum, &c. absque alia declaratione.

SVMMARIVM.

1 **D**ECLARATVR l. Barbarius Philippus. ff. de Offi. Prætor. videlicet sententiam latam ab eo qui communiter reputatur verus Iudex, cū non sit; vel est à iurisdictione suspensus, valere in Foro exteriori.

2 In rebus tamen conscientie, & Sacramen-

tis Ecclesie, secus est.

3 Laicus reputatus Sacerdos, si absoluat sacramentaliter, an valeat.

4 Excommunicatio lata ab occulte excommunicato, valida est, quamvis multi teneant contrarium.

5 Fallit in duobus casibus notatis hic.

DIF-

DIFFERENTIA SECVNDA.

SENTENTIA lata ab eo qui occultè est infamis, excommunicatus, inhabilis, vel aliàs impeditus; publicè autem reputatur idoneus; valida est in Foro exteriori. vulgaris lex. Barbarius. ff. de Offic. Præsidi. l. 2. C. de Sentent. & interlocut. omn. Iud. cap. 1. quod incipit Infamis. §. Verumtamen. 3. quæst. 7. *Veruntamen, inquit Gratianus, si seruus, dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret; quāvis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei iudicata firmitatem tenet.* Per quæ iura apparet quod error communis facit ius, & communis tolerātia tribuit iurisdictionem non habenti, etiam inhabili; & sic gesta per Iudicem inhabilem, seu impeditum valere, & tenere dum toleratur in officio. Facit l. 3. ad Macedonia. ubi etiam excusat communis error habendo aliquem pro patre familiās.

Quod verum est in humanis, in quibus secundum humanam opinionem proceditur. Secus in rebus conscientiae, in quibus proceditur secundum diuinam veritatem. Ita Siluest. verbo Beneficium. 3. ante primam quæstionem. Sed optarem vt id exemplis declarasset. Nam contra ipsum facit Sacramentum poenitentiae pertinere ad animam; & tamen validè ipsum administrat Parochus occultè excommunicatus, vt docet Suar. Tom. 5. disput. 15. sectione 7. numero 3. aded vt quandiu denunciatus non est, quantumvis sit publicus; validum Sacramentum poenitentiae confert, secundum eundem Suar. ibidem disput. 14. sectione 1. numero 13. Similiter dispensatio super voto, vel in lege, indulgentiarum concessio, & similes actus subditis fauorabiles, etiam pertinent ad animam; & si fiant ab Episcopo, vel Prelato respectiue excommunicato occulto, vel publico non denunciato, valent, & tenent, vt docet idem Suar. dicta sectione 1. num. 14. Ac idem dicendum de omnibus aliis rebus emanantibus à iurisdictione, siue pertineant ad Forum contentiosum, siue non; quia sub nomine sententiae eos omnes comprehendimus. Sed pro Siluest. facit glossa verbo Approbat. in capit.

vn. de Voto. lib. 6. quatenus habet, in spiritualibus veritatem, & non opinionem attendi. Quam glossam probat Abbas in capit. 1. & 2. de Præb. non baptizato. & dicit esse digito ligandam Præpos. in capit. Rursus. Qui cler. vel vovent. Facit etiam Paris. lib. 7. de Resignat. Benefic. quæst. 24. à numer. 47. ubi numero 41. dicit dictam l. Barbarius non procedere in Sacramentalibus; benè tamen in Beneficialibus, & spiritualibus.

Hinc dicit glossa famosa, & vulgaris in capit. Dudum. in 2. de Elect. verbo Deceptæ. si quis laicus se gerat pro Sacerdote, cum re vera non sit, (vt contigit in loco del Pouo in Regno Aragonum, ubi quidam laicus Regni Franciæ, peritus, & veste Clericali indutus dixit se esse Sacerdotè, cum nō esset; deceptusq; Episcopus, ex habitu, sciētia, & falsa dicti laici relatione, contulit illi curam animarū loci prædicti, quam per triginta & tres annos ante Concil. Trid. exercuit, donec per quosdam cōpatriotas eius, fuit veritas detecta.) huius laici, licet ipse reputaretur Sacerdos cōmuni opinione, & habens curam animarū absoluat ad se venientes: nec communi opinione, nec collatione Beneficii curati facta à Superiore, validam tales absolutiones, nec etiam facient de attrito contritum; quia nullum fuit Sacramentum, sed magnum potius sacrilegium. Et sic quoad Sacramenta nihil operatur communis opinio, nec auctoritas Superioris in nō habente Ordinē Sacerdotalem. Hoc tantum operabitur, nimirum taliter cōfessos (si aliàs erāt contriti) saluari propter fidē Sacramēti, quam habuerunt. Et illam glossam sic declaratam, & intellectam, dicit communiter approbatam Navar. in c. Placuit. de Poenit. dist. 6. n. 177. & 179. Rip. in tract. de Peste. in c. fin. nu. 45. cū sequent. And. de Vega lib. 9. super c. 9. Cōcil. Trid. c. 41. ad fin. Abb. in d. capit. Dudum. num. 20. & probat Adrian. Quodlib. 5. quæst. 3. Ias. in dicta l. Barbarius. num. 63. & in l. Si vibana prædia. num. 7. ff. de Condict. indebit. Palud. in 4. dist. 17. quæst. 6. Quare quia multa pulchra, & notabilia, per dict. legem à DD. deciduntur;

ne præsens differentia, sic generaliter sumpta, confusionem pariat: ideo distinctè operepretium erit descendere ad singularia.

4 Et primò ex dicta l. Barbarius. infertur sententiam excommunicationis latam ab occultè excommunicato, validam esse. Ita in specie tenet Ricard. & Palud. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. Silu. verb. Excommunicatio. 3. §. 11. ad fin. Abb. in cap. Ab excommunicato. col. 2. num. 8. de Rescript. vbi dicit communem. & in cap. Ad probandum. num. 15. de Re iud. Et hanc esse veriore opinionem testatur Coua. in cap. Alma. 1. part. §. 11. num. 4. Sot. in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. col. vlt. Mantua. lib. 3. Locorum commun. cap. 1. Nauar. cap. 27. nu. 7. & 11. in fine. Idem tenet Innoc. in cap. Si verè. num. 3. de Sentent. excommunicat. vbi rationem reddit, scilicet quia dictam sententiam ferre videtur ipsa dignitas, & non persona excōmunicata. Allegat optimum text. in cap. Non ne. 8. q. 4. vbi prohibetur discedi ab Episcopo accusato ante sententiam; quia, *Lex inquit, Ecclesiastica Pontificem, ab aliis accusatum, priusquam sub luce obiecta constiterint, exigit non relinquit.* Aliam rationem tradit Abbas in dicto cap. Ab excommunicato. num. 8. Quia inquit, excommunicatio est iurisdictionis, & ea quæ fiunt à Iudice non notoriè excommunicato, tenent ratione publicæ utilitatis, vt in d. c. Ad probandum. de Re iudic. vbi text. à contrario sensu probat prædictā conclusionē; & eum ad id omnes notant, vt dicit ibi Fel. col. 2. vers. Ceterū quātum ad gesta. qui in 3. col. nu. 7. post primā limitationem, sequitur hanc partem: addens aliam rationem; quia scilicet excōmunicatio non debet esse deterioris conditionis, quàm alię sententię; immò maioris, quia facilius penetrat, quàm alię, cum non suspendatur per appellationem, etiam si sit iniusta. cap. Pastoralis. de Appellation. sed alię sententię latæ ab occulto excommunicato valēt; & non sunt nullæ, vt in dicto cap. Ad probandum. Ergo, &c. Facit & alia ratio, & erit quarta; quia excōmunicatus licet sit extra Ecclesiam, nihilominus confert Ordines; quod plus est, vt apparet, ex not. verb. Excōmunicatio. Dif. 13. nu. 5. Ergo potest alium excōmunicare. Ita arguit glos. 1. in c. fin. de

Ordin. ab Episcopo, qui renūciat. Episcopa tui. Adde Sot. vbi sup. vbi nulla alia ratione tenet hanc partem; nisi quia cum sententia, & actus iudiciales sint de iure positui, non censetur Ecclesia Iudices vsu iurisdictionis priuare, quousq; constet esse excommunicatos; & hoc propter bonū cōmune. aliās si actus excommunicatorum latenter, irriti essent detecta excōmunicatione, multi de suo statu dubitarent. Hæc est in effectu secunda ratio, de qua sup. Adde quintam rationem; quia si non posset excōmunicare occultus excommunicatus; nec posset etiā absolueret. Contrariorum enim eadem est ratio. At contrarium est indubitatum, scilicet si absoluat, validè absolueret; per Regul. cap. Venerabilibus. §. Vbi autē. de Sent. excōmunic. lib. 6. vbi absolutio facta à Iudice suo, quantūcumque iniusta, valet, & tenet; & docet Fel. vbi sup. Tñ quia si diceremus esse nullam, deciperet Ecclesia absolutum iniuste; vel saltem fieret magna iniuria bono communi. Nam quid amplius requirēdum est à subdito, quàm vt se subiiciat suo Prælato, & offerat se paratū ad satisfactionem, & sic petat absolutionem? At si detecta excommunicatione Iudicis, esset nulla prædicta absolutio: esset graue onus Reip. Christianæ quærere aliam absolutionem; & facere iterū prædictos humilitatis actus.

Quare pro bono cōmuni, & ratione publicæ utilitatis, proculdubio dicendū est excōmunicationem latā à Iudice tolerato, (licet aliās occultè excōmunicato) validam esse, ac tenere. Idem tenet Additio. Abbatis in Proëmio Decretal. n. 17. lit. l. & Addit. Bal. in l. 1. C. de Secund. nupt. nu. 3. lit. G. Ioan. Bapt. Ferret. cōsil. 9. incip. In quæstione de qua. col. 3. vbi plures citat, Mandos. ad Lap. Allegat. 89. n. 12. verb. Potest excōmunicare. vbi in fine dicit hanc partem esse veriorē, & magis cōmunē, ac magis æquā, & melioribus fulcitā rationibus. Vbi latè pro vtraq; parte.

5 Fallit tamen, quādo is qui eā obtinet, sciebat Iudicē esse excōmunicatū; quia tunc, licet teneat; venit tamen irritanda. Ita Abbas post alios in dict. c. Ad probandum. nu. 15. ad fin. Idē Abb. in c. Veritatis. n. 33. de Dolo, & contumac. & n. 42. Suar. 5. tom. Disput. 14. sect. 1. n. 8. dicit cōmunē Fel. in d. c. Ad probandum.

bādū. n. 7. & Paul. Comit. lib. 6. Resp. moral. quæst. 58. num. 12. ad fin. Sed hodie post Extrauag. Ad euitanda, etiam isto casu teneret, vt docet Nauar. cap. 9. num. 7. Et intellige hodie dici occultum, qui non est denunciatus, etiam si publicè sciatur esse excommunicatum, dummodò non sit notorius percussor Clerici.

Quamuis glossa in Summa 24. quæst. 1. & glossa fin. in dicto cap. Infamis. 3. quæst. 7. & glossa 1. in dicto cap. final. de Ordin. ab Episc. qui renunc. Episcop. teneant contrarium; videlicet, non tenere sententiam latam ab occultè excommunicato. Sequitur Perus. in cap. Pia. col. 3. de Exception. lib. 6. Ias. in dicta l. Barbarius. num. 61. Domin. in cap. Si is cui. col. 1. de Offic. deleg. lib. 6. Philip. Prob. in cap. Præsenti. nu. 2. de Sentent. excommunicat. eodem lib. Et hanc esse communem sententiam testatur Abbas in dicto cap. Ab excommunicatione. num. 8. & in dicto cap. Veritatis. num. 43. & in d. cap. Ad probandum. nu. 15. de Re iud. & Led. in 4. quæst. 24. art. 3. & docent alii, quos citat Fel. in dicto cap. Ad probandum. num. 7. in 1. Fallent. & Mandos. supra, inter quos refert D. Tho. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 2. ad tertium. Sed non loquitur de excommunicato occulto, sed generaliter, nimirum ab excommunicato non posse alium excommunicari. Quod intelligendum est de notorio, non tolerato. De quo etiam intelligitur cap. Audiuius. 24. quæst. 1. secundum Fel. in cap. Si verè. de Sentent. excommunicat. num. 7. & Innocent. vbi supra.

Nec obstat ratio dictarum glossarū (quæ multum astringere videtur, quæque me anticipem aliquantisper reddidit) videlicet, cum excommunicatus sit extra Ecclesiam, alium ab eo eiici ab Ecclesia non posse, dict. cap. Audiuius. At respondeo Dignitate hoc fieri, & non persona, vt dicit Innocent. & Felin. vbi supra, & Lap. d. allegat 89. num. 12. Non enim excommunicat, vt talis persona, quæ est excommunicata: sed vt habens potestatem à iure in dignitate, & Officio quod habet. Quia in quolibet Iudice duæ personæ considerantur; vna publica, & altera priuata: vt publica, excommunicat, & facit cetera quæ ad eius digni-

tatem; & Officium spectant. & vt priuata, excommunicatur, & elicitur ab Ecclesia, vt diximus supra Different. 3. sub verbo Iurisdictionis. num. 9. Facit quod dicit Covar. in dicto cap. Alma mater. 1. par. §. 7. nn. 9.

Nec obstat in hoc actu videri non versari vtilitatem publicam, immò grauamen; & sic videri cessare rationem dictæ l. Barbarius. in qua se fundat tota hæc validitas actuum. Sed resp. tolerantiam Ecclesiæ non se fundare in vtilitate huius, vel illius; sed in publica Reip. quæ communiter versatur in talibus actibus. Nam per accidens, & de raro contingentibus est, si actus sit tantum grauatorius alicui. Præcipue quia etiam solent illi actus, qui sunt aliquibus nociui, & grauatorii; aliis esse viles. Et ideo valor actionis non debuit inde pendere. Ita Suar. dicta disput. 14. sectio. 1. num. 10.

Nec obstat, ad ferendam sententiam requiri iurisdictionis vsum, cap. final. de Re iud. lib. 6. cap. fin. §. fin. de Offic. deleg. l. Imperium. ff. de Iurisdictione. omnium iud. quo vsum per excommunicationem est priuatus. d. c. Audiuius. 24. quæst. 1. cap. 1. de Offic. Vicar. in 6. cap. Si is cui. de Offic. deleg. eodem lib. cap. 1. de Supplend. neglig. Prælat. eodem lib. docet latè Suar. 5. tomo disput. 14. Sect. 1. per totam. D. Thom. vbi supra. Attamen resp. excommunicatum occultum non esse priuatum vsum iurisdictionis, nisi quando est notorius percussor Clerici, vel denunciatus. Tales enim Iudices occultè impeditos, & eorum facta, Prætor tuetur, vt inquit Innoc. in dict. cap. Si verè. & not. in cap. Nihil. de Elect. & in dicta l. Barbarius.

Nec denique obstat, vt iurisdictione, esse actum quemdam in comparatione ad homines. Id est, agi rem cum hominibus, à quorum communione excommunicatus maiori, est prohibitus, cap. Cum excommunicato. 11. quæst. 3. cap. Constitutionem. de Sentent. excommunicat. lib. 6. Ergo Iudex excommunicatus non potest vt iurisdictione, etiam hodie, non obstante Extrauag. Martini Quinti, cum dicta constitutio non intendat suffragari excommunicatis in aliquo; sed solum succurrere conscientis timoratis; & sic aliis communicandis

candis cum eis, vt in ea dicitur, & notat Felin. post alios, in dicto cap. Ad probandum. col. 3. in 2. Fallent. Resp. tamen verū esse peccare Iudicem excommunicatum, communicando, & sententiam ferendo: gesta tamen per eum, ratione publicæ utilitatis (vt dictum est) valere. Ita D. Tho. 2. 2. quæst. 60. art. 6. Sot. supra quæst. 1. art. 4. Nauar. cap. 27. num. 8. Suar. 5. tom. disput. 14. Sect. 1. num. 3. Henriq. tit. de Excommunicat. cap. 7. §. 6. vbi dicit non solum ipsum Iudicem peccare mortaliter, sed eum quoque qui illum induxit; nisi esset paratus. Addit vnum, quod ego non puto verum, nempe licet sententia lata ab excommunicato occulto, sit valida; posse nihilominus apud Superiorem excipi, elidique. Quasi velit, vt valeat dum ignoratur esse excommunicatum latorem illius. Secus hoc probato: & sic ope exceptionis posse annullari. Contra quod est ratio publicæ utilitatis, de qua supra. Et patet, alias non esse dictæ publicæ utilitati satisfactum plenè: & incidere remus in inconuenientia superius memorata in quinta ratione; & in ratione assignata à Sot. & satis probatur à contrario sensu in dicto cap. Ad probandū. & ibi notat Abb. num. 2. & 20. vbi expressè tenet cōtrarium, & dicit communem Suar. supra disput. 16. sect. 1. num. 7. in fin.

6 In altero etiam casu excommunicatio lata ab occulto excommunicato erit nulla, intelligendo pro occulto, etiam publicum, qui non est denunciatus. Qui casus non est adeo rarus, vt putat Suar. sed satis contin-

gibilis, præsertim inter Religiosos, vbi Prælati ignari Canonum, faciliè incurrunt in poenas aliquorum Motuum Propriorū Papæ; & sic persistunt vsque ad Visitam. Ponamus à Prælato recipi aliquem Nouitium publicè contra formam Extrauag. Xysti Quinti, & Clement. Octauī, vel introduci aliquam feminam in Monasteriū, vel alienari bona aliqua, non seruata debita forma, & sic incidere publicè in excommunicationem. Perspicuum est talem dum non declaratur, & denunciatur, excommunicatum dici occultum propter Extrauag. Ad euitanda; prout docet Suar. supra disput. 14. Sect. 1. num. 11. & 13. & consequenter subditos non teneri ipsum vitare. & nihilominus idē subditi non tenentur illi obedire, cap. Cum non ab homine. de Senten. excom. & dicemus Differen. 4. Ratio est, quia per dictam Extrauag. est in potestate subditi cum illo communicare; vel non cōmunicare. Si ergo talis præcipiat aliquid; & ob non paritionē, excommunicet subditum: erit nulla excomunicatio. Tūquia lata sine contumacia; cum nemo illi obedire teneatur. Tū quia notoria iniustitia reddit ipsam excommunicationem nullam, secundum Abbatem in cap. Ab excommunicato. num. 10. de Rescript. & docet in terminis Suar. supra dicto num. 15. Idem dic de dispensatione, absolutione, & aliis actibus; quia omnia sunt nulla. Dicta enim Extrauagans nihil ei faciet. Et cum est publicus, cessat ratio dictæ l. Barbarius.

SUMMARIVM.

1 IVDex occultè excommunicatus, impunè
2 in Foro exteriori exercet suum officium.
3 Secus in Foro interiori.

3 Sententia lata ab excommunicato denunciato, est nulla ipso iure. vide hic rationem.

DIFFERENTIA TERTIA.

3 EX prædictis collige vnam differentiam inter Forum exterius, & interius. Nam Iudex occultè excommunicatus, id est qui non est denunciatus, quoad Forū exterius, nō tenetur se abstinere ab vsu, & exercitio sui officii; id est impunè facit ea quæ sunt sui officii; quia

non repellitur. Dumque ignoratur illum esse excommunicatum, & toleratur in suo officio; valēt omnia gesta per eum, auctoritate, & utilitate publica. Ita gl. 1. communiter recepta in cap. Ad probandum. de Re iudi. Abb. in cap. Veritatis. num. 4. 2. de Dolo, & contum. Couar. cap. Alma. 1. par. §. 11.

§. 11. num. 4. Soto. 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. col. pen. Nauar. cap. 2. num. 7. Felin. in cap. Si verè. num. 7. de Sentent. excom. Pet. Barbo. in l. Diuortio. in prin. num. 48. ff. Solu. mat. Silue. verb. Excommunicatio. 3. §. 11. Et hanc esse veriore opinionem, ultra Coua. & Sot. sup. testatur Mantua. lib. 3. Locorum communi. cap. 1. quamuis contrarium teneat gl. in summa. 24. quæst. 1. las. dict. l. Barbarius. num. 61. Perusi. in cap. Pia. col. 3. de Except. in 6. Domini. in cap. Si is cui. col. 1. de Offi. Deleg. eod. lib. Philip. Probus in cap. Presenti. numero 2. de Sentent. excom. lib. 6. & Feli. dict. cap. Ad probandum. num. 5. in hanc magis se inclinat, & tenet communis, teste Ledelma in 4. quæst. 24. art. 3.

At in Foro conscientie, tenetur se abstinere. Non enim potest aliquid sui officii exercere. aliàs peccabit mortaliter, secundum Nauar. cap. 27. num. 7. Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. vers. Item excommunicatus. & Suar. suprà, nu. 9. cum sequenti, contra Caiet. in Summa, verb. Excommunicatio. §. De his quæ excommunicato licita sunt. Vbi sentit esse tantum veniale. Quia esse publicè excommunicatum, vel occultè; vel esse denunciatum, vel non esse denunciatum: id omne pertinet quoad alios, non quoad se. quippe statim ipse tenetur se abstinere à communione Fidelium, ut notant omnes super dictâ Extrauag. Martini Quinti Ad euitanda scandala. Et nota hunc casum in quo excommunicatus pec-

cat mortaliter non se abstinendo à communione hominum. Et ipsum adde aliis notatis, verb. Excommunicatio. Differ. 2. num. 4. Et ratio eius est, quia usurpat iurisdictionem alienam, vel eius usum. quod est p. m. secundum D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 6. Sententia verò lata à Iudice publicè excommunicato, seu denunciato maiori excommunicatione; nulla est ipso iure, cap. Ad probandum. de Re iudi. & ibi Feli. Ratio est, quia per excommunicationem suspenditur iurisdictione Iudicis, & consequenter tollitur usus iurisdictionis, gl. 2. & ibi Inno. cap. 1. de Schisma. alia in cap. 1. de Ordina. ab Episcopo. verb. Executionem. & ideo non potest excommunicare, cap. Audiuimus. 24. quæst. 1. cap. 1. in fin. de Offi. Vica. lib. 6. not. Card. in Clem. 1. quæst. 7. de Religio. domi. Feli. in cap. Responso. num. 4. de Sentent. excommu. las. in l. Inter stipulantem. §. Sacram. num. 3. ff. de Verbo. obliga. Ad sententiam enim ferendam requiritur iurisdictionis usus, cap. fin. de Re iud. lib. 6. c. fin. §. fin. de Offi. Deleg. l. Imperium. ff. de Iurisdic. omni. Iudi. Est, & alia ratio, quia uti iurisdictione, est actus quidam in cōparatione ad homines; idest agitur res cum hominibus, à quorum communione excommunicatus maiori, est prohibitus, cap. Cum excommunicato. 11. quæst. 3. cap. Constitutionem. de Sentent. excom. lib. 6. adde Probum ad Monach. in cap. Ut animarum. nu. 47. cum seq. de Constitutio. lib. 6.

SUMMARIVM.

- 1 **P**RAELATVS carens titulo, sed publicè toleratus, debet à sibi subditis obedire in Foro exteriori.
- 2 Secus in Foro interiori, & in conscientia.
- 3 Maritus non potest propria auctoritate se separare ab uxore adulterante.

- 4 Benè tamen potest ei denegare coniugale debitum.
- 5 Prælati occultè hereticus si excommunicet subditum; debet subditus in publico seruare excommunicationem. In occulto tamen non tenetur.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **I**NFERTVR secundò ex dicta l. Barbarius Philippus. ff. de Offic. Prætor. Prælati carenti titulo teneri subditos obedire in Foro exteriori, dum toleratur, & ignoratur publicè non esse verum

Prælatum. Hoc probat tex. in cap. Cum non liceat. de Præscription. & in cap. 1. quod incipit, Non ne. 8. quæst. 4. quem ad hoc dicit insignem Couar. lib. 1. Variar. cap. 16. num. 11. vers. Quinò. cuius etiam supra

præ meminimus in Different. 2. num. 4. Facit ad idem cap. Porro. de Diuort. quatenus probat non licere viro discedere ab vxore, etiam notorie cognata, propria auctoritate, ante sententiam super dicta cognitione. Facit etiam optimus tex. in cap. fin. 28. dist. vbi etiam dicitur nec Iudam à Domino, cum esset falsus discipulus, à numero discipulorum fuisse eiectum. Facit denique cap. Iulianus. iuncta ibi glossa 11. quæst. 3. vbi Imperatori Iuliano, alias apostata, obediabant milites Christiani; quia tolerabatur. & ita docet D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 2. Nauar. consil. 7. nu. 2. de Sent. excom. Silu. verb. Beneficium. 3. post princip. Et est ratio, quia nemo priuandus est iure suo, etiam lite pendente; nisi causa cognita, & sententia mediante, cap. 1. Vt lite pend. & dict. cap. Nonne. cum dictis à Couar. vbi supra. Fel. in cap. Cum dilectus. notab. 3. num. 5. de Accusation. Innocent. in cap. Ex tenore. num. 3. in fin. de Tempor. ordin. idē Fel. in dict. c. Cum non liceat. col. 1. post glossam in cap. Sacerdos. in 1. 2. quæst. 7. Quam commendat Nauar. in cap. 1. §. Laboret. de Poenit. dist. 6. post Abb. in capit. Ex parte. num. 4. de Accusation. Faciunt not. Different. 20. sub verb. Poena. num. 3.

At in Foro conscientie, non tenentur subditi obedire Prælati quem sciunt, etiam priuatim, (dummodò id probari possit) nō esse verum Prælatum; vt docent D. Anton. Silu. & Naua. locis supra relatis. Pro quibus facit, licet maritus non possit discedere ab vxore adulterante, nisi Iudicis autho-

4 ritate, cap. Ex parte. cap. Sponsa. cap. Significasti. de Diuort. bene tamen posse ei denegare debitum coniugale. cap. Dixit Dominus. 32. quæst. 1. sic intelligendum, secundum Sot. in 4. dist. 36. quæst. vnic. art. 3. & Nauar. cap. 22. nu. 24. Facit etiam glossa in summa 24. quæst. 1. dum dicit. Si Prælati meus est occulte hæreticus, non teneor in occulto abstinere à celebratione, licet me excommunicauerit; nisi tantum in publico. Quam glossam sequitur Felin. in c. fin. de Hæret. per quā dicit, Prælati hæretico occulto posse denegari in occulto obedientiam. Quod est originale Dictum Innoc. in cap. 1. de Schism. commendatum à Panor. in cap. Ad probandum. num. 17. de Re iud. vbi ait quantūcumque excommunicatus toleretur (dummodò probari possit esse excommunicatum) si vocet aliquem ad Ordines, vel ad alia Sacramenta; posse ei dici, Non recipiam hoc à te; quia es excommunicatus. vnde tibi participandum non est. & hanc pariter esse legitimā causam appellandi; si Prælati eum compelleret. Sed hoc Dictum erat verum ante Extrauag. Ad euitanda scandala. Hodie secus est dicendum. Sic etiam limita glossam, verb. Officium. in cap. Præter. §. Verum. dist. 32. Vnde attento præallegatas doctrinas fundari in peccato quod committebat subditus communicando cū Prælati (vt patet ex Abb. dicto num. 17.) puto hodie cessare, cum cesset peccatum ex dicta Extrauag. Et ita tenet Fel. in cap. Rodolphus. num. 40. de Rescript. & in cap. Si verè. num. 7. de Sent. excom.

SUMMARIVM.

1 SACERDOS non approbatus: vel non habens commissionem ab Episcopo, vel Parocho; si audiat publicè confessiones sine dicta approbatione; vel commissione: pœnitentes excusantur quoad Deum. Quod intellige vt hic.

2 Limitatur vndecim casibus Concil. Trid.

3 Confessione 23. cap. 15. quatenus requirit approbationem Ordinarii ad confessiones audientas. quos hic vide.

Religiosi an possint confiteri non expositis à suis Prælati, & an ad id iuuat Bulla Cruciatæ. Tractatur hoc latè.

DIFFERENTIA QVINTA.

1 INFERTVR tertio ex dicta l. Barbarius, I eum qui non approbatus ad audiendas

confessiones, audiret sine approbatione; vel non habentem commissionem ab Episcopo,

scopo, vel paroco, si audiret publicè poenitentes carentes Bulla, & reputetur esse approbatus, vel habere licentiam ad audiendas confessiones: excusare poenitentes quoad Deum, ob communē errorē. gl. ver. Audiruræ. in Clem. Dudum. de Sepult. Idem docet post Calder. Felin. in cap. Si verè. num. 7. de Sent. excom. & Caiet. in Summa, verb. Confessio. 3. post princip. Licet enim communis error quoad Sacramenta nihil operetur, operatur tamē multum in hoc casu propter fidem Sacramenti: non quod talis confessio sit sacramentalis, nec per eam fiat quis de attrito contritus; sed quod est excusatus quoad Deum, & Ecclesiam, qui cum tali bona fide cōfiteatur dūm est ignorans.

2 Ex quo colligitur singularis declaratio, & limitatio ad Concil. Trid. Sessio 23. cap. 15. ut approbatio, de qua ibi, licet deficiat in Confessario; si tamen poenitens bona fide confiteatur non habenti eam, & communiter se gerenti, tamquam approbato: talis bona fides cum communi errore, excuset poenitentem, quoad Deum, per dictam l. Barbarius. intelligendo prout supra. Pro cuius illationis confirmatione vide plura exempla per Lap. allegat. 89. nu. 8. cum sequentibus. Sed observa talem excusationē intelligi durāte ignorantia. Nam postquam sciuerit non fuisse approbatum, vel sine licentia Parochi, vel Episcopi, audiuisse cōfessiones: tenetur poenitēs iterare confessionem, per glossam illam solennem in cap. Dudum. 2. de Elect. & fuit ita responsum per Cardinales Concilii, ut habeo in meis responsis, num. 764. quæ sic habet. *Fuit dubitatum an is qui confessus fuerit peccata Cōfessario nō approbato, fuerit benè absolutus; vel potius dicatur confessio nulla. Et fuit dictum, confessionem esse nullam. Fuit item resolutum quod si ille qui confessus fuerit, ignorauerit Confessarium non esse approbatum; vel cogitauerit non requiri approbationem: tunc ob fidē quam habuit in Sacramento; quoad Deum esse absolutum. Et si deinde sciuerit illū non esse approbatum, vel requiri approbationem, tenetur reiterare confessionem.*

Et pro ornatu dicti c. 15. Concil. Trid. licebit alias fallētias, seu limitationes in præ-

sentiarū tradere, in quibus valet confessio facta nō approbato ab Ordinario. Sit ergo 2. fallentia, in Regularibus Ordinum mendicantiū, alias doctis, & legitimè præsentatis Episcopo à suis Prælati, & ab ipso ex maleuolentia, & sine causa reiectis. Nam ipso iure per dictam Clement. Dudū. censentur approbati, & sic in ipsis, & aliis gaudentibus eorū priuilegiis sufficit licētia petita; licet nō obtineatur. Ita post plures a se citatos docet Henric. de Poenit. lib. 3. c. 6. §. 4. in tex. & glossa, L. & M. & in specie etiā post dictum Concil. Trid. docent Nauar. cap. 27. nu. 262. Palac. in 4. dist. 17. quæst. 7. Suar. 4. par. disput. 28. sect. 5. à nu. 13. quia lex generalis posterior, limitatur per speciale ius antiquū. l. Sed & posteriores. ff. de Legib. gloss. Recepta. in Auth. Offeratur. C. de Litis cōtest. (limitans dictam Auth. per priorem.) l. Sciendū. ff. Qui satisd. cogātur. docet late Hēric. supra in gloss. N. & Naua. in Man. reform. c. 27. nu. 254. vers. Tertiò. in fine. Sed aduerte hanc fallentiā vix prædicari, quia Episcopi sunt ita circūspecti, & Religiosi, ut raro hic casus cōtingat. Tū quia in dubio potius præsumendum est cū quis reiicitur, esse propter insufficientiam, vel aliū defectū in moribus, & vita, ne præsumamus delictū, maxime in Superiorib. contra l. Meritò. ff. Pro socio. Tū quia nō est rationi consonū, ut potestas per Conciliū dict. c. 15. Ordinariis data, subdatur censuræ Prælatorū Regulariū, An sc. sit benè facta approbatio, vel repulsio, nec ne. Et casu quo contrariū ipsis videatur; non stetur arbitrio Ordinarii, sed Regularium Prælatorum, qui in propria causa malè iudicare poterunt. Tū quia daretur materia scandali, si contra voluntatem Ordinarii quis vellet suas oues confiteri. Et ita meritò contrarium defendit Suar. disput. 28. sect. 5. n. 13. cum duobus sequentibus. Tertiò fallit in Episcopis, & Prælati exemptis, ut sunt Abbates, Priores, Guardiani, & similes, per rationē de qua in præcedenti Fallent. quia per c. fin. de Poenit. & remission. possunt prædicti eligere Confessarium, quem voluerint, etiam simplicē Sacerdotem; siue Regularem, siue secularem, secundum Sot. in 4. distin. 18. quæstione 9. artic. 2. vers. Similiter. Ergo dispositio genera-

generalis dict. cap. 15. Concilii limitanda est per dict. cap. fin. speciale. Vnde videtur privilegium dicti cap. fin. durare etiam hodie post Concilium. Intellige tamen durare quoad Episcopos, si eligant aliquem ex suis subditis, licet non sit ex expositis, seu ab eo approbatus. Nec mirum, quia eo ipso quod eligunt aliquem ex suis subditis, censentur ipsum approbare quoad se; cum non sit minoris efficaciam approbatio quae fit facto, quam ea quae fit verbo. Argum. 1. Paulus respondit. in fine, ff. Rem ratam haberi. non tamen poterunt eligere aliquem non subditum; nisi sit ex approbatus per Ordinarium illius: secundum quandam declarationem Illust. Card. Concilii Trid. quae sic habet. *Greg. 13. Audita relatione S. Congreg. Concilii declaravit Episcopos vigore privilegii, de quo in cap. fin. de Poenit. & remission. non posse eligere sibi Sacerdotem, sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam huius decreti Concilii admissus, seu approbatus ad audiendas confessiones.*

Sed certe non caret difficultate huiusmodi responsio; quia si Episcopus potest approbare Sacerdotem alterius dioecesis ad suas oves, ut est notum, & quotidie practicatur, teste Suar. supra num. 12. & 13. cur non poterit, & ad se? nam per regulam traditam, verb. Iurisdic. Differentia. 11. num. 8. & 9. Potest Prælati quoad se idem, quod potest quoad subditos. & tetigimus, etiam dict. verb. Iurisdic. Diff. 15. Nec huiusmodi responsiones faciunt ius, nec sunt plusquam probabiles opiniones, teste Nauar. consil. 34. de Præb. etiam si aditus sit Papa pro declaratione dubii; cum fiat declaratio per Papam, ut Doctorem; non ut legislatorem: nec adhibet consilium Cardinalium, ut fieri solet in legibus condendis. Quare salva reuerentia tantorum Patrum, & eorum censura, puto posse ab Episcopo eligi quemcumque, etiam non subditum; dummodo sit approbatus ad suos subditos. Quod ergo operatur dicta responsio Card. est, non posse ab Episcopo eligi sibi soli aliquem familiarem, vel quemcumque non subditum indistincte. ut not. Suar. supra Sect. 6. num. 13. Sed non video rationem diuersitatis, quare non possit Episcopus

eligere sibi non subditum; nisi sit approbatus etiam quoad suos subditos: possit tamen id facere, si est sibi subditus; cum in utrisque militet ratio superius tacta, nempe eligendo, vel confitendo ei, siue sit subditus, siue non subditus; ceterum eum approbare. Quare censo posse eligere quemcumque indistincte. vide quae diximus verb. Iurisdic. dict. Differ. 15.

Quoad Prælatos vero Regulares proculdubio dicendum est durare indistincte dictum privilegium; quia Concilium circa Regulares nihil innovauit, teste Naua. cap. 4. num. 2. Henric. & aliis per eum citatis. tit. de Poenit. lib. 3. cap. 13. in princip. & de indulg. cap. 28. §. 1. Ledes. de Poenit. Difficult. 23. col. 3. in fine, Vega. verb. Confessor. cap. 25. contra Angles. de Confes.

Aduerte præterea circa dictum cap. fin. licet privilegium dicti cap. de lure, tantum erat Episcoporum, & aliorum Superiorum; nec non, & inferiorum Prælatorum exemptorum: consuetudo tamen ante Concilium Trid. dictum privilegium extenderat ad omnes Curatos, licet non sint Prælati; immo, & ad omnes Sacerdotes, ut docet Sor. ubi supra, propter necessitatem quotidie communicandi, & celebrandi. Sed hodie post Concil. Trid. secus est dicendum quoad Sacerdotes seculares. Intellige non posse eligere quemcumque, sed tantum approbatum, & hunc ubicumque, etiam sine Bulla: quia adhuc retinent dictum privilegium. Ita Viualdus in suo Candel. Aur. de Confessione. num. 28. conclus. 4. ut constat ex tempore immemoriali, ad not. in cap. Super quibusdam. de Verbor. signi. & ex tacita licentia Episcoporum, & Parochorum. ut diximus, verb. Consuetudo. Different. 1. num. 2. quicquid dicat in contrarium Fr. Llamas. 1. par. sue Summæ. cap. 5. §. 6. An autem maneat quoad Regulares: dicemus in sequenti fallent.

Quarto fallit quoad Religiosos habentes expressam, vel tacitam licentiam à suis Prælati, vel per aliquas Bullas, confitendi iis quos elegerint, secundum Sor. supra, & Viualdum in Candel. Aur. tit. de Absolutione. num. 22. vers. Quarto. & de Confes. num. 28. conclus. 5. ubi dicit communem.

Nauar.

Nauar. cap. 4. num. 2. vers. In postrema editione, quia ut ipse ait, Concil. Trid. nihil innouauit quoad ipsos, & de iter agētibz tenuerunt multi Salmanticens. Magistri consulti, teste Petro Salas è Societate Iesu in Lect. Bullæ Cruciatæ, seu cuiusdā Iubilæi. Sed cōtrariū tenet Rodrig. in Sūma 1. p. c. 60. num. 6. cui fauet Bulla Crucia. quæ licet Regularibus eam sumentibus concedat licentiam eligēdi Confessariū: requirit tamē ut sit vnus ex approbatis ab Ordinario. Sed Bulla in hoc magis loquitur cū secularibus. Fauet etiā Priuilegiū impetratum à Societate Iesu, de quo infra. Fauet deniq; declaratio facta à Clem. 8. Regulares nō posse cōfiteri nisi expositis à suis Prælati, vt docet Vega supra casu 2. & 3.

Possent tamen concordari d. opiniones; nempe, opinionē Rodrig. & Bullæ Crucia. procedere in cōfessionibus factis per Religiosos nō habētes licentiā à suis Prælati; vel non itinerantes, sed cōmorantes in suis Monasteriis. Hi enim debent cōfiteri expositis à suis Prælati, vel approbatis ab Ordinario. Opinionē verò aliorum procedere in itinerantibus, vel degentibus extra Monasteria, vel aliās habētibz à suis Prælati licentiā consistendi quibus voluerint, etiā non expositis. Nā Regulares posse de Superioris licentiā eligere non approbatū ab Episcopo, docet Sot. sup. & Henriq. de Pœnit. lib. 3. c. 13. in princ. & de Indulgent. c. 12. §. 4. & c. 13. §. 7. & dat rationē sæpe dictam; quia Conciliū non loquitur de Regularibus. At Superior pro suis Regularibus potest approbare idoneū, vt potest Episcopus. Idē docet in tit. de Indulgē. c. 28. §. 1. dicēs Prælātū posse delegare Sacerdoti alterius Ordinis, aut seculari, etiā per Episcopū non approbato, vt absoluat suos. Quod, inquit, concessit Xystus 4. Mendicantibus, & Leo 10. etiā dū iter agerēt, & Greg. 13. idē concessit Societati Iesu anno Domini 75.

Hodie verò per dict. declarationē Clem. 8. nec virtute Bullæ, nec aliorū quorūcūq; Iubileorum possunt Regulares cōfiteri, nisi expositis à suis Prælati, vel aliās de eorum licentiā; vt defendit latē Fr. Llamas in sua Sūma, cui titulus, Epithome curationis animarū. 1. p. c. 5. §. 8. 9. & 10. & sic, etiā quoad casus reseruatō Sedi Apostolicæ non pos-

sunt eligere aliquē Confessariū secularem; licet sit approbatus ab Episcopo; nec vllū alium Regularē alterius Ordinis. Quod intellige dum cōmorantur intra Monasteria. Nam circa itinerantes, & cōmorantes extra Monasteria, dic vt superius est resolutū. Intellexi tamen non seruari in pract. ca dictam declarationē per Religiosos Bullam Cruciatæ habentes, vt annotauimus sub verbo Bulla Cruciatæ. Differentia 1. numero 3.

Est tamen pulchrum dubium, an si Religiosus accipiat Bullam Cruciatæ de licentiā sui Prælati; vel Prælatus accipiat dictas Bullas pro suis Subditis, (vt fit inter nos) an dicto in casu possit eligere impune quemcumque Confessarium approbatum, etiam si non sit de expositis per eum. Et puto posse ex tacita licentiā sui Prælati; & ita communiter practicatur per existentes extra Monasteria. Nec irritam putarem absolutionem factam etiam intra Monasteria. Puniri tamen posset Religiosus pœnitens, si id probari posset; cū non sit verissimile vt dictam tacitam licentiā in hunc casum, saltem libentē, Prælatus extēdere voluerit. Sed de hoc latius sub verb. Absolutio. in Differ. 1. num. fin. & verbo Bulla Cruciatæ. dict. Differentia 1. nu. 3.

Quintò fallit regula dicti cap. in Prælati Religionum, vt sunt Priores, Guardiani, Ministri, & similes. Hi enim licet non habeant approbationem, & licentiā ab Episcopis, possunt nihilo minus audire cōfessiones secularium. Ita post Mācio, Gallo, Medina, & Bañes, tenet Henriq. de Indulgent. cap. 12. §. 3. in glossa R. in fine, & secutus est P. Salas, in quadam Lect. quoad habentes Bullam Cruciatæ Ratio est, quia quāuis strictē non habeāt Beneficiū parochiale; largo tamen modo dicūtur ipsum habere; quia habent curā animarum, & sunt cōmuniter probatiores, & digniores, tam literis, quā moribus; quā plerique ex secularibus habentibus Curata; & consequenter per eos sufficienter satisfi- menti Conciliū. & ita tenendum est; quicquid dicat Suar. tom. 4. ad 3. part. D. Thom. disput. 28. sect. 4. numero 21. & Rodrig. in Explicat. Bullæ § 9. dub. 1. num. 4.

Sextò fallit in Doctore, vel Licentiatō
Pp Sanctia

Sanctæ Theologiæ, vel Canonum, graduato in Vniuersitate approbata. Quia tales præcipuè approbantur ibidem per Papam. Eius enim autoritate conferuntur gradus. Ita in publica lectura Salmanticæ tenuit Gallo, & alii viri eruditissimi, teste Rodrig. dict. §. 9. nu. 4. vbi ipse post Cordub. casu 16. & Gutier. in Question. Canon. cap. 6. num. 9. tenet contrariū. Et meritò. Quia ad approbationē pro cōfessionibus audiēdis, non tantū attenduntur literæ; sed etiā vita, mores, & alia, vt rectè aduertit Cordub. vbi suprā. Idem tenet Henriq. de Pœnit. lib. 3. cap. 6. §. 2. dicens hac approbatione egere etiam Doctorem; sed non esse examinandum.

Septimò, fallit in electo per Parochū ad suas oues. Ita refert Vega, verb. Confessor. casu 41. sensisse Fr. Mag. Orellana; & sæpè respondisse Fr. Bart. Medin. Sed in contrarium est veritas, prout resoluit Rodrig. in summa 1. par. cap. 60. num. 2. & Henriq. de Indulgent. cap. 28. §. 6. in glossa E. & dicemus verb. Parochus. Diff. 4. quia approbatio est quid iurisdictionis, quam non habēt simplices Parochi.

Octauò, fallit in Religioso approbato per vnū Episcopū ad audiendas confessiones secularium, & iter agente. Nā talis, non repugnāte Parocho, potest vbicumque audire confessiones seculariū sine approbatione Episcopi; dummodò eius copia in eo loco haberi nequeat. Ita cōcessit Greg. 13. patribus Societatis Iesu, teste Claud. verb. Confessarius. §. 2. & post Gutier. tenet Rodrig. dicto §. 9. n. 144. conclus. 11. & Henriq. post alios de Indulgent. cap. 28. §. 2. in fine. Quinimò generalius tene, Regulārē semel approbatū ab vno Ordinario, posse in Foro cōsciētīæ, audire cōfessiones quorumcumque secularium vbique terrarū. vt latè defendimus verb. Absolutio. Diff. 1.

Nonò, fallit quoad peccata venialia, & mortalia semel ritè confessa, vel etiā oblita. quia talia peccata possunt postea confiteri non approbatis; vt de venialibus docēt omnes; & plures refert Viual. in suo Cadel. Aur. de Absolutione. n. 22. De mortalibus semel ritè confessis, docet Naua. c. 4. nu. 1. & alii adducti à d. Viual. loco sup. citat. De oblitis quidam tribuūt Adrian. post Ledes.

2. p. q. 8. art. 2. dub. 8. sed Henriq. de Pœnit. lib. 3. c. 16. §. 5. in gloss. D. dicit falsò ipsi tribui; cū tantū dicat à non Prælato. Sed quicquid sit, ego puto probabile esse talia peccata oblita (cū iam sint directè absoluta in prima cōfessione) posse postea absolui à quocumque, etiā non exposito, seu approbato.

Decimò, fallit quoad cōstitutos in articulo mortis. Eo enim in casu quilibet simplex Sacerdos est veluti Papa ipsi infirmo, ex eodē Cōcil. Trid. Sess. 14. c. 7. & docet Naua. c. 27. n. 72. dummodò non sit publicè denunciatus excōmunicatus. Hēriq. post alios de Pœnit. lib. 3. c. 11. §. 1. in gloss. C. & ita rescripta Congregatio Cardin. Concilii ad instā tiam Archiepisc. Valen. cuius declarationis meminimus v. Excōmunicatio. Dif. 23. n. 2. Addunt aliqui aliam limitationem, scilicet dummodò non adsit copia Sacerdotis approbati, vt cōstat ex alia declaratione dictæ Congregationis, quæ sic habet. *Congregatio censuit Sacerdotē alioquin idoneū, non tamen ad audiendas confessiones approbatum, iux. cap. 15. Sess. 23. non posse validè à peccatis mortalibus absolvere pœnitentem in articulo mortis cōstitutum, vbi citra mortis periculū haberi potest copia Sacerdotis approbati. Et lōgè id minus, si ipse met Parochus præsens id prohibeat, paratusq; sit infirmi confessionē audire, illumq; absolvere: nec vlla subsit causa, Parochum ipsum recusandi.* Et ita docent plures, quos refert Henriq. dicto in cap. 11. §. 4. in gloss. V. Obserua tamen virtute Bullæ Cruc. posse nimirū infirmum etiā præsente Parocho, confiteri alii etiam non approbato. secundū Naua. confi. 15. de Pœnit. & remis. quæ sequitur Rodrig. in Summa 1. p. c. 59. nu. 5. in fin. Et nos tenuimus, etiam si infirmus non habeat Bullam Crucia. in d. Dif. 23. n. 1. ante fin. per rationes, de quibus ibi.

Vndecimò, fallit quoad constitutos in probabili periculo mortis, quando commodè haberi non potest copia Sacerdotis approbati. Ita docēt plures quos refer, & sequitur Henriq. dicto in cap. 11. §. 3. in tex. & glossa Q. dicens ita in praxi obseruari, contra Sot. Canum, Caiet. & alios quos refert idem Henriq. lit. P. cū eadem sit ferè ratio de probabili periculo mortis, & de arti-

de articulo; & in iure equentur. cap. Eos. de Sent. excommunicat. lib. 6. aliàs multi sepe decederent absq; Sacramēto Poenitentię.

Duodecimò fallit in Papa qui potest se subicere cuicūque Sacerdote, quē voluerit, & absolui à quocumque Sacerdote, secundū gl. verb. Terminandam. in cap. Sanē. 2. de Offic. Deleg. quam ad hoc dicit communiter approbatam Navar. in cap. Placuit. num. 9. de Poenit. dist. 6. & eam dicit

sing. Abb. in cap. Omnis vtriusque sexus. de Poenit. & remis. & eam commendat idē Abb. in cap. fin. de Constitu. Vide Flamini. Parisi. de Resigna. Benef. lib. 3. quęst. ult. num. 113. & 131. vbi allegat dict. gl. ad hoc, vt qui non habet Superiorem, possit committere alteri absolutionem sui ipsius. Idem docet Feli. in cap. 1. num. 33 de Constitu. & in cap. Prætereā. num. 20. de Sponsa. Faciunt not. verb. Obedientia. Differ. 1.

SUMMARY.

1 **C**onfessarius notabiliter ignarus, sed cōmuniter reputatus idoneus, validē absoluit: adeò vt Pœnitens non teneatur reiterare confessionem post cognitam eius ignorantiam: quamvis aliqui contra.

2 Pœnitens habens casus intricatos, & quęrens Confessarium idiotam, & ignorantem, tenetur reiterare confessionem.

3 Quę sint substantialia ex parte Confessa-

rii, vt sacramentum valeat, & quę non.

4 Pœnitens confitens mortale pro veniali, nihilo minus validē absoluitur.

5 Tam Confessarius ignorans, quā Superior ipsum approbans, seu exponens, peccat mortaliter. nec Confessarius excusatur ex obedientia.

6 Excommunicatus denunciatus, si est publica persona, valēt gesta per eum, vbi ignoratur.

DIFFERENTIA SEXTA.

1 **Q**uartò infertur ex d. l. Barbarius. vbi est expositus Cōfessarius notabiliter ignarus, nesciens distinguere inter peccatū mortale, & veniale; nec discernere inter leprā, & lepram, nec alia necessaria ad dictū Sacramētū benē administrandū: si aliàs cōmuniter reputetur idoneus. puta, quia efficitur Vicarius alicuius Cōuentus, vel aliàs approbatur ad confessiones recipiendas: tali communi errore, & approbatione excusari Pœnitentē, bona fide ad eū accedentem, & validari confessionē. adeò vt non teneatur d. Pœnitens reiterare confessionem, etiam postquā rescierit eius ignorantiam. Ita post Gabr. Adria. Medin. & alios, dicit hanc partem probabiliorē Suar. 4. tom. ad 3. par. D. Tho. disp. 28. sect. 2. nu. 12. & 14 c. 19. §. 4. post med. Cordu. casu 9. & Henriq. lib. 2. de Penit. c. 14. §. 5. Quāuis contrariū teneat Siluest. verb. Confessio. 1. q. 3. Naua. c. 9. nu. 9. Richar. in 4. dist. 17. art. 2. q. 8. quorū doctrina admittenda est, casu quo Pœnitens habeat casus intricatos, & difficiles, & sciēs ignorantiam Confessarii, nihilo minus accedat ad eum. Tūc enim talis cōfessio reiterāda venit. Tum propter defectū contri-

tionis, & integritatis confessionis. quippe peccauit mortaliter accedendo ad eū. Tum quia talis cōfessio circa casus intricatos, & arduos perinde est nulla, ac si fuisset facta Confessario dormienti; vel alia agenti, & non intelligenti; propter ignorantiam notabilem Confessarii. Ita D. Anto. sup. & Cordu. sup. & Henriq. lib. 3. de Poenit. capit. 26. in fin. vbi in glossa K. plures citat. extra quē casum non videtur reiterāda ob causam dictę ignorantie; cū ad substantiā Sacramēti ex parte Confessarii sufficiāt tria. Primū, vt habeat iurisdictionē in actu ad administrandā absolutionē; siue sit ordinaria, siue delegata. Secundū, vt sciāt formā absolutionis. Tertiū, vt habeat optimū, seu bonū intellectum, ita vt non sit omnino simplex. Quę tria cū supponamus innentiri in quolibet exposito, & approbato; vix, aut rarò continget, vt ex defectu necessarię scientiæ, vel notabilis ignorantie Confessarii, Sacramentum sit nullum, & inde reiterandum; vt dicit Navar. in dicto capit. 9. & Suarez suprā numero 10. Veruntamen erit sæpe absolutio, & poenitentia iniusta, si nesciat Confessarius cognoscere grauitatem peccatorū, & eorum

Pp 2

species,

species, ac circumstantias aggrauantes, & mutantes speciem peccati, & similia. Scire autem hoc esse peccatum mortale, aut veniale; non est de substantia in Confessario ad validitatem sacramenti, vt docet Suar. sup. num. 15. cum sequentib. sed sufficit vt poenitens confiteatur integrum factum; & vt Sacerdos percipiat illud sub ratione talis culpe, & absoluat. Quod patet. Quia iuxta probabilē multorum Doctorum sententiam, quamuis poenitens confiteatur aliquod peccatum, vt veniale, quod verē est mortale; & Confessarius in eadem sit ignorantia: non tenetur postea poenitens iterum confiteri tale peccatum, vt tradit Cordub. post alios, quæst. 9. Et dat rationē, quia non est de necessitate, & valore huius Sacramēti, vt Sacerdos, & poenitens cognoscant totam grauitatem culpæ. Tum, quia secundū ViCTOR. nu. 155. in Summa, quando Confessarius scit discernere in communibus peccatis, an sint mortalia, nec ne; quamuis aliqua min⁹ communia ignoret, & apprehēdat vt venialia, cum sint mortalia; non est scrupulus iniiciendus in poenitentem, vt teneatur hæc iterum confiteri. Tum deniq; quia aliās sequeretur, quoties Sacerdos nō intellexisset circumstantiis mutari speciem, etiam si poenitens illas sufficiēter declararet; postea cognita ignorantia, Sacerdotis à poenitente, teneri iterū ea cōfiteri. quod onerosam nimis redderet confesionem.

Consulerem tamen singulis Confessariis ignaris, ne indistinctē omnium confessiones audiant, sed tantū poenitentū litteratorum, vel ita frequentantiū Sacramentum Confessionis, vt vltra peccata communia, vix alia afferre possint. Qui si aliquādo aliqua extraordinaria audiant, consulant tunc temporis peritos, antequā eos absoluant.

Licet autē absolutio eorum sit valida (vt prædiximus) nisi in casu excepto; nihilo minus tam ipse Confessarius, quā Superior ipsum approbās, & exponēs ad confessiones, peccāt mortaliter, cū sit res grauis huiusmodi negotium ad quod assumitur; & se exponat euidenti periculo administrandi male, & iniuste hoc Sacramentū Poenitentię, tā ob ignorantia casuū referuatorū, & excommunicationū, & periculorū proximorū ad peccatū; quā dispositionū ipsorum Poeni-

tentiū, & casuū restitutionis. Ita post Nauar. cap. 4. nu. 2. & 5. tenet Suar. sup. nu. 6. & 8. & Henric. lib. 3. de Poenit. c. 26. §. 9. Faciūt dicta sub verb. Parochia. Dif. 9. Addit idē nu. 7. cum eodem Nauar. d. c. 4. n. 3. & 6. contra Palud. in 4. dist. 19. q. 1. art. 1. ad fin. & Silu. nō excusari à prædicto peccato, licet ex obedientia acceptet Cōfessarius dictū munus. Quia obedientia non potest ipsum efficere de indigno dignum, nec de ignorante eruditū. Sed tātū cum dubitat de sua sufficientia, tunc obedientia excusat, adhærendo opinioni Superioris. Idē tenet D. Anto. 3. p. tit. 17. c. 16. §. 1. in fin. licet malē eū alleget Suar. sup. pro cōtraria parte, verum tamen est à D. Anto. poni duos casus, vnum de acceptante inuitē, & nō habente sufficientem scientiā. Hunc dicit excusari, ex obedientia. Alterū de omnino inepto. Et hunc ait non excusari. Et sic intellige dicta sup. cui adde Rebel. de Oblig. iust. 2. p. lib. 17. q. vii. c. n. 4. vbi dicit peccare mortaliter, & ad restitutionē teneri eū qui se offert, & dubitat de sua insufficientia. secūs si per obedientiam.

Quare Superiores Ordinū multū caueāt, ne tales ignaros literarū, & aliās notabiliter insufficientes, ad tātū onus, & ministeriū ita graue, quale est cura animarū, ad Sacramentū Poenitentię euehāt, & præficiāt in Vicarios; vel exponant in Confessarios ordinarios; si irā iusti, ac tremēdi Iudicis incurere noluerint; præferātq; salutē animarū omni familiaritati, vano honori, siue notæ; licet de exclusionē aliquorū ineptorū ex antiquis à dicto ministerio, aliqui cōquerantur.

Quintò inferitur ex d. l. Barbarius. licet gesta ab excōmunicato denunciatio sint nulla, c. Ad probandū. iuncta ibi glo. recepta, verb. Cassata. de Re iud. quod est constans apud omnes, teste Suar. tom. 5. disp. 14. sect. 1. n. 4. Si tamen sit de facto occultus, vt quia publicē ignoretur; vel in vno loco denunciatus, in alio pro nō excommunicato publicē habeatur: isto in casu, gesta ab eo ratione publici officii in eo loco, vel corā illis qui nesciunt esse denunciātū, valere, & tenere, per d. l. Barbarius. Ita Panor. & eius Addit. in c. Ad nostrā. 3. nu. 6. de Iure iur. & in cap. Sciscitatus. n. 3. de Rescrip. Et hanc esse veriorem opinionem testatur Couar. in cap. Alma. 1. part. §. 11. numero 4. Soto in 4. dist. 22.